

ŒIFA 'UL-FUĀD LĪ-ĦĀZRET-Ī SULTĀN MURĀD
(İNCELEME-METİN-DİZİN)

(Yüksek Lisans Tezi)

Erdal AYDIN

Kütahya - 2013

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ŞİFĀ 'ŪL-FUĀD Lİ-ĤAZRET-İ SULTĀN MURĀD
(İNCELEME-METİN-DİZİN)

Danışman:
Doç. Dr. Bilal AKTAN

Hazırlayan:
Erdal AYDIN

Kütahya - 2013

Kabul ve Onay

Erdal AYDIN'ın hazırladığı “Şifâ ’ül-Fuâd li-Ĥazret-i Sultân Murâd (İnceleme-Metin-Dizin)” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

.....//2013

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Doç. Dr. Bilal AKTAN (Danışman)		
Yard. Doç. Dr. Ayşe Nur SIR		
Yard. Doç. Dr. Abdullah ACEHAN		

Doç. Dr. Fatih ÇELEBİOĞLU

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Şifâ ’ül-Fuâd li-Ĥazret-i Sultân Murâd (İnceleme-Metin-Dizin)” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.....//2013

Erdal AYDIN

Özgeçmiş

30.10.1983 tarihinde Adana'nın Karaisalı ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Orhan Çobanoğlu İlköğretim Okulu'nda tamamladı. Liseyi de aynı okulda 2000 yılında tamamladı. 2001-2005 yıllarında Çukurova Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde lisans eğitimi aldı. 2005-2006 yılında aynı üniversitenin Türk Dili ve Edebiyatı tezsiz yüksek lisans programından mezun oldu. 2004-2006 yıllarında Özel Adana Kampüs dersanelerinde çalıştı. 2007 yılında Türk Silahlı Kuvvetlerinde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak teğmen rütbesiyle göreve başladı. 2010-2011 eğitim öğretim yılında Dumlupınar Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tezli yüksek lisans eğitimine başladı. Şu anda Bursa Işıklar Askeri Hava Lisesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak üsteğmen rütbesiyle çalışmakta.

ÖZET

ŞİFĀ'ŪL-FUĀD Lİ-ĤAZRET-İ SULTĀN MURĀD

(İnceleme-Metin-Dizin)

AYDIN, Erdal

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bilal AKTAN

Haziran, 2013, 268 sayfa

Eski Anadolu Türkçesinin sona erip Klasik Osmanlı Türkçesi döneminin başladığı tarihi döneme ait bu çalışmanın giriş bölümünde; Osmanlı tıp metinleri, Şifā'ül-Fuād li-Ĥazret-i Sultān Murād ve bu metnin nüshaları, kaynakları ve etkileri, nüshalar üzerine araştırmalar, eserin yazarı, eserin hazırlanmasında kullanılan yöntem hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca 17. yüzyıl nesir dilinin daha iyi bir şekilde ortaya konabilmesine katkı sağlamak amacıyla eserin imlası ve ses bilgisi örneklendirilmeye çalışılmıştır.

İmla bölümünde öncelikle, eserdeki ünlülerin ve ünsüzlerin başta, ortada ve sonda nasıl yazıldıkları gösterilmiştir. Ünsüzlerin de kalın ve ince sıraya göre nasıl yazıldıkları belirtilmiştir.

Ses bilgisi bölümünde; ünlü-ünsüz uyumları ve fonetik hadiseler örneklendirilmiştir.

Metin bölümünde Şifā'ül-Fuād li-Ĥazret-i Sultān Murād'ın üç nüshasından yararlanılarak çeviri yazılı metni kurulmuştur.

Dizin bölümünde de Klasik Dönem Osmanlı Türkçesinin tıp alanındaki söz varlığına katkı sağlamak ve eserin söz varlığını ortaya koymak için 1823 madde başından oluşan dizin hazırlanmıştır. Ayrıca dizinden sonra balık, bitki, kanatlı ve kanatsız hayvan adlarından oluşan isimler listesi verilmiştir.

Eserin sonunda; sonuç bölümüyle birlikte, metinde geçen balık, bitki, cevher, kanatlı ve kanatsız hayvan isimlerine, çalışmada başvuru kaynaklara ve Süleymaniye nüshasının tıpkı basımına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şifā'ül-Fuād li-Ĥazret-i Sultān Murād, Eski Anadolu Türkçesi, Süleymaniye Nüshası, Zeynel Abidin.

ABSTRACT

ŞİFĀ'ŪL-FUĀD Lİ-ĤAZRET-İ SULTĀN MURĀD

(Analysis-Text-Index)

AYDIN, Erdal

Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Assoc. Prof. Bilal AKTAN

June, 2013, 268 pages

In the introduction part of this study, which refers to date when Ancient Anatolian Turkish Language had ended and the Classical Ottoman Turkish language period started, Ottoman medical texts, Şifā'ül-Fuād li-Ĥazret-i Sultān Murād and the manuscripts of this text, the source and effects of it, the searches about the manuscript, the author of the manuscript and the method used in the formation of the manuscript is given. Moreover, in order to contribute to a better presentation of the 17th century Turkish, some orthographic and phonetics examples are tried to exemplify.

In the orthography part, the writing of the vowels and consonants in the beginning, in the middle and at the end of the words are shown. The back and front series of consonants are also explained.

In the phonetics part, vowel-consonant harmonies and phonetic appearances are exemplified.

In the text part, by benefiting from its three of The Süleymaniye Manuscript of Şifā'ül-Fuād li-Ĥazret-i Sultān Murād have been created the text of its translation

In the index part, approximately a 1823 item vocabulary index is prepared in order to make a contribution to the Classical Ottoman Turkish period vocabulary in medical area and to exhibit the vocabulary in the manuscript. Also, list of names derived from fish, plant, winged and wingless animals are presented after index part.

At the end of the study, references that are used, copy of Süleymaniye manuscript and lists of names of fish, plants, precious mines, winged and wingless animals that are used in text are given together with conclusion part.

Keywords: Şifā'ül-Fuād li-Ĥazret-i Sultān Murād, Ancient Anatolian Turkish, Süleymaniye Manuscript, Zeynel Abidin.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
KISALTMALAR VE İŞARETLER	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. İMLA.....	15
1.1.1. Ünlülerin Yazılışı.....	15
1.1.1.1. a ünlüsünün yazılışı	15
1.1.1.2. e ünlüsünün yazılışı	15
1.1.1.3. ı ünlüsünün yazılışı	16
1.1.1.4. i ünlüsünün yazılışı	17
1.1.1.5. o ünlüsünün yazılışı	17
1.1.1.6. ö ünlüsünün yazılışı	18
1.1.1.7. u ünlüsünün yazılışı	18
1.1.1.8. ü ünlüsünün yazılışı	18
1.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı.....	19
1.1.2.1. p ünsüzünün yazılışı	19
1.1.2.2. ç ünsüzünün yazılışı.....	19
1.1.2.3. t ünsüzünün yazılışı	20
1.1.2.4. s ünsüzünün yazılışı.....	20
1.1.2.5. k ünsüzünün yazılışı	21
1.1.2.6. g ünsüzünün yazılışı	22
1.1.2.7. ğ ünsüzünün yazılışı	22
1.2. SES BİLGİSİ (FONETİK).....	23
1.2.1. Ünlüler.....	23
1.2.1.1. Uzun Ünlüler	23
1.2.1.2. Ünlü Uyumları.....	23
1.2.1.2.1. Damak Uyumu.....	24
1.2.1.2.2. Dudak Uyumu.....	24
1.2.2. Ünsüzler	27
1.2.2.1. Ünsüz Uyumu	27
1.2.3. Fonetik Hadiseler	28
1.2.3.1. Ötümlüleşme.....	28
1.2.3.2. Sızıcılaşma.....	28
1.2.3.3. Düşme.....	29
1.2.3.4. Türeme.....	30
1.2.3.5. Nöbetleşme	30
1.2.3.7. Birleşme.....	30

1.2.3.8. Geçişme	30
1.2.3.9. Ünsüz kaynaşması	31

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

2.1. METİN (ŞİFĀ'ŪL-FUĀD Lİ-ĤAZRET-İ SULTĀN MURĀD).....	33
SONUÇ	88
EKLER.....	90
KAYNAKÇA	144
DİZİN.....	147

KISALTMALAR VE İŞARETLER

A	Adana nüshası
a.g.e.	Adı geçen eser
Ar.	Arapça
Bulg.	Bulgarca
DTCF	Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
Far.	Farsça
Fr.	Fransızca
Haz.	Hazırlayan
İt	İtalyanca
Rum.	Rumca
S	Süleymaniye nüshası
s.	Sayfa
st.	Satır
ss.	Sayfadan sayfaya
T	Topkapı nüshası
T.	Türkçe
TDAY	Türk Dilleri Araştırmaları Yıllığı
TDK	Türk Dil Kurumu
TM	Türkiyat Mecmuası
v.	Varak
v.d.	Ve diğerleri
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
Yun.	Yunanca
-	Fiile bağlanmayı gösterir.
+	İsme bağlanmayı gösterir.
(?)	Okunuşunda veya anlamında şüphe edilen sözcükleri gösterir.
>	Okun içi ilk biçimi gösterir.
2a/01	/ işaretinden önceki bölüm sayfa numarasını, sonraki kısım ise satır numarasını gösterir.

TEZ METNİ

GİRİŞ

16. yüzyılda başlayan ve Eski Anadolu Türkçesinin devamı niteliğinde olan Osmanlı Türkçesi döneminde devletin resmî dili olarak kullanılan ve Oğuz Türkçesinin kaynaklık ettiği yazı diliyle birçok alanda önemli eserler verilmiştir. Bu eserler içerisinde dilin terim yapma yollarını ve genişleme imkânlarını göstermesi açısından ihtisas eserlerinin önemi büyüktür. Üzerinde çalıştığımız eser bir tıp metnidir ve bu yönüyle bir ihtisas eseridir.

Anadolu'da Türkçe yazılmış en eski tıp kitapları ancak XIV. yüzyıla kadar çıkabilmektedir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde XIII. yüzyıldan başlayarak dinî ve edebî ürünlerin yazılmış olduğu göz önüne alındığında tıpla ilgili eserlerin oldukça geç bir tarihte yazılmaya başlandığı görülür. Bunun en önemli sebebi Anadolu Selçuklu Devleti zamanında bilim dilinin Arapça olmasıdır. Anadolu Beylikleri döneminde Türkçeye verilen önem artınca dinî ve edebî sahalarda olduğu gibi tıp konusunda da Türkçe eserlerin yazıldığı görülür.

Yüksek lisans tez çalışması olarak seçtiğimiz bu eser, Türk tıbbının Osmanlı Türkçesiyle önemli eserlerini verdiği 17. yüzyılda kaleme alınmıştır. 16. ve 17. yüzyıllar Türk tıp metinleri açısından önemli bir dönem olmasına rağmen, bu dönem eserlerini kapsayan akademik çalışmalar, bir önceki yüzyıl eserlerine gösterilen ilgiden nasibini almamıştır.

Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde kullanılan birçok tıp terimini içermesi açısından Şifâ'ül-Fuâd li-Ḥazret-i Sultân Murâd'ın günümüz alfabesine aktarılarak bilim dünyasına sunulması önem arz etmektedir.

17. YÜZYILDA ADADOLU'DA YAZILMIŞ TIP KİTAPLARI

Enmuzecü't-Tıbb

IV. Murat'ın başhekimisi Emir Çelebi tarafından yazılmıştır. 17. yüzyılda yazılan en önemli tıp eseridir. Eser "bütün öteki tıp eserleri gibi, havanın, toprağın ve iklimin nitelikleri üzerine bir sağlık bilgisi bölümüyle başlar; anatomiden kısaca bahsettikten sonra, hastalıkların ve ilaçların teker teker açıklanmasına geçer. Kitabın son bahsi de ilgi çekecek kadar önemlidir. Burada Emir Çelebi, hekimlerin mutlaka anatomi öğrenmelerinin gerekli olduğunu ve hele savaşta bulunan hekimlerin, ölen askerlerin

ölüleri üzerinde anatomi bilgilerini genişletmelerini ve eğer bu mümkün olmazsa maymunlar, domuzlar üzerinde teştiḥ yapmalarını kuvvetle tavsiye eder.¹”

Netîcetü't-Tıbb

Emir Çelebi'ye ait başka bir eserdir. “Emir Çeebi'nin Balıkpazarı'nda açtığı dükkanında kendisinin bulunmadığı zamanlarda şakirdinin hastalara ilaç verebilmesi için rehber olmak üzere hazırladığı eseridir.²”

Mücemmâtü't-Tıbb

Derviş Siyahî Lârendevî tarafından kaleme alınan manzum bir tıp eseridir.³

Mesâil-i Tıbbiye

Zeynelabidin bin Halil (ö. 1647) tarafından yazılan eser, diğer eseri (Şifâ'ül-Fuâd li-Ḥazret-i Sultân Murâd) kadar hacimli ve tanınmış değildir.⁴

Devâü'l-Emraz

1647–1648 yılları arasında dört kez hekimbaşılığa getirilerek tekrar azledilen Sakızlı İsa Çelebi'nin 1644 yılında yazdığı 362 bölümden oluşan eserdir.⁵

Nizâmü'l-Edviye

Sakızlı İsa Çelebi tarafından yazılan, Müfredât-ı Tıbb olarak da bilinen ilaçların Arapça, Farsça ve Türkçe karşılıklarının alfabetik olarak sıralandığı hacimli bir tıbbî eserdir.⁶

Gâyetü'l-Beyân fi Tedbir-i Bedeni'l-İnsan

İbni Sellûm el-Halebî tarafından 1664 yılında kaleme alınmış bir eserdir. Eser, pratik bir el kitabı niteliğindedir ve oldukça sade bir dille yazılmıştır. Yurt içinde ve

¹ A. Adnan Adıvar, (1991), *Osmanlı Türklerinde İlim*, Remzi Yayınları, İstanbul: s.129.

² Ali Haydar Bayat, (2010), *Tıp Tarihi*, Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği Yayını, İstanbul s.59.

³ Osman Şevki Uludağ, (1991), *Beş Buçuk Asırlık Türk Tababeti*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: s. 184.

⁴Şaban Doğan, (2009), *16.-17. Yüzyıl Türkçe Tıp Yazmalarına Genel Bir Bakış*, Müjgan Cumbur Armağanı, TDK Yayınları, Ankara: s.83.

⁵ Doğan, *a.g.e.*, s. 84.

⁶ Bedi N. Şehsuvaroğlu, Ayşegül Demirhan, Gönül Cantay Güreşsever, (1984), *Türk Tıp Tarihi*, İAŞ Kitapçılık-Yayıncılık, Bursa: s. 95.

yurt dışında tespit edilebilen 137 nüshasının bulunması eserin devrinin tanınan ve değer verilen bir ürünü olduğunun göstergesidir.⁷

Resâilü'l-Müşfiye fi Emrâzi'l-Müşkile

Hayâtizâde Mustafa Feyzi Efendi tarafından kaleme alınmış beş kitaptan meydana gelen bir eserdir.⁸ Bu risâleler; Risâle-i Maraz-ı Efrenc, Risâle-i Maraz-ı Pilica, Risâle-i Sevdâ-yı Merâkiyye, Risâle-i İlet-i Merâkiyye, Risâle-i Hummâ-yı Redîe adlarını taşımaktadır.

Terceme-i Akrabâdın

Nuh bin Abdülmennan (ö. 1707) tarafından yazılmış bir eserdir.⁹ Eser Avrupalı yazar Melchios'un eserinin tercümesidir.

Tuhfetü'l-Erfübü'n-Nâfia li'r-Rûhânî ve't-Tabîb

Sultan IV. Mehmet devri tarihçilerinden olan Hazerfen Hüseyin Efendi tarafından kaleme alınmış tıbbî bir eserdir.¹⁰

Lisânü'l-Etibbâ fi Lügati'l-Edviye

Hazerfen Hüseyin Efendi tarafından kaleme alınan eser iki bölümden oluşan bir tıp sözlüğüdür. Birinci kısım Arapçadan Türkçeye, ikinci kısım Türkçeden Arapçaya tıp terimlerini içermektedir.¹¹

Teşrih-i Ebdân ve Tercümân-ı Kibâle-i Feylosûfan

Şirvanlı Şemseddîn-i İtâkî tarafından yazılmış resimli bir anatomi kitabıdır. Eserin yazılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak IV. Murat için yazılmış olması ve içinde veziriâzam Recep Paşa için uzunca bir methiye bulunması dolayısıyla eserin yazılış yılı Recep Paşa'nın sadâreti olan 1629-1631 arası olmalıdır.¹² Eser üzerinde Esin Kahya tarafından doktora çalışması yapılmıştır.

⁷ Zekiye Gül Elbir, (2000), *Gayetü'l-Beyan fi Tedbir-i Bedeni'l-İnsan (Metin-İnceleme-Dizin)*, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elazığ: s. 12.

⁸ Bayat, *a.g.e.*, s. 86.

⁹ Bedi Şehsuvaroğlu, *v.d.*, (1984), *Türk Tıp Tarihi*, Taş Kitapçılık, Bursa: s.102.

¹⁰ Doğan, *a.g.e.*, s. 89.

¹¹ Doğan, *a.g.e.*, s. 90.

¹² Şehsuvaroğlu, *v.d.*, *a.g.e.*, s. 117.

Tâdilü'l-Emcize fi Hıfz-ı Sıhhati'l-Beden

Osmanlı şairlerinden olan Şuûrî Hasan Efendî Halebî (öl. 1105/1693) tarafından kaleme alınan tıbbî bir eserdir. Eser Osmanlı vezirlerinden Ahmed Paşa adına yazılmıştır.¹³

Şifâ'ül-Fuâd li-Ĥazret-i Sultân Murâd

Zeynel Abidin bin Halil'in Şifâ'ül-Fuâd adlı eseri, 17. yüzyılın beslenme ve giyecek folklorunu gözler önüne sermesi açısından önemlidir. Türk folklorunun yiyecek ve giyeceklerle ilgili halk sağlığı bilgileri, 17. yüzyıldan önceki yüzyıllarda da Türkler tarafından bilinirdi. Nitekim bu bilgiler, bugün de halk arasında yaygındır ve yaşatılmaktadır. Bu bakımdan bu eser, hem geçmişten gelen ve çok önemli olan folklor konularını taşıdığı için önemlidir, hem de bugünkü folklor bilgilerini göz önüne serdiği için değerlidir ve günümüz tıbbına bu açıdan ışık tutmaktadır.¹⁴

Bilindiği gibi bugünkü Türk milli kültür varlığının köklerinin sağlıklı bir şekilde belirlenebilmesi için, çeşitli kültür ve folklor konularının detaylı olarak ele alınması ve bunların tarihî gelişimlerinin de ortaya konulması gerekir. Bu konulardan biri de beslenme ve giyeceklerle ilgili halk sağlığı bilgileridir. Bu bakımdan bu konular hakkındaki Türk tıbbî folklor bilgilerinin aydınlatılması ve tarihi detaylarının bilinmesi gerekir.

Folklor halkın günlük hayatının ve kültürünün ilmidir.¹⁵ Bu ilmin incelenmesi, yüzyıllardan beri süregelen halk bilgilerinin onaya çıkarılmasını sağlar.¹⁶ Böylece bugüne kadar gelebilen bu halk bilgileri, Türk tıbbî folkloru ile ilgili dokümanları belirlemede yararlı olur. Bu bakımdan Şifâ'ül-Fuâd'ın Türk tıp tarihinde önemli bir yeri vardır.

Şifâ'ül-Fuâd li-Ĥazret-i Sultân Murâd, 17. yüzyılın birinci yarısına ait bir hekimbaşı olduğu için dili Klasik Osmanlı Türkçesi olmakla birlikte sade ve anlaşılır bir dili vardır. Sanattan uzaktır.

¹³ Doğan, *a.g.e.*, s. 96.

¹⁴ Ayşegül Demirhan Erdemir, Hekim Zeynel Abidin Bin Halil 'in Şifâ'ül-Fuâd Adlı Eserinin Türk Tıp Tarihindeki Yeri ve Bazı Orijinal Sonuçlar, *Türk Dünyası Araştırmaları Derg.* Nisan 91, Sayı: 71, s. 165.

¹⁵ Demirhan Erdemir, *a.g.e.*, s. 90.

¹⁶ Mehmet Halit Bayrı, (1939), *Halk Adetleri ve İnanmaları*, İstanbul: s. 5.

Eserin çalışmamıza dâhil ettiğimiz nüshaları ve diğer nüshaları aşağıda yer almaktadır:

Metnin Nüshaları

Nüshalar sırasıyla buldukları yer, arşiv numarası, yaprak, satır, yazı türü, müstensih adı ve yazılış tarihlerine göre sıralanmıştır.

1. Süleymaniye Kütüphanesi, 01421-001 Bağdatlı Vehbi Kataloğu, 1-54 v., 15 st., nesih
2. Süleymaniye Kütüphanesi, 01357 Bağdatlı Vehbi Kataloğu, 12 v., 17 st., nesih, 1818
3. Süleymaniye Kütüphanesi, 00369 Darülmecnevi Kataloğu, 27 v., 23 st., nesih
4. Süleymaniye Kütüphanesi, 03621 Fatih Kataloğu, 105 v., 9 st., nesih
5. Süleymaniye Kütüphanesi, 00676-014 Hacı Beşir Ağa Kataloğu, 164-179 v., 23 st., talik
6. Süleymaniye Kütüphanesi, 05536-002 Hacı Mahmud Efendi Kataloğu, 17-35 v., 25 st., talik, 1752
7. Süleymaniye Kütüphanesi, 05563-001 Hacı Mahmud Efendi Kataloğu, 58 v., 1882, Mısır Bulak Matbaası
8. Süleymaniye Kütüphanesi, 05567-002 Hacı Mahmud Efendi Kataloğu, 17-59 v., 22 st., nesih, Ali Reşidi, 1842
9. Süleymaniye Kütüphanesi, 05579-001 Hacı Mahmud Efendi Kataloğu, 1-58 v., 19 st., nesih, 1882, Mısır Bulak Matbaası
10. Süleymaniye Kütüphanesi, 00389-007 Lala İsmail Kataloğu, 140-159 v., 23 st., nesih, Yusuf bin Abdullah, 1752
11. Süleymaniye Kütüphanesi, 00566-002 Lala İsmail Kataloğu, 90-199 v., 15 st., talik, 1652
12. Süleymaniye Kütüphanesi, 01639 Laleli Kataloğu, 55 v., 15 st.
13. Süleymaniye Kütüphanesi, 01627 Laleli Kataloğu, 53 v., 13 st.
14. Süleymaniye Kütüphanesi, 3735-007 Laleli Kataloğu, 119-159 v., talik, 1739
15. Süleymaniye Kütüphanesi, 00694-008 Reşid Efendi Kataloğu, 199-223 v., 25 st., nesih

16. Süleymaniye Kütüphanesi, 00149-001 Şazeli Tekkesi Kataloğu, 1-47 v., 15 st., nesih, 1628
17. Süleymaniye Kütüphanesi, 02116-009 Şehid Ali Paşa Kataloğu, 129-162 v., 17 st., talik, El-Hac İbrahim, 1679
18. Süleymaniye Kütüphanesi, 02832-003 Şehid Ali Paşa Kataloğu, 25-37 v., talik
19. Süleymaniye Kütüphanesi, 08006 Beyazıd Kataloğu, 16-34 v., talik
20. Süleymaniye Kütüphanesi, 16367 Beyazıd Kataloğu, 71 v., talik
21. Süleymaniye Kütüphanesi, 03540-001 Nuruosmaniye Kataloğu, 1-26 v., nesih, 1698
22. Süleymaniye Kütüphanesi, 03541-001 Nuruosmaniye Kataloğu, 1-39 v., nesih
23. Süleymaniye Kütüphanesi, 01747-001 Hüdai Efendi Kataloğu, 1-58 v., nesih, 1882, Mısır Bulak Matbaası
24. Süleymaniye Kütüphanesi, 00408 Tahir Ağa Tekkesi Kataloğu, 33 v., 9 st., talik, 1737, Arapça
25. Süleymaniye Kütüphanesi, 00583 Tahir Ağa Tekkesi Kataloğu, 64 v., 19 st.
26. Süleymaniye Kütüphanesi, 00085 Sütlice Dergahı Kataloğu, 27 v., 19 st., nesih
27. Süleymaniye Kütüphanesi, 07233 Yazma Bağışlar Kataloğu, 34 v., 19 st., talik
28. Süleymaniye Kütüphanesi, 07780 Yazma Bağışlar Kataloğu, 56 v., 15 st., nesih
29. Süleymaniye Kütüphanesi, 03850-001 Yazma Bağışlar Kataloğu, 1-37 v., 21 st. Nesih, 1683
30. Süleymaniye Kütüphanesi, 0136-004 Esad Efendi Kataloğu, 65- 93 v., 19 st., reyhani
31. Süleymaniye Kütüphanesi, 01367 Esad Efendi Kataloğu, 60-88 v., reyhani,1646
32. Süleymaniye Kütüphanesi, 00460 Kesecizade Kataloğu, 51 v., 15 st., nesih, Taşcızade Muhammed Sadık, 1773

33. Süleymaniye Kütüphanesi, 00152 Saliha Hatun Kataloğu, 36 v., 15 st., talik
34. Süleymaniye Kütüphanesi, 00219 Ali Emiri Kataloğu, 64 v., 1861
35. Süleymaniye Kütüphanesi, 00140 Ali Emiri Kataloğu, 31 v., talik
36. Süleymaniye Kütüphanesi, 000141-01 Ali Emiri Kataloğu, nesih, 1658
37. Süleymaniye Kütüphanesi, 00045 Ali Emiri Kataloğu, 45 v., 1658
38. Süleymaniye Kütüphanesi, 00142 Ali Emiri Kataloğu, 33 v., nesih
39. Süleymaniye Kütüphanesi, 00143 Ali Emiri Kataloğu, 64 v., 1629
40. Süleymaniye Kütüphanesi, 1041-07 Hamidiye Kataloğu, 50-58 v., nesih
41. Süleymaniye Kütüphanesi, 389-07 Lala İsmail Efendi Kataloğu, 140-159 v., nesih
42. Süleymaniye Kütüphanesi, 001910-02 İzmirli İsmail Hakkı Kataloğu, 58-143 v., nesih
43. Topkapı Kütüphanesi, 001691 Revan Köşkü Kataloğu, 64 v., nesih, Mustafa b. Yusuf, 1672
44. Topkapı Kütüphanesi, 001690-01 Revan Köşkü Kataloğu, 1-30 v., talik
45. Topkapı Kütüphanesi, 000577 Hazine Kitapları, 53 v., 11 st., nesih
46. Topkapı Kütüphanesi, 001818 Emanet Hazinesi, 66 v., 13 st., nesih, 1647
47. Topkapı Kütüphanesi, 001819 Emanet Hazinesi, 42 v., 21 st., nesih, Arif b. Mehmed, 1658
48. Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi, 000799, 28 v., 19 st., talik, 1669
49. Adana İl Halk Kütüphanesi, 001104, 9-73 v., nesih, Mehmed bin Molla Yusuf, 1740
50. Cerrahpaşa Kütüphanesi, 327-02, 132-156 v., talik, 1675
51. Cerrahpaşa Kütüphanesi, 332-02, 1065 (1655), 128-202 v., nesih
52. Cerrahpaşa Kütüphanesi, 266, 43 v., nesih, 1699
53. Cerrahpaşa Kütüphanesi, 35-01, 1-47 v., Nesih, 1748
54. Cerrahpaşa Kütüphanesi, 24-02, 93-114, nestalik, 1767
55. Cerrahpaşa Kütüphanesi, 334, 28 v., talik
56. Cerrahpaşa Kütüphanesi, 363, 20 v., talik
57. Cerrahpaşa Kütüphanesi, 34, 35 v., nestalik, 1890
58. Çapa Kütüphanesi, 4452-02, 81-102, rika, 1629
59. Çapa Kütüphanesi, C/3334, 74 v., nesih

60. Çapa Kütüphanesi, 4445, 52 v., rika
61. Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 5275, 41 v., 15 st., nesih
62. Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 578-01, 1-17 v., 27 st., nestalik, 1628
63. Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 9529/2, 12-26 v., 16 st., nestalik, 1628
64. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Yz. A 264, 1-35 v., 21 st., nestalik, 1646
65. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 3956-02, 32-61 v., talik, 1766
66. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 7150, 38 v., talik, 1808
67. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 7087, 34 v., nesih, 1837
68. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 691, 67 v., nesih, 1886
69. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 7093, 30 v., talik
70. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 7095-01, 1-37 v., talik
71. 34 Ae Tıb 140, İstanbul Millet Kütüphanesi, 31 v., 17 st., talik, Arapça
72. 34 Ae Tıb 141/1, İstanbul Millet Kütüphanesi, 1069, 45 v., 13 st., nesih,
Arapça
73. 34 Ae Tıb 142, İstanbul Millet Kütüphanesi, 53 v., 17 st., nesih, Arapça
74. Tavşanlı Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi, 405-02, 14-46 v., nesih
75. Muallim Cevdet Kütüphanesi 115, Türkiye Kütüphaneleri, 62 v., nesih,
Arapça
76. Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, 418-02, 188-199 v., nesih
77. Manisa İl Halk Kütüphanesi, 3726-03, 30-60 v., nesih
78. 1640/9, İzmir Milli Kütüphanesi, 118-136 v., 19 st., nesih
79. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, 947, 77 v., 15 st.,
nestalik
80. Edirne Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi, 3792-03
81. Almanya Milli Kütüphanesi, 2021, 15-35 v., 34 st., nestalik, 1830
82. İngiltere Oriental Kütüphanesi, 1157/1, 3-48 v., 17 satır, nesih, 1811
83. Kahire Milli Kütüphanesi-Mısır, 56, 45 v., 15 st., nesih,
84. Kahire Milli Kütüphanesi-Mısır, S 4664, 29-38 v., 17 st., talik

Yapılan araştırmalara göre 2 Mısır nüshası, 1 İngiltere nüshası ve 1 Almanya nüshası olmak üzere toplamda 4 tane yurt dışı nüshası bulunan eserin 80 Türkiye nüshası bulunmakta olup toplam ulaşabildiğimiz nüsha sayısı 84'tür. Çalışmamızda yazılış tarihi açısından en eski olan Topkapı Kütüphanesindeki Revan Köşkü kataloğunda 001691 arşiv numaralı nüshaya, müellif eseri olarak bilinen

Süleymaniye Kütüphanesindeki Fatih Kataloğunda 03621 arşiv numaralı nüshaya, Adana İl Halk Kütüphanesindeki 001104 arşiv numaralı nüshaya ve Süleymaniye Kütüphanesindeki Şazeli Tekkesi 149-01 arşiv numarasına kayıtlı nüshaya ulaşılmıştır. Bu dört nüshadan Süleymaniye Kütüphanesindeki Fatih Kataloğunda 03621 arşiv numaralı nüsha, müellif eseri olarak değerlendirilmesine karşın yaptığımız incelemeler neticesinde yeni tarihli bir eser olduğu tarafımızdan değerlendirilmiş ve geriye kalan üç nüsha üzerinde çalışılmıştır.

Çalışmamıza esas aldığımız Süleymaniye Kütüphanesindeki Şazeli Tekkesi 149-01 arşiv numarasına kayıtlı nüsha harekesiz nesih olarak yazılmıştır. Bu nüsha 15 satır olup toplam 47 varaktır. Çalıştığımız bu nüshayı tercih etmemizin sebebi yazılan en eski ve tam nüsha olmasındandır. Ayrıca eserde satır kenarlarında bulunduğu yerlerle ilgili sonradan bir başkası tarafından yazıldığı düşünülen açıklamalara yer verilmiştir. Çalışmamızda bu nüsha Süleymaniye nüshası olarak ele alınmıştır. Ayrıca kelimeleri tam ve doğru okumak maksadıyla başka nüshalardan da yararlanılmıştır. Bu sebeple Topkapı Kütüphanesindeki Revan Köşkü kataloğunda 001691 arşiv numaralı nüsha ile Adana İl Halk Kütüphanesindeki 001104 arşiv numaralı nüshalar yardımcı nüshalar olarak seçilmiştir. Topkapı nüshası toplam 64 varak olup müstensihî, Mustafa bin Yusuf'tur. Nesih olan bu eser, 1672 yılında yazılmıştır. Bu nüsha dil özellikleri açısından 64 varak olan Adana nüshasına daha yakındır.

Yardımcı nüshalar olarak kullandığımız nüshalardan Adana nüshası nesih olarak 1740 yılında yazılmıştır. Müstensihî Mehmed bin Molla olup 1 varağı eksiktir ve harekelidir.

Eserin Yazarı Hakkında Bilgi

İstanbul'da Eyüp'te doğmuştur. Medrese tahsilini tamamladıktan sonra müderrislik, bir ara da Fatih Dârüşşifâsı'nda başhekimlik yapmıştır. Buradaki başarılı çalışmaları ile saray hekimleri arasına alınan Zeynel Abidin ilmiyye sınıfında olduğundan 1638'de Emir Çelebi'nin idamı üzerine hekimbaşı tayin edilmiş ve Galata kadılığı da uhdesine verilmiştir. Osmanlı devletinde kadılık görevleri bir yıllı olduğundan 1839'da görevinden ayrılması gerekirken Sultan İbrahim'in tahta geçmesi (Şubat 1640) sırasında makamını korumuştur. Daha sonra Eyüp (1641), Edirne (1642), İstanbul (1643) kadılıklarında bulunmuş ve 1644 yılında Rodosçuk (Tekirdağ) arpalık olarak verilerek kadılık görevinden ayrılmış, Mayıs 1646'da hekimbaşılık görevinden

azledilerek Mısır kadılığına tayin edilmiş, yerine de Hamalzade Mehmed atanmıştır. Fakat bir yıllık süresini dolduramadan görevden alınmış (Aralık 1946) ve kısa bir süre sonra, 1647 yılında vefat etmiştir.¹⁷

Eserleri

En önemli eseri üzerinde çalıştığımız Şifâ 'ül-Fuâd li-Ḥazret-i Sultân Murâd'dır.

1- Şifâ 'ül-Fuâd li-Ḥazret-i Sultân Murâd

Zeynel Abidin Fatih Darüşşifası başhekimliği sırasında yazdığı bu eserini Şubat 1628'de on yedi gün içerisinde tamamlayıp Sultan IV. Murad'a sunmuştur. Zeynel Abidin bu kitapta gıdalar ve giyeceklerle ilgili halk sağlığı bilgilerinden söz eder. Kitap 17 fasıl (kısım) dan ibaret olup fasılları şöyle sıralanmaktadır. Birinci fasıl: Yemekle ilgili bilgilerden; İkinci fasıl: Su içme ile ilgili kurallardan; Üçüncü fasıl: Tahıllar ve kuru baklagillerle ilgili konulardan; Dördüncü fasıl: Etlerin özelliklerinden ve faydalarından; Beşinci fasıl; Bazı av hayvanı etlerinin yarar ve zararlarından; Altıncı fasıl: Kuşların özellikleri ve faydalarından; Yedinci fasıl: Balıklardan; Sekizinci fasıl: Süt ve süttten elde edilen ürünlerden; Dokuzuncu fasıl: Önemli meyvelerden; Onuncu fasıl: Kuru yemişlerden; On birinci fasıl: Bazı sebzelerden; On ikinci fasıl: Bazı çiçekler ve onların faydalarından; On üçüncü fasıl: Bazı güzel nebatî ve hayvanî maddelerden; On dördüncü fasıl: Bazı madeni maddeler ve taşlardan; On beşinci fasıl: Giyeceklerden; On altıncı fasıl: Saç ve sakal kıllarına iyi gelen karışımlardan ve On yedinci fasıl: Cinsel güce iyi gelen uygulamalardan söz etmektedir.

Yazar, bütün bu kısımlarda yiyecek ve içeceklerin yarar ve zararlarını anlatmakta ve beslenme konusuna değinmektedir. Nitekim Zeynel Abidin bin Halil, insanın beslenmesi için gerekli kuralları bu eserde vermektedir. Yazar, eserin giriş bölümünde, tıp ilminin yararlarından söz eder. Zeynel Abidin bin Halil, bu konu hakkında; "... *ilm-i tıbb bir ilimdir ki anınla vücud-u insanın sıhhati ve hastalığı malûm olur. Bu ilm-i tıbbi evvel vaz eyleyen (ortaya koyan) feylesof iki nesne için vaz eylemiştir. Birisi oldur ki anınla beden-i insanda (insan vücudunda) mevcûd olan sıhhat hıfz olur (korunur). Birisi oldur ki hastalık hâlinde mefkud olan (bulunmayan) sıhhat*

¹⁷ Ali Hayrdar Bayat, (1999), *Osmanlı Devletinde Hekimbaşılık Kurumu ve Hekimbaşılar*, Atatürk Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara: s. 62.

anınla bulunur."¹⁸ diyerek tıp bilimini hem sağlığı koruyan, hem de hastalığa çare bulan bir ilim olarak kabul etmektedir.

1882'de başka bir yazara ait olan Çay ve Havas-ı Biberiye risaleleriyle birlikte basılmıştır.

2- Mesâil-i Tıbbiyye

Yazarın tıpla ilgili bir başka eseridir.

Hekim Zeynel Abidin'in bu iki eserinin dışında Fezâil-i Medine, Zeynü'l-Bedür Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ gibi tıp dışı eserleri de vardır.¹⁹

Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu Osmanlı Türkçesi Dönemi eserlerinden Zeynel Abidin bin Halil'e ait Şifâ'ül-Fuâd li-Ḥazret-i Sultân Murâd adlı eseri çeviri yazı alfabesine aktararak, ses bilgisi, imla ve söz varlığı açısından incelemek, dizinini ve sözlüğünü hazırlamaktır.

Araştırmanın Önemi

Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde kullanılan birçok tıp terimini içermesi açısından Şifâ'ül-Fuâd li-Ḥazret-i Sultân Murâd'ın günümüz alfabesine aktarılarak bilim dünyasına sunulması önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Çalışmadaki amaç 17. yüzyıla ait bir tıp metni olan eseri çeviri yazı alfabesine aktarmak, eserin dil hususiyetlerini çıkararak dönem özellikleri ışığında değerlendirmek, sözlüğünü ve dizinini hazırlayıp söz varlığını ortaya koymaktır.

Kapsam

Eserin Türkiye kütüphanelerinde tespit edebildiğimiz 84 nüshası vardır. Biz bu nüshalardan dil özellikleri açısından en eski ve tam metin olan Şazeli Tekkesi (Süleymaniye Ktb.) No. 149/1 arşivine kayıtlı Süleymaniye nüshasını ana nüsha olarak

¹⁸ Zeynel Abidin, (1628), *Şifâ'ül-Fuâd li-Ḥazret-i Sultân Murâd*, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, İstanbul: s. 2b.

¹⁹ Ali Hayrdar Bayat, (2010), *Tıp Tarihi*, Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği Yayını, İstanbul, s. 308.

belirledik. Bu nüsha her sayfasında 15 satır bulunan nesihle yazılmış 47 varaktır. Eser, çok az harekeli kelimeler bulundurmasına rastlanmasına rağmen, harekesizdir.

Çalışmamızda destek nüshaları olarak kullandığımız nüshalar: Revan Köşkü (Topkapı Sarayı Müzesi) 1691 arşiv numarasına kayıtlı Topkapı nüshasıyla ve Türkiye Kütüphanelerinin Adana 2/1104 nolu arşivinde kayıtlı Adana nüshalarıdır.

Yöntem

17. yüzyılda yazılan Süleymaniye nüshası üzerinde herhangi bir çalışmanın yapılıp yapılmadığının tespiti için YÖK Tez Tarama Merkezi ile Prof.Dr. Hatice Aynur tarafından 1991-2005 yılları arasında 15 sayı olarak hazırlanıp yayınlanan “Üniversitelerde Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları: Tezler, Yayınlar ve Projeler” başlıklı yayın dizisiyle oluşturulmuş Osmanlı Edebiyatı Bibliyografyası Veritabanı taranmış ve burada yer alan Şifâ’ül-Fuâd li-Ḥazret-i Sultân Murâd’la ilgili çalışmalar incelenmiştir. Araştırmalar sonucunda bu eser üzerinde ayrıntılı bir gramer çalışmasının yapılmadığı, ayrıca eserin birçok nüshasının bulunduğu görülmüş ve bu çıkarımlardan sonra eser üzerinde farklı nüshalar yardımıyla edisyon kritik yapılarak daha doğru sonuçlara ulaşılabileceği için eser üzerinde çalışılmaya başlanmıştır.

Süleymaniye nüshası gerek yazılış tarihi gerekse metinlerin karşılaştırılmasında en eski ve temel nüsha olarak alınmış, Topkapı nüshası yazılış tarihi dolayısıyla ikinci nüsha olarak değerlendirilmiş ve son olarak Adana nüshası harekeli yazılması dolayısıyla edisyon kritikte yardımcı olabileceği düşünülerek üçüncü nüsha olarak alınmıştır.

Çalışmamız, Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, üzerinde çalıştığımız eserin müellifi olan Zeynel Abidin bin Halil, çalışılan eserin konusu ve nüshaları üzerinde durulmuş, dönemin önemli tıp yazmaları hakkında kısa bilgiler verilerek incelenen eserin bu eserler içerisindeki yeri ve önemi gösterilmiştir.

İnceleme bölümü yazım özellikleri ve ses bilgisi bölümlerinden oluşmaktadır.

Metin bölümü eserin çeviri yazı alfabetine aktarımından oluşmaktadır. Bu bölümde ilk önce nüshanın çeviri yazılı metni ortaya konulmuştur. Sayfa ve satırlar numaralandırılmıştır. Satır numarası verilirken sözcük hangi satırda başlamışsa o satıra ait kabul edilmiştir. 1b/1’den 47a/15’e kadar sayfa ve satır numarası verilmiştir.

Metnin çeviri yazısı ortaya konulduğunda müstensihlerin bazı sözcükleri eksik veya yanlış yazdığı görülür. Ayrıca, bazı sayfaların da eksik olduğu görülmüştür. Bu yüzden bazı cümlelerde eksikler vardır. Eksik veya yanlış yazılan sözcükler, diğer nüshalardan karşılaştırılıp sözlüklerden de yararlanılarak metnin edisyon kritiği oluşturulmuş, sözcükler ve cümleler düzeltilerek nüshaların ayrıntılı şekilde karşılaştırılması yapılmıştır.

Metinde yer yer Arapça ayet ve hadislerden yararlanılmıştır. Bunlar Arap harfleriyle gösterilmiş olup anlamları metnin içerisinde bulunmakta olup eserin müellifi tarafından anlamları belirtilmiştir.

Metin bölümünden sonra ise “Cibakaya 2.2” dizin programından yararlanılarak metindeki sözcüklerin alfabetik sıraya göre dizini oluşturulmuştur. Dizinde; kök ve gövde halindeki sözcüklerin anlamları, hangi dile ait oldukları yazılmış ve sözcükler madde başı olarak verilmiştir. Adlara getirilen ekler, nokta (.) ve artı (+) işaretleriyle; fiillere getirilen ekler ise, nokta (.) ve kısa çizgi (-) işaretleriyle gösterilmiştir. Metinde geçen bütün kelimeler, gramer özellikleri göz önünde bulundurularak anlamlarıyla birlikte verilmiştir. Dizinde sözcüğün anlamı verilmeden önce hangi dile ait olduğu kısaltmalarla gösterilmiştir. Bazen bir kelimenin kökeni yazılırken birkaç kısaltma yer almıştır. Bunun sebebi kelimenin değişik sözlüklerde, farklı menşeli olarak geçmesinden veya bir dilden başka bir dile geçtiğini göstermek içindir. Okunuşunda veya anlamında şüphe edilen sözcüklerin yanına soru işareti (?) konulmuştur. Dizindeki sözcüklerin hepsi, metindeki sayfa ve satır numarası ile numaralandırılmıştır.

Tezin en sonuna temel nüsha olarak belirlediğimiz Süleymaniye nüshasının tıpkıbasımı konulmuştur.

Tez çalışması süresince; Eski Anadolu Türkçesi ve Klasik Dönem Osmanlı Türkçesi ile ilgili kitaplar ve bu dönemin dil özellikleri ile ilgili çalışmalardan; metnin çeviri yazısının gerçekleştirilmesi ve söz varlığının ortaya konulması aşamasında Arapça, Farsça ve Osmanlıca sözlüklerden, Tarama ve Derleme sözlüklerinden, TDK'nın Yazım Kılavuzu'ndan (Türk Dil Kurumu, Ankara, 2009) yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. İMLA

1.1.1. Ünlülerin Yazılışı

İlk hecede yer alan o ve ö ünlüleri hariç bütün ünlüler; ön, iç ve son seste bulunabilirler.

1.1.1.1. a ünlüsünün yazılışı

Başta

› medli elif (إ) ile kullanılanlar; aç أج 5b/10, ad أد 3a/9, aşağı أشغہ 32b/5

› elif (ا) ile kullanılanlar; ağaçdur اغاچدر 34a/1, ağırر اغرر 39a/1, aldılar الدلر 18a/5, altına التته 13b/5

Ortada

› elif (ا) ile kullanılanlar; olan اولان 10a/9, saç ساج 4b/4, yaz ياز 6a/3, şoğan صوغان 31a/4, balık بالاق 33b/6, bal بال 46a/10

› işaretsiz kullanılanlar; urmaya اورميه 38a/11, bakmak بقمق 11a/4, anlara انلره 20a/15, kızdurmaz قيزدرمز 43a/5, şularuڭ صولرک 8a/4

› üstün (أ) ile kullanılanlar; kaymaqlanmağa قايماقلمانغه 45a/6

› he (ه) ile kullanılanlar; yapsalar يابسہ لر 13a/15, yedürseler يدرسه لر 13a/10, qarışduralar قارشدره لر 46a/10

Sonda

› elif (ا) ile kullanılanlar; anja اكا 15a/14

› he (ه) ile kullanılanlar; anda انده 20b/7, ala اله 44b/14, sonra صكره 27a/6, kaydada قاينده 45a/6, taqinsa طاقتسه 39a/4

1.1.1.2. e ünlüsünün yazılışı

Başta

› elif (ا) ile kullanılanlar; ekşice اکتشيجه 6b/2, elma الما 21a/11, emzüren امزورن 17b/4

› üstünlü elif (أ) ile kullanılanlar; el آل 41a/5, evenk أونك 19b/9

Ortada

› üstün (◌) ile kullanılanlar; severidi سَوْرِيْدِي 20a/5, keser كَسْر 29b/14, yerse يَرْسَه 30b/8, yenmek يَتَمَك 37a/13, beynisini بَيْنِسِيْنِي 46a/4

› işaretli kullanılanlar; eylediler اَيْلِدِيْلَر 32a/13, üzerine اَوْزْرِيْنَه 1b/14, güzel كُوْزَل 23b/5, çekirdeginün چَكْرِدَكْنِك 24b/9

› he (ه) ile kullanılanlar; ekeleyüp اَكِه لِيُوْب 13a/12, eyleñüz اَيْلَه كُوْز 25a/4, yiseler يِسَه لَر 26b/1

Sonda

› elif (ل) ile kullanılanlar; başa بَكَا 21a/11, zamānına اَزْمَانِنَا 2b/7

› he (ه) ile kullanılanlar; eyle اَيْلَه 47a/3, gice كِيْجَه 33b/9, görine كُوْرِيْنَه 38a/10, itmede اَيْتْمَدَه 7a/5

1.1.1.3. ı ünlüsünün yazılışı

Başta

› işaretli kullanılanlar; ılıcağ اَلِيْجَاق 37b/15, işladalar اِصْلَدَه لَر 44a/11, ısıcağ اِسْجَاق 9a/11, ışırgan اِسْرَغَان 45a/8, ısınup اِسْئِيْنُوْب 8a/9

Ortada

› esre () ile kullanılanlar; yılan يِلَان 31a/11

› ye (ي) ile kullanılanlar; ılıcağ اَلِيْجَاق 37b/15, incgırığı اِنْجَغْرِیْغِي 29b/12, ısınup اِسْئِيْنُوْب 8a/9

› işaretli kullanılanlar; ısıcağ اِسْجَاق 9a/11, ışırdığı اِصْرَدُوْغِي 19a/7, kırasından قَارَه سَنْدِن 19b/10

Sonda

› ye (ي) ile kullanılanlar; anı اِنِي 3a/13, buldı بُوْلْدِي 2a/3, başı بَاشِي 32b/5

› esre ve ye (ي) ile kullanılanlar; kıhısu قَحْوَسِي 28a/15

› hemze ile kullanılanlar; başla بَقْلَه 10b/8, hindibā هَنْدِيْبَاء 28a/2, devā دَوَاء 44b/3

1.1.1.4. i ünlüsünün yazılışı

Başta

› elif ve ye (ای) ile kullanılanlar; ide ایده 40a/11, içüreler لیر 38a/1, içerü ایچرو 43a/11, igde ایگده 4a/1, ikinci ایکنجی 3a/12, ikindü ایکندو 6a/4

› işaretsiz kullanılanlar; ister ایستر 41b/2, ince انجه 42b/10, incidür انجیدر 18a/9

Ortada

› esre ile kullanılanlar; bir بر 21a/3

› ye (ی) ile kullanılanlar; virüp ویروب 10b/5, dirler دیرلر 2a/7, ikisinüñ ایکیسینک 5a/1, birisi بریسی 5a/10

› işaretsiz kullanılanlar; bite بته 18b/5, bizüm بزم 2b/5, git- کید 29a/14, yigirmi یکرمی 39a/4

Sonda

› ye (ی) ile kullanılanlar; iki ایکی 2b/1, eyüsi ایوسی 8a/11, tüzümi اوزومی 20a/5

› hemze ile kullanılanlar; menî'î منى 11a/14, mi' de'î معدء 36b/1

1.1.1.5. o ünlüsünün yazılışı

Başta

› elif (ا) ile kullanılanlar; ovalamak اولماق 38b/5

› elif ve vav (او) ile kullanılanlar; oğlaq اوغلاق 12b/4, olalar اولالر 3a/6, ortasında اورتہ سنده 5a/1

Ortada

› vav (و) ile kullanılanlar; qosalar قوسه لیر 13b/5, buzağı بوزاغی 12b/10, çok قوچ 5b/13, qoparup قوپاروب 26b/12

› işaretsiz kullanım; qoqladılar قوولادیلر 25a/2, qoyun قیون 3b/3

1.1.1.6. ö ünlüsünün yazılışı

Başta

› elif ve vav (او) ile kullanılanlar; ödi اودى 42a/7, ölmüş اولمش 34a/13, öj اوڭ 11b/12, örtecek اورته حك 44b/6

Ortada

› vav (و) ile kullanılanlar; bögrek بوگرک 32a/1, çömleге لکهجوم 44b/5, çörek جورک 9b/5, dökmek دوکمک 27a/5

› işaretsiz kullanılanlar; dördinci درنجى 3b/1, gövdesini كوده سنى 43a/5

1.1.1.7. u ünlüsünün yazılışı

Başta

› elif ve vav (او) ile kullanılanlar; uçan اوجان 3b/7, unı اونى 26a/6, utanup اوتانوب 32b/4, ufaқ فوقا 26a/14.

Ortada

› vav (و) ile kullanılanlar; pamuklu باموڭلو 42b/12, baturup باتوروب 44a/3

› ötre (ó) ve vav (و) ile kullanılanlar; yuya يۇيه 44a/8

› işaretsiz kullanılanlar; koyun قيون 3b/3, fındıқ فندق 9a/7

Sonda

› vav (و) ile kullanılanlar; karşı رشوقا 8a/13, ağulu اغولو 23b/15

1.1.1.8. ü ünlüsünün yazılışı

Başta

› elif ve vav (او) ile kullanılanlar; üçüncü اوجنجى 3a/13, üst اوست 44b/4, üşütmeye اوشتميه 8a/8

Ortada

› vav (و) ile kullanılanlar; yüz يوز 38a/13, berkişdürüp برکشدروب 40a/10, bilüp بلوب 2a/13, bişürdükden بشوردکن 44b/14

› işaretli kullanılanlar; bildirür بيلدر 3a/13, birinün بريننك 17b/3, bögrülce بوكرلجه 3b/1

Sonda

› vav (و) ile kullanılanlar; berü برو 26a/7, deñlü دكلو 10b/15, dürlü درلو 5a/9

1.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı

Türkçedeki p, ç, g, ŋ sesleri Arap alfabesinde karşılık bulamadığı için Arap harfleriyle yazılmış metinde bu seslerin fonetiğini tespit etmek son derece güçtür.

1.1.2.1. p ünsüzünün yazılışı

Farsça sözcüklerin başında, düzenli olarak p (پ) işaretiyle gösterilmiştir.

pādišāh پادشاه 38b/12, pāre پاره 21a/12, pāk پاک 21b/4, pāça پاچه 12a/4

İki ünlü arasında ve bir ünsüzün yanında p (پ) ve b (ب) işaretleriyle gösterilmiştir.

kapaya قپايه 45a/10, arpa ارپه 3a/15, çırpılmamış چرپلمامش 43a/3, topraklı طوبرقلو 8a/12, yapup ابوبې 40b/6

Sözcük sonunda p (پ) ve b (ب) işaretiyle gösterilmiştir.

idüp ايدوب 34a/5, ağlamayup اغلاميوب 16b/9, top طوب 30a/14, işladup اصلدوب 17a/3

1.1.2.2. ç ünsüzünün yazılışı

c (ج) işareti ile gösterilmiştir.

Başta

› c (ج) ile kullanılanlar; çağında اغندهج 6a/3, çakmak چاقمق 40a/6, çekirdek چكردك 44a/2

Ortada

› c (ج) ile kullanılanlar; açup اجوب 34a/5, buçuk بچق 46a/6, çiçek چكك 43b/4

Sonda

› c (ج) ile kullanılanlar; aç اج 5b/10, birkaç برقاچ 15b/2, geç كچج 8b/13

1.1.2.3. t ünsüzünün yazılışı

t ünsüzü ince sıradan ünlülerin yanında t (ت), kalın sıradan ünlülerin yanında ṭ (ط) ile yazılmıştır.

Başta

› t (ت) ile kullanılanlar; teli تلى 40b/13, tükürse توكرسه 36b/7, tüylenmege تويانمكه 14b/8

› ṭ (ط) ile kullanılanlar; taşra طاشره 43a/11, tatlu طتلو 6a/7, taşlu طاشلو 8a/12, toņuz طوكوز 16a/11

Ortada

› t (ت) ile kullanılanlar; itdürmek ايتدرمك 34a/7, istemese استمسه 43a/2

› ṭ (ط) ile kullanılanlar; buşaq بوطاق 45b/12, sultān سلطان 2b/15, yumurşa يمرطه 17a/7

Sonda

› t (ت) ile kullanılanlar; yigit يكت 43b/9, üst اوست 44b/4

› ṭ (ط) ile kullanılanlar; evāsıř اواسط 47a/7, ğalaş غلط 29a/7

Ancak bazı durumlarda kalın sıradan ünlülerin yanında da (ت) işaretinin kullanıldığı görülür.

batduğı باتدوغي 42a/1, çata قته 45a/10, şuta طوته 40a/3, şut طوت 23a/7

1.1.2.4. s ünsüzünün yazılışı

İnce sıradan ünlülerin yanında s (س), kalın sıradan ünlülerin yanında ř (ص) ile yazılmıştır.

Başta

› s (س) ile kullanılanlar; sen سن 21a/15, serçe سرچه 14b/10, sene سنه 46b/1, sizi سزی 29b/8

› ř (ص) ile kullanılanlar; şağ صاغ 20a/2, şaşız صاقز 4b/8, şaşlayalar لر صاقليه 44b/10, şalkımdan صالقمدن 20a/12, şarardur صرردر 35b/3

Ortada

› s (س) ile kullanılanlar; görse كورسه 39a/1, istemese استمسه 43a/2, keçisi سى 13a/10, kesilmek كسلك 7a/10, kiminsün سن كيمك 21a/15

› ş (ص) ile kullanılanlar; başmadan بصمه دن 44b/15, ısırdığı اصردوغى 19a/7, aşalar اصه لى 40a/15, şuşadup صوصادوب 9a/12

Sonda

› s (س) ile kullanılanlar; göğüs كوكس 13a/1, Aristetālīs ارسـتـطـاليس 38a/7, cins جنس 6a/14,

Ancak bazı durumlarda kalın sıradan ünlülerin yanında da s (س) işaretinin kullanıldığı görülür.

saç ساج 4b/4, ısıcağ اسجق 9a/11, ısınup اسينوب 8a/9

1.1.2.5. k ünsüzünün yazılışı

İnce sıradan ünlülerin yanında k (ك), kalın sıradan ünlülerin yanında ƣ (ق) ile yazılmıştır.

Başta

› k (ك) ile kullanılanlar; kiçi كچي 12b/10, kendü كندو 4b/12, keser كسر 6a/9, kişi كشى 6a/11

› ƣ (ق) ile kullanılanlar; ƣaya قيا 16a/8, ƣavurup قاوروب 36b/15, ƣavun قاون 25a/4, ƣavuğa قاوغه 39a/14

Ortada

› k (ك) ile kullanılanlar; keklik كلك 13b/9, nitekim نتكـم 39b/11, sekizinci سـكـزنـجـي 3b/12

› ƣ (ق) ile kullanılanlar; ƣıƣup چيقوب 19b/2, şaƣlayalar صـقـليه لى 44b/10, aƣcigerde اق جكرده 27a/11

Sonda

› k (ك) ile kullanılanlar; kesilmek كسلك 7a/10, kürek كورك 12a/14, ördek اوردك 14b/15

› k (ق) ile kullanılanlar; aq 11a/10, çoqluq جوقلىق 25a/15, sıcaq سىچاق 86b/08,

1.1.2.6. g ünsüzünün yazılışı

İnce sıradan ünlülerin yanında g (ك), kalın sıradan ünlülerin yanında ğ (غ) ile yazılmıştır.

Başta

› g (ك) ile kullanılanlar; gerek كرك 3a/12, gezerler كزرلر 16a/15, göbek كوكك 22b/9, gizlenür كزلىنور 14b/10

› ğ (غ) ile kullanılanlar; ğayre غيره 25a/14, ğam غم 11a/4

Ortada

› g (ك) ile kullanılanlar; gögercin 9a/5, göğüs كوكس 13a/1, bögrek بوكرك 32a/1, bögrölce بوكرلجه 3b/1

› ğ (غ) ile kullanılanlar; ağırdur اغيردر 38a/5, ağız اغز 18a/7, ağırdur اغيردر 22b/8, olmağa اولمغه 36a/4

Sonda

› g (ك) ile kullanılanlar; çig چيك 31a/8

› ğ (غ) ile kullanılanlar; şağ صاغ 15b/2

1.1.2.7. ŋ ünsüzünün yazılışı

ŋ ünsüzü sözcük başında yer almaz. Sözcük içinde ve sonunda kullanılması durumunda (ك) ile gösterilmiştir.

Ortada

aŋa اڭا 8b/15, baŋa باڭا 21a/11, beŋzini بكنزنى 10a/5, beŋzer بكنزر 16b/10, bıŋarlarında بىكارلرنده 41b/11, deŋlü دكلو 10b/15, göŋlek كوكلك 43a/1, göŋli كوكلى 41b/2, şoŋra صكره 5b/13, yaŋız يالكز 16a/14, toŋuz طوكز 16a/11

Sonda

öŋ اوڭ 11b/12, biŋ بك 14b/14, birinüŋ برينك 17b/3, yigitlerüŋ يكتارك 43b/3, otlaruŋ اولتارك 27b/2

Türkiye Türkçesinin yazı dilinde gerek ilgi eklerinde gerekse iç ve son seslerde η'ler n olmuştur.²⁰

1.2. SES BİLGİSİ (FONETİK)

1.2.1. Ünlüler

Türkçe ünlüleri bol bir dildir.²¹ Bu bolluğu eserin imlasından tespit edilebilen şu ünlülerde görebilmekteyiz: a, e, ı, i, o, ö, u, ü. Ancak, devre sonlarına doğru i'li şekillerin yanında kapalı e'li örneklere de rastlanmaktadır.²² Kapalı e'nin varlığından söz edilse de varlığı kabul gören bu ünlünün tespiti mümkün değildir. Eski Türkçeden bu yana i ve e ünlüleri, ikili gelişme göstermiştir. Aynı sözcükte hem i hem de e ünlüleri yer almıştır. Kapalı e'nin varlığı kesin bir sonuca bağlanabilmiş değildir.²³

1.2.1.1. Uzun Ünlüler

Eski Türkçede birincil uzun ünlülerin bulunduğu kesin olarak ispatlanmıştır ve kabul görmüştür.²⁴ Bu uzunluklar; Yakutça, Halaçça ve Türkmencede devam etmektedir.²⁵ Aradaki devreyi temsil eden Eski Anadolu Türkçesinde de bu uzunlukların bazılarının korunduğu tespit edilmiştir.²⁶ Ancak her metinde hatta aynı metinde bile farklılık gösterebilen değişik imlalar verilebilmektedir.

Metinde Arap ve Uygur imlasının birlikte kullanılması, Türkçe sözcüklerdeki uzun ünlülerin ortaya konulmasını engellemektedir.

1.2.1.2. Ünlü Uyumları

Türkçe kelimelerdeki ünlüler, kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık bakımından belirli bir uyum içerisinde bulunurlar. Kalınlık-incelik uyumu, Türkçenin her devrinde kendisini gösterir. Ancak düzlük-yuvarlaklık uyumunun kural haline

²⁰ Saadet Çağatay, (1954), Türkçede η-à Sesine Dair, *TDAY Belleten*, TDK Yayınları, Ankara: s. 27.

²¹ Doğan Aksan, (2001), *Türkiye Türkçesinin Dünü, Bugünü, Yarını*, Bilge Yayınevi, Ankara: s. 68.

²² Mustafa Özkan, (1995), *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul: s. 91.

²³ Zeynep Korkmaz, (2005), Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayınında Transkripsiyonla İlgili Değerlendirmeler, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar, c. I*, TDK Yayınları, Ankara: s. 483.

²⁴ Osman Nedim Tuna, (1960), Köktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller, *TDAY Belleten*, TDK Yayınları, Ankara: ss. 213-282.

²⁵ Talat Tekin, (1975), *Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara: s. 220.

²⁶ Zeynep Korkmaz, (2005), Eski Anadolu Türkçesinde Aslı Ünlü Uzunlukları, *DTCF Dergisi XXVI/1-2*, Ankara: ss. 49-84.

gelebilmesi, Osmanlıcanın sonlarında mümkün olabilmıştır. Bu uyum, kalınlık-incelik uyumuna göre zayıf bir uyumdur.²⁷

1.2.1.2.1. Damak Uyumu

Türkçe sözcüklerde var olan kalınlık-incelik uyumu, eserde tam olarak görülmektedir.

getürüp 1b/4, bişmişden 31a/9, ısladalar 44a/11, söyündürür 24a/9, bilürler 34a/14, kişilere 43b/1

i- fiiline eklenen -ken eki, eserdeki bazı Türkçe sözcüklerde damak uyumuna aykırı bir şekilde kullanılır.

var iken 5b/10, ıssıcağ iken 14a/15, yavrı iken 15a/5, uyurken 17a/4, kaynarken 45a/9

Arapça ve Farsça sözcüklerde kalınlık-incelik uyumu bozuktur. Uyuma girmeyen bazı örnekler:

âdemlerden 22b/5, âhîret 2a/10, aḥkem 42b/5, ‘aḳreb 39b/2, ‘alevsiz 45a/5, belâdıruḡ 44b/4, bevâşıra 43b/11, beyân 25b/8, câ’iz 10a/6, cevâhir 37b/10, istiḥrâc 46b/4, kâse 40b/12

1.2.1.2.2. Dudak Uyumu

Eserdeki dudak uyumu bugünkü duruma göre epeyce bozuktur.²⁸ Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin fonetik bakımdan gösterdiği en önemli özellik, düzlük-yuvarlaklık bakımından vokal uyumunun zayıf olması ve vokallerde genellikle bir yuvarlaklaşma eğiliminin bulunmasıdır.²⁹ Ünlülerdeki genel yuvarlaklaşma eğilimi ve bazı eklerin devamlı düz veya yuvarlak ünlü ile kalıplaşması uyumu bozan asıl etkenlerdir. Dudak uyumunu bozan bu sebepler tabanlarda ve eklerde olmak üzere iki başlık altında incelenebilir.

²⁷ Leyla Karahan, (1985), *Erzurumlu Mustafa Darîr Kıssa-i Yûsuf (Yûsuf u Züleyhâ) İnceleme-Metin-Dizin*, TDK Yayınları, Ankara: s. 45.

²⁸ Hatice Şahin, (2003), *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara: s. 38.

²⁹ Faruk Kadri Timurtaş, Haz. Mustafa Özkan, (1997), *Makaleler (Dil ve Edebiyat İncelemeleri)*, TDK Yayınları, Ankara, s. 255.

Kelime Tabanlarında

Yuvarlaklık ve Yuvarlaklaşma

Bir sebebe bağlı kalmadan Eski Türkçe devresinden beri devam eden yuvarlaklık; *eyü* 14a/9, *kendü* 4b/12, *getürdi* 30a/9, *karşu* 8a/13, *agulu* 23b/15, *aru* 34b/6, *berü* 26a/7, *incü* 4a/14, *ikindü* 6a/4, *kabuğı* 19b/5

Eski Türkçedeki /g/ sesinin erimesi sonucu Eski Anadolu Türkçesinde ortaya çıkan yuvarlaklaşmalar; *şaru* 22b/1, *heybetlig>heybetlü* 38a/10, *zehirlig>zehirlü* 13b/2, *agulu* 23b/15

Bunun yanında az sayıda örnekte ünlünün düzlüğünü koruyarak uyuma girdiği de görülür; *şarı* 32a/5

+GARU ekindeki /g/ sesinin düşmesi sonucu oluşan yuvarlaklaşmalar; *içgerü>içerü* 26a/13

Metinde aynı zamanda yuvarlak ünlülerin düzleştiği seyrek de olsa görülür; *içeri* 43a/11

Dudak ünsüzlerinin yanındaki ünlüyü yuvarlaklaştırması; *demür* 45b/13, *tavuk* 12b/13, *şovuğ* 6a/5

Düzlük ve Düzleşme

Eski Türkçeden beri devam eden ikinci hece düzlüğü; *kurı* 12b/9, *yüridür* 28b/6

Eklerde

Devamlı yuvarlak ünlü bulunduran ekler

İsimden isim türetme eki +IU; *dürlü* 5a/9, *heybetlü* 38a/10, *köşelü* 37b/12

Fiilden isim türetme eki +mUr; *yağmur* 8a/15

Fiilden isim türetme eki -UK; *delük* 41b/14, *artuğ* 28a/10

Fiilden fiil türetme eki -Ur; *arturur* 12a/8, *baturup* 41b/12, *emzüren* 17b/4, geçüreler 46a/1,

Fiilden fiil türetme eki -dUr; *başdurma* 12b/9, *karışdura* 44a/8, *kızdurmaz* 43a/5, *nürlandurur* 21a/4

Fiil çekim eki ile kişi eki -dUm; *virüm* 3a/9, *didüm* 21a/13, *diledüm* 5a/6

Fiil çekim eki ile kişi eki -dUK; *varduk* 30a/9

Geniş zaman eki -Ur; *agrıdur* 11a/3, *arıdur* 36b/1, *eydür* 5b/4, *bilürler* 34a/14, *bişürselerdi* 30a/2

İlgi durum eki +(n)Uñ; *bunların* 2a/10, *burnunun* 41b/13, *eşyanın* 3a/3, *içinün* 23a/13, *ikisinün* 5a/1

Kişi eki -sUn; *redd eylesün* 33a/5

Kişi eki -ñUz; *yerseñüz* 29b/9, *şıqmañuz* 28a/4, *eyleñüz* 25a/4

Ulaç eki -(y)Up; *açup* 34a/5, *ağlamayup* 16b/9, *berkişdürüp* 40a/10, *bilüp* 2a/13

Ulaç eki -(y)U; *diyü* 10a/13,

Sıfat-fiil eki -dUK; *olduğlarında* 28b/11, *šovuduğdan* 46a/9, *foğurduğları* 28a/8, *yedükleri* 20a/12, *bişirdükden* 44b/14

İsimden isim türetme eki +ndU; *ikindü* 6a/4

Devamlı düz ünlü bulunduran ekler

İsimden isim türetme eki +sIz; *alevsiz* 44a/11

Fiil işletme eki -dI; *biliyordı* 38a/15, *buldı* 2a/3, *buyururlardı* 11b/15, *gelürdi* 38b/1, *getürdi* 30a/9

İsim işletme eki +(y)IIA; *kılmağıla* 2a/14, *olmağıla* 2a/6, *şuyıla* 10a/10

İsimden isim türetme eki +(U)nCI; *foğuzuncı* 19a/8, *üçünci* 3a/13

Sıfat-fiil eki -mIş; *dögülmüş* 44b/5

Fiil işletme eki -mIş; *buyurmışdur* 11b/9, *görülmüş* 39b/5

İyelik eki +(s)I; *koğusı* 32b/12, *şarusını* 22b/1, *eyüsi* 3a/13

İsim işletme eki +(y)I; *koğuyı* 35b/11, *şuyı* 7b/4

Ulaç eki -(y)ICAK; *olıcağ* 7a/15

Fiilden isim türetme eki -(y)ICI; *yırtıcı* 14b/9

Hem düz hem de yuvarlak ünlü ile gelebilen ekler

İsimden isim türetme eki +CIK, CUK+; *boyuncuıklarına* 38b/13, *oğlancıklara* 25b/12, *çibancık* 26a/14

Fiilden fiil türetme eki -II; *görilmişdür* 45a/2

Fiilden fiil türetme eki -(I)n; *görine* 38a/10

1.2.2. Ünsüzler

Eserin imlasından tespit edilebilen ünsüzler şunlardır: b, c, ç, d, đ, f, g, ğ, h, ĩ, ĵ, k, k̄, l, m, n, ŋ, p, r, s, ş, ş̄, ş̇, t, t̄, v, y, z, ž, z̄.

1.2.2.1. Ünsüz Uyumu

Ünsüzler arasındaki ötümlülük-ötümsüzlük uyumu Türkçenin eski dönemlerinde görülmemektedir. Aynı uyumsuzluk Eski Anadolu Türkçesinde de devam etmektedir. Ötümlü şekilleriyle kalıplaşmış olan ekler sözcüğün kök veya tabanı ötümsüz bir ünsüzle de bitse her zaman ötümlü olarak kullanılır.

Bulunma durum eki +dA; *kaşukda* 11a/8, *oldukda* 15b/8, *şusuzlukda* 38b/3, *‘aķıkde* 39b/14, *āteşde* 8a/9

Ayrılma durum eki +dAn; *hastalıkdan* 12b/5, *hububatdan* 9b/15, *ısıcaķdan* 22a/2, *‘aķıkden* 39b/10, *bişürdükden* 44b/14

Görülen geçmiş zaman III. tekil kişi eki -dİ; *buldı* 2a/3, *çıķdı* 21a/13, *oldı* 2b/5, *olurdı* 10a/4, *eğildi* 32b/5, *getürdi* 30a/9

Görülen geçmiş zaman III. çoğul kişi eki -dİAr; *buyurdılar* 20a/9, *getürdiler* 25a/1, *ķoķuladılar* 25a/2

Görülen geçmiş zaman I. tekil kişi eki ile kişi eki -dUm; *virđüm* 3a/9, *didüm* 21a/13, *gördüm* 19b/15, *virđüm* 3a/9, *oldum* 21a/11

Bildirme eki +dUr; *agaçdur* 34a/1, *agırdur* 38a/5, *yumuşakdur* 40b/9, *ħafıfdür* 14b/3, *gerekdür* 42a/15

1.2.3. Fonetik Hadiseler

1.2.3.1. Ötümlüleşme

Eserde ünsüzlerin ötümlüleşmesi olayı; t> d, k> g, k> ğ, ç> c, p> b ünsüzleri arasında tespit edilmiştir. p, ç, t, k, k ötümsüz ünsüzleri ile biten Türkçe sözcükler, ünlü ile başlayan ek aldıklarında ötümlüleşmektedir.

gıt-er> gider 29a/14, *çekirdek+i> çekirdegi* 19b/3, *ağaç+ı> ağacı* 23a/10, *itmek+e> itmege* 2a/10, *kılmak+ıla> kılmığıla* 2a/14, *it-erler> iderler* 23b/1, *tatlılık+i> tatlılığı* 25a/5, *yürek+e> yürege* 26a/6, *yaprağ+ınu> yaprağınınu* 27b/9, *öksürük+e> öksürüğe* 29a/10

Sözcük başında görülen ötümlüleşme örnekleri şunlardır:

ti-> di-me 30a/14, *tile-> dile-düm* 5a/6, *keç-> geç-dükde* 45a/3, *köz> göz* 30b/15, *kötür-> götür-en* 39b/14

Metinde; k ve g ünsüzlerini ayırmak için bazı Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde görülen üç noktalı, iki çizgili “kef”ler kullanılmamıştır. k ünsüzünün kelime başındaki durumu, Anadolu ağızlarında da farklılık göstermektedir.³⁰

Eski Anadolu Türkçesinde ince ünlülü sözcüklerde özellikle t>d ve k>g biçiminde görülen ötümlüleşme kalın ünlülü sözcüklere göre daha yaygındır. Ayrıca kalın ünlülü sözcüklerde ötümlüleşme gerçekleşirken ötümlü ve ötümsüz ünsüzlü örnekler nöbetleşe kullanılmaktadır.

tuta 40a/3 - *dutup* 20a/2, *tırmayup* 29b/2 - *durmak* 5b/10

1.2.3.2. Sızıcılaşma

Bu ses olayının sebebi ünlü-ünsüz benzeşmesidir. Sızıcı ünsüzler, yanlarındaki patlayıcı ünsüzleri sızıcılaştırma eğilimindedir.³¹

bar> var 5b/10, *bar-> var-duğ* 30a/9, *ber-> vır-di* 31b/6, *seb-> sev-erdi* 10a/12, *adağ> ayak+ları* 28b/10, *ked-> giy-e* 43a/3, *edgü> eyü* 14a/9, *ğod-> koy-alar* 24a/6, *tağı> dağı* 1b/14, *yoksa> yoksa* 43a/13, *ağşam> ağşam* 6a/4, *udıku> uyku+sından* 17a/6, *udıku> uyhu+dan* 7b/12, *korğu> korhu+lu* 39a/4

³⁰ Ahmet Caferoğlu, (1964), Anadolu Ağızlarında Konson Değişmeleri, *TDAY Belleten*, TDK Yayınları, Ankara, ss. 1-32.

³¹ Şahin, *a.g.e.*, s. 80.

1.2.3.3. Düşme

Ses düşmesi olayı; sözcük başında, içinde ve sonunda ünlü ve ünsüz düşmesi biçiminde görülür. Hece düşmesi ise sözcük içinde benzer ya da eş hecelerin yan yana gelmesi durumunda bu hecelerden birinin düşmesidir.

Ünlü Düşmesi

Başta; Türkçede ilk sesin ve ilk hecenin düşmesi seyrek. Ön sesteki dar seslilerin düşmesi olayı, ön sesli düşmesi olur.³²

uş ol> şol 4b/11, uş öyle> şöyle 13b/14

Ortada; *ağız+ında> ağzında 33b/7, oğul+ancıkun> oğlancığın 13b/4, gönül+i> gönli 41b/2, eyit-ur> eydür 5b/4, biliyor idi> biliyordu 38a/15, biribiri> birbiri+nden 17a/1*

Sonda; *takığu> tavuk 12b/13*

Ünsüz Düşmesi

Başta; *bol->ol-a 5a/13, yıgaç> ağaçdur 34a/1*

Ortada; *keltür-> getir-di 30a/9, birle> bile 46a/3, er-> i-di 4b/13, oltur-> otur-up 20a/8, kergek> gerek 3a/11, kulgaç> kulaç 22a/1, olğan> olan 1b/10, kelgen> gelendür 27b/1, yerge> yere 16a/15, kelgince> gelince 46b/2, içgerü> içerü+si 26a/13, ısıgcaç> ısıcaç 9a/11*

Sonda; *kurug> kurı 4a/1, sub> su 3a/12, katıg> katı 46a/11, açığ> acı 6b/1, türlüg> dürlü 5a/9, ağu+lıg> ağulu 36a/11, hayır+lıg> hayır+ludur 12b/10, yuğ-> yu-mağ 25a/9*

Hece Düşmesi

Hece düşmesi, benzer ya da eş hecelerden birinin düşmesidir.

tırur > durur > +dur / +dür

hayırludur 12b/10, ıssıdur 15b/12, kangısıdur 3a/13, kısmıdur 41a/2, kökidür 29a/7, münāsıbdür 43a/7

³² Tahsin Banguoğlu, (2004), *Türkçenin Grameri*, TDK, Ankara: s. 65.

1.2.3.4. Türeme

Ses türemesi, düşme olayının tersine sözcüğü genişleten bir ses olayıdır. Metinde genellikle sözcük içinde görülür.

Ünlüyle biten bir köke ünlüyle başlayan bir ek veya edat getirildiği zaman arada “y” yardımcı sesi meydana gelmektedir.

diyü 3a/9, eyleyeler 46a/10, şu ile> şuyıla 10a/10, kabuğu ile> kabuğuyla 10b/14, yağı ile> yağıyla 11a/13, dışısı ile> dışısıyla 14b/13

İyelik eki “-i”den sonra isim çekim eklerinden biri getirildiği zaman arada bir yardımcı “n” sesi türemektedir.

buna 9b/4, fuzalâtını 15b/13

Türeme, yabancı sözcükleri Türkçenin ses ve hece yapısına uydurmak amacıyla da ortaya çıkar. Türkçe kelimelerde iki ünlü yan yana bulunmadığı için, bu tür ödünç kelimelerde de iki ünlü arasına bir yardımcı ünsüz getirilir.³³

‘acāib > ‘acāyib 33a/11

1.2.3.5. Nöbetleşme

Türkçe asıllı olmayan sözcüklerde, sonda yan yana bulunan çift ünsüzden biri Türkçeye uydurularak düşürülebilmektedir.

ḥakk> ḥaḥ 30b/4, ḥāll> ḥāl 9a/8

1.2.3.7. Birleşme

Her zaman bir arada kullanılan iki sözcüğün geçirdiği değişiklikten sonra yeni bir şekil alarak tek sözcük haline gelmesidir.

uş ol> şol 4b/11, uş öyle> şöyle 13b/14, uş imdi> şimdi 9a/8, tag ol> degül 30b/3, yalıñ öz> yalnız 16a/14

1.2.3.8. Geçişme

Sürekli birlikte kullanılan iki sözcüğün birleşmesi olayıdır. Bu olayda ünlüyle biten bir sözcük, ünlüyle başlayan diğer bir sözcükle birleşir.

³³ Tuncer Gülensoy, (2000), *Türkçenin El Kitabı*, Akçağ Yayınları, Ankara: s. 327.

Türkçede sözcük köklerinde yan yana iki ünlünün bulunması mümkün olmadığından, ünlü ile sona eren bir sözcüğe ünlü ile başlayan bir ek veya sözcük eklendiği zaman ünlülerden biri düşmekte ve bir birleşme meydana gelmektedir. Bu birleşme geçici olabildiği gibi, kalıcı nitelikte sözcükler de ortaya çıkarmaktadır.³⁴ Bu hadisenin örnekleri Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde pek çoktur.³⁵

ne ise ne> nesne 32a/10

1.2.3.9. Ünsüz kaynaşması

Kaynaşma, söz içinde yan yana bulunan iki ünsüzün birleşip tek foneme gelişmesi olayıdır.³⁶ Eski Türkçeden beri n ve g sesleri arasında görülen kaynaşma Eski Anadolu Türkçesinde de kendini göstermiştir.

ben+ge> baŋa 21a/11, *a+n+ga> aŋa* 8b/15

³⁴ Faruk Kadri Timurtaş, (1976), *Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri*, TM, XVIII, İstanbul: s. 340.

³⁵ Özkan, *a.g.e.*, s. 98.

³⁶ Talat Tekin, (2003), *Orhon Türkçesi Grameri*, Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi, İstanbul: s.77.

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

2.1. METİN (ŞİFĀ' ŪL-FUĀD Lİ-ĤAZRET-İ SULTĀN MURĀD)

1b

1. bismi 'llāhi 'r-raḥmāni 'r-raḥīm 2. ḥamd ü bî-ḥadd ve ṣenā-yı bî-'aded ol ḥakīm ḥayy ü ṣamed 3. ḥazretine olsun kim bu 'ālemi 'ademden 4. vücūda getirüp cümle maḥlūkatdan şeref-i nuṭkıla 5. insānı mümtāz eyleyüp 6. ḥiṭāb-ı müsteṭābı ile 'ilm ve 'aqlı 7. ādeme naşib kıldı ve ṣad hezār ṣalavāt-ı mütevāliyyāt 8. ol resūl-i ekrem ṣalla 'llāhu te'ālā 9. 'aleyhi ve sellem ḥazretinüḡ mu'cizātı ve 'n-şakke 'l-kamer 10. olan ravza-i muṭaharra-i a'lāsına olsun kim 11. ḳulüb-ı müşrikinde mürtekiz olan maraz-ı küfre'i dārū-yı hidāyet 12. ile devā kıldı. Nitekim Ḳur'an-ı 'azimde 13. buyurur ki: "فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَرَادَ هُمُ اللَّهُ مَرَضٌ" 14. ve daḡı āl ü evlād-ı aşḡābı üzerine olsun kim

2a

1. بايهم اقتديتم اهتديتم 3 anlaruḡ her biri hidāyet 2. ṣem'inüḡ ṣu'lesi olup anuḡla maḳṣad-ı aḳṣāya 3. yol buldı ammā ba'de bu 'abd-ı zelil-i rācī luṭf-ı celil 4. Zeyne'l-Ābidin bin Ḥalil luṭfu'llāh te'ālā 5. bihimā fi't-ta'cil ve 't-tācil eydür ki bu ṣan'at ṭıbb-ı eṣref 6. ṣanāyi' ve erbaḡ-ı bezāyi'den olmaḡıla 'ilm-i ebdān-ı ḳarīn 7. 'ilm-i edyān oldu. Ḳudemā-i ḡükemā dirler kim: 8. "Meṭālib-i 'ālem iki nev' üzeredür bir nev'ine dūnyevī 9. ve bir nev'ine uḡrevī dirler. Dūnyādan müstefād olan 10. lezzātdur āḡiret için recā olunan ḡayrātdur." Bunlaruḡ 11. ikisini daḡı insān taḡṣil itmege imkān olmaz, illā ḳuvvet 12. ve ṣiḡḡat-i beden ile ḡāṣıl olur ve ṣiḡḡat-i vücūd daḡı 13. tamām olmaz, illā 'ilm ü ṭıbbuḡ aḡkāmını bilüp anuḡla 14. 'amel ḳılmaḡıla olur. Bu 'ilm-i ṭıbb bir 'ilmdür ki anuḡla 15. vücūd-ı insānuḡ ṣiḡḡati ve ḡastalığı ma'lūm olur.

¹ Bakara 2/31: ve 'allemē ādeme 'l-esmā' küllahā "Allah Adem'e bütün isimleri öğretti."

² Bakara 2/10: fī kulūbihim marazun fe zādehumullāhu marazā "Kalplerinde hastalık vardır. Allah hastalıklarını artırdı."

³ biyyihim iḡtedeytüm ihtedeytüm "Hangisine sarılısanız, hak yola, cennete gidersiniz."

1b/6: müsteṭābı: müsteṭāb A//1b/6: 'ilm ve 'aqlı: 'aqlı 'ilmi A//1b/7: ādeme: ādemi A//1b/7: hezār: hezār bar A//1b/8: ḡazretinüḡ: ḡazretlerinüḡ T//1b/9: mu'cizātı: mu'ciznümāyı A//1b/10: muṭaharra-i a'lāsına: muṭaharrasına S//1b/10: olsun kim: olsun ki S/1b/11: maraz-ı küfre'i: Ø A// 1b/12,13: nitekim Ḳur'an-ı 'azimde buyurur ki: فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَرَادَ هُمُ اللَّهُ مَرَضٌ: Ø A, T//1b/14: āl ü evlād-ı aşḡābı: āl ü aşḡābı S//2a/1: بايهم اقتديتم اهتديتم: Ø T,A//2a/2: ṣem'inüḡ ṣu'lesiyile: ṣem'inüḡ ṣu'lesi olup anuḡla S//2a/5: ṣan'ata: ṣan'at S//2a/7: dirler kim: dirler ki S//2a/8: meṭālib-i 'ālem: meṭālib A, T//2a/8: üzeredür: üzerenedür//2a/9: dūnyādan müstefād olan: dūnyāda müstefād olunan A, T//2a/11: imkān: Ø S//2a/11: ḳuvvet: ḳuvvetde A; ḳuvvetden T //2a/12: ḡāṣıl olur: taḡṣil ḳılır A, T//2a/12: ve: Ø A,T//2a/14: 'amel ḳılmaḡıla: 'amel ḳılmaḡ ile A, T//2a/15: ve: Ø A

2b

1. Bu ‘ilm-i tıbbı evvel vaz’ iden feylesof iki nesne için 2. vaz’ eylemiştir. Birisi oldur ki anuñla beden-i insānda 3. mevcūd olan şıhhat-ı hıfz olur. Birisi dañı oldur ki 4. hastalık hālinde mefkūd olan şıhhat anuñla bulunur. Bu 5. cihetden bizüm üzerimize vācib oldı ki bu bābda hükemādan 6. kudemā ve muhaddisın ve eṭbbā-yı mütemeyyizin ihtiyār eyledükleri 7. eşyādan fī zamānına isti‘māl-i keşir olup vücūd-ı insāna 8. zamān-ı şıhhatinde nāfi‘ ve marazī hālinde ‘illetini dāfi‘ olmağıla 9. meşhūr ‘ālim ve maḳbūl-i benī ādem olanlarından me’kulāt 10. ve melbūsāta müte‘allıķ olanlarıñ zübdesini mu‘teber olan 11. tıbb kitāblarından istihrāc idüp bu kitāb-ı fā’ıķde 12. ve hitāb-ı rāiķde Türkī dilince cem’ idüp zūbdeṭü sülāletü’s-selāṭın 13. ve ‘umdetü netāyicü’l-havākın olan pādişāh-ı ‘azimü’s-şān 14. ve ‘amimü’l-ihsān ḫazret-i Sultān Murād 15. Ḫan bin Sultān Aḫmed Ḫan e‘ānehü hü’llāhü melikü’l-müste‘ān

3a

1. ḫazretlerinüñ serir-i sa‘ādet-i me’nūslerine tuḫfe 2. kılam. Tā kim anlar dañı seferde ve ḫazarda bu kitāb-ı muḫtaşarda 3. zıkr olınan eşyānuñ aḫkāmını zabt 4. idüp hıfz-ı şıhhat için me’kulāt ve melbūsāta 5. müte‘allıķ olan umūrda eṭbbāya mürāca‘atdan müstağnī 6. olalar ve bu kitāb-ı müsteṭābuñ suṭūr-ı pūr-zühürından 7. münderic olan fevāidi on yedi faşl üzerine 8. tertib idüp “Şifā’ül-Fuād li-Ḫazret-i Sultān 9. Murād” diyü ad virdüm. Evvelki faşl yemege 10. müte‘allıķ olan fevā’id ki ṭa‘ām ne ṭariķle yenmek 11. gerek ve ne zamānda yenüp ve ne zamānda yenilmez anuñ beyānındadır. 12. İkinci faşl şu ne vaḳtın içilmek gerek ve şularuñ 13. eyüsi ḳaḅısidur anı bildürür. Üçüncü faşl 14. eşnāf-ı ḫubūbatuñ ṭabī‘atları vücūd-ı insāna 15. müte‘allıķ olan fā’ideleri buğday ve arpa ve mercimek

2b/3: olur: olunur A,T//2b/4: anuñla: Ø A, T//2b/4: bulunur: bilinür A//2b/5: ki: kim A//2b/5: hükemādan: Ø A, T//2a/6: eyledükleri: itdükleri S//2b/8: zamān-ı şıhhatinde: zamān-ı şıhhatde A, T//2b/8: marazī: maraz A, T//2b/9: olanlarından: olanlardan A, T//2b/9: me’kulāa: me’kulāta T//2b/10: müte‘allıķ olanlarıñ: müte‘allıķ olanlardan T//2b/11: istihrāc: iḫrāc A, T//2b/12: dilince: dilce A, T//2b/14-Ø A//3a/4: hıfz-ı şıhhat: şıhhat T//3a/10, 11: fevā’id ki ṭa‘ām ne ṭariķle yenmek gerek ve ne zamānda yenüp ve ne zamānda yenilmez anuñ beyānındadır: fevā’idüñ beyānındadır T//3a/12, 13: şu ne vaḳtten içilmek gerek ve şularuñ eyüsi ḳaḅısidur anı bildürür: şu içmege müte‘allıķ olan umūruñ T//3a/14: dañı: Ø T

3b

1. ve birinc ve bögrölce gibi anı bildürür. Dördinci faşl 2. halk içinde meşhür olan ya'nî her günde isti'mâl 3. olan koyun eti ve şıgır ve ğayrılar lühümü gibi anı bildürür. 4. Beşinci faşl tağlarda ve şahrâlarda şayd olunan 5. vahşîlerün tavşan ve âhû ve ğayrı lühümü yemek 6. câ'iz olanların fâ'ideleri beyânındadır. Altıncı 7. faşl hevâda uçan kuşlar ki göğercin bildircin 8. bunlara beşzerlerün lühümünün tabî'atları ve vücüd-ı insâna 9. olan fâ'ideleri beyânındadır. Yedinci 10. faşl deryâda ve göllerde şayd olunan balık 11. kısmının tabî'atları ve vücüd-ı insâna olan 12. fâ'ideleri beyânındadır. Sekizinci faşl südden 13. hâşıl olan yoğurt ve peynir ve bunlara beşzerlerün 14. fâ'ideleri beyânındadır. Tokuzuncu faşl tâze 15. yemişler fâ'ideleri beyânındadır. Onuncu faşl

4a

1. kuru yemişlerden bâdem ve 'unnâb ve fıstık ve igde 2. ve zeytün ve vücüd-ı insâna müte'allik olan fâ'ideleri 3. beyânındadır. On birinci faşl me'külâta 4. müte'allik olan tâze otların isfanağ ve pazı 5. ve mârül ve mi'denus ve bunlara beşzer vücüd-ı insâna 6. müte'allik olan fâ'ideleri beyânındadır. On 7. ikinci faşl hoş koğular tâze çiçekler ki gül 8. ve sünbül ve reyhân ve benefşe bunlara beşzer vücüd-ı insâna 9. müte'allik olan fâ'ideleri beyânındadır. 10. On üçüncü faşl hûb koğulu buğurlar ve dağı ıssı 11. otlardan misk ve 'anber ve 'üd bunların emşâli 12. vücüd-ı insâna müte'allik olan fâ'ideleri beyânındadır. 13. On dördüncü faşl cevâhirün tabî'atları 14. la'l ve incü ve elmâs gibi vücüd-ı insâna müte'allik 15. olan fâ'idelerün beyânındadır. On beşinci faşl

3b/1: fâ'ideleri buğday ve arpa ve mercimek ve birinc ve bögrölce gibi anı beyânındadır: fâ'idelerinin beyânındadır T//3b/2, 3: ya'nî her günde isti'mâl olan koyun eti ve şıgır ve ğayrılar lühümü gibi anı bildürür: lühümün tabî'atları beyânındadır T//3b/4: şayd olunan: şayd olan T//3b/5, 6: vahşîlerün tavşan ve ahu ve ğayrı lühümü yemek câ'iz olanların: vahşî hayvanatın lühümün tabî'atları ve vücüd-ı insâna müte'allik olan T//3b/7, 8: kuşlar ki göğercin bildircin bunlara beşzerlerün lühümünün: kuşlar lühümünün T//3b/10: olunan: olan T//3b/10, 11: balık kısmının: balıkların T//3b/13: yoğurt ve peynir ve bunlara beşzerlerün: eşyanın tabî'atları ve vücüd-ı insâna müte'allik olan A, T//3b/15 yemişler fâ'ideleri: yemişlerin tabî'atları ve vücüd-ı insâna müte'allik olan A, T//4a/1, 2, 3: kuru yemişlerden bâdem ve 'unnâb ve fıstık ve igde ve zeytün ve vücüd-ı insâna müte'allik olan fâ'ideleri beyânındadır on birinci faşl: Ø A, T//4a/ 4, 5: isfanağ ve pâzi ve mârül ve mi'denus ve bunlara beşzer: tabî'atları ve A, T//4a/7, 8: hoş koğular tâze çiçekler ki gül ve sünbül ve reyhân ve benefşe bunlara beşzer: hoş koğulu çiçeklerin tabî'atları A, T//4a/9: fâ'ideleri: esbâbları S//4a/10: hûb: hoş A//4a/10: ve dağı: Ø S//4a/11: otlardan misk ve 'anber ve 'üd bunların emşâli: Ø A, T//4a/14: la'l ve incü ve elmâs gibi: Ø A,T

4b

1. libāsa müte'allik kettān ve penbe ve igde 2. ve kürklerinün tabi'atları ve vücūd-ı insāna 3. müte'allik olan fā'ideleri beyānındadır. On 4. altıncı faşl budur ki saç ve şakal kıllarını 5. tiz bitirüp uzun iden yağları ve şularuñ 6. mürekkebatını beyān ider. On yedinci faşl 7. ādemi semirdüp cimā'a kuvvet viren cevārişlerinün 8. ve helvālaruñ ve ağızda şakız gibi çeynemek ile taqviyet 9. viren mürekkebatuñ beyānındadır vallāhü'l muvaffik ve 10. ileyhi'l-müste'ān. Evvelki faşl yemek yemege müte'allik 11. olan fevā'idün beyānındadır. Ğidā şol nesnedür ki 12. beden-i insāna bedel-i mā-yeteħallel olmak için kendü māddesi ile 13. vücūd-ı insāna te'sir ider. Eger bulunmasa idi tabi'ata mużtarr 14. olur; ammā yenilen ğidā üç nesneden 15. hālī degüldür yā laṭif olur veyā ğalīz olur

5a

1. veyā bu ikisinün ortasında mütevassıt olur. 2. Bunlaruñ laṭif veyāḥūd ğalīz olanları daḥı 3. bilmek vācibdür. Zīrā ğidā isti'māl olunduğı zamān 4. eyüsi ve kemi ma'lüm olmayınca nāfi' olanları 5. isti'māl olup zarar virenleri terk olma. 6. Binā'en 'alā zālik bu 'abd-ı ḥaķir diledüm ki 7. fi zamānına meşhūr olup beyne'n-nās 8. isti'māl olanları 'alā sebīli'l-icmāl beyān eyledüm. 9. Evvelā bilmek gerekdür ki yemek yemenün üç dürlü 10. şartı vardır. Birisi budur ki ta'āmı yemezden 11. evvelce hareketlenmekdür. Tā kim mi'dede evvel yenilen 12. ta'āmuñ baķıyyesi kalmayup ekl-i ğidā için mi'de hālī 13. ve müntehī ola. İkinci şartı budur ki yiyecegi 14. ta'āmuñ miķdārı ta'dil olunmaķdur ki 15. i' tidālden hāric olup ziyāde olursa

4b/1, 2: müte'allik kettān ve penbe ve igde ve kürklerinün tabi'atları ve vücūd-ı insāna: Ø A, T//4b/4: budur ki: Ø A, T//4b/4: şakāl kıllarını: şakālī T//4b/5: ve: Ø A, S//4b/5, 6: yağları ve şularuñ mürekkebatını beyān ider: mürekkebat devālaruñ beyānındadır//4b/7, 8, 9: semirdüp cimā'a kuvvet viren cevārişlerinün ve helvālaruñ ve ağızda şakız gibi çeynemek ile taqviyet viren mürekkebatuñ: semirdüp ve kuvvetini ziyāde idüp cimā'a lezzet ve kuvvet viren mürekkebat devālaruñ A, T//4b/12: māyeteħallel : bedel-i māyeteħallel S//4b/12: kendü: kendi A, T//4b/13: vücūd-ı insāna: ecsāda A, T//4b/13: eger: Ø T//4b/13: bulunmasa idi: bulunmaz ise idi A, T//4b/14: yenilen: isti'māl olunan A, T//4b/14: nesneden: hālde A, T//5a/1: ikisinün: ikisi A//5a/2: daḥı: Ø A, T//5a/4: eyüsi ve kemi: eyüsini ve kemini A//4a/5: terk olana: terk olunmaz A, T//5a/6: 'abd-ı ḥaķir: 'abd-ı za'if//5a/7: meşhūr olup: meşhūr olan ve isti'mālī A//5a/8: isti'māl: keşir S//5a/9: dürlü: Ø A, T//5a/10: budur ki: Ø A, T//5a/11: evvelce: evvel A, T//5a/11: hareketlenmekdür tā kim: hareketlenmedür tā kim T: cüz'ice hareket olma S //5a/12: ta'āmuñ: Ø S//5a/13: ve: Ø S//5a/13: budur ki: Ø A, T//5a/14: ki: eger A, T

5b

1. mi‘deye şıklet virüp andan kesl ü za‘f-ı hareket 2. ve ba‘zı maraž hādiş olur; ammā yemegi 3. az yemek de ādemi tendürüst idüp ‘ömrini uzun 4. eyler. Nitekim Eflāṭun ḥekīm eydür ki: “إذا قلّ طعم المرء عاش طويلاً” ya‘nī “Kaçan ādemün ṭa‘āmı 6. miqdārda az olsa idi ‘ömri uzun olur.” 7. Ammā Cālīnōs ḥekīm eydür: “Lāyık olan budur ki ṭa‘ām çok 8. olmaduđı gibi az dađı olmaya.” Zīrā خیر الامر اوسطها 9. maẓmūnından maẓsūd ve maṭlūb-ı i‘tidāldür ve dađı ṭa‘āma 10. iştihā var iken aç durmağ gerekdür. Zīrā ahlāṭ 11. mi‘deye müncezib olup mi‘deyi ifsād ider 12. ve dađı mi‘dede qaraqur peydā olur. Üçüncü şartı 13. budur ki ṭa‘āmdan sonra çok çok hareket 14. eylemeye. Lākin cüz‘ice hareket eyleyüp ba‘de sākin 15. olmağ gerekdür. Zīrā ṭa‘āmdan sonra çok hareket

6a

1. eylemekden süded-i māsārīka hādiş olur ve 2. dağı kış günlerinde ṭa‘āmı öyleye yakın yemek 3. gerek yaz günlerinde şabāḥ yemegi kuşluk çağında 4. yenüp aḥşam yemegini ikindüden sonra yenmek gerekdür 5. ve dağı mümkün ise kış günlerinde şovuk ṭa‘ām yenmemek 6. gerekdür; ammā yaz günlerinde ıssı ṭa‘ām yenmemek 7. gerek ve dağı muṭlakā tatlu yemeklere Cālīnōs ḥekīm müdāvemem 8. itmek, qavlince ve ğayrılaruñ qavlince 9. dağı iştihāyı keser ve dağı ziyāde ekşilere müdāvemem 10. itmek de ādemün sinirlerine ziyān ider. Bā-ḥuşuş pīr 11. kişi ola ve dağı tuzlu ṭa‘āma müdāvemem itmek ḥod ādemi arıqladur 12. lāyık olan oldur ki her ne yenürse yenilen 13. ṭa‘ām biri biriyle ta‘dīl olunup yenile, 14. her zamān bir cins yemege müdāvemem olunmaya. Meşelā 15. ğāyet yağlı yemekler ile ba‘zı tuzlu

⁴ *izā kalle ṭa‘mi‘l-mer‘i ‘āşe ṭavīlen* “Kişi yemeğini azaltırsa uzun yaşar.”

⁵ *ḥayrū‘l-umūr evsaṭuhā* “İşlerin hayırlı olanı orta halli olanıdır.”

5b/3: de: Ø A, T//5b/6: eyler: ider A, T//5b/4: ki: Ø A//5b/6: miqdārda: miqdārdan S//5b/7: ammā: Ø S//5b/7: lāyık olan budur ki: ki lāzımdur ki S//5b/9: maẓsūd ve maṭlūb-ı i‘tidāldür: murād-ı i‘tidāldür S//5b/11: ider: Ø S//5b/12: olur: ider S//5b/13: budur ki: Ø A, T//5b/14: hareket eylemeye: hareket itmegi terk eylemekdür A, T//5b/14: eyleyüp: idüp A, T//5b/15: gerekdür: gerek A, T//6a/1: eylemekden: eylemek A, T//6a/1, 2: ve dağı: Ø A, T//6a/3: gerek: gerekdür//6a/3: yaz günlerinde şabāḥ yemegi kuşluk çağında yenüp: yaz günü yemegi irkence yiyüp A, T//6a/4: aḥşam yemegini: aḥşam yemegi S, T//6a/4: ikindüden: ikindiden A, T// 6a/5: dağı: Ø S//6a/6, 7: ıssı ṭa‘ām yenmemek gerek: ıssı ṭa‘āmdan şaqqınmağ gerekdür A, T//6a/7: ve dağı: Ø A, T//6a/8: itmek: eylemek T//6a/8, 9, 10: calinus ḥekīm qavlince ve ğayrılaruñ qavlince dağı: Ø A, T//6a/9: iştihāyı keser: Ø A//6a/9: ve dağı ziyāde: Ø A, T//6a/10: de: Ø A, T//6a/10: ādemün: Ø S//6a/10, 11: Bā-ḥuşuş pīr kişi ola ve dağı: Ø A, T//6a/11: tuzlu: tuzlu A, T//6a/11: ṭa‘āma müdāvemem itmek: ṭa‘āmı müdāvemem itmek T: Ø S//6a/11: ḥod ādemi: ādemi A, T//6a/13: biri biriyle: birbiriyile A//6a/15: yağl: yağlı A, T//6a/15: tuzlu: tuzlu A, T

6b

1. ve acı nesnelere yenile ve gāyet tatlı yemek yenilse 2. idi anuñla bir ekşice ta'ām yenile ve dañı 3. bir ıssı ta'ām yenilse anuñla bir sovuñ ta'ām 4. yeyeler. Tā kim yedügi ta'ām ta'dil olına. 5. Aşhāb-ı tecrube dirler ki: "Ba'zı ta'ām vardır ki 6. mi'de içinde anların ikisi bir günde cem' olmak 7. vücūda muhkem zarar virür." Meşelā balık ile 8. yoğurt ve süd cem' olmak ve dañı süd ile ekşi cem' olmak ve dañı herise ile 9. enār cem' olmak ve dañı baş ile üzüm cem' olmak 10. ve dañı sirke ile birinc cem' olmak ve dañı kuş 11. etleriyle şarımsak cem' olmak ve dañı şoğan 12. ile hārdal incir cem' olmak ve dañı taze balık ile 13. incir cem' olmak ve dañı taze peynir ile balık yumurdası 14. cem' olmak ve dañı tatlı kavun ile bal cem' 15. olmak gibi bunların mi'de içinde cem' olmañda zarar

7a

1. olduğına şübhe yoñdur; fe-emmā bu zıkr olınan 2. umūr mizācuñ i'tidāline kıyās iledür ve lākin 3. 'ādet-i kıyāsuñ hükmünü ibtāl ider. Zīrā i'tibār-ı kıyāsa 4. muhālifdür. Bir kişi her neye mu'tād 5. olursa def'aten terk eylemekde 'usret çeküp 6. muñtarr olur. Her ādemüñ 'ādet-i me'lufesi 7. kendüye tabi'at olmuşdur. Anuñ içündür kim cümle 8. fuñl-ı hükemā dirler ki: "İ'tiyād-ı tabi'ata şāniyedür." 9. Eger gālīz gıdālara dañı mu'tād olduysa tadrīc ile 10. kesilmek gerekdür, vāllahü a'lem bi-hākiqatihā. 11. İkinci faşl şu içmege müte'allik olan umürün 12. beyānındadır. İnsāna 'aşaş galebe eyleyüp şu 13. içmege tālib olmağa bādī oldur ki hārāret-i tabi'ata 14. gālīb olup mi'de içinde olan 15. gıdāyı tahfif itmege yakın olıcañ hārāreti ta'dil

6b/1: tatlı: tatlı A//6b/1: yemek: nesne A, T//6b/1: yenilse: yense A, T//6b/2: ta'ām: nesnelere A, T//6b/2: yenile: yeyeler A, T//6b/3: ta'ām: nesnelere//6b/3: yenilse: yense idi A, T//6b/3: ta'ām: nesnelere//6b/4: yeyeler: yeyeler A//6b/5: ta'ām: nesnelere A, T//6b/7: muhkem: Ø A, T//6b/8: yoğurt ve: Ø A, T//6b/8: ve dañı süd ile ekşi cem' olmak: Ø S//6b/9: enār: nār A, T//6b/12: incir: Ø A, T//6b/12: ile: Ø A, T//6b/13: ile: Ø A, T//6b/13: balık yumurdası: yumurda S//6b/14: tatlı: tatlı A//6b/15: bunların: bunlar A, T//6b/15: olmañda: itmekde T: itmege A//7a/1: olduğına: olduğunda S//7a/1: fe-emmā: ammā A, T//7a/2: ve: Ø A, T//7a/4: bir: Ø A, T//7a/3: eylemekde: eylemekdür T//7a/6: muñtarr: mutazarrır A, T//7a/6: ādet-i me'lufesi: ādet-i me'lufesi: me'lufesi A, T//7a/7: kendüye: kendine A: kendine T//7a/7: cümle: Ø A, T//7a/8: ki: Ø A, T//7a/9: dañı: Ø A, T//7a/10: gerekdür: gerek S//7a/10: bi-hākiqatihā: tahkiqān A//7a/12: eyleyüp: idüp A, T//7a/13: bādī: sebep A, T

7b

1. eyleyüp ğıdāyı terkik itmek için tabi'at-ı muṣṣarr olup 2. şuşuzlık peydā olur; ammā mizācı ḥarāret üzere 3. olan ādeme lāyık olan budur ki ta'āmdan sonra 4. yarım sā'at kadarı tevaḳḳuf idüp andan şuyı 5. içe ve ammā mizācı bürüdet üzere olanların yemekden 6. sonra bir iki sā'at miḳdārı te'ḥīr idüp 7. ba'de içmek zarar virmez. Belki te'ḥīr idüp ba'de 8. içmek gerekdür. Meger ki mi'desi ziyāde ḥarāret 9. üzere ola. O zamān te'ḥīr eylemeyüp bir miḳdār 10. şu içmek zarar virmez. Belki te'ḥīr iderse 11. mutazarrır olur ve daḥı seḥerlerde aç ıarnına 12. şu içmek memnū'dur ve daḥı uyḥudan uyanup 13. şu içmekde zarar vardur ve daḥı ḥammām içinde 14. yāḥūd taşrada şu içmek zararlıdur ve daḥı 15. cimā'dan sonra şu içmek zararlıdur. Meger ki

8a

1. 'asel şerbeti içe. Ba'zı ḥükemā eydür ki: 2. "Cimā'dan sonra 'asel şerbeti içmek bedenden 3. ḥāric olan cevher-i menīye bedel olup kuvvet-i cimā'ıyyeye 4. noḳṣān virmez." dirlir; ammā şuların 5. eyüsi oldur ki kendü zātında ziyāde şovuk ola 6. ve ziyāde hāzım olup tatlı ola ve daḥı şovukluḡı 7. şol kadar ola kim ādemün dişini uyuşdurup 8. aḡzını üşütmeye. İbokrāt ḥekīm eydür ki: "Şuyun 9. eyüsi oldur ki āteşde ve güneşde tiz ısınup 10. ba'de ḥālī üzerine konulduḡı zamān gene tiz şoḡıya 11. ve daḥı şunun eyüsi oldur ki şāfi taşdan 12. ve şāfi toprakdan çıkmayup belki taşlı ve topraklı 13. yerlerden çıkup yüksek yerlerden şarkī yellere karşı düz yerlere aḡa ve daḥı 14. buz ve ıar ile şoḡulmuş şuların mizācı bozulur. Meger ki 15. ḥāricden tedbīr ile şoḡumş ola ve daḥı yağmur

7b/1: eyleyüp: idüp A: olup T//7b/2: ammā: Ø A, T//7b/4: yarım: nim S//7b/4: kadarı: miḳdārı A, T//7b/4: andan: Ø A, T//7b/5: ve: Ø A, T//7b/5: olanların: olanlar A, T//7b/7: ba'de içmek zarar virmez belki te'ḥīr idüp: Ø A, T//7b/7: suyu: Ø S//7b/8: ziyāde: ḡāyet ile A, T//7b/9: zamān: zamānda S//7b/9: eylemeyüp: itmeyüp A, T//7b/11: olur: olurlar A, T//7b/12, 13: ve daḥı uyḥudan uyanup şu içmekde zarar vardur: Ø T//7b/14: taşrada: ḥammāmdan sonra A, T//7b/14: zararlıdur: zarar virür A, T//7b/14, 15: ve daḥı cimā'dan sonra şu içmek zararlıdur: Ø A, T//8a/1: içe: içeler A, T//8a/1: ba'zı ḥükemā: ba'zıları A, T//8a/1: eydür: demişler A, T//8a/4: virmez: getürmez A, T//8a/4: dirlir: Ø A, T//8a/4: şuların: şuyun A, T//8a/5: ziyāde: ḡāyet A, T//8a/6: ziyāde: ḡāyet A, T//8a/6: hāzım olup tatlı ola: tatlı olup ta'ā'ı hāzım ola A, T//8a/6: ve daḥı: ammā A, T//8a/8: aḡzını: aḡzı T//8a/8: ḥekīm: Ø A, T//8a/10: ba'de: Ø A, T//8a/10: üzerine: üzere S//8a/12: şāfi: Ø A, T//8a/12: taşlı ve topraklı yerlerden: taşlı ve topraklı yerlerden A; taşdan ve toprakdan T//8a/13: çıkup yüksek yerlerden ve taḡlardam: Ø S//8a/13: yellere: yellerde A//8a/13: ve daḥı: Ø A, T//8a/14: buz ve ıar: ıar buz T: ıar yā buz A//8a/14: şoḡulmuş: şovumş A, T//8a/15: şoḡumş: şovumş A, T

8b

1. şuları gâyet laţîfdür.” Bâ-ħuşûs su‘âle eyüdü 2. lâkin tîz fâsîd olur ve daħı kıyu şuları muţlakâ 3. yaramazdur tatlu şular bulunmaduğı zamân acı şuları 4. kaynadup tamâm taķtîr olunduğından sonra 5. anuđ buħârından ħâşıl olan şular isti‘ mâl eyler 6. ve daħı vezînde ve lezzetde şakîl olan şuları 7. kaynadup işlâĥ ideler, vâllâhu te‘âlâ a‘ lem. 8. Üçüncü faşl eşnâf-ı ħubûbatuđ tabî‘atları ve vücûd-ı insâna 9. müte‘allîķ olan fâ’ideleri beyânındadır. Buđdây 10. evlâd-ı ‘Arab ⁶ بَرر و حنطه dirler. Bunun tabî‘atı 11. mu‘tedildür ve daħı bişmiş buğdây aşı ziyâde 12. ġalîzdür ve buğday şorbası şâficeyledür(?), 13. ziyâde neffâĥdur, geĥ ħazm olur. Ka‘bu’l-Aĥbâr rażıya’llâhu 14. te‘âlâ ‘anhu eydür ki: “Ĥazret-i Âdem ‘aleyhi’s-selâm cennetden 15. çıķduđı zamân aña bir miķdâr buğdây dânesi

9a

1. virilüp bu senüğ ve evlâdunuğ ħişsesi 2. ve ġidâsıdur.” didiler. Ol zamândan Ĥazret-i İdrîs ‘aleyhi’s-selâm 3. nebî zamânına gelince buğdayuğ her dânesi 4. deve kışu yumurdası gibi idi. Ba‘de tavuķ 5. yumurçası kadar oldu. Şonra göğercin yumurçası 6. kadar oldu. Ĥazret-i Yûsuf ‘aleyhi’s-selâm 7. zamânında finduķ kadar idi ba‘de noĥûd kadar 8. oldu ba‘de tedricle şimdi bu ħâle gelmişdür. 9. Etmegüğ eyüsi buğday etmegidür; ammâ 10. tuzu ve ħamîrı yerinde ve tâze pişmiş ola âdemi semirdüp 11. tendürüst eyler zinhâr ısıcaķ olmaya. Zîrâ ısıcaķ 12. etmek âdemi ziyâde şuşadup mi‘deyi ifsâd ider 13. ve daħı etmegi ĥoķ ĥoķ yemek südde îrâş ider. 14. Ĥâşş etmek evlâd-ı ‘Arab ⁷ خبز خوارى dirler. Tabî‘atda mu‘tedildür, tîz ħazm olur, simîdden laţîfdür. Ĥarcî 15. etmek mi‘dede ĥoķ durmayup tîz çıķar ve tabî‘atı

⁶ *berr u ħante* “Buğday”

⁷ *ħubz-ı ħavârî* “Has ekmek”

8b/1: bâ-ħuşûs: Ø A, T//8b1: su‘âle: öksürüğe A, T//8b/1: eyüdü: nâfi‘dür A, T//8b/2: ve daħı: Ø A, T//8b/3: zamân: yirde A, T//8b/4: tamâm-ı taķtîr: taķtîr A, T//8b/5: anuğ: Ø S//8b/5: eyler: olunur A: olunur T//8b/7: te‘âlâ: Ø A, S//8b/8: ħubûbatuđ: ħubûbuđ A, T//8b/8: tabî‘atları ve: Ø S//8b/9: müte‘allîķ: nâfi‘ S//8b/9: fâ’ideleri: fâ’ideler A, T//8b/10: evlâd-ı ‘Arab *berr u ħante* dirler: Ø A, T//8b/10: tabî‘atı: tabî‘atları A//8b/11: ve daħı: Ø A, T//8b/11: ziyâde: Ø A, T//8b/12, 13: ve buğday şorbası şâfice yeldür ziyâde: ve daħı A, T//8b/14: te‘âlâ: Ø A, S//9a/2: zamândan: zamân A, T//9a/2, 3: ‘aleyhi’s-selâm nebî: ‘aleyhi’s-selâm T: Ø A //9a/4: ba‘de: Ĥazret-i İdrîs ‘aleyhi’s-selâm T: İdrîs A//9a/5: şonra: ba‘de S: Ø A//9a/5, 6: göğercin yumurdası kadar oldu: Ø T//9a/6: ‘aleyhi’s-selâm: A//9a/7: zamânında: zamânına gelince A, T//9a/7: ba‘de: Ĥazret-i Yûsuf ‘aleyhi’s-selâm zamânında T: Ĥazret-i Yûsuf zamânında A//9a/7: kadar: kadarı S//9a/8: şimdi: Ø A, T//9a/7: yerinde ve: berâber olup T: berâber ola A//9a/11: ısıcaķ: ıssa A, T//9a/12: ziyâde: Ø S//9a/13: ve daħı: Ø A, T//9a/14: evlâd-ı ‘Arab *ħubz-ı ħavârî* dirler: Ø A, T

9b

1. telyin ider. Gıdāiyyeti azdur ve çok çok yemek hākkē 2. ve cereb getirür. Halka laḫıfdir ve gıdāiyyeti çokdur. 3. Bedeni semirdür ve ṭabī‘ atı mu‘ tedildür velākin südde irāş 4. ider. Eyüsi gāyet ile pişmiş olandır. Buḡa evlād-ı ‘Arab 5. سميد * dirler. Çörek galizdür, geç hażm 6. olur. Mi‘ desı kavı olanlara nāfi‘ dūr velākin 7. mi‘ dede tevlid-i riḫ ider. Beksimāt müceffedür. Ādemi 8. arıkladur, ṭabī‘ atı kabz ider. Nişaste ṭabī‘ atı bārid ü 9. yābisdür ve südde irāş ider. Sükker ile veyā ‘asel ile bişürüp 10. isti‘ māl olınsa zararını def‘ ider; fe-emmā öksürüğe 11. nāfi‘ dūr. Arpa ṭabī‘ atı bārid ü yābisdür. Gıdāiyyeti 12. buḡdaydan azdur ve arpa etmegi kābızdur; ammā arpa şuyı 13. mu‘ tedildür ve müleyyindür, harāreti def‘ ider öksürüğe 14. nāfi‘ dūr. Birinc harāretde ve bürüdetde mu‘ tedildür, insānuḡ 15. mizācına sā’ir ḫubūbatdan birinc muvāfiḫdur. Hāzret-i Peyḡamber

10a

1. şalla’llāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem buyurur ki: 2. “كان حكيماً لانه شفاء لاداء فيه.” ”لوكان الارز رجلاً“ ya’ nī “Eger birinc ādem olaydı 4. ḫekīm olurdu.” Zirā birinc şifādur ve daḫı birincde 5. maraž yoḫdur. Ādemüḡ beḡzini kızardur ve bedenini semirdür; 6. fe-emmā süddesi olanlara birinci çok çok yemek cā’iz 7. degüldür meger ki ya ‘asel veyā sükker ile işlāḫ idüp yeyeler. 8. Bir miḫdār yebüseti vardur. Mercimek ṭabī‘ atı bārid 9. ü yābisdür. Qandan ḫāşıl olan maražları taḫrīk 10. ider; ammā boḡaz aḡrısına şuyıla ḡarḡara itmek eyüdü Hāzret-i Resül 11. şalla’llāhu ‘aleyhi’s-selāmdan rivāyet olunur ki: “Mercimekle 12. kabaḡı ma’an pişirüp yemegi severdi ve daḫı mercimek 13.

⁸ simid “Simit”

⁹ Ievkāne ‘I-erze raculen lekāne ḫakīmen li ennehu şifā ‘un lā dā’i fiha “Eger pirinç adem olsaydı hekim olurdu; çünkü pirinç şifadır.”

9b/1: gıdāiyyeti: gıdāsı A, T//9b/1: ve: Ø A, T//9b/3: velākin: lākin A, T//9b/4: ile: Ø S//9b/4: olandır: ola S//9b/4, 5: buna evlād-ı ‘Arab simid dirler: Ø A, T//9b/6: nāfi‘ dūr: nāfi‘ ider A, T//9b/6, 7: ve lākin mi‘ dede tevlid-i riḫ ider: Ø A, T//9b/7: müceffedür: müceffidür A//9b/9: ve: Ø A, T//9b/9: ile: Ø S//9b/9: veyā: yāhud T//9b/9: bişürüp: bişürseler A, T//9b/10: isti‘ māl olınsa: Ø A, T//9b/10: ider: idüp A, T//9b/10: fe-emmā: Ø A, T//9b/11: nāfi‘ dūr: nāfi‘ ider A, T//9b/12: ve: Ø A, T//9b/12: arpa: Ø S//9b/13: mu‘ tedildür ve: Ø A, T//9b/13: ider: idüp A//9b/13: öksürüğe: Ø T//9b/14: nāfi‘ dūr: nāfi‘ ider A: Ø T//9b/15: birinc: ziyāde T: Ø A//9b/15: birinc: pirinç T//9b/15: Hāzret-i Peyḡamber: Hāzret-i Resül A, T//10a/1: te‘ālā: Ø A, T//10a/3: eger: Ø T//10a/4: ve daḫı: Ø A, T//10a/3: birincde: birincden A: pirinçden T//10a/5: kızardur: kızardup A, T//10a/5: ve: Ø A, T//10a/6: fe-emmā: Ø A, T//10a/6: birinci: pirinç T//10a/6: çok çok: çok A, T//10a/7: ya ‘asel veyā sükker: sükker veyā ‘asel A: : sükker yā ‘asel T//10a/7: işlāḫ idüp: Ø S//10a/7: yeyeler: yeseler A//10a/8: bārid: Ø A, T//10a/10: ammā: Ø A, T//10a/10: boḡaz aḡrısına: ḫannāke S//10a/10: eyüdü: nāfi‘ dūr//10a/10: Hāzret-i Resül: Hāzret-i Resülden S//10a/11: şalla’llāhu: Ø S//10a/11: ‘aleyhi’s-selām: ‘aleyhi’s-sellem A//10a/12: kabaḡı: kabaḡ yemegi A, T//10a/12: () pişirüp: Ø A, T//10a/12: severdi: severlerdi A, T//10a/13: yeyün: yeḡ T//10a/13: iderdi: eylerlerdi T: eylediler A

veyüh.” diyü emr iderdi ve dağı mercimek yemek âdemüñ qanını keser; ammâ Beyhaķı raħmetu’llāhi ‘aleyhi 14. ĥazret-i resül şalla’llāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellemden 15. rivāyet ider ki: “من اكل السداب بالعدس رق”

10b

1. “Bir kimesne qabaķ ile 3. mercimek yise idi Allāh te‘ālā zıkr olınuğı zamān 4. anuñ qalbi raķıķ olup gözleri yaşılu olur ve dağı 5. andan kibri gider.” ammâ mercimegi çok yemek, göze za‘f virüp 6. âdemüñ erligini keser yüregi qabz ider. Baqla 7. tabı‘atı bārid ü yābisdür; ammâ i‘tidāle yaķındur 8. baqlayı çok yemek ‘aqlı ifsād ider. Ğalīzdür ve 9. neffāħdur. Pes qabuğını çıkarup yemek yegdüş; 10. ammâ Ĥazret-i Risālet-penāh şalla’llāhu te‘ālā ‘aleyhi 11. ve sellem buyurur ki: “¹⁰من اكل فولة بقسرهما خرج الله تعلقه الداء مثلها” ya‘nī Ĥazret-i Peyğamber 13. resül-i ekrem şalla’llāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem 14. buyurur ki: “Bir kimesne baqlayı qabuğıyla yise idi 15. Allāh te‘ālā ol kimesnenüñ bedeninden ol deñlü

11a

1. maraz ihraç ider ve taze baqla bedeni tertib 2. eyleyüp semirdür.” Lākin âdemüñ balğamını ziyāde ider 3. ve başın ağrıdur. Ĥāşşeten baqlanuñ taze çiçegine 4. çok çok baqlamağ ğam ve ĥüzn getürür. Noĥüd 5. tabı‘atı ĥār ü yabisdür. Pişmiş noĥüd āvāzi güzel 6. eyler ve hem dağı cimā‘a kuvvet virür. Ĥuşüşā gögercin 7. etiyle pişmiş ola. Bevli idrār ider. Ĥuşüşā qara 8. noĥüduñ şuyı bevli idrār eyleyüp qavukda ve bögrekde 9. olan taşları pareler. Tāzesi neffāħdur. Ağız qoĥusu getürür. 10. Böğrölce üç cins olur. Aq ve qara ve kıızıl 11. olur. Cümlesinüñ tabı‘atı birdür. Ekşeriyyā ĥalk beyāzını

¹⁰ *men ekele ed-debā bi’l-a’das raķka qalbehu ‘inde zıkrillāhi te‘ālā ve dem‘aynāhu ve zehebü’l-kibrü ‘anhu* “Bir kimse kabak ile mercimek yeseydi Allah teala zikrolduğu zaman kalbi yufkalaşır ve gözleri yaşarır ve kibri ortadan kaybolur.”

¹¹ *men ekele fevlet beķşer hā ĥāraca’llāhu te‘ālā minhu’d-dāi mişlehā* “Bir kimse baqlayı kabuğula yeseydi, Allah teala o kişinin bedeninden o kadar marazı ihraç eder.”

10a/13: ve dağı mercimek yemek âdemüñ qanını keser: Ø S, T//10a/13: ammâ Beyhaķı: Ø A, T//10a/13: raħmetu’llāhu ‘aleyhi: Ĥazret-i Resül şalla’llāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem imām-ı beyhaķı rivāyet idüp der kim A, T//10a/14: ‘aleyhi ve sellemden rivāyet ider ki: ‘aleyhi ve sellemden buyurdurlar ki A, T//10b/2: kimesne: kimse A, S//10b/3: te‘ālā: Ø A//10b/4: qalbi: qalbini A//10b/5: andan: Ø S//10b/5: gider: giderür A, T//10b/5: mercimegi: mercimek A, T//10b/5: çok yemek: yemek A: Ø T//10b/6: erligini: erligin A, T//10b/6: keser: qāf dur S//10b/7: i‘tidāle yaķındur: i‘tidāl-i qarībdür T: i‘tidāle qarībdür A//10b/8: ve: Ø A, T//10b/9: pes: Ø A, T//10b/9: yegdüş: gerekdür A, T//10b/10: ĥazret-i risālet-penāh: Ĥazret-i Peyğamber A, T//10b/11: buyurur ki: buyurdurlar ki T: buyurdurlar kim A//10b/12: Ĥazret-i Peyğamber: Ĥazret-i Resül A//10b/13: resül-i ekrem şalla’llāhu te‘ālā: Ø A, T//10b/15: ol deñlü: ol qadar T: Ø A//11a/1: ve taze: Ø A, T//11a/2: eyleyüp: idüp A, T//11a/2: ider: idüp A, T//11a/3: başın ağrıdur: ve sadā‘ irās ider S//11a/3: ĥāşşeten: ĥāşşa A, T//11a/3: taze: Ø A, T//11a/6: hem: Ø A, T//11a/8: eyleyüp: idüp A, T//11a/8: olan: Ø A, S//11a/9: tāzesi: taze noĥüd A, T//11a/9: ağız qoĥusu getürür: ağız qoĥusını getürür T: Ø S//11a/10: olur: olup A, T//11a/10: aq ve qara ve kıızıl: kıızıl ve aq ve qara A: kıızıl aq ve qara T

isti' māl iderler. Neffāhdur. 12. Mi'deye ve bağırsaqlara dağı kemdür. Meger ki zeytün 13. yağıyla bişürüp işlāh ideler sirke dağı 14. işlāh ider menīyi ziyāde idüp hayli cimā'a 15. kuvvet virür, mücerrebātdandur. Dördinci faşl

11b

1. hālā halk içinde meşhūr olan lühūmunū tabī' atları 2. ve vücūd-ı insāna mütē'allik olan fā'ideleri beyānındadur. 3. Qoyun eti insānuñ mizācına muvāfiqdur. Cümle 4. etlerüñ tabī' atları hār u raṭbdur. Lākin cümle etlerden 5. efzal olan toḳlı etidür. Toḳlı diyü bir yaşında 6. koyuna dirler. Rivāyetdür ki Hāzret-i Peygamber şalla'llāhu 7. te'ālā 'aleyhi ve sellem buyururlar ki: "سَيِّدَ عَامِ الْطَحْمِ الْجَنَّةِ الْهَلِي وَالْدُنْيَا الْهَلِي" ya'nī "Ehl-i dūnyānuñ 9. ve ehl-i cennetüñ ta'āmılarınuñ seyyīdi laḥmdur." buyurmuşdur. 10. Hāzret-i 'Āyişe rażıya'llāhu te'ālā 'anhādan rivāyet 11. olunur ki: "Hāzret-i Resūl şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi 12. ve sellem koyun etinüñ öñ kollarını ve boynını sā'ir 13. 'uzvından ziyāde severlerdi." Ebū Hureyre rażıya'llāhu 14. hāzretlerinden rivāyet olunur ki Hāzret-i Peygamber şalla'llāhu 15. te'ālā 'aleyhi ve sellem buyururlardı ki: "ان للقلب فرحة"

12a

1. "عندنا اكل اللهم" ya'nī "Taḥḳikā et yenildiği zamān ḳalb 2. için feraḥ vardur." Ḳalb yürekdür ve dağı cümle etıbbā ve ḥükemā 3. dirler ki: "Boyun eti tiz ḥāzm olur ve dil eti dağı tiz ḥāzm olur; ammā 4. baş eti ḡalīzdür, geḥ ḥāzm olur, lākin cimā'a kuvvet virür." ammā pāca 5. başdan dağı laṭıfdür; ammā işkenbe ḡalīzdür lākin sarımsaḳ 6. ve sirke anı işlāh ider ve dağı cümle ḥayvānātun içinde 7. olan ā'zāsından taşrada olan ā'zāsı dağı laṭıfdür 8. ve koyun eti ḳanı ziyāde eyleyüp insānuñ ḥarāretini arturur ve dağı 9. bedene kuvvet virür ve cimā'a kuvvet virür ve muḳavvīdür ve ḳoyunuñ 10. yağları tiz ḥāzm

¹² seyyidü 't-ta'ām ehl-i 'd-dünyā ve ehl-i cenneti ellaḥmu "Dünya ve cennet ehillerinin yemeklerinin başı ettür."

¹³ inne li 'l-ḳalbi ferḥatün inde ekle 'l-laḥmu "Şüphesiz et yenildiği zaman kalp için ferahlatıcıdır."

11a/11: cümlesinüñ tabī' atı birdür: Ø S//11a/11: ekseriyyā: ekşer A//11a/12: dağı kemdür: gider A, T//11a/14: meniyi: menīni A//11a/14: ḥayl-i cimā'a: cimā'a A, T//11a/15: mücerrebātdandur: mücerredür A, T//11b/1: hālā: Ø A, T//11b/1: meşhūr olan: Ø T//11b/4: tabī' atları: tabī' atı A, T//11b/5: diyü: Ø A, T//11b/6: rivāyetdür ki: etıbbā havlı dirler A, T//11b/7: te'ālā: Ø A, T//11b/7: buyururlar ki: buyurmuşlardur ki T: Ø A//11b/7: seyyidü 't-ta'ām: seyyid ü ta'ām A, T//11b/9: buyurmuşdur: Ø A, T//11b/11: Hāzret-i Resūl: Hāzret-i Peygamber A, T//11b/11: te'ālā: Ø A//11b/13: severlerdi: severler A//11b/14: hāzretlerinden: 'anhadan A, T//11b/14: rivāyet olunur ki: mervīdür S//11b/14: Hāzret-i Peygamber: hāzret-i meḥḥar-ı mevcūdāt S//11b/15: te'ālā: Ø A, T//11b/15: buyururlardı ki: buyururlar ki A, T// 12a/2: ḳalb yürekdür ve dağı cümle: Ø A, T//12a/2: ve ḥükemā: Ø A, T//12a/3: tiz: Ø S//12a/3: dağı: kezālik S//12a/4: ammā: Ø A, T//12a/4: pāca: pāca S//12a/5: dağı: Ø A, T//12a/5: lākin: ammā A, T//12a/5, 6: sarımsaḳ ve sirke: sirke ve sarımsaḳ A, T//12a/6: anı işlāh ider: ile olur A, T//12a/6: ve dağı: Ø A, T//12a/6: ḥayvānātun: ḥayvānuñ A, T//12a/7: taşrada olan: taşrada T: taşradaki A//12a/8: ve: Ø A, T//12a/8: eyleyüp: idüp A, T//12a/8: insānuñ: ādemüñ A, T//12a/9: virür: virüp A//12a/9: ve: Ø A//12a/9: cimā'a kuvvet virür: taḥrīk-i cimā'a dur S: cimā'a kuvvet A

olur; ammā andan yaramaz gıdālar dağı hāşıl 11. olup şafrāyı ziyāde ider. İbn-i ‘Abbās rażıya’llāhu ‘anhu rabbū’n-nās 12. hāzretlerinden rivāyet olunur ki: 13. “الكتف ونحوه” ya’ni “Peygamber ‘aleyhi’s-selām şalla’llāhu te’ālā ‘aleyhi ve sellem hāzretlerine 14. lūhūmuñ sevgülüsü yeri kürek ve kürege 15. yakın olan yerleri idi.” Kuzı eti balgāmı ziyāde

12b

1. ider. Kocalara ve balgāmıyyü’l-mizāc olan kişilere zarar idüp 2. emrāz-ı balgāmıyi tahrık ider. Evlāsı kebāb idüp 3. yemekdür. Keçi eti gālīzdür sevdāyı ziyāde ider. Zinhār 4. sevdā-yı mizāc olanlar anı yemeyeler. Ziyān ider. Oğlağ eti 5. gāyetle lañıfdür bedene kuvvet virür. Ba-ħuşuş hāstalıkdan 6. kalkmış ādemlere zarar ider. Didüklerinde ħaťadur. 7. Ziyāde nāfi’dür. Sıgır eti bārid ü yābisdür. Sevdāyı 8. ziyāde ider. Sevdāvi olan marāzları arturur gāyet gālīzdür. Semiz 9. olursa bir miqdār ziyānı azdur. Kuru başdurma 10. ħod sevdā kendüdür. Buzāğı eti sıgır ve koç ve keçi etinden ħayırludur. 11. Buzāğı etinden dem-i şāliħ mütevellid olur. 12. Gıdāsı keşirdür ve şehveti ziyāde ider ve cimā’a kuvvet virür. 13. Tavuğ eti mu’tedildür. Dimāğa 14. kuvvet virür. Eyüsi oldur ki biliç eti ola, yumurdalanmış ola 15. yāhud ötmemiş ħorōs ola. Şavtı güzel ider ve

13a

1. tiz ħazm olur. Lākin tavuğun buť eti ve göğüs etin çok 2. yemek de südde getürür. İmlik eti gāyet lañıfdür ve 3. tizce ħazm olur ve bedene andan hāşıl olan gıdā 4. ziyāde kuvvet getürür, Allāhu a’lem bi’s-şavāb. Beşinci faşl 5. tağlarda ve taşlarda şahrālarda şayd olan vaħşī ħayvānatuñ 6. lūhūmınuñ tabi’atları ve vücūd-ı insāna müte’allik olan 7. fā’ideleri beyānındadır. Geyik eti tabi’atı 8. ħār u yabisdür. Ziyāde muķavvidür,

¹⁴ *eħabbü’l-laħmi ilā resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem el-keffü ve nahvehu* “Peygamber aleyhi ve sellem hazretlerine göre etin en güzel yeri kürek ve küreğe yakın olan yerleridir.”

12a/9: ve muķavvidür ve: Ø A, T//12a/10: dağı: Ø A, T//12a/11: ‘anha: Ø S//12a/11: rabbū’n-nās; Ø A//12a/11: ibn-i ‘Abbās rażıya’llāhu ‘anha rabbū’n-nās hāzretlerinden: ibn-i ‘Abbās hāzretlerinden rażıya’llāhu ‘anha A//12a/13: te’ālā: Ø A, T//12a/13: peygamber ‘aleyü’s-selām şalla’llāhu te’ālā ‘aleyhi ve sellem hāzretlerine: hāzret-i seyyid-i kāināt S//12a/13: ‘aleyü’s-selām: Ø T//12a/13: te’ālā: Ø T//12a/14: sevgülüsü: sevgili A, T//12b/1: kişilere: ādemlere A, T//12b/3: zinhār: Ø A, T//12b/4: mizāc: Ø S//12b/4: olanlar: olan ādemlere A, T//12b/4: anı yemeyeler: Ø A, T//12b/4: ziyān: zarar A, T//12b/4: ider: Ø T//12b/5: ba-ħuşuş : dağı A: Ø T//12b/6, 7: ādemlere zarar ider didüklerinde ħaťadur ziyāde nāfi’dür: ādeme nāfi’dür A, T//12b/8: ider: idüp A, T//12b/8: sevdāvi olan marāzları: dağı S//12b/8, 9, 10: semiz olursa bir miqdār ziyānı azdur kuru başdurma ħod sevdā kendüdür: Ø A, T//12b/10: sıgır ve koç ve keçi etinden ħayırludur: mu’tedildür S//12b/11: mütevellid olur: tevellüd ider A, T//12b/12: gıdāsı: gıdāyyeti S//12b/12: ve: Ø A, T//12b/12: ider: idüp A, T//12b/12: ve: Ø A, T//12b/12: cimā’a kuvvet virür: muħarriķ-i cimā’adur muķavvidür S//12b/13: dimāğa: dimāğa ve kıvāye: A, T//12b/14: yumurdalanmış: yumurdalanmış A, yumurdalanmamış T//12b/15: ħorōs: Ø A, T//12b/15: ve: Ø A, T//13a/1: tavuğun: Ø A, T//13a/1: buť: bud A//13a/1: ve: Ø A//13a/1: etin: eti A: etini T//13a/2: yemekde: yemek T: Ø A//13a/2: südde getürür: südde-i a’rāz olur S//13a/2: ve: Ø A, T//13a/3: tizce: tiz A, T//13a/3: ve: Ø A, T//13a/4: getürür: virür A, T//13a/4: allahu a’lem ba’s-şavāb: Ø A, T//13a/5: ve taşlarda: Ø S

tahrîk-i menîdür. Eger 9. âhûnuñ aķcigerini çıkarup sükker ile pişirüp zîkü 'n-nefesi 10. olan âdeme yedürseler def' ola. Tağ keçisi 11. tabî'atı bārid ü yābisdür. Anuñ etini yemek sevdāyı taħrîk 12. ider. Anuñ boynuzından ekeleyüp her gün bir mişkāl 13. kadarı şar' tutan âdeme yedürseler idi ziyāde 14. nāfi'dür. Hāşşaten tağ keçisini tutup anuñ derisinden 15. bir sofrā yapsalar idi min-ba'd anuñ yanına fāre gelmeye.

13b

1. Tavşan eti tabî'atı hār u yābisdür. Anuñ etin yemek sevdāyı 2. taħrîk ider. Fā'ide eger tavşanunñ kanın zehirlü oķ tokınan 3. 'uzva sürseler idi zararını def' ider. Hāşşa eger 4. tavşanunñ başını çok çok ağlayan oğlancuğun beşiginde 5. başı altına koşalar idi uyuyup rāhat ola, Allāhu 6. a'lem bi's-şevāb. Altıncı faşl hevāda uçan kuşlarunñ 7. lūhūmununñ vücūd-ı insāna mütē'allıķ olan fā'ideleri beyānındadır. Dürrāc daħı tabî'atı 8. ziyāde hārāret üzeredür; fe-emmā i'tidāle 9. daħı qarībdür ve eti keklık etinden laţıfdür. 10. Menīyi ziyāde idüp cimā'a kuvvet virür. Hastalıķdan 11. kaķkan ādemlere ziyāde eyüdü. Hikmet-i Hūdā bununñ 12. üzerine cārīdür ki hevā hoş olup şimāl yeli 13. esse idi ziyāde semiz olur; ammā lodos esse 14. idi şöyle za'if olur ki uçmağa kādır olmaz. 15. Süglün eti tabî'atı hār u yābisdür. Anuñ etin yemek

14a

1. cümle kuşlarunñ etinden yegrekdür. İnsānuñ 'aķlımı 2. ziyāde idüp hıfzını arturur, dimağa kuvvet virür. 3. Keklik tabî'atı hār u raţbdur insāni semirdür 4. ve daħı cimā'a kuvvet virür. Lākin bir miķdār geķ hāzm olur. 5. Hāşşa Şāhībū'l-minhāc eydür ki: "Bir kimesne keklık 6. ödini miskle qarışdurup yanında götürse idi hāķunñ 7. gözine gāyet de şirīn görine." dimişlerdür. Çil 8. tabî'atı hār u raţbdur, ādemi semirdür ve cimā'a kuvvet 9. virür. Lākin keşret-i isti'māli eyü degüldür. Sevdāyı 10. muħarriķdür. Bildircin gāyet eyüsi berk semiz olanıdır. 11. Veca'-ı mefāşılı olan âdeme nāfi'dür; fe-emmā anuñ 12.

13a/6, 7: ve vücūd-ı insāna mütē'allıķ olan fā'ideleri: Ø A, T//13a/8: ziyāde muķavvīdür taħrîk-i menîdür: cimā'a kuvvet virür A, T//13a/9: ahununñ: geyigün A, T //13a/9: zîkü 'n-nefesi: zîkü 'n-nefesi A//13a/10: ola: ider A, T//13a/12: boynuzından: boynuzını A, T//13a/12: her gün: Ø A, T//13a/13: kadarı: Ø A, T//13a/13, 14: ziyāde nāfi'dür: şar' ı zā'il ider A, T//13a/14: hāşşaten: hāşşa A, T//13a/15: yapsalar idi: yapsalar A, T//13a/15: min ba'd: Ø A, T//13a/15: anuñ: Ø A//13b/1: eti: Ø S, T//13b/1: anuñ: Ø A, T//13b/2: fā'ide: Ø A, T//13b/3: hāşşa: Ø S//13b/4: tavşanunñ: tavşan A, T//13b/5, 6: allahu a'lem bi's-şevāb: Ø A, T//13b/7: vücūd-ı insāna mütē'allıķ olan fā'ideleri: tabî'atları S//13b/7: dürrāc: türrāc A, T//13b/7: daħı: Ø S, T//13b/8: ziyāde: Ø A, T//13b/9: ve eti keklık etinden laţıfdür: keklık eti türrāc etinden laţıfdür A, T//13b/10: kuvvet virür: muħarriķdür S//13b/10, 11, 12: hastalıķdan kaķkan ādemlere ziyāde eyüdü hikmet-i Hūdā bununñ üzerine cārīyedür ki: hāşşa A, T//13b/13: ziyāde: fi'i-hāl S//13b/13: ammā: Ø A, T//13b/14: idi: Ø A//13b/15: eti: Ø S//13b/15: etin: etini A, T//14a/1: yegrekdür: efzāldür A, T//14a/1: insānuñ: ādemün A, T//14a/2: hıfzını arturur: Ø A, T//14a/3: insām: ādemi A, T//14a/4: daħı: Ø S//14a/5: hāşşa: Ø S//14a/6: qarışdurup: maħlūt idüp S//14a/6: götürse idi: götüre S//14a/7: ile: de S//14a/7: dimişlerdür: Ø A, T//14a/8: semirdür: semiz eyler A, T//14a/8: ve: Ø A, T//14a/9, 10: sevdāyı muħarriķdür: Ø A, T

etinden çok çok yemek de mizacı harâret üzere olan 13. âdemün siğirlerine zarar ider. Zîrâ tabî'atı hâr u yâbisdür. 14. Yalva kuşu tabî'atı bildircin tabî'atına yakındur 15. ve bunun etin ıssıcağ iken yemek gerekdür. Zîrâ şovuduğı

14b

1. gibi fâsid olmağa başlar. Âdeme ziyân ider. Gögercin 2. tabî'atı hâr u yâbisdür. Gâyetle muqavvidür. Ziyâde cimâ'a 3. kuvvet virür. Huşûsâ yavrusı ola. Piliçden hafîfdür; ammâ bir miqdâr harâreti 4. vardur. Mizacı harâret üzere olanların korunak şuyıyla 5. yemek gerekdür ve dağı meşhûrdur ki gögercin cümle kuşlardan 6. yügrük ve zekî olur; ammâ yine toğanı gördükde mest olur. 7. Ziyâde uçmağa kâdir olmaz ve dağı ziyâde zekâsından 8. yavruları tüylenmeğe başladığı zaman da sâ'ir kuşlardan 9. kendüye zarar virecek yırtıcı kuşları gördükde fark 10. eyleyüp yuvası içinde gizlenür; ammâ serçe tabî'atı hâr u yâbisdür. 11. Eti dürrâc etinden galîzdür ve bâdem yağıyla pişirüp yemek gerek; 12. ammâ cimâ'a ziyâde kuvvet virür. Ba-huşûs ki beynisi 13. ola. Hikâyet olunur ki kaçan dişisi ile cüft 14. olduğu zamân da günde biğ kerre cimâ' ider. Şafrâviyyü'l- mizâc 15. olan kişilere serçe eti ziyân ider. Ördek

15a

1. tabî'atı hâr u raḥbdur. Ördek eti geç hażm olur. Lâyık olan budur ki 2. pişmezden evvelce zeytle yağlayup andan sonra ıssı 3. otlarla bişürüp yiyeler. Cimâ'a kuvvet virür. Levni 4. güzel ider. Âvâzı dağı şâfi ider. Kaz eti tabî'atı 5. ördek tabî'atı gibidür. Sevdâyı ziyâde tahrik ider. Yavru iken 6. yemek dağı eyüdür. Yedinci faşl deryâlarda ve göllerde 7. şayd olunan balıkların tabî'atı ve vücüd-ı insâna 8. müte'allik olan fâ'ideleri beyânındadır. Balık 9. tabî'atı muḥlaḳâ tâze olduğu zamânda bârid ü raḥbdur. 10. Mi'desi harâret üzere olanlar tizce hażm 11. iderler. Tuzlu şuda olan balığın eti harârete

14a/10: bildircin gâyet eyüsi berk semiz olanıdır: bildircinun eyüsi gâyet ile semiz olandır A, T //14/11: fe-emmâ: ammâ A, T//14a/11: anuğ: Ø T//14a/12: etinden: etini A: etinün T//14a/12: de: Ø S//14a/13: âdemün: âdeme A, T//14a/13, 14: hâr u yâbisdür yalve kuşu tabî'atı: Ø A, T//14a/14: yakındur: qaribdür A, T//14a/15: ve bunun: yalvanun A, T//14a/15: etin: etini A, T//14b/1: olmağa başlar: olur A, T//14b/1: ziyân ider: zarar virür A, T//14b/2: ziyâde: Ø A, T//14b/3: ola: Ø A. T//14b/3: piliçden hafîfdür: Ø S//14b/3, 4: bir miqdâr harâreti vardur: harâreti bir miqdâr ziyâdedür A, T//14b/4: mizacı harâret üzere olanların: mizâcında harâret olanlar A, T//14b/5: ve dağı meşhûrdur ki: dirler ki A, T//14b/6: yine: Ø S, T//14b/6: olur: olup A, T//14b/7: ve dağı ziyâde: gâyet A, T//14b/9:: gördükde: gördüğü gibi A, T//14b/10: eyleyüp: idüp A, T//14b/10: ammâ: Ø S, T//14b/11: ve: Ø A, T//14b/11: gerek: gerekdür A, T//14b/12: ammâ: Ø A, T//14b/12: ba-huşûs ki beynisi ola: huşûsa beynisin yemek meniyi ziyâde ider A, T//14b/13: hikâyet olunur ki: hikâyet ider ki A: hikâyet iderler ki T//14b/13: kaçan: Ø A, T//14b/14: zamânda: zamân A, T//14b/15: kişilere: âdemlere A, T//14b/15: ziyân ider: zarar virür A, T//15a/1: ördek: Ø S//15a/1: olan: Ø S//15a/2: pişmezden: bişmezden A//15a/2: evvelce: evvel A, T//15a/2: zeyt ile: zeyt yağıyla A, T//15a/4: ider: idüp A, T//15a/4: avâzı dağı şâfi ider: şâfi kıılır A: suyu şâfi kıılır T//15a/5: sevdâyı ziyâde tahrik ider: sevdâyı tahrik ider A: ve muharrik-i sevdâdur S// 15a/5: yavru: palaz S//15a/6: yemek dağı eyüdür: isti'mâl olunmak gerekdür A, T//15a/6: deryâlarda: deryâda A, T//15a/7: balıkların: balıklar A, T

tatlı 12. şu balığından ziyāde mā'ıldür ve balığı çok çok yemek 13. sinirleri gevşidüp südde irāş ider ve mi'dede her 14. kağı hıltı bulursa aña döner; ammā yırқан 15. zahmetine nāfi'dür ve dağı hükemānuğ bahşı

15b

1. budur ki yırқana mübtelā olan kimesnenüñ öñine 2. bir legen ile şu koyup içine birkaç sağ balıklar 3. қосалар ol balıklar hareket ile oynadıklarınca 4. ol mariz aña bakmak ile yırқан zahmeti andan zā'il 5. olup ol balıklar şu içinde meyyit gibi olur. Қaya balığı 6. evvelā balıklarun cümlesinden eyüsidür. 7. İ'tidāle қarıbdür. Eyüsi gāyet ile hurde olandur. Zararı 8. yoқdur. Olduқda cümle balıklardan azdur. Қалқан balığı tabi'atı 9. bārid ü raṭbdur. Cümle balıklardan bu dağı a'lādur. 10. Zamānı tiz gelüp geçer. İrkegi maқbüldür. 11. Yılan balığı bunun da tabi'atı sā'ir balıklara nisbet ile 12. ve kıyas ile cümle balıklardan ıssıdur. Kebābından yemek 13. cimā'a eyüdü; ammā defne yaprağıyla sancub fużalātını 14. almak yegdür. Eyüsi bir göl vardur, İskete nām қаşabadadur. 15. Şazan balığı tabi'atı ziyāde ҳarārete қarıbdür; ammā

16a

1. insānuğ şavtnı güzel ider cimā'a kuvvet virür; 2. fe-emmā geç hazm olur ve hem dimāğa ziyān ider. Үрна balığı 3. tabi'atı bārid ü raṭbdur ve mi'dede geç hazm 4. olur. Sinirlere dağı zarar ider. Za'firān anuğ zararını 5. def' ider. Kefāl balığı tatlı suda dağı 6. olur; ammā tuzlu şunuñ yegdür. Laṭif çorbası 7. olur. Çok yemekden ziyān muḥaққақdur. Tekür balığı 8. mücerred tavası olur. i'tidāle қarıbdür. Қaya balığından 9. қалқандан şoғra budur. Levrek balığı gāyet laṭifdür. 10. Cümle balıklardan i'tidāle

15a/10: olanlar: olanlara T//15a/10: tızce: tız A, T//15a/10, 11: hazm iderler: hazm olur A, T//15a/11: tuzlı: tuzlu S//15a/12: ve balığı çok çok yemek: balık eti A, T//15a/13: gevşidüp: gevşidür A//15a/13: ider: Ø S//15a/13: ve: Ø A, T//15a/14: kağı: kağı T//15a/15: ve dağı: ammā A, T//15a/5, 15b/1: hükemānuğ bahşı budur ki: hükemā dirler ki A, T//15b/1: kimesnenüñ öñine: kimesnenüñ öñine A//15b/2: bir legen ile: bir қаp T: bir қаp ile A//15b/2: birkaç: Ø A, T//15b/3: қосалар ol balıklar hareket ile oynadıklarınca: қосалар idi balıklar hareket idüp oynadıklarına A, T//15b/4: ol mariz aña bakmak: hasta nazar itmek ile A, T//15b/4: zahmeti: zahmetini T//15b/5: ol balıklar: balıklar T: Ø A//15b/5: olur: olurlar A, T//15b/6: evvelā balıklarun cümlesinden eyüsidür: tabi'atı sā'ir balığa nisbet ile A, T//15b/7: ile: Ø S 15b/8: yoқdur olduқda: Ø A, T//15b/9, 10: bu dağı a'lādur: zamānı tiz gelüp geçer irkegi maқbüldür: efzaldür A: Ø T//15b/11, 12: yılan balığı bunun da tabi'atı sā'ir balıklara nisbet ile ve: yılan balığı tabi'atı sā'ir balıklara kıyas ile A: kıyas ile T//15b/12: cümle balıklardan ıssıdur: ıssıcaқdur A, T//15b/12, 13, 14: kebābından yemek cimā'a eyüdü ammā defne yaprağıyla sancub fużalātını almak yegdür eyüsi bir göl vardur İskete nām қаşabadadur: anuğ kebābı cimā'a ziyāde kuvvet virüp cimā'nuğ lezzetini ziyāde ider A, T//15b/15: ziyāde: Ø A, T//15b/15: ammā: Ø A, T//16a/1: insānuğ: ademüñ A, T//16a/1: ider: idüp: A: idüp idüp T//16a/1: kuvvet: kuvvet kuvvet S//16a/2: fe-emmā: ammā A, T//16a/2: ve hem: Ø A, T//16a/2: ziyān ider: zarar ider A, T//16a/3: ve: Ø A, T//16a/4: olur: olup A, T//16a/4: dağı: Ø A, T//16a/4: anuğ: A, T//16a/5-9: kefāl balığı tatlı suda dağı olur ammā tuzlu şunuñ yegdür laṭif çorbası olur çok yemekden ziyān muḥaққақdur. Tekür balığı balığı mücerred tavası olur i'tidāle қarıbdür қaya balığından қалқандан şoғra budur levrek balığı gāyet laṭifdür cümle balıklardan i'tidāle yaқındur: Ø A, T

yağındır. Bir büyük balık 11. dağı olur ki halk içinde yünus balığı dirler; ammā şahihî
 toğuz balığıdır. 12. Levni ziyāde siyāh olur. Başı hınzır 13. başı gibi yaşşı olur. Ağzı ve
 burnı hınzıra müşābihdür. 14. Ekşer zamānda deryāda hemān yalnız gezmeyüp birkaçı
 15. bir yere cem' olup ma'an gezerler ve eti yenmez şu kelbinün

16b

1. eti gibidür. Tabī' atı ziyāde bārid ü ğalīzdür. Ğāyet de 2. yağlı olur ve yağınun tabī' atı
 harāret üzeredir. Eger 3. şahm-ı haızlı bu balığın yağında bişürüp ol yağdan 4. sağır
 olan ādemün kulağına tamlatsalar idi 5. sağırlığını giderür. Eger bu balığın yağını
 veca'-ı mefāşılı 6. olan ādem yise ve hem ağrı olan yere sürse 7. veca'ını teskīn ile
 hālāş bula ve bu balığın dişini 8. çok ağlayan oğlanuqlarun yanına asaşosalar min-
 ba' d 9. çok ağlamayup rāhat ola. Mine'l-'acāibü'l-ü' cāb 10. bir balık dağı olur ki ğāyet
 küçük kelere beşzer. 11. Tıb kitāblarında semike-i şaydā diyü yazarlar. Ol diyārda 12.
 eyyām-ı rebī' de bir ayazmanun içinde şayd iderler. Andan ğayrı 13. yerde olmaz. Anun
 irkegi ve dişisi tutulduğı 14. zamān ma'lūm olur. Meşelā evvel bahārda irkegi 15. ve
 dişisi hareket ile cem' olurlar. Temāşā budur ki kelb

17a

1. gibi birbirinden ayrılmayup bir yerde tutulurlar. Ol hareketleri zamānında 2. irkeğini
 şayd eyleyüp tuzlarlar. Vaqt-i hā' cetde bir deng 3. kadarı sirkede ışladup yerler. Ba' de
 bir miqdār yatup uyurlar. 4. Cimā' a sol kadar kuvvet virür ki anı ekl iden ādem uyurken
 uyanup 5. cimā' a mübāşeret ider. Hattā cimā' dan kalmış toğsan yaşında 6. kocalara
 kendü bilmez iken yedürseler idi anlar dağı uykusından 7. kalkduqları gibi birkaç def' a
 cimā' itmege tālib olurlar ve yumurta 8. şarusıyla yeseler dağı enfa' idi ve dağı anun

16a/11: olur ki: vardur ki A, T///16a/11: dirler: dimekle ma' rüfdür A, T//16a/11: toğuz: doğuz T//16a/12:
 ziyāde: Ø A, T//16a/13: olur: Ø S//16a/13: ve: Ø T// 16a/14: ekşer: ekşeri A, T//16a/14: hemān: Ø A,
 T//16a/15: yere: yerde A, T//16a/15: ma'an: Ø A, T//16a/15: ve: Ø A, T //16b/1: ğalīzdür: yābisdür A,
 T//16b/1: ğāyet de: ğāyet ile A, T//16b/2: ve: Ø A, T//16b/2: üzeredir: üzerinedür A, T//16b/3: yağında:
 yağı içinde A, T 16b/4: tamlatsalar: damlatsalar A, T//16b/5: sağırlığını giderür: sağırlığın gidere A,
 T//16b/6, 7: ādem yise ve hem ağrı olan yere sürse veca'ını teskīn ile hālāş bula ve: ādeme yedürseler
 veyāhud ağrısı olan 'uzva sürseler idi veca'ını teskīn idüp veca'ını mefāşılı def' ider hāşsa T: ādeme
 yedürseler yāhud ağrısı olan 'uzva sürseler idi vec'ini teskīn idüp veca'ını mefāşılı def' ider hāşsa
 A//16b/7: dişini: dişi T//16b/8: çok: çok çok A, T//16b/9: çok: Ø A, T//16b/9: mine'l-'acāibü'l-ü' cāb:
 mine'l-'acāib A, T//16b/10: dağı olur ki: vardur ki A, T//16b/11: yazarlar ol diyārda: ād yazmışlardur
 şaydā velāyetinde A, T//16b/12: ayazmanun: ayazma A, T//16b/12: andan: Ø S//16b/14: meşelā: Ø A,
 T//16b/14: bahārda: bahār olduğı zamān A, T//16b/15: hareket ile hareket ile hareket idüp A, T//16b/15:
 temāşā budur ki: oldukları zamān A, T//17a/1: erkegi ve dişisi: Ø S//17a/1: ol hareketleri: anlarun hareketi
 A, T//17a/2: eyleyüp: idüp A, T//17a/2: vaqt-i hā' cetde: vaqt-i hā' cetinde A//17a/2, 3: bir denk kadarı
 sirkede: andan buçuk dirhem balığı sirke içinde A: andan buçuk dirhemini sirke T//17a/4: virür ki: getirür
 ki A, T//17a/4: uyanup: Ø S//17a/5: toğsan: seksen A, T//17a/6: kocalara: kocacıklara A, T//17a/6:
 uykusından: uykudan A, T

irkegi ricālî 9. tahrik eylediği gibi dişisini dağı ‘avretlere yedürselerdi şabra 10. tākātleri kalmayup cimā‘a kendüleri t̄alib olurlar. 11. Sekizinci faşl südden h̄aşıl olan eşyānuñ tabī‘atları 12. ve vücūd-ı ādeme müte‘allik olan fā‘ideleri beyānındadır. 13. Süd Allāh sübhānehū ve te‘ālā kitāb-ı keriminde buyurur ki: “¹⁵ و انهار من لبن لم يتغير طعمه” sūd mā‘iyyetden ve semeniyetden 15. ve cenībetden mürekkebdür ve dağı cinsiyyeti bārid ü yābisdür. Andan

17b

1. gālīz gūdā h̄aşıl olur. Semeniyeti mu‘tedildür. Bedene mülāyimdür 2. mā‘iyyeti h̄ar u raḥbdur. Cümle sūdlerüñ tabī‘atları h̄arāretde 3. ve bürüdetde mu‘tedildür ve lākin her birinüñ tabī‘atı südi alınan 4. hayvānuñ tabī‘atı gibidür. Muḥlakā sūdün efzālî kız emzüren 5. ‘avretün südidür; ammā sā‘ir sūdlerüñ eyüsi şıgır südidür. 6. İbn-i Mes‘ud raḥıyyallāhu ‘anhudan mervīdür ki: “¹⁶ قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما انزل الله تعالى من داء الا وله و دواء فعليكم بالبيان البقر فانه ترم من كل شجر” 10. “Allāh te‘ālā h̄azretleri bir derd indürmez ki illā anuñ içün 11. bir devā vardır.” Sıgır südi sizün üzerinüze olsun. Zirā 12. ol her şecerden yer ve şıgır sūdinden şonra sūdlerüñ eyüsi 13. keçi südidür. Andan şonra koyun südidür. Mādem ki sūd 14. mi‘dede fāsīd olmaya gūdāsı laḥıfdür. 15. Dimāğı ziyāde idüp cimā‘a ziyāde kuvvet virür; ammā südi

18a

1. ziyāde çok yemek dişlere ve şinjirlere zarar ider. Meger ki tuzla 2. ‘asel ile ıslāh ideler ve sūd ziyāde laḥıf olduğı içün 3. mi‘dede her kankı h̄altı bulursa aña tābī‘ olur ve dağı 4. H̄azret-i Resūl şallu‘llāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem buyururlar ki: 5. “¹⁷ يورث الصداق”

¹⁵ ve *enhār min lebīn lem teğayyeru ta‘amehu* “Tadı değışmeyen süttten nehirlere vardır.”

¹⁶ *kāle resulu‘llāh şallu‘llāhu ‘aleyhi ve sellem ma enzele‘llāhu te‘āla min dā‘i illā velehu ve devāun fe‘aleyküm bilbāni‘l-bakara fe ennehu tereme min külli şecer* “Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem, Allah’ın devası olmayan bir derdi var etmeyeceğini buyurur”

17a/7: kalkdukları gibi: kalkduğı gibi A//17A/7: cimā‘a itmege t̄alib olurlar ve: cimā‘a t̄alib A, T//17a/8: şarısıyla: şarısı koyup A, T//17a/8: enfa‘ idi ve dağı: ziyāde naf‘i ider h̄aşşa A, T//17a/8: ricālî: ricālün kuvvetini A, T//17a/9: tahrik eylediği gibi: tahrik ider eylediği gibi A: tahrik ider eylediği eylediği gibi T//17a/10: tākātleri kalmayup: kādīr olmayup A, T//17a/12: vücūd-ı ādeme: vücūd-ı insāna A, T//17a/12: fā‘ideleri: fā‘ideler A, T//17a/13: sūd Allāh sübhānehū ve te‘ālā kitāb-ı keriminde buyurur ki: Allāh te‘ālā kitāb-ı keriminde buyurur A, T 17a/14: mā‘iyyetden: mā‘iyyetde A: mā‘iyyetinden T//17a/14, 15: semeniyetden ve cenībetden: semeniyetde ve cenībetde A//17A/15: ve dağı: Ø A, T//17b/1: gālīz gūdā: gūdā-yı gālīz A, T//17b/2: tabī‘atları: tabī‘atı A, T//17b/2, 3: h̄arāretde ve bürüdetde: h̄arāretdür bürüdetde A: h̄arāretde bürüdetde T//17b/3: ve: Ø A, T//17b/5: eyüsi: efḫālî S//17b/6: mervīdür ki: rivāyet olur A, T//17b/9: şalla‘llāhu: Ø S//17b/10: h̄azretleri: h̄azreti A, T//17b/12: ol: Ø A, T//17b/12: ve: Ø A, T//17b/13: keçi südidür: keçi südi ve A//17b/13, 14: mādem ki sūd: mādem ki sūd mādem ki sūd S//17b/15: ziyāde kuvvet: kuvvet A, T//17b/15: ammā: Ø A, T//18a/1: ziyāde: Ø A, T//18a/2: ‘asel ile: veyā şeker veyāhūd ‘asel ile bişürüp A, T//18a/2: ve: Ø A, T//18a/2: ziyāde: ḡāyet A, T

البن يرد للمحمومين¹⁷ ısıtma tutan 6. âdemlere südi çok yemek ziyândur. Zirâ şudâ‘ â‘rız ider 7. ve deve südi keçi südi maķâmındadır. Ağız tabî‘atı 8. süd tabî‘atına yakındur; ammâ südden ğalîzdür. 9. Mi‘dede geç hażm olur. Mi‘deyi incidür ve ağız çok 10. yemekden bedende yaramaz ahlâţ mütevellid olur; ammâ sükker 11. ve bal anuñ muşlihîdür ve südi ve ağız çok yiyen âdemün 12. vücūdında ziyâde bit hâşıl olur. Kaymak tabî‘atı 13. hâr u raţbdur. Rivâyet olunur ki Hâzret-i Resül-i ekrem 14. ‘aleyhi efzâlü’s-şalavât ekmelü’t-taĥiyyât bir ĥatun 15. aldılar. Leyle-i zifâfda ol ĥâtün ile balla karışmış

18b

1. kaymak yerler ve daĥı Ebü Dâvud raĥmetu’llâhi ‘aleyhi rivâyet 2. idüp eydür ki Hâzret-i Resül şallu’llâhu aleyhi ve sellem 3. kaymak ile ĥurmayı severler idi ve kaymak ağız aĝrısına 4. ve ĥurı öksürüĝe nâfi‘dür ve eger ki şıbyânuñ dişi etini 5. kaymak ile ovsalar idi dişleri suhûlet ile bite ve yılan 6. şokduĝı yere kaymak yaķu eyleseler idi zararını def‘ide 7. ve sükker ile karışdurup yeseler idi âdemi semirdüp 8. âvâzi boĝulan âdemün şavtmı güzel ider. Eger kaymaĝı 9. ĥammâmnda sürünseler idi teri koĝusını daĥı laţif 10. idüp âdemi ziyâde semirdür. Yoĝurt tabî‘atı bürüdet 11. üzeredür. Eyüsi oldur ki ekşi olmaya. Mizâcı ĥarâret 12. üzere olanlara nâfi‘dür ve her âdeme yoĝurt yemek ve 13. müdâvemet itmek zarar ider. Meger ki küçükdüden mu‘tâd 14. olup mevlüdi maĥalline maşrûfdur. Peynir eski 15. peynirün tabî‘atı eger ki tuzlu ise hâr u yâbisdür;

¹⁷ *el-lebenü reddi li ‘l-maĥmûmîn yürüşü ‘l-şadâ‘* “Sıtma olan kişilerin fazla süt içmesi iyi deĝildir.”

18a/3: laţif: laţifdür A//18a/3: bulursa: burulsa A//18a/3: ve daĥı: Ø A, T//18a/4: Hâzret-i Resül şallu’llahu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem buyururlar ki: Hâzret-i Peyĝamber şallu’llahu u ‘aleyhi ve selem A, T//18a/6: süti çok yemek ziyândur zirâ: süd yaramazdur A, T//18a/7: ve deve südi keçi südi maķâmındadır: Ø A, T//18a/8: yakındur: qarîbdür A, T//18a/9: olur: olup A, T//18a/9: ve: Ø A, T//18a/10: ammâ: Ø A, T//18a/11, 12: şeker ve bal: bal ve şeker A, T//18a/11: ve: Ø A, T//18a/12: ziyâde: ĝâyet ile A, T//18a/12: hâşıl olur: hâşıl ola T//18a/13, 14: Hâzret-i Resül-i ekrem ‘aleyhi efzâlü’s-şalavat ekmelü’t-taĥiyyât: Hâzret-i Resül şallu’llahu te‘âlâ ‘aleyhi ve selem A: Hâzret-i Resülullâh şallu’llahu te‘âlâ ‘aleyhi ve selem T//18A/15: balla karışmış: bal ile A: Ø T//18b/1:⁵⁴yerler ve daĥı: yerler idi A, T//18b/1: raĥmetu’llâhu ‘aleyhi: Ø A: rağıyallâhu ‘anhu T//18b/2: şallu’llâhu aleyhi ve selem: ‘aleyhi’s-şalavât ve’s-selâm T: şallu’llahu te‘âlâ ‘aleyhi ve selem A//18b/3: ve: Ø A, T//18b/4: ve eger ki: eger A, T//18b/5: kaymak ile: Ø S//18b/5: bite ve: bite idi A, T//18b/6: yaķu eyleseler idi: yaķı idüp ovsalar A, T//18b/6, 7: ide ve: ider A, T//18b/7: yeseler idi âdemi semirdüp: yeseler A, T//18b/8: güzel: laţif A, T//18b/9: sürünseler idi: sürünseler T//18b/9, 10: teri koĝusını daĥı laţif idüp âdemi ziyâde semirdür: âdemi semirdür A, T//18b/11: üzeredür: üzerinedür A, T//18b/12: ve: Ø A, T//18b/12, 13: yoĝurt yemek ve müdâvemet itmek zarar ider: yoĝurda müdâvemet itmek zarardur A, T//18b/14: olup mevlüdi maĥalline maşrûfdur: olınmış ola A: olmuş ola T//18b/14: Peynir eski peynirün: Penâir eskisinün A: peynir eskisinün T//18b/15: eger ki: eger A. T

19a

1. ammā ki tāze peynirūn ṭabī‘atı bürüdet üzeredir, laṭīfdür, 2. ğidāiyyeti keşirdür, ādemi semirdür; ammā müseddeddür 3. ve daḥı tāze peyniri çok yemekden kavuḡda bögrekde taş 4. ḥāşıl olur; ammā ‘asel veyāḥud cevz anuḡ zararını def‘ 5. ider ve ḡırı peynir insānı arıkladur ve daḥı mi‘desine 6. zarar idüp geḡ ḥazm olur; ammā eski peyniri zehirlü ḥayvān 7. ışırduḡı yere urşalar idi anuḡ zehri zararını def‘ eyleyüp 8. veca‘ını ḡat‘ ider, meşhürdür. Tokuzuncı faşl tāze 9. yemişlerūn ṭabī‘atı ve vücūd-ı insāna müte‘allik olan 10. fā’ideleri beyānındadır. Muṭlakā cümle fākihenūn ğidāsı 11. vücūd-ı insāna ḡalile ve kemiyyeti keşirdür. İncir ṭabī‘atı ḥār u 12. raṭbdur. Ğidā’iyyeti ğayrı yemişlerden çokdur; ammā 13. mi‘dede çok durmayup çıkar ve ṭabī‘atı ishāl 14. üzeredir; fe-emmā öksürüğe ziyāde nāfi‘dür ve daḥı 15. şafrāvīyü’l-mizāc olan kişilere zarar ider ve daḥı

19b

1. evvel ve āḥir inciri çok çok yeyen ādemūn göğsinde gövdesinde 2. çıbanlar çıkup biti ziyāde ider. Üzüm bunun 3. ḡabuḡının ṭabī‘atı bārid ü yābisdür. Çekirdegi daḥı 4. böyledür; ammā üzümūn içi ḥār u raṭbdur ve müleyyindür 5. çekirdegi ve ḡabuḡı ḡābizdur ve daḥı 6. üzümūn içi tiz fāsıd olur; ammā çekirdegi 7. ve ḡabuḡı anuḡ muşlihidür ve daḥı üzümūn eyüsi oldur ki 8. kemāli ile olmuş ola. Bağdan kesildiği gibi yenmeye. 9. Eger evenk(?) iderlerse ziyāde laṭīfdür ve daḥı üzümūn 10. ḡarasından beyāzı eyüdür. Ḥazret-i ‘Āyişe-yi şiddīka 11. rażıya’llāhu te‘ālā ‘anhā rivāyet idüp eydür ki: “صلی الله تعالى علیه وسلم یأخذ عنقود العنب بيده اليسرى و يتناول حبة حبة بيده اليمنى و یا كل”¹⁸ raibet رسول الله ya‘nī Ḥazret-i ‘Āyişe-yi 15. şiddīka rażıya’llāhu te‘ālā ‘anhā eydür ki: “Ben gördüm ki

¹⁸ *rāyet resulu’llah şallu’llah te‘ālā ‘aleyhi ve sellem ye’ḥuzu ‘anḡūdū’l-‘ineb biyedihī’l-yüsrā ve yetenā ve’l-ḡabbeten ḡabbeten biyedihī’l-yemnā ve ye kulu* “Hazreti peygamber sallallahu teala aleyhi ve sellem sol eliyle üzümün salkımını tutarak sağ eliyle birer tane yerdı.”

19a/1: ammā ki: ammā A, T//19a/1: tāze peynirūn: tāzesinūn T: tāze penāirūn A//19a/2, 3: ammā müseddeddür ve daḥı: Ø A, T//19a/3: peyniri: penāiri A//19a/4: ammā ‘asel veyāḥud cevz anuḡ zararını: cevz ve daḥı ‘asel zararını A, T//19a/5: ve: Ø A, T//19a/5: peynir: penāir A//19a/5: insānı: ādemi A, T//19a/5: arıkladur ve daḥı: arıkladur ve daḥı: arıkladur A: arıkladur T//19a/6: peyniri: penāiri A //19a/7: urşalar idi: urşalar A, T//19a/7: eyleyüp: idüp A, T//19a/8: meşhürdür: tecribe olunmuşdur A, T//19a/9, 10: olan fā’ideleri: Ø A: eşyanuḡ T//19a/10, 11: ğidāsı vücūd-ı insāna: vücūd-ı insānda ğidāsı A, T//19a/11: ve: Ø A, T// 19a/11: ṭabī‘atı: Ø S//19a/13: ve: Ø A, T//19a/13, 14: ishāl üzeredir fe-emmā: ishāldür A, T//19a/14: ziyāde: Ø A, T//19a/14: ve daḥı: Ø A, T//19a/15: kişilere: ādemlere A, T//19a/15,19b/1: ve daḥı evvel ve āḥir: Ø A, T//19b/1: göğsinde: Ø S//19b/2: ider: olur A, T//19b/2, 3: bunun ḡabuḡının ṭabī‘atı: ḡabuḡı A: ḡabuḡının T//19b/5, 6, 7: ve daḥı üzümūn içi tiz fāsıd olur ammā çekirdegi ve ḡabuḡı anuḡ muşlihidür ve daḥı: Ø A, T//19b/9: önüḡ: ögüḡ A, T//19b/9: iderlerse: iderse A

20a

1. Hâzret-i Peyğamber şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem 2. şol eliyle üzümün şalkımını dutup sağ eliyle 3. birer dâne yerdı.” ve dağı Ebü Zeyd-i Kureysi' den rivâyet 4. olunur ki Hâzret-i Peyğamber şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem 5. fâkiheden bağıh ile üzümü gâyet severdi. 6. Hattâ rivâyet olunur ki bir gün Hâzret-i Risâlet-penâh 7. şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem Hâzret-i Selmân 8. rażıya'llāhu 'anhu ile oturup üzüm yerler idi. Ol demde 9. Hâzret-i Selmân-ı Fârisî lafz ile buyurdılar ki: “Yâ 10. Selmân dü dü.” ya'nî “İkişer ikişer yi.” ve dağı rivâyetde 11. meşûrdur ki Hâzret-i Resûlu'llāh 'aleyhi's-selâm gâh 12. olurdu ki üzüm yedükleri zamân şalkımdan 13. ışırup yerlerdi, hattâ üzümün şuyı mübârek 14. şağallarına akardı. Barmağ üzümü cümle nevi'nden 15. eyüdü. Gâyet lağıfdür. Nefhî anlara kıyâs ile azdur. Bedeni

20b

1. taqviyyet ider. Ğıdâsı lağıfdür. Enâr tabî' atı bârid u rağbdur. 2. Yürece ve mi'deye ve hafakâna eyüdü. 3. Ebü Na'im rażıya'llāhu 'anhu rivâyet ider ki Enes bin Mâlik 4. rażıya'llāhu 'anhudan peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem 5. buyurdılar ki: “الجنة”¹⁹ ya'nî “Hiçbir enâr yokdur illâ ki 7. anda cennet enârlarından bir cübbe vardur.” diyü buyurmışlar. 8. Ekşi enâr evlâd-ı 'Arab رمان²⁰ dirler. Gâyet lağıfdür. 9. Eşbbânun şavli üzere şafrâyı kökinden keser. Ba-ğuşuş

¹⁹ *mā men rümmānetu illā ve fiha cenneten min rümmāni 'l-cenneti* “Cennet narlarından bir cübbe olmayan hiçbir nar yoktur.”

²⁰ rümmân-ı hāmız “Ekşi nar”

19b/9: ziyâde: gâyet A, T//19b/9: ve dağı: Ø A, T//19b/10: Hâzret-i 'Āyişe-yi Şiddika: Hâzret-i 'Āyişe A, T//19b/11: idüp eydür ki: ider ki T//19b/14, 15: Hâzret-i 'Āyişe-yi şiddika: Hâzret-i 'Āyişe A, T//19b/15, 20a/1: ben gördüm ki Hâzret-i Peyğamber şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem: peygamber 5. şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi ve selem 'aleyh ve selem hâzretini gördüm A: peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve selem hâzreti gördüm T//20a/5: gâyet: Ø A, T//20a/6: hattâ: Ø A, T//20a/6: bir gün: Ø A, T//20a/6, 7: Hâzret-i Risâlet-penâh şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem: ki Hâzret-i Resûl 'aleyhi's-selâm A, T//20a/7, 8: Hâzret-i Selmân rażıya'llāhu 'anhu ile oturup üzüm yerler idi: Ø T//20a/8: ol demde: Ø A, T//20a/9: Hâzret-i Selmân-ı Fârisî: Hâzret-i Selmâna Fârisî S//20a/9: lafz: lafzı A, T//20a/10, 11: rivâyetde meşûrdur ki: rivâyetde olunur ki A, T//20a/11, 12: Hâzret-i Resûlu'llāh 'aleyhi's-selâm gâh olurdu ki: Hâzret-i Resûl 'aleyhi's-selâm gâh olurdu ki A: hâzret-i 'aleyhi's-selâm gâh olur ki T//20a/12: şalkımdan: şalkımından A, T//20a/14: şağallarına: şağalları üstine T//20a/14: cümle nevi'nden: üzümün cemi' nevi'nden A, T//20a/15: bedeni: Ø A, T//20b/2: yürece ve mi'deye ve: Ø A, T//20b/2: eyüdü: nâfi'dür A, T//20b/3: Ebü Na'im rażıya'llāhu 'anhu rivâyet ider ki: Ebü Na'im idüp eydür ki A, T//20b/4: rażıya'llāhu 'anhudan peygamber: rażıya'llāhu te'ālā 'anhu Hâzret-i Resûl A, T//20b/5: buyurdılar ki: nârdan sū'âl eyledi Hâzret-i Peyğamber 'aleyhi's-sellem buyurdılar ki A, T//20b/6: hiçbir enâr: bir nâr T: bir nârdan A//20b/7: anda: andan A, T//20b/7: enârlarından: nârlarından A, T//20b/7: diyü buyurmışlar: Hâzret-i 'Ali rażıya'llāhu 'anhu rivâyet olunur ki (?) ya'nî bir kimesne nar yese idi Allah te'ālā anuğ kalbini nûrlandırur eşbbâ dirler ki A: Hâzret-i 'Ali rażıya'llāhu te'ālā anhâdan rivâyet olunur ki (?) ya'nî bir kimesne nâr yese idi Allah te'ālā anuğ kalbine nûrlandırur eşbbâ dirler ki T

10. merreteyn alduğdan sonra sükker ile eşrübesi ola. Mi‘deye 11. bundan eyü ‘ilâc olmaz. Lüffân evlâd-ı ‘Arab 12. buña رمان²¹ dirler. Suyı mi‘deye nâfi‘dür. 13. Hârâretin def‘ ider. Bi‘l-cümle enâruş her nev‘i mi‘deye 14. nâfi‘dür. El-ħağ ısıtma tutan âdemlere eyü degüldür. 15. Zîrâ tekşîf-i mesâmm ider. Meger her ısıtmaya degüldür,
21a

1. anlanur Allâhu a‘lem. Hâzret-i ‘Alî rażıya ‘llâhu 2. ‘anhudan rivâyet olunur ki: قلبه من اكل رمانة نورالله²² ya‘nî “Bir kimse enâr yise idi 4. Allâh te‘âla anuş ħalbini nûrlandırur.” Elma ħabî‘atı 5. bârid ü yâbisdür. Ca‘fer-i Şâdiğ rażıya ‘llâhu ‘anhu 6. eydür ki: “Ĥa‘âmlar içinde elma şerbetlerüñ içinde 7. ma-i zezem gibidür.” ve dağı ‘ağabe bin ‘âmirden rażıya ‘llâhu 8. ‘anhudan mervîdür ki ħâzret-i mefhâr-ı mevcûdât 9. ve şefî‘-i yevmi‘l-‘araşât ħâzretleri buyurmuşlar ki: “Ben 10. leyle-i isrâda semâya ‘urüc eyledüğümde cennet-i ‘adne 11. dâhil oldum. Baña bir elma virdiler. Benüm 12. elimden düşüp iki pâre oldı ve içinden cennet 13. ħûrilerinden bir ħürî çıkdı. Ben aña didüm ki: 14. انت قالت الخليفة لمقتول ظلماً وهي عثمان بن عفان رضى الله تعلقه عنه²³” ya‘nî “Sen kimüñsün

21b

1. didüm. Didi ki zulmen ħatlı olınan ħalîfe 2. ‘Oşmân bin ‘Affânunam rażıya ‘llâhu ‘anhu: ‘Ve tatlı 3. elma yürece kuvvet virür ve âdemi ferağ-nâğ eyler 4. ve mi‘deyi pâk eyler. Ba-ħuşuş fethisi ola.’ ” ya‘nî 5. “Miskî elma didükleridür; ammâ ve bâde ekli 6.

²¹ rümmân “Nar”

²² men ekele rümmâne nevveru ‘llâhu ħalbehu “Bir kimse nar yerse Allah onun kalbini nurlandırır.”

²³ limen ente ħâlet el-ħalîfetü ‘l-mağtül zulmen ve hiye ‘Osmân bin ‘affân rağıyallâhu te‘âla ‘anhu Zeyne ‘l-‘Âbidîn “Sen kimsin diye sorduğumda zulümle katledilen Hz. Osman’ım dedi.”

20b/8-11: ekşi enâr avlâd-ı ‘Arab zammân-ı ħâmîz dirler gâyet lañfdür eñıbbânuş kavli üzere şafrâyı gökinden keser ba-ħuşûs merreteyn alduğdan sonra sükker ile eşürbesi ola mi‘deye bundan eyü ‘ilâc olmaz: ekşi nâr şafrâyı ħat‘ ider A, T//20b/11-14: evlâd-ı ‘Arab buña rümmân dirler suyu mi‘deye nâfi‘dür ħârâretin def‘ ider bi‘l-cümle enâruş her nev‘i mi‘deye nâfi‘dür el-ħağ ısıtma: mi‘denüñ ħârâretine nâfi‘dür envâ‘ enâr mi‘deye kuvvet virür ammâ sıtma A, T//20b/14: âdemlere: âdeme A, T//20b/15-21a/4: meger her ısıtmaya degüldür anlanur Allâhu a‘lem. Hâzret-i ‘Alî rażıya ‘llâhu ‘anhudan rivâyet olunur ki men ekele rümmâne nevveru ‘llâhu ħalbehu ya‘nî bir kimse enâr yise idi Allah te‘âla anuş ħalbini nurlandırur: Ø A, T//21a/5: bârid ü yâbisdür: bârid ü rağbdur ekşisi yâbisdür A, T//21a/6: şerbetlerüñ: şerbetler A, T//21a/7: ve dağı: Ø A, T//21a/7-9: rażıya ‘llâhu ‘anhadan mervîdür ki ħâzret-i mefhâr-ı mevcûdât ve şefî‘-i yevmi‘l-‘araşât ħâzretleri buyurmuşlar ki ben: rivâyet olunur ki peygâber şallallâhu ‘aleyhi ve sellem eydür ki A, T//21a/10: eyledüğümde: eyledüğümde sonra A, T//21a/12: ve: Ø A, T//21a/12, 13: içinden cennet ħûrilerinden: içinde hur-i ‘ayndan A: içinden hur-i ‘ayndan T//21a/13: aña: Ø A, T//21a/15: sen Ø A, T//21b/1: didüm: didim A: didüm T//21b/1: ħalîfe Ø: ħalife kim ki ol A, T//21b/2: ‘affânunam: ‘afân A, T//21b/2: ve: Ø A, T//21b/3: virür ve: virüp A, T//21b/4: ve: Ø A, T//21b/4, 5: pâk eyler. Ba-ħuşuş fethisi ola ya‘nî miskî elma didükleridür ammâ ve: dağı tağviyyet ider ħuşuşân tuğf-i misk-i elma didükleridür eyyâm-ı bâde A, T

cā'iz degüldür. Zirā hummāya ve 'ufūnete isti'dādı 7. vardur ve ekşi elma nisyān getirür ve ādemi unutsağı 8. ider." Emrüd tabi' atı bāriddür. Mi'deye kuvvet 9. getirür ve eger ziyāde tatlu ise şafrāya müsteħil 10. olur. Eger ki ziyāde tatlu olmayup ekşiye mā'il 11. ise şafrāyı kaṭ' eyleyüp şusuzluğu keser 12. ve māddeyi ħabs idüp tabi' atı kabz ider dirler. 13. Şeftālū tabi' atı bārid ü raṭbdur; ammā ğalīzdür. 14. 'Ufūnete isti'dādı vardur. Ṭa'āmdan evvel 15. yemek gerekdür ve yaprağını döküp şuyın kulağa 22a⁵⁸

1. tamlatsalar kulağ içinde olan ħurdı helāk ider 2. ve eger çekirdeginün içini döğüp gül şuyı ile ısıcağdan 3. ħāşıl olan baş ağrısına sürseler 4. şudā'ı def' idüp ħarāretin keser. Kayısı tabi' atı 5. bārid ü raṭbdur zerdālünün tatlusıdır. Tāzesi 6. şafrāyı taħrīk eyler; ammā ħurusı şafrāyı kaṭ' ider; 7. fe-emmā mi'dede geç ħazm olur her kaṅğı ahlāṭı bulursa 8. aṅa tābi' olur. Ayva ekşisinün tabi' atı bārid ü yābisdür; 9. fe-emmā tatlusı bārid ü raṭbdur. Ziyāde mi'deye 10. nāfi'dür kuvvet getirür ve ṭa'āmi ħazm itdürür ve 11. ħusmağı men' itdürür; ammā cürmi şaķıldür. Geç ħazm 12. olur. Eger ṭa'āmdan evvel yiseler idi tabi' atı 13. eyüdür ve eger ṭa'āmdan sonra yiseler idi ishāl 14. eyler; fe-emmā ayvayı çok yemek taħrīk-i mayāşıldur. 15. Alic tabi' atı bārid ü yābisdür ba'zıları bārid ü raṭbdur dimişler. İki cins olur bir cinsi

22b

1. kırmızı olur ve bir cinsi şarı olur ki şarusını 2. yemek mizācı ħarāret üzere olanların kuvvet-i cimā' iyyesin 3. taħrīk ider. Alic tabi' atı tağ yemişlerindendür. Lāyık olan 4. budur ki ğidā yerine yemeyüp devā maħallinde isti'māl 5. eylemek gerekdür. Büyük ādemlerden ziyāde oğlanuğların 6. mizāclarına muvāfiķdur. Zirā şafrānuğ ğalebesini

21b/7: ve Ø A, T//21b/7: ve: Ø A, T//21b/7: unutsağı: unutsağ A, T//21b/8: bāriddür: bārid ü yābisdür T: bāriid ü raṭbdur A//21b/9: getirür: virür A, T//21b/9: ve eger: Ø A, T//21b/9: tatlu ise şafrāya: tatlu olursa şafrāya A: tatlu olursa şafrāyı T//21b/11: eyleyüp: idüp A, T//21b/12: ve: Ø A, T//21b/12: dirler: Ø A, T//21b/13: şeftālū: şeftālī A //21b/13: ammā ğalīzdür: Ø A, T//21b/15: yemek: yemek A, T//21b/15: ve: Ø A, T//21b/15: şuyın kulağa: şuyını kulağ içine A, T//22a/1: tamlatsalar: damzıralar idi A: damlatsa T//22a/2: ve: Ø A, T//22a/2: döküp: Ø A//22a/3: sürseler: tılā eyleseler S//22a/4: ħarāretin: ħarāreti A, T//22a/5: zerdālünün: zerdālünün A, T//22a/6: eyler: idüp A, T//22a/6: ammā: Ø A, T//22a/6: ider: idüp A, T//22a/7: fe-emmā: Ø A, T//22a/7: fe-emmā: Ø A, T: Ø A, T//22a/9: ziyāde: Ø A, T//22a/10: nāfi'dür: Ø A, T//22a/10: getirür ve: virür A, T//22a/10: itdürür ve: itdürüp A, T//22a/11: men' itdürür: def' ider A, T//22a/12: yiseler idi: yiseler A, T//22a/13: eyüdür ve: kabz ider A, T//22a/13: yiseler idi: yiseler A, T//22a/14: eyler fe-emmā: idüp A, T//22a/14: taħrīk-i meyāşıldur: meyāşıl zahmetini ziyāde ider A, T//22a/15: ba'zıları bārid ü raṭbdur dimişler: Ø S//22a/15: cinsi: cinsini T//22b/1: bir cinsi: birisi A, T//22b/1: ki: Ø A, T//22b/2: kuvvet-i cimā' iyyesin: kuvvet-i cimā' iyyesin. A, T//22b/3: taħrīk ider: taħrīk A, T//22b/3: tabi' atı: Ø A, S//22b/3, 4: yemişlerindendür lāyık olan budur ki ğidā yerine yemeyüp: yemişlerinden lāyık ğidā yerine yeyüp A, T//22b/4, 5// isti'māl eylemek: isti'māl itmek A//22b/6: ğalebesini: ğalebesin A: ğalebesün T

7. ve kanuñ hiddetini teskîn ider ve alıcı çok çok yemek 8. âdemüñ başını ağrıdur ve balgamî marazlardan kulınc 9. ve dañı göbek burması ihdâs ider; ammâ râziyâne tuhmını 10. ve 'ud-ı Hindî anuñ muşlihidür. Erik tabî'atı 11. bârid ü raḥbdur. Mi'deyi gevşek ider. Susuzlığı 12. keser ve tabî'atı ishâl eyler ve kurusını ısladup 13. şuyını içseler idi şafrâyı kökinden ishâl 14. eyler. Kızılıçık tabî'atı bârid ü yâbisdür ve ishâli kaḥ' 15. ider ve mi'deye eyüdüñ kuvvet getirür. Şafrâdan hâşıl

23a

1. olan kışmağı keser. Kiras tabî'atı bârid ü raḥbdur. Mi'dede 2. çok tırmaz kanğı halı bulursa aña tâbi' olur ve'l-hâşıl 3. mi'deyi dañı ifsâd eyler. Vişne tabî'atı bârid ü yâbisdür. 4. Mi'deye kuvvet virür. Şafrâyı kaḥ' eyler ve harâreti teskîn 5. eyler ve dañı lineti def' eyler. Kirasdan eyüdüñ. Lâkin bir miqdârca 6. muharriḳ-i nâziledür. Tüt beyâzinuñ tabî'atı incîr tabî'atına 7. yakın; fe-emmâ bununuñ gıdâiyyeti tamâm, incirden azdur. Ekşi kara tüt 8. tabî'atı bârid ü yâbisdür ve hem raḥbdur. Bir miqdâr kabzı 9. vardır. Boğaz ağrısına nâfi'dür ve ta'âma iştiḥâ 10. getirür ve hâminuñ tabî'atı sumâḳ tabî'atıdır. Ağaç kavunu 11. bununuñ kuvvâ-yı tahtaliyyesi vardır. Üstinüñ şaru kabuğı hâr ü yâbisdür 12. ve hârdur bu şaru kabuğına muttaşıl olan beyâz 13. eti bârid ü raḥbdur ve içinüñ ekşi eti bârid ü yâbisdür. Çekirdegi 14. hâr u raḥbdur; ammâ harâreti ruḥbetine gâlibdür. Mervîdür ki 15. hazret-i sultân-ı resül şalla'llâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem dâ'imâ ağaç kavunına

23b

1. nazar iderler idi. Zirâ buña intizâr eylemek sürûrlar getirür diyü buyururlardı 2. ve dañı hazret-i peygâmbere şalla'llâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem buyurur ki: 3. وريحا طيب

22b/7: hiddetini: hiddetin A, T//22b/7: ve: Ø A, T//22b/7: çok çok: çok A, T//22b/8: başını ağrıdur ve: başını ağrıdup A, T//22b/9: dañı: Ø S//22b/9: burması: burmasını A, T//22b/9: ammâ: Ø A, T//22b/10: anuñ maşlahıdır: ve dañı anisön zararını def' idüp işlâh ider A, T//22b/11: raḥbdur: yâbisdür T//22b/11: şusuzlığı: şusuzluğu A//22b/12: keser ve: kesüp T: keser A//22b/12: eyler: ider A, T//22b/12, 13, 14: ve kurusını ısladup şuyını içseler idi şafrâyı kökinden ishâl eyler: kurusını ısladup şuyın içeler. Zirâ şafrâyı ishâl ider A: Ø T//22b/14: ve: Ø A, T//22b/15: ve: Ø A, T//22b/15: eyüdüñ: Ø A, T//22b/15: getirür: virür A, T//23a/2: tırmaz: durmaz A//23a/2: kanğı: kanğı A, T//23a/2, 3: olur ve'l-hâşıl mi'deyi dañı ifsâd eyler: olup mi'deyi ifsâd ider A: olup mi'dede ifsâd ider T//23a/4: virür: virüp A, T//23a/4: eyler ve: ider T: eyler A//23a/5: eyler ve dañı: idüp A, T//23a/5: eyler: ider A, T//23a/5: kirasdan eyüdüñ: Ø A, T//23a/5, 6: miqdârca tahrik-i nâziledür: miqdâr nâzileyi tahrik ider A, T//23a/7: yakın fe-emmâ: yakındur lâkin A, T//23a/7: gıdâiyyeti: gıdâsı A//23a/7: tamâm: Ø A, T//22a/7: kara: Ø A, T//23a/8: tabî'atı bârid ü yâbisdür ve hem raḥbdur: tüt tabî'atı bârid ü raḥbdur A: Ø T//23a/9: ağrısına: ağrı hannâkına S//23a/9: ve: Ø A, T//23a/9: ta'âma: Ø S//23a/10: ve: Ø A, T//23a/10: tabî'atıdır: tabî'atı gibidür A//23a/11: şaru: şarı A, T//23a/12: ve hârdur: Ø A, T//23a/13: ve Ø A, T//23a/14: ammâ: Ø A, T//23a/14: ruḥbetine mervîdür ki: harâreti ruḥbetine gâlibdür A: harâreti ruḥbete gâlibdür T//23a/15: Hazret-i Sultân-ı resül şalla'llâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem: Hazret-i Peygâmbere şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem A, T//23a/15: dâ'imâ ağaç kavunına: ağaç kavuna dâ'im A: ağaç kavunına dâ'imâ T//23b/1: zirâ: Ø S//23b/1: buña: aña A, T//23b/1: intizâr: nazar A, T//23b/1, 2: diyü buyururlardı ve dañı: Ø A, T

”²⁴ مثل المؤمن كمثل الاترجه طعمها طيب ya‘nī “Mü`minün mişâli ağaç kavunu mişâli gibidür. Ta‘mı 5. güzel ve rāyihası güzel.” Bu hadîş-i şerîf hâlâ şahîheynde 6. muşarrahdur ve ağaç kavununu eyüsü ziyâde büyük olanıdır 7. aña sūsî dirler. Diyâr-ı Mısr’da ve dağı İskenderiyye’de ve ‘Irâk 8. taraflarında gâyet ile eyüsi olur. Eyyâm ve bâde ağaç kavunun 9. koçlamak âdemün vücûdında hevânun fesâdında hâşıl olan 10. ‘ufûneti işlâh ider ve eger kabuğunu döküp sigiller üzerine 11. yaçu itseler idi sigilleri giderür ve dağı ağaç kavununun 12. içini yemek, mi‘denün ve cigerün harâretin def’ ider. Kuvvetlerin 13. arturur ve şafrâyı tahrîkden kaţ’ ider ve dağı kanı şâfi 14. ider ve kalbi takviyyet ider ve âdeme ferağ virür ve eger ağaç 15. kavununun çekirdegini şoyup ağulu cânavar şokmuş âdeme andan üç

24a

1. dirhem miqdârı içürseler idi tiryâk-i ekberden ziyâde 2. teşîr ide. Zehrün ziyânın def’ ide ve ammâ çok çok 3. yemek şadra ve sinjirlere bir miqdâr zararı vardır; ammâ şarâb-ı haşhâş 4. anun zararını def’ ider. Turunc bunun dağı 5. ağaç kavunu gibi her cüz’inün bir cins tabî‘atı vardır. Eger turuncun 6. kabuğunu şovukdan ağrıyan dişün üstine koyalar idi ağrısını 7. sâkin eyler. Turuncun tabî‘atı hem bârid ü raţbdur ve hem 8. bârid ü yâbisdür; ammâ ziyâde yemek cimâ‘un kuvvetin za‘if eyler 9. ve şehvetün harâretin söyündürür; ammâ şafrâyı kaţ’ eyler ve ‘l-hâşıl 10. mizâcı harâret üzere olanlara nâfi‘dür. Lâkin keşreti bir miqdâr 11. mi‘deyi gevşek ider; ammâ çekirdeginün tabî‘atı hâr ü yâbisdür. 12. Eger başına yaçu itseler idi dimâğda şovukdan hâşıl olan 13.

²⁴ *mislü ‘l-mü`minü kemsalü ‘l-ilâ terece ta‘amuha tayyib ve rayihuhâ tayyib* “Müminler ağaç kavununun kokusu ve tadı gibi güzeldirler.”

23b/2: te‘âlâ: Ø A, T//23b/2: buyurur ki: Ø A //23b/4: kavunu: kavununun A, T//23b/5: ve: Ø S//23b/5: hadîş-i şerîf hâlâ şahîheynde muşarrahdur ve: hadîş-i şerîf şahîhinde muşarrahdur A: hadîş-i şahîhde muşarrahdur T//23b/6: kavununu: kavununun A, T//23b/6: ziyâde: gâyet A, T//23b/6: olanıdır: olanıdır A, T//23b/7: dağı: Ø A, T//23b/7, 8: ve ‘ırâk taraflarında gâyet ile eyüsi olur eyyâm ve bâde: Ø T: ve ‘ırâk taraflarında gâyet ile iri olur eyyâm bâde A 23b//8: kavunun: kavununu A, T//23b/9: koçlamak: koçlamak A, T//23b/9: fesâdında: fesâdından T//23b/10: ve: Ø A, T//23b/11: itseler idi: eyleseler idi A: itse T//23b/11: ve dağı: Ø A, T//23b/12: harâretin: harâretlerini A, T//23b/12, 13: ider kuvvetlerin arturur ve: idüp kuvvetlerini ziyâde ider A, T//23b/13: tahrîkden kaţ’ ider ve dağı: kaţ’ idüp A, T//23b/14: ider ve kalbi: kılur kalbi A: kılur kalbini T//23b/14: ider ve âdeme: idüp A: idüp âdeme T//23b/14: ve: Ø A, T//23b/15: ağulu: ağulu A//23b/15: andan: Ø S//24a/1: içürseler idi: içürseler A, T//24a/2: ide: idüp A, T//24a/2: ziyânın: zararını A, T//24a/2: ide ve: ider A, T//24a/2: çok çok: ağaç kavununu A, T//24a/3: bir miqdâr zararı vadur: zarar virür A, T//24a/3: ammâ: Ø A, T//24a/5: gibi: gibidür A//24a/5: turuncun: turunc A, T//24a/6: koyalar idi: kosalar A, T//24a/7: eyler: ider A, T//24a/7: turuncun içini: turuncun A, T//24a/7, 8: hem bârid ü raţbdur ve hem bârid ü yâbisdür ammâ ziyâde: ba‘zıları bârid ü raţbdur dimişler anı A, T//24a/8, 9: cimâ‘un kuvvetin za‘if eyler ve: cimâ‘un kuvvetini za‘if idüp A, T//24a/9: şehvetün harâretin: şehvetinün harâretini A, T//24a/9: ammâ: Ø A, T//24a/9: eyler ve ‘l-hâşıl: ider A, T//24a/10, 11: lâkin keşreti bir miqdâr mi‘deyi: mi‘deyi bir miqdâr gevşek ider A, T//24a/12: başına: başa A, T

mâddeleri taḥlîl ider ve zehr iĉen âdeme ĉekirdegini saḥḳ eyleyüp 14. ŧarâp ile iĉürseler idi ziyâde ḳalbe ḳuvvet virüp zehirlerün 15. zararını bi'l-cümle def eyles. Limon bunun daḥı her cüz'inün

24b

1. bir ḫabî' atı vardur. Ḳabuġının ḫabî' atı ḫâr ü yâbisdür. Mi' deye 2. ḳuvvet virmek ile aġız ḳoḫusını güzel ider. Bâd-zehr gibi 3. cümle zehirlerün zararını def ider. Ziyâde ḳalbe feraḫ ile 4. ḳuvvet getirür ve limonun iĉi bârid ü yâbisdür. Aḫlât-ı ġalîzeyi 5. ḳat' ile balġamı taḥlîl eyles. Eger limonun iĉin ḳara behaḳa ve daḥı 6. temregüye tîlâ eyleseler idi cilde cilâ virüp temregüyi 7. ve behaḳı def eyles. Limonun ĉiĉegi ŧovuḳdan ḫâŧil olan zükkâmı 8. def eyles ve burun iĉinde olan süddeleri aĉar ve limonun 9. ĉekirdegini ḫabî' atı ḫâr ü yâbisdür. Limonun ĉekirdegini ĉeynemek 10. diŧ aġrısına nâfi' dür. Limonun cemî'-i eczâsının ḫabî' atları 11. aġaç ḳavununun eczâsının ḫabî' atları gibidür. Ḳavun ḫabî' atı 12. bârid ü raḫbdur; ammâ ba'zı ḫükemâ dirler ki ġâyet taḫlu 13. ḳavunun ḫabî' atı ḫarârete ma'il olur ve her ḳankı ḫaltı bulursa 14. aḡa müsteḫil olur. İbn-i 'Abbas ḳavlü rabb'ün-nâs rivâyet 15. ider ki: "Bir ġün Ḥazret-i Peyġamber ŧallallâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem ḫazretine

25a

1. Ḥâif'den ḳavunı hediyeye diyü getirtiler. Mübârek ellerine 2. alup ḳavunı ḳoḫuladılar ba' de yere ḳoyup buyurdılar ki: فاتها من حلل الجنة مأوها شفاء و حلا و تها من الجنة عظموا البتيخ²⁵ ya'nî "Ḳavuna ta'zîm eylesün. Zîrâ taḫḳîḳa ḳavun 5. cennet ḫullelerindenür ve ŧuyı ŧifâdur taḫlulıġı cennetdendir." 6. ammâ ḳavunı ĉok ĉok yemek mi' deyi gevsḳ eyles ve ḫayza 7. illetin iḫdâŧ eyles ve ḳaçan mi'deniün iĉinde ḳavun

²⁵ 'azzemü 'l-baḫîḫ fe-innehâ min ḫulle 'l-cenneti mâ'uhâ ŧifâ'un ve ḫilâ ve tihâ mine 'l-cenneti "Kavuna sayġı ġösteriniz. ĉünkü kavun cennet elbiselerindedir. Suyu ŧifalıdır ve taḫlulıġı cennettendir."

24a/12: itseler idi: eyleseler A, T//24a/12: ŧovuḳdan: Ø A, T//24a/13: ve: Ø A, T//24a/13: ĉekirdegini saḥḳ eyleyüp: ĉekirdeġin saḥḳ idüp A, T//24a/14: iĉürseler idi: iĉürseler T//24a/14: ziyâde: Ø A, T//24a/14: zehirlerün: zehrün A, T//24a/15: bi'l-cümle def eyles: def ider A, T//24b/2: virmek ile: virüp A, T//24b/2: ḳoḫusını: ḳoḫusını A//24b/3: ider: idüp A//24b/3: ziyâde: Ø A, T//24b/3, 4: feraḫ ile ḳuvvet getirür ve: ḳuvvet virür A, T//24b/4: limonun: limon A, T//24b/5: ḳat' ile: ḳat' idüp A, T//24b/5: eyles: ider A, T//24b/5: iĉin: iĉini A, T//24b/5, 6: ve daḥı temregüye tîlâ eyleseler idi: sürseler A: ve temregüye sürseler T//24b/6, 7: temregüyi ve behaḳı def eyles: behaḳı ve temregüyi def ide T: : behaḳı temregüyi def ide A//24b/7: limonun: Ø A, T//24b/8: eyles ve: idüp A, T//24b/8: ve limonun: Ø A, T//24b/9: limonun ĉekirdegini: limonun A: limonı T//24b/11: aġaç ḳavununun eczâsının ḫabî' atları: Ø A, T//24b/12: ammâ ba'zı ḫükemâ dirler ki: ba'zıları dirler ki A: ba'zıları dir ki T//24b/12: taḫlu: taḫlu T//24b/13: ma'il olur ve her: ma'ildür A, T//24b/14: ibn-i 'Abbas ḳavlü rabb'ün-nâs: ibn-i 'Abbas raḫıya A: ibn-i 'Abbas raḫıya 'llâhu te'âlâ' anhu T//24b/15: bir ġün: Ø A, T//24b/15, 25a/1: Ḥazret-i Peyġamber ŧallallâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem ḫazretine Ḥâifden ḳavunı hediyeye diyü getirtiler: peyġamber ŧallallâhu 'aleyhi ve sellem ḫazreti Ḥâifden ḳavunı hediyeye getirtiler A, T//25a/2: ḳavunı: Ø A, S//25a/2: ḳoḫuladılar: ḳoḫladılar A, T//25a/2: ki: Ø A, T//25a/6: ammâ: Ø A, T//25a/6: ĉok ĉok: ĉok A, T//25a/6: eyles ve: idüp A, T//25a/7: illetin: illetini A, T

fāsīd 8. olsa pānzehīr gibi olur kay eylemek yegdür ve mi' de 'i sikenbücīn-i 9. sādīc ile yumak yigrekdür; fe-emmā kavuqda ve bögrekde hāşıl olan taşlara 10. nāfi' dūr. Her kim ki kavunun kökünden iki dirhem miqdārı 11. içse idi mi' dede olan ahlātı kay ile iħrāc ider. 12. Eyyām ve bāde kavunun yemek aşlā cā'iz degüldür. Karpuz 13. tabī' atı bārid ü raḡbdur. Emrāz-ı hāreye nāfi' dūr. Hūmmā-yı muħrıkaya 14. ve ğayre nāfi' dūr ve bevli idrār ider ve meşāneyi pāk 15. idüp yaykar; ammā pīr kişilere çokluk karpuz yemek cā'iz degüldür

25b

1. ve daħı rāvendi karpuz şuyı içinde ışladup içselerdi 2. istiskāya böyle nāfi' 'ilāc olmaz inşa 'llah te'ālā. Hıyār 3. tabī' atı bārid ü raḡbdur; ammā mi' dede geç hāzm olur. Şākīldür. 4. Bal ile yenmek eyüdü ve hıyārı koħulamak ıssıdan olan baş 5. ağırsına nāfi' dūr ve sirke ile olmuş hıyarun turşisini 6. mi' denün hārāretin kaḡ' eyleyüp şafrāyı daħı kam' ider mücerrebdür 7. Allāhu a'lem. Onıncı faşl qurı yemişlerün tabī' atı ve vücūd-ı insāna 8. müte' allik olan fā' idelerini beyān ider. İgde 9. bunun tabī' atı bārid ü yābisdür. Eger igdeyi yiseler veyāħud 10. kaynadup şuyın içseler idi ıssıdan hāşıl olan 11. öksürüğe nāfi' dūr ve daħı ishāli ve kusmağı def' eyler. Eger 12. küçük oğlancuqlara anasının südi ile ezüp içürseler 13. idi ishāli def' ider ve mizāclarını ta' dil ider; ammā ziyāde 14. yemek mi' deye zarar eyler. Hāzımını kem ider; ammā peynir şekeri 15. anun zararını def' ider. Selesü'l-bevli olanlara yemek eyüdü.

26a

1. Zeytūn şol zeytūndur ki andan yağ çıkar ve anun 2. tabī' atı hār ü yābisdür. Hāmının tabī' atı bārid ü yābisdür. 3. Mi' deyi ve şehveti ve ta'āmı kavī ider; ammā ħaltı sevdāyı

25a/7: eyler ve: ider A, T//25a/7: mi' denün; mi' de A, T//25a/8: pānzehīr: zehir A, T//25a/8, 9: kay eylemek yegdür ve mi' deyi: mi' de içinde çıkarup A, T//25a/9: yigrekdür fe-emmā : gerek A: gerekdür T//25a/9: hāşıl: Ø S//25a/11: içse idi: içse A, T//25a/12: kavunun: kavun A, T//25a/12: aşlā: Ø A, T//25a/12: karpuz: karpuzun T//25a/14.: ve ğayre: Ø A, T//25a/14: ve: Ø A, T//25a/14: ider ve: idüp A: arıdur T//25a/14, 15: pāk idüp: Ø A, T//25a/15: ammā pīr kişilere çokluk karpuz: karpuz A: pīr olan karpuz T//25b/1: ve daħı: Ø A. T//25b/1: içselerdi: içseler A, T//25b/2: böyle nāfi' 'ilāc olmaz inşa 'llah te'ālā: nāfi' dūr A, T//25b/3: ammā: Ø A, T//25b/3: şākīldür: şıklet virür A, T//25b/4: eyüdü ve: gerekdür A, T//25b/4: koħulamak: koħlamak A, T//25b/5: ve: Ø A, T//25b/5: sirke ile: sirkede A, T//25b/5: hıyarun turşusını: hıyar turşusu T//25b/6: hārāretin: hārāretini A: hārāretine T//25b/6: kaḡ' eyleyüp: kaḡ' idüp A: nāfi' dūr kaḡ' idüp T//25b/6: daħı: Ø S, T//25b/6, 7: mücerrebdür allahu a'lem: Ø A, T//25b/8: fā' idelerini beyān ider: fā' ideler beyānındadır A: fā' ideler beyānındadır T//25b/9: igdeyi: igde A, T//25b/10: içseler idi: içseler A, T//25b/11: ve daħı: Ø A, T//25b/11: eyler: ider A, T//25b/12, 13: içürseler idi: içürseler A, T//25b/13: def' ider ve: kaḡ' idüp A, T//25b/13, 14: ammā ziyāde yemek: Ø A, T//25b/14: eyler hāzımını: idüp hāzımı A, T//25b/14: ammā: Ø A, T//25b/15: selesü'l-bevli: selesilü'l-bevli S//25b/15: yemek eyüdü: nāfi' dūr A, T//26a/1: zeytūndur ki: zeytūn kim A, T//26a/1: çıkar ve: çıkarurlar A, T//26a/3: şehveti ve ta'āmı: şehveti ta'āmı A, T//26a/4: eyleyüp idüp A, T//26a/4: eyleyüp: eyleyüp seher A, T//26a/5: getürseler idi: getürseler A, T//26a/5: ve: Ø A, T//26a/5: ki: Ø A, S

4. ziyāde eyleyüp şudā' irāş ider. Eger yağı alınmış zeytünü 5. hatunlar götürseler idi hayz kanını keser ve eger ki kavrulmuş 6. arpa unı ile yürece yaqu eyleseler idi ve nice zamāndan 7. berü ā' rız olan ishāli kaţ' ider. Bi'l-cümle zeytün gāyet 8. eyüdü. Bādem tabi' atı hār u raţbdur ādemi semirdür. Öksürüğü 9. olan ādeme nāfi' dür cigerde ve talākda olan süddeleri 10. açar ve lākin geç hażm olur; ammā eyüdü. Acı bādem evlād-ı 'Arab'da 11. maţbüldür. Bögrekte olan taşları pāreleyüp pāk ider. 12. Tāze bādem galizdür ve neffāhdur. Üstinüñ yeşil kabuğı 13. şafrāyı kaţ' ider ve içerüsü şafrāyı tahrik ider. Koz 14. tabi' atı hār u yābisdür. Ağız içinde ufağ çibancıklar çıkarup 15. dile şıklet virür ve geç hażm olup başı ağrıdur. Mi' deye

26b

1. yaramaz. Meger ki bal ile karışdurup yiseler idi şovuk mi' delü 2. ādeme nāfi' dür. Fişduğ tabi' atı hār u yābisdür. Haleb 3. diyārında çok olur şam fişduğı didükleridür. 4. Cimā' a ziyāde kuvvet virür. Öksürüklere nāfi' dür. Cigerde 5. hādiş olan süddeleri açar ve mi' deye kuvvet virür. Göñül 6. dönmesini men' ider. Bā-ħuşuş balgamı arıdup çıkarur. Keçi 7. boynuzı bunun tabi' atında ihtilāf vardır. Ba' zıları bārid ü yābisdür 8. demişler, ba' zıları hālāveti harāretine delildür 9. demişlerdür; ammā 'ufuneti ve qabzı bürüdetine delildür, demişler. 10. Cālīnōs hekim eydür ki: "Keçi boynuzunun tāzesi yüregi sürür 11. ve qurısı kabzdur ve hāmını sigiller üstine ursalar 12. idi cümle sigilleri qoparup düşürür." Şāhibü'l-minhāc 13. eydür ki: "Tāzesi mi' deye kemdür münhażim olmaz ve qurısı 14. dağı geç hażm olur. Ğidāiyyeti azdur; fe-emmā peynir şekeri anuğ 15. zararını def' idüp az ider ve eger keçi boynuzını kaynadup

26a/6: eyleseler idi ve nice: eyleseler bir nice A, T//26a/7: berü: beri A, T//26a/7, 8: bi'l-cümle zeytün gāyet eyüdü: Ø A, T//26a/10: ve lākin: Ø A, T//26a/10: olur: Ø A, T//26a/10: ammā eyüdü: Ø A, T//26a/10, 11: evlād-ı 'Arabda maţbüldür: Ø A, T//26a/10, 11: bögrekte olan: bögrekteki olan A//26a/12: ve: Ø A, T//26a/13: ider ve: idüp A, T//26a/13: içerüsü: içerisi A, T//26a/13: koz: ceviz A, T//26a/15: virür ve: viürüp A, T//26a/15: başı: baş T//26b/1: yaramaz: kemdür S//26b/1: meger ki: Ø A, T//26b/1: karışdurup yiseler : maḥlūḥ yiseler idi A, T//26b/1: mi' delü: mi' deli A, T//26b/2: fındık tabi' atı harāret ile. i' tidāle qaribdür cimā' a kuvvet virüp mi' dede geç hażm olur öksürüğe ve qan tükiren ādeme nāfi' dür fındığı çok yemek ādemüñ başın ağrıdur göñlin bulandurur.: fındık tabi' atı harāret ile i' tidāle qaribdür cimā' a kuvvet virüp mi' dede giç hażm olur öksürüğe ve qan tükiren ādeme nāfi' dür fındığı çok yemek ādemüñ başın ağrıdup göñlüni bulandurur A: Ø S//26b/2: fişduğ: fişduğ A, T//26b/2, 3// Haleb diyārında: diyār-ı Haleb'de A, T//26b/3: fişduğı: fişduğı T//26b/3: didükleridür: didükleri nesnedür A, T//26b/4: virür: getirür A, T//26b/4: öksürüklere: öksürüğe A, T//26b/5: olan: Ø A// 26b/5: ve: Ø A, T//26b/6: bā-ħuşuş: Ø A, T//26b/7: bunun tabi' atında: tabi' atına A, T//26b/8, 9: ba' zıları hālāveti harāretine delildür demişlerdür: Ø A//26b/9: delildür demişler: delālet ider A, T//26b/10: hekim: Ø A, T//26b/11: ve: Ø A, T//26b/11: ve: Ø A, T//26b/11, 12: sigiller üstine ursalar idi: sigillere ursalar A, T//26b/12: cümle: Ø A, T//26b/12: qoparup: qopardup A//26b/13: tāzesi: tāze A//26b/13: kemdür: zararur T//26b/13: münhażim: hażm A, T//26b/13: ve: Ø A, T//26b/14: fe-emmā: Ø A, T//26b/14: anuğ: Ø A//26b/15: idüp az ider ve: Ø A, T

27a

1. şuyından içseler idi öksürüklere fâ'ide eyler." 2. Ve dağı Tıbb-ı Nebevî'de yazar ki: Hâzet-i Süleymân nebî 'aleyhi's-selâm 3. hâzretinüñ 'aşası keçi boynuzı ağacından idi." 4. demişler. Kestâne tabî'atı mu'tedildür ve zehri def' ider. Mi'dede 5. geç hâzm olur. Şık şık şu dökmek için nâfi'dür. Şu içinde 6. bişürüp kabını şoyalar ve dağı sonra sükker ile yiseler ziyâde cimâ'a 7. kuvvet virür. Habbü'l-gariz tabî'atı hâr u yâbisdür. Mağrib diyârında 8. ve şehirlerinde biter, gâyet laţîfdür. Menî'i ziyâde idüp dağı cimâ'a 9. kuvvet virür; ammâ cürmi ve kabuğı ziyâde şakıldür. Aşlâ mi'dede geç 10. hâzm olmayup çıkar. 'Unnâb tabî'atı bürüdete qarîb mu'tedildür. 11. Kanuñ harâretin def' ider ve aqçigerde ve göğüsde olan 'illetlere 12. nâfi'dür ve dağı 'unnâbı kaynadup şuyın içmek harâretten 13. hâşıl olan öksürügi giderür. Mi'denüñ harâretlerin 14. ta'dil ider; ammâ bir miqdâr geç hâzm olup tevlid-i balgam eyler; 15. ammâ kuş üzümü anı işlâh ider; ammâ 'unnâbuñ eyüsi Cürcân

27b

1. vilâyetinden gelendür vallâhu a'lem. On birinci faşl 2. me'kulâta müte'allik olan tâze otlaruñ tabî'atları ve 3. vücud-ı insâna müte'allik olan fâ'ideleri beyânındadır. 4. Mârül tabî'atı bârid ü yâbisdür ve raţbdur. Mi'denüñ harâretin 5. ta'dil eyler. Tiz hâzm olur ve âdemüñ uyhusını getürür ve kuvvet-i cimâ'iyesini 6. za'if eyler. Mârülü çok yemek göze dağı 7. ziyân getürür; ammâ hatunlaruñ südini ziyâde ider. Acı mârül 8. hindibânuñ bostânîsidür. Toħmınuñ tabî'atı bârid ü yâbisdür; 9. ammâ tâze yaprağınuñ tabî'atı bârid ü raţbdur ve müfettihdür süddeleri 10. açar. Mi'denüñ ve cigerüñ kuvvetlerini ziyâde idüp mübârek 11. nesnedür ve her mizâca muvâfıkdur ve mizâcı harâret üzere 12. olanlara nâfi' ider ve mizâcı bürüdet üzere olanlara dağı bi'l-hâşşa 13. nâfi' ider.

27a/1: şuyından: şuyın A, T//27a/1, 2: öksürüklere fâ'ide eyler ve dağı: öksürüğe fâ'ide ider A, T//27a/2, 3: 'aleyhi's-selâm hâzretinüñ: 'aleyhi's-selâmuñ A, T//27a/4: demişler: Ø A, T//27a/4: ve: Ø A, T//27a/5: dökmek için: dökmege A, T//27a/6: kabını şoyalar ve dağı: kabuğın şoydukdâ A: kabuğın şoydukdan T//27a/6: sükker ile yiseler ziyâde: sükker ile qarışdurup yiseler A: şeker ile qarışdurup T//27a/8: şehirlerinde: (şehr-i) A, T//27a/8: menî'i: meniği A, T//27a/8: dağı: Ø A, T//27a/9: ammâ cürmi: Ø A, T//27a/9: ziyâde şakıldür: gâyet eşkaldür A: gâyet şakıldür T//27a/9: aşlâ: Ø A, T//27a/9: geç: Ø A, T//27a/10: qarîb: qarîbdür A: qarîb ve T//27a/11: harâretin: hiddeti A: hiddetin T//27a/11: ve: Ø A, T//27a/12: ve dağı: Ø A, T//27a/13: harâretlerin: harâretin A, T//27a/14: ammâ: Ø A, T//27a/14: tevlid-i balgam: tevellüd-i balgam A//27a/14: eyler: ider A, T//27a/15: ammâ: Ø A, T//27a/15: kuş üzümü anı işlâh ider: 'unnâbü't-tayr işlâh ider S//27a/15: ammâ 'unnâbuñ: Ø A, T//27b/1: gelendür: gelür A, T//27b/2: tabî'atları: Ø A, T//27b/4: yâbisdür ve raţbdur: raţbdur A, T//27b/5: eyler: idüp A, T//27b/5: ve: Ø A, T//27b/5: kuvvet-i cimâ'iyesini: kuvvet-i cimâ'iyeyi A, T//27b/6: eyler: ider A, T//27b/6: mârülü: mârül T//27b/6, 7: dağı ziyân getürür: zarar virür A, T//27b/9: ve: Ø A, T//27b/10: cigerüñ kuvvetlerini: cigerlerüñ kuvvetlerüñ A: cigerlerüñ kuvvetlerin T//27b/10: idüp: ider A, T//27b/11: ve: Ø A, T//27b/11: ve: Ø A, T//27b/11, 12: mizâcı harâret üzere olanlara nâfi' ider ve: Ø A, T//27b/12: dağı: Ø A, S

Bir miqdār qabzı vardır. Hāşşa hindibānuḡ 14. havāşşasındandır ki fuşūl-i erba' anuḡ ṭabī' atına müsteḡīl 15. olup yaz günlerinde ṭabī' atı ḡarārete mā'il olup ve kış 28a

1. günlerinde bürüdeti ziyāde olur. Peyḡamber ḡazreti şalla'llāhu 2. te'ālā 'aleyhi ve sellem hindibāyı çok yer idi ve daḡı: "Hindibāyı 3. yād idüp yeyüḡ." diyü buyururlardı ve buyururlar idi ki: 4. "Hindibāyı yeyiḡiz; ammā şuyını zinhār şıkmaḡuz. zīrā bir gün 5. yoḡdur ki illā anuḡ üzerine cennet qatrelerinden bir qatre düşer." 6. Kerefüz bunun ṭabī' atı ḡār u yābisdür. Süddeleri açar. Erüḡ 7. ve 'avretüḡ kuvvet-i cimā' iyesini taḡrīk ider; ammā zinhār gebe 8. olmuş ḡatunlar kerefüz yemeyeler. Toḡurduḡları veledleri tamām 9. maşrū' olur. Meşāne zaḡmetine yedürseler eyüdü. Veca'ını teskīn 10. eyler ve daḡı aḡız qoḡusını güzel eyler ve insānuḡ zekāsını ziyāde idüp hıfzını artuḡ ider. Şovukdan 11. olan diş aḡrısına eyüdü. Enes bin Mālik rażıya'llāhu te'ālā 12. 'anhudan rivāyet olunur ki peyḡamber ḡazretleri şalla'llāhu te'ālā 13. 'aleyhi ve sellem buyururlar ki: "26 من اكل الكرفوز ونام طابه نكهته وامن من وجع الضرس" ya'nī "Bir kimesne kerefüz 15. yeyüp uyusa idi aḡzınuḡ qoḡusını güzel olup

28b

1. azı dişlerinin aḡrısından emīn olur." diyü buyurmışlar. 2. Mi'denevaz bu daḡı kerefüz nev'indendür. Ṭabī' atı ḡār u yābisdür 3. ve kerefüzdan laṭīfdür. Aḡız qoḡusını keser. Ṭa'āmı tiz ḡazm 4. itdürür ve şişleri daḡı taḡlil eyler ve bevli idrār ider ve 5. Köki

²⁶ *men ekele'l-kerefüz ve nāme řābetun nekheteḡu ve emine min vec'ı'l-zars* "Bir kimse kereviz yiyip uyursa aḡzının kokusu güzel olur ve azı dişleri aḡrımaz."

27b/13, 14: hindubānuḡ havvāsındandır ki: Ø A, T//27b/14: ṭabī' atına: ṭabī' ata T//27b/15: ve: Ø A, T//27b/15: kış: yaz A//28a/1: peyḡamber ḡazreti: ḡazret-i Peyḡamber A, T//28a/2: te'ālā: Ø A, T//28a/2: hindubā severlerdi ve daḡı çok yerlerdi: hindubā severlerdi ve daḡı çok yerlerdi T: hindubāyı çok yer idi S//28A/3: yād: zikr A, T//28a/3: yeyüḡ: yey T//28a/3, 4: buyururlardı ve buyururlar idi ki hindubāyı yeyiḡiz: emr buyurdı A: emr iderlerdi T//28a/4: zinhār: Ø A, T//28a/6: kerefüz: kereviz A, T//28a/6: bunuḡ: Ø A, T//28a/6: erüḡ: Ø T//28a/7: ammā zinhār: Ø A, T//28a/8: olmuş: Ø A, T//28a/8: kerefüz yemeyeler. Toḡurduḡları veledleri tamām: yiseler doḡurduḡları oḡlancuḡlar A: yiseler toḡurduḡları oḡlancuḡlar T//28a/9: maşrū' olur meşāne zaḡmetine yedürseler eyüdü: şar'a zaḡmetine mübtelā olur sidüḡi tıtilan ādeme vırseler bevliḡ yolını açup A: şar'a zaḡmetine mübtelā olur sidüḡi tıtilan ādeme vırseler bevliḡ yolını açup T//28a/9, 10: teskīn eyler: sākin ider A, T//28a/10: daḡı: Ø S//28a/10: qoḡusını: qoḡusını A, T//28a/10: eyler ve: ider A, T//28a/10: insānuḡ: ādemüḡ A, T//28a/10: zekāsını ziyāde idüp hıfzını artuḡ ider: zekāsını ziyāde ider S//28a/11: eyüdü: nāfi' dür A, T//28a/11: te'ālā: Ø A, T//28a/12: 'anhadan: 'anha A, T//28a/12: olunur ki: ider ki A, T//28a/12: ḡazretleri: Ø A, T//28a/12: te'ālā: Ø A, T//28a/13: buyururlar ki: buyurur ki A, T//28a/14: ya'nī bir kimesne: ya'nī buyururlar ki bir kimesne A, T//28a/14: kimesne: kimse A//28a/14: kerefüz: kereviz A, T//28a/15: uyusa idi: uyusa A, T//28a/15: qoḡusını: qoḡusını A: qoḡusı T//28a/15: olup: idüp A, T//28b/1: azı: azu A, T//28b/1: diyü buyurmışlar: Ø A, T//28b/2: mi'denevaz: mi'denuz S: mi'denus T//28b/2: kerefüz: kerevizüḡ A, T//28b/3: kerefüzdan: kerevizden A, T//28b/3: qoḡusını: qoḡusın A, T//28b/4: ve: Ø A, T//28b/4: 28b/4: eyler ve: idüp A, T//28b/4: ve: Ø A, T//28b/5: bögrekde ve qavuḡdaḡı: qavuḡda ve bögrekde olan A, T//28b/5: eridür: eridüp A, T

bögrekte ve kavukdağı taşı eridür 6. çıkarur ve dağı hatunların hayzını açar yürüdür. Semiz 7. otı tabî'atı bārid ü raḥbdur. Şafrāyı kaṭ' ider ve maḥrūru'l-mizāc 8. olanlara eyüdür. Mervīdür ki Ḥazret-i Peygamber şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi 9. ve sellem hazretlerinin mübārek ayaklarında ḥarāret peydā olup semiz 10. otı alup kendüleri mübārek ayakları üzerine şıḳup ḥarārete 11. ḥiffet gelüp raḥāt olduklarında و تسعين داء من تسعة اللهم بارك فيها ان فيها شفاء من تسعة²⁷ diyü buyurmuşlardır; 13. fe-emmā mizācı bürüdet üzere olanlara ziyāde isti'māl 14. eyü degüldür. Ḳuvvet-i ma'hūdī za'if eyler ve semiz otı çok yemek 15. gāşī irāş ider. Muşliḥi kerefüzdür. Tere tabî'atı ḥār u

29a

1. yābisdür ki nāzileyi taḥrīk ider ve mi'deye ziyān ider; 2. ammā kuvvet-i cimā'iyeyi muḥarriḳdür. Tarḥūn tabî'atı ḥār u yābisdür 3. mi'deden geç çıkar ağız ḳoḥusından ötüri tarḥūn çeynemek 4. fā'ide idüp dişleri berk ider ve diş diplerinde çıkan 5. ḳanı def' ider. Felāḥat-nāme şāḥibi eydür: "Kettān tuḥmını 6. şoğan veyā turb içine ḳoyup dikseler idi tarḥūn biter." ve ba'zıları 7. eydür ki: "Āḳıḳarḥā, tarḥūnuḡ kökidür dirler." ammā gālaṭ iderler dimişler. 8. Isfanāḥ her ḳanḡı tabî'atda olursa olsun ısfanāḥ yemek 9. muvāfiḳdur; ammā bir miḳdār ḥarāreti dağı vardır. Pazı tabî'atı 10. ḥār u raḥbdur. Cimā'a kuvvet virür. Öksürüğe eyüdür. Isfanāḥdan 11. eyüdür. Bādem yağı bişürüp yemek eyüdür; ammā pazıyı çok 12. yemek ādemün ḳarnında gāz-ı bevrī(?) iḥdās ider. Lahana tabî'atı 13. ḥār u yābisdür ve gālīzdür ve neffāḥdur. Bādem yağıyla ve

²⁷ *Allāhümme bārīk fihā enne fihā şifā'un min tis'atin ve tis'in dā'i* "Yarabbi onu mübarek kıl, şüphesiz onda doksan dokuz derde şifa vardır."

28b/6: ve dağı: ve A, T//28b/6: yürüdür: Ø A, T//28b/7: ider ve: idüp A: ider T//28b/8: olanlara: olan ādemlere A: ādemlere T//28b/8: eyüdür: gāyet nāfi'dür A, T//28b/8: Mervīdür ki: Rivayet olunur ki A, T//28b/8: Ḥazret-i Peygamber şalla'llāhu te'ālā: peygamber şalla'llāhu T//28b/9: hazretlerinin: hazretinin T//28b/10: otı: otını A//28b/10: alup: kendüleri S//28b/10: üzerine: üstine A, T//28b/10: ḥarārete: hararetine T//28b/11: olduklarında: oldukları hāle A, T//28b/12, 13: buyurmuşlardır fe-emmā: buyurdılar lakin A, T//28b/14: eyü degüldür: itmeyeler A, T//28b/14: Zirā kuvvet-i cimā'iyeyi: Ḳuvvet-i ma'hūdī S//28b/14: eyler ve: ider A, T//28b/14: semiz otı: Ø S//28b/15: kerefüzdür: kerevīzdür A, T//29a/1: yābisdür ki: yābisdür A, T//29a/1, 2: ve mi'deye ziyān ider 2. ammā kuvvet-i cimā'iyeyi muḥarriḳdür: mi'deye zarar ider kuvvet-i cimā'iyeyi taḥrīk ider A: Ø T//29a/3: ḳoḥusından ötüri: ḳokusun A: ḳokusına T//29a/4: berk ider ve: pak ider A, T//29a/4: diş diplerinde: diplerinden A, T//29a/5: def' ider: kaṭ' ider A, T//29a/5: eydür: yazmış ki A, T//29a/6: dikseler idi: dikseler A, T//29a/6: ve: Ø A, T//29a/7: eydür ki: dirler ki A, T//29a/7: tarḥūnuḡ: tarhun A//29a/7: dimişler: Ø A, T//29a/8: Isfanāḥ: Ispanāḳ A, T//29a/8: her ḳanḡı tabî'atda olursa olsun: tabî'atı i'tidāle ḥarārete ḳarībdür her tabî'ata A, T//29a/8: ısfanāḥ: ıspanak A, T//29a/9: bir miḳdār ḥarāreti dağı vardır: ādeme ḥarāret virüp şüti ziyāde içürür A, T//29a/10: eyüdür: nāfi'dür A, T//29a/10: Isfanāḥdan eyüdür: Ø A, T//29a/11: eyüdür amma: gerek A, T//29a/11: pāziyi: pāzi'ı A//29a/13: ḥār u yābisdür ve gālīzdür ve neffāḥdur: ḥār u yābisdür gālīzdür neffāḥdur A, T//29a/13: kemmün: kimmün A//29a/14: bişürmek gerekdür: bişürüp yemek gerekdür A//29a/14: Neḫḡi gide amma: Ta kim zararını az ider eger A, T//29a/14: bişürürseler idi: bişürürlerse A, T

kemmünla 14. bişürmek gerekdür. Nefhi gide; ammā ziyāde semiz ot ile bişürseler idi
15. gılzeti i' tidāle qarīb olur. Kabağ tabi' atı bārid ü raṭbdur

29b

1. ve maḥrūru'l-mizāc olanlara gāyet nāfi'dür. Mi'de içinde 2. ṭurmayup tiz çıkar; ammā bağırsaklara daḥı ḳolon didükleri 3. bağırsaklara ziyāde zarar dur. Balgamdan ḥāşıl olan ḳulıncı ziyāde 4. ider; ammā būber ile olıcağ zarar eylemez. Şafrādan ḥāşıl olan 5. 'illetleri def' ider. Ḥāşşaten şemsünj te'sşirinden ḥāşıl olmuş 6. ola. Enes bin Mālik rażıya'llāhu te'ālā 'anhudan mervīdür ki 7. Ḥazret-i Peygamber şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem kabağı ziyāde 8. ziyāde severdi. Ben didüm ki yā resūlu'llāh sizi görürüm ki 9. kabağı çok yersünjüz buyurdılar ki: “²⁸ انه يكثر الدماغ ويزيد في العقل” ya'nī “Taḥḳikā kabağ dimāğı çok ider ve 'aklı 11. ziyāde ider.” Na'nā tabi' atı ḥār u yābisdür. Cümle otlarınj 12. seyyīdidür. Ziyāde mi'deye ḳuvvet getirür incgırığı keser. 13. muḳavvidür. Ziyāde cimā'a ḳuvvet virür. Ziyāde çok çok yemek 14. daḥı ḳanı yaḳup cimā'ı keser ve daḥı ḳuduz it ṭalayan 15. ādeme nāfi'dür ve suyu mi'deye nāfi'dür. Balgamı kaṭ' eyleyüp

30a

1. şafrāyı taḥrīk eyler. Bāṭlıcān bununj daḥı tabi' atı 2. ḥār u yābisdür ve eger yağ içinde bişürselerdi ziyāde 3. līnet getirür. Sirke ve sumaq içinde bişürseler kabz ider 4. ve daḥı mi'de ve bögrekde olan ağrıyı iḥdāş ider ve 5. sevdāyı taḥrīk ider ve ḡam ve ḥüzn irāş-ı müseddeddür. 6. Bevāşirünj tevellüdine bādī olur ve ḥikāyetde mervīdür ki: 7. 'Abdu'llāh bin 'Abbās rażıya'llāhu te'ālā 'anhudan Peygamber şalla'llāhu 8. te'ālā 'aleyhi ve sellem ile enşārdan bir kimesnenünj ziyāfetine 9. varduğ. Bir ḳaş'a getirdi.

²⁸ *innehu yekşerü 'd-dimāğ ve yuzīdü fi'l-'aklı* “Kabak beyni ve akli çok ider.”

29b/1: ve: Ø A, T//29b/2: amma: Ø A, T//29b/2: bağırsaklara daḥı: mi'deye ve bağırsaklara ḥuşuşa A, T//29b/3: bağırsaklara ziyāde zarar dur: bağırsağa zarar ider A, T//29b/4: amma: Ø A, T//29b/4: būber: biber A//29b/4: ile olıcağ zarar eylemez: ve daḥı yarbuz anıñ muşlihidür A, T//29b/6: mervīdür ki: rivāyet olunur ki A, T//29b/7: Ḥazret-i Peygamber: peygamber A, T//29b/7: te'ālā: Ø A//29b/7: ziyāde ziyāde: gāyet A, T//29b/8: sizi: Ø A, T//29b/9: yersünjüz: yersiz A, T//29b/10: ider ve: idüp A, T//29b/12: ziyāde: Ø A, T//29b/12: getirür: virür A, T//29b/12: incgırığı keser: Ø A//29b/13: Muḳavvidür. Ziyāde: Ø A, T//29b/13: cimā'a ḳuvvet virür: Ø A//29b/13, 14: ziyāde çok çok yemek daḥı: ve lākin çok yeseler A: lākin çok yeseler T//29b/14: cimā'ı keser ve daḥı: cimā'a zarar virür A, T//29b/14: it: kelb A, T//29b/15: ve suyu mi'deye: mi'denünj şovıḳdan olan 'illetlere A: mi'denünj şovıḳdan olan 'illetlerine T//29b/15, 30a/1: kaṭ' eyleyüp şafrāyı: kaṭ' idüp şafrāyı A: Ø T//30a/1: eyler: ider A, T//30a/1: Bāṭlıcān: Bāzıncān A, T//30a/1: bununj daḥı: Ø A, T//30a/2: ve: Ø A, T//30a/2: içinde: içinden A//30a/2: bişürselerdi ziyāde: bişürseler A, T//30a/3: getirür: virür A, T//30a/4: bögrekde olan ağrıyı: bögrekde ağrısını A: bögrek ağrısını T//30a/4: ve: bazıncān çok yemek A: baṭlıcānı çok yemek T//30a/5: ider ve: idüp A: ider T//30a/5: irāş-ı müseddeddür: irāş ider messeddür A: irāş ider messeddür T//30a/6: bādī olur ve ḥikāyetde mervīdür ki: bā'ış olur A, T//30a/7: 'anhudan: 'anhu rivāyet iderler ki A: 'anhudan rivāyet olunur ki T//30a/8: te'ālā: Ø T//30a/10: kimse: kimesne A, T//30a/10: resūlu'llāh: resūl A, T

İçinde bāzincān ile kabağ 10. var idi. Aşhābdan bir kimse eyitti kim: “Yā Resūlu’llāh 11. bāzincān yeme. Zīrā mürr-i sevdāyı taḥrīk idüp ağzı daḡı 12. koğıdup marāz irāş ider.” didi. Hemāñ Ḥāzret-i Risālet-penāh 13. şalla’llāhu te’ālā ‘aleyhi ve sellem üç kere me me me 14. buyurdılar. Ya’nī böyle dime dimekdür. Leyle-i isrāda ve 15. cennetü’l-me’vāya dāḡil olup sidretü’l-müntehānuñ altında

30b

1. bāzincānı dalları üstinde görüp didüm ki: “²⁹ يا اخی جبریل البازنجان” ya’nī “Ey birāderüm Cebrā’il, bāzincān 3. degül midür.” Cebrā’il ‘aleyhi’s-selām: “Ne’am yā Muḥammed bu bir şecerdür ki 4. ḡağ te’ālānuñ vaḡdāniyyetine cümle otlardan evvel ikrār 5. eyleyüp ve senüñ nübüvvetüne taşdığ itmişdür انها دواء ال كانت له دواء و شفاء 30 didi ya’nī “Kim ki 8. bāzincānı marāz olur diyü o niyyet ile yerse marīz olur ve eger 9. kim ki devā niyyeti ile yerse şifā ve devā olur.” diyü buyurdılar. 10. Turb ṭabī’ atı ḡār u yābisdür. Balğamı ḡaṭ’ eyler ve mi’deye 11. ziyāde kuvvet virür ve ṭa’āmı ḡazm itdürür ve muḡavvīdür. Cimā’a 12. taḡviyyet virür; ammā geç ḡazm olur. Neffāḡdur. Şalğam ṭabī’ atı 13. ḡār u yābisdür. Turpdan daḡı tīz ḡazm olur semiz ot 14. ile bişmek gerekdür. Tā ki buḡarı men’ eyleyüp cimā’a kuvvet 15. virür ve göz nūrını artırur. Kuvvet-i bāşıraya muḡarriḡdür. Ḥāvuc

31a

1. ṭabī’ atı mu’ tedildür ve ḡarārete ḡarībdür. Ḥükemā bunun adına 2. zencebilü’l-arz

²⁹ *yā āḡi cebrā’ilü’l-bāzincān* “Ey biraderim, Cebrail patlıcan değil midir?”

³⁰ *men ekelehā ‘alā innehā ed-dā’i kānet lehu dāi ve men ekelehā ‘alā innehā ed-devāi kānet lehu devāun ve şifāun* “Kim patlıcanı hastalanırım niyetiyle yerse hasta olur ve kim ki deva niyetiyle yerse şifa ve deva bulur.”

30a/11: bāzincān: baṭlıcān T//30a/11: mürr-i sevdāyı: mürr-i sevdā idi A, T//30a/12: koğıdup: koğudup A, T//30a/12: hemāñ: Ø A, T//30a/12: Ḥāzret-i Risālet-penāh: Ḥāzret-i üülu’llāh A, T//30a/13: te’ālā: Ø T//30a/14: buyurdılar: didiler A, T//30a/14: dimekdür: diyü buyurdılar A, T//30a/14: ve: Ø A, T//30b/1: bāzincānı: bāzincān A//30b/1: dalları üstinde: dallarını aşılı A, T//30b/1: didüm ki: didüm A, T//30b/1: āḡi: Ø A, T//30b/2: ey birāderüm: Ø A, T//30b/3: diyüp Cebrā’il ‘aleyhi’s-selām didi ki yā muḡammed: Cebrā’il didi ki yā muḡammed A: Ø S//30b/4: ḡağ: allāh A, T//30b/5: eyleyüp ve: idüp A, T//30b/5: taşdığ itmişdür: daḡı ikrār eylemişdür A, T//30b/7: ya’nī: Ø A: ya’nī didi T//30b/8: bāzincānı marāz olur diyü o niyyetile yerse: marāz niyyetine yese A, T//30b/8: ve eger: Ø A, T//30b/9: kim ki: Ø T//30b/9: niyyeti ile yerse şifā ve deva: niyyetine yese devā ve şifā A: niyyetine yese deva T//30b/9: diyü buyurdılar: didi A, T//30b/10: eyler ve: idüp A, T//30b/11: ziyāde: Ø A, T//30b/11: virür ve: virür A: virür T//30b/11, 12: ṭa’āmı ḡazm itdürür ve muḡavvīdür. Cimā’a taḡviyyet virür ammā geç ḡazm olur. Neffāḡdur: Ø T: ta’āmı tīz ḡazm itdürür neffāḡdur giç ḡazm olur cimā’a ziyāde kuvvet virür A//30b/13: daḡı: Ø A, T//30b/13: et: Ø T//30b/14: Tā ki: Ø A, T//30b/14: eyleyüp: idüp A, T//30b/15: ve göz nūrını artırur. Kuvvet-i bāşıraya muḡarriḡdür: neffāḡdur A, T//31a/1: ve: Ø A, T

dirler. Cimā‘a kuvvet viren otların eyüsidür. 3. Er ve ‘avret yiyüp mücāma‘at itseleldi evlādları bi-emri ‘llāh 4. irkek olur. Cimā‘a takviyyet viren bundan eyü olmaz. Şoğan 5. tabi‘atı hār u yābisdür ve ğidāiyyeti daħı çoğdur. Cümleden 6. hażma mu‘ayyen olur daħı cimā‘a kuvvet virür. Hāşşeten aq 7. şoğan ola. Sofralarda yiseler muħālif içilen şuların ‘ufūnetin 8. def‘ ve eger şoğanı çig yiseler idi balgamı kaṭ‘ ider; ammā 9. bişmişden balgam mütevellid olur. Şarımşaq tabi‘atı hār u yābisdür. 10. Mi‘de‘i ve kalbi kızdurur ve buħarı dimāğa çıkarur. Bir miqdār 11. baş ağrıdur. Yılan ve ‘akreb şoğanlara ve zehir içenlere berk-i tiryāk-ı ekberden 12. yegdür. Issı günlerde ekl ideler ki hummāya nāfi‘dür 13. Allāhu a‘lem. On ikinci faşl hoş koğulu tāze çiçeklerün 14. tabi‘atları ve vücūd-ı insāna müte‘allik olan fā‘ideleri 15. beyānındadır. Gül hażret-i mefħār-ı kā‘inat ‘aleyhi efzalü ‘ş-şalavāt

31b

1. ve ‘t-teslīmāt buyurur ki: “ان ينظر الى بهاء الله تعالى و يشم ريح انبيائه فلينظر الى الورد و يشمه” 31 ya‘nī “Ḥaḡ sūbhānehū ve te‘ālā ‘azze ve celle hażretleri kendü ‘izzetinden 5. ve hüsn-i ziyetinden halk idüp peygamberlerinün şalavātu ‘alā nebiyyinā 6. ve ‘aleyhimü’s-selām koğularını güle virdi.” Bundan murād budur ki 7. Allāh sūbhānehū ve te‘ālā hażretlerinün ‘izzetle insāna nazār eyleyüp 8. güli koğulaya ve daħı güli koğulamaq, eklen ve şürben isti‘māl eylemek, 9. kalbe ve dimāğa ve cigere kuvvet virür ve süddeleri açar 10. ve gülün

³¹ *innallāhu te‘ālā ḡalake ‘l-verde min bihāyehu ve ce‘ale lehu riħu enbiyāyehu min irāde en yenzeru ilā bihā illahī te‘ālā ve yeşşumu riħu enbiyā‘ehu feleyenzeru ile ‘l-verdi ve yeşşumuhu* “Aziz ve yüce olan Allah kendi yüceliğinden ve güzelliğinden peygamberleri yarattı ve onların kokularını güllere verdi.”

31a/1: Hükemā bunun adına: Etıbbā buña A, T//31a/2, 3: kuvvet viren otların eyüsidür. Er: ‘azım kuvvet virür A: ‘azım kuvvet virüp T//31a/3: evlādları: olan evlādlar A, T//31a/3: bi-emri ‘llāh: Ø A, T//31a/4: Cimā‘a takviyyet viren bundan eyü olmaz: Ø A, T//31a/5: ve: Ø A, T//31a/5: daħı: Ø A, T//31a/5: Cümleden: Ø A, T//31a/6: olur daħı: olup A, T//31a/6, 7, 8: Hāşşeten aq şoğan ola. Sofralarda yiseler muħālif içilen şuların ‘ufūnetin def‘ ve: Ø A, T//31a/8: yiseler idi: yiseler A, T//31a/10: çıkarur: çıkup A, T//31a/10, 11: Bir miqdār baş: başı T: Ø A//31a/11: Yılan ve: Ø A, T//31a/11: şoğanlara: şoğana A, T//31a/11: ve zehir içenlere berk-i tiryāk-ı ekberden: Ø A, T//31a/12: yegdür: nāfi‘dür A, T//31a/12, 13: Issı günlerde ekl ideler ki hummāya nāfi‘dür allāhu a‘lem: Ø A, T//31a/13: koğulu: koğulu A, T//31a/15: Gül: Ø A, T//31a/15, 31b/1: hażret-i mefħār-ı kā‘inat ‘aleyhi efzalü ‘ş-şalvāt: Hażret-i Peyğamber şalla‘llāh te‘ālā ‘aleyhi ve sellem A: Hażret-i Peyğamber şalla‘llāhu ‘aleyhi ve sellem T//31b/1: ki: kim A, T//31b/4: haḡ u sūbhānehū ve te‘ālā ‘azze ve celle hażretleri: Hażret-i Peyğamber şalla‘llāh te‘ālā ‘aleyhi ve sellem buyurur kim taḡkikā allāh te‘ālā güli A: Hażret-i Peyğamber şalla‘llāh te‘ālā ‘aleyhi ve sellem buyurur ki taḡkikā allāh te‘ālā hażretleri güli T//31b/4: kendü: kendi A, T//31b/6: koğularını: koğularını A, T//31b/6: Bundan murād budur ki: Her kim ki A, T//31b/7: sūbhānehū ve: Ø A, T//31b/7: hażretlerinün: hażretinün T//31b/7: eyleyüp: idüp A, T//31b/8: güli koğulaya ve daħı güli koğulamaq: enbiyā ‘aleyhü’s-selām koğusını koğlamaq dilese idi güli koğulasın güli koğlamaq dilese A: enbiyā ‘aleyhü’s-selām koğusı koğlamaq dilese idi güli koğulasın güli koğulamaq T//31b/9: ve cigere: Ø A, T//31b/9: ve: Ø A, T//31b/10: ve gülün: Ø A, T//31b/10: bāridür ve: bārid A: bāridür T//31b/10: ider: idüp A, T

tabî' atı bāriddür ve şafrāyı teskîn ider. Şafrādan 11. hāşıl olan marazları def' ider. Gül şuyı ğaşı olanlara 12. ve qalbe kuvvete ve ıssıdan ā' rız olan sersāma eyüdü; 13. ammā döşek içine gül döşeyüp üzerine yatmak cimā' a 14. ziyān ider. Benefşe tabî' atı bārid ü raṭbdur. Issıdan 15. hāşıl olan ağrıya benefşe koḫulamak fā'ide ider ve bunun

32a

1. şarābı zātü'l-cenbe ve bögrek ağrısına ve quru öksürüğe 2. nāfi' dür; ammā bir miqdār mi' deyi gevşek ider. Yāsemen 3. tabî' atı hār u yābisdür. Yāsemen koḫulamak kocalara nāfi' dür. 4. Yāsemen yağı her zaḫmete nāfi' dür; ammā ziyāde çok çok 5. yāsemeni koḫulamak ādemün beznini şarı ider. Gül şuyına batırup 6. koḫulamak eyüdü. Zerrîn-kaḫeḫ Ḥazret-i Peyğamber şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem 7. buyurur ki: “ لا يقطعها الا هو ” ³² ya' nî “Zerrîn-kaḫeḫ 9. koḫulamak sizün üzeriñize olsun. Taḫkikā yürekde cünün 10. ve cüzāmdan ve baraşdan bir eşer vardur anı bir nesne kesmez.” 11. İllā zerrîn-kaḫeḫ keser ve daḫı Ḥazret-i Enes'den rażıya'llāhu 12. ' anhu eydür ki: “Bir gün Ṭā'ifden Ḥazret-i Risālet-penāh şalla'llāhu 13. te'ālā 'aleyhi ve sellem andan ' abher ihdā eylediler. Mübārek 14. ellerine alup medḫ idüp buyurdılar ki: “ ما احسنك و طيب ريحاء ” ³³ ya' nî “Sen güzelsin ve ne laṭif koḫuñ vardur.”

32b

1. diyü buyurdılar. Enes bin Mālik rażıya'llāhu te'ālā ' anhu 2. eydür ki: “الراس الى

³² 'aleyküm bişemmi'r-riesi fe inne fi'l-ḫalbi ḫabbehu'l-cünün ve'l-cüzām ve'l-baraş la yeḫṭa'uha ilāhu “Zerrin kadeh koklamak sizin üzerinize olsun. Çünkü kalbin hızlı atması, cüzam ve baras hastalığı belirtileri varsa onlardan eser kalmaz.”

³³ mā aḫsenke ve tayyib riḫake “Güzelsin ve çok hoş kokun var.”

31b/11, 12: ğaşı olanlara ve qalbe kuvvete: bayılmağa A, T//31b/12, 13: sersāme eyüdü amma: fā'ide ider A, T//31b/13: döşeyüp: koyup A, T//31b/13: üzerine: üstine A: üstüne T//31b/13, 14: cimā' a ziyān ider: cimā' uñ kuvvetini keser A, T//31b/15: hāşıl olan ağrıya: baş ağrısına A: olan baş ağrısına T//31b/15: koḫulamak: koḫulamak A, T//31b/15, 32a/1: ve bunun şarabı: Benefşe şarabı A, T//32a/1: bögrek ağrısına: bögrekde olan ağrıya A, T//32a/1: quru: Ø A, T//32a/2: bir miqdār: Ø A, T//32a/3: koḫulamak: koḫulamak A, T//32a/3: kocalara: koca kişilere T//32a/4, 5: her zaḫmete nāfi' dür ammā ziyāde çok çok yāsemeni koḫulamak: kulinç zaḫmetine fā'ide ider yāsemini çok koḫulamak A, T//32a/5: şuyına batırup: şunu karup T//32a/6: koḫulamak eyüdü: koḫulamak gerekdür A, T//32a/6: şalla'llāhu: şalla'llāhu te'ālā A//32a/7: buyurur ki: Ø A//32a/8: zerrîn-kaḫeḫ: zerrîni A, T//32a/9: koḫulamak: koḫulamak A, T//32a/9: olsun: olsun kim A: olsun ki T//32a/9: yürekde cünün: qalbede cünündan A, T//32a/11: ve daḫı: anı A: Ø T//32a/11, 12: Ḥazret-i Enesden rażıya'llāhu ' anhu eydür ki: raḫıyallāh te'ālā ' anhu rivāyet ider ki A: enes rażıya'llāhu ' anhu rivāyet ider ki T//32a/12, 13: Ḥazret-i Risālet-penāh şalla'llāhu te'ālā: peyğamber şalla'llāh te'ālā A: peyğamber şalla'llāhu T//32a/13: andan: ḫazretine A, T//32a/13: eylediler: eyleyeler A, T//32a/15: sen güzelsin: sen ne güzelsin A//32a/15: koḫuñ: koḫuñ A, T//32b/1: diyü buyurdılar. Enes bin malik: Ḥazret-i Enes A, T

34” فنكس راسه حياء من رسول الله تعالى وعليه سلم وهو منكس ya’ nī 4. “ Peygamber hāzreti şalla ’llāhu te’ ālā ‘aleyhi ve sellemden utanup 5. başı aşağa eğildi. Ol zamāndan tā kıyāmete dek boynu 6. egridür.” Bununı tabī‘atı hār u yābisdür. Zerrīn-kağehi koğulamağ 7. ruťubetden olan baş ağrısını def’ ider. Huşuşa hammāmdan 8. sonra koğulasalar idi dimāđuđ süddesini ađar ve dağı 9. zerrīn-kağehüğ soğanın fetil-şān iden hatunlar gebe olmaz 10. dirler. Zanbađ tabī‘atı hār u yābisdür. Zanbađ ile yüzi yumak 11. yüzde olan lekeleri giderür ve yüze cilā virür ve zanbağuğ 12. koğusu dimāđı dağı pāk ider ve fuzūli tağlil ider. Şuşam 13. tabī‘atı hār u yābisdür. Ađ ve mā’i olur. Şuşāmuđ koğusu 14. ıssıdan hāşıl olan baş ağrısına zararur; ammā ‘ağreb 15. soğan ādeme eyüdü. Talak ağrısına yađu itseler idi

33a

1. veca‘ını sākin ider. Fesligen Sağıh-i Buğarı ve Müslimde 2. yazar ki: “Hāzret-i Risālet-penāh ‘aleyhi’ş-şalavātu ve’s-selām 3. buyurur ki: “ حفيف الحمل وزكى اىحةالر “ 35” ya’ nī “Bir kimseye reyhān ‘arz 5. eyleseler idi redd eylesesün. Zirā reyhānı götürmek āsāndur, 6. rāyihāsi gāyet tizdür ve laťıfdür.” Tabī‘atı hār u 7. yābisdür. Kođusu kalbe ve dimāđa kuvvet virür. Üzerine 8. şu şaçup koğulasalar idi insānuđ uyđusını 9. getirür. Ođul otı tabī‘atı hār u yābisdür. Dimāđı 10. ta’dil ider. Ođul otın şerbet eyleyüp içse idi 11. sevdādan hāşıl olan hāfađāna ‘acāyib fā’ide ider.

34 fenekese rāsehu hayāen min resūlu ’llāhi te’ ālā ‘alehi ve selem ve huve menkese ’r-resu ilā yevmi ’l-kıyāme “Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemden utanarak başını eğdi. O zamandan kıyamete dek boynu egridür.”

35 men ‘araza ‘aleyhi reyhān felā yürriğ fe innehu hafıfı ’l-mağmel ve zekki ’r-rayıha “Bir kimseye reyhan verildiğinde reddetmesin. Çünkü reyhanı yanında taşımak işleri kolaylaştırır. Kokusu oldukça keskin ve güzeldir.”

32b/4: peygamber hāzreti şalla ’llāhu te’ ālā: Hāzret-i Peygamber şalla ’llāh te’ ālā A: Hāzret-i Peygamber şalla ’llāhu T 32b/5: başı aşağa eğildi: başın aşağı eğdi A: başı aşağı eğdi T// 32b/5: tā: Ø A, T//32b/5: dek: değin A, T//32b/6: Bununı: Ø A, T//32b/6: koğulamağ: koğulamağ A, T//32b/7: ağrısını: ağrısına S//32b/8: koğulasalar idi: koğulasalar A, T//32b/8: süddesini: süddelerisini A//32b/8: ve dağı: Ø A, T//32b/9: zerīn-kağehüğ soğanın fetil-şān iden hatunlar: soğanını fetil idüp götürren ‘avret A: soğanını fetil idüp götürren hatunlar T//32b/10: dirler: Ø A, T//32b/10: Zanbađ ile yüzi yumak: zanbağ yusalar A: zanbağ ile yusalar T//32a/11: giderür ve: giderüp A, T//32b/11: ve zanbağuğ: zanbağınuğ A: zanbağuğ T//32b/12: koğusu: koğusu T//32b/12: dimāđı dağı pāk ider ve fuzūli tağlil ider: dimāđda olan fuzūli tağlil idüp dimāđı pāk ider A, T//32b/13: koğusu: koğusu A, T//32b/14: zararur: zarar ider A, T//32b/15: eyüdü: nāfi’dür A, T//32b/15: itseler idi: eyleseler A, T//33a/1: sākin ider: def’ ider A, T//33a/1: Fesligen: Fesligān A, T//33a/1: sağıh-i buğarı: buğarı A, T//33a/2: hāzret-i risālet-penāh ‘aleyhi’ş-şalavātu ve’s-selām:Hāzret-i Peygamber şalla ’llāh te’ ālā ‘aleyhi ve sellem A: Hāzret-i Peygamber şalla ’llāhu ‘aleyhi ve sellem T//33a/3: buyurur ki: buyurur kim A//33a/4: kimseye: kimse A, T//33a/5: reyhānı: reyhān A, T//33a/5: götürmek: götür S//33a/6: tizdür: tiz A, T//33a/7: Kođusu: Anun koğusu A, T//33a/7: Üzerine: Üstine A, T//33a/8: koğulasalar idi: koğulasalar A: koğulasalar T//33a/8: insānuđ: ademüğ T//33a/8: uyđusını: uyđusını A, T//33a/9: Dimāđı: Kođusu dimāđa A, T//33a/10: otın: otını A, T//33a/10: eyleyüp: idüp A, T//33a/10: içse idi: içseler A, T//33a/11: ‘acāyib: ziyāde A, T

12. Balık otu na'nāya beşzer hoşca қоқар. Hāzret-i Enes 13. rażıya'llāhu te'ālā 'anhu eydür ki: "Peyğamber şalla'llāhu 14. te'ālā 'aleyhi ve sellem buyurur ki: "Leyle-i mi'rācda 'arşuñ 15. etrāfında merzencüş gördüm." Ve yine hāzret-i

33b

1. Enes rażıyallāh te'ālā 'anhu rivāyet ider ki: "Hāzret-i Peyğamber 2. şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem buyurur ki: "عليكم بالمرزنجوش فانه جيد بالخشام³⁶" ya'nī "Merzencüş sizüñ üzeriñize 4. olsun." Kim taḥkikā merzencüş ḥaşem didükleri maraža 5. eyüdür ve bununuñ ṭabī'atı ḥār u yābisdür mi'deye kuvvet 6. getürür incğırmağı def' ider. Eger ki balık otını sirke içinde 7. kaynadup dişi ağrıyan ādem ağzında tutsa fi'l-hāl 8. veca'mı sākin ider. Şeb-būy evlād-ı 'Arab منثور خيري³⁷ 9. dirler. Ṭabī'atı ḥār u yābisdür. Gice ile қоқusu artuğ 10. olur eger ki şeb-būyı döküp bevāsırı olana yaқu 11. itseler idi veca'mı teskīn eyler ve şeb-būyı қоқulamaқ 12. bevāsırı def' eyler ve dağı şeb-būyı қоқulamaқ ādemi 'āşık 13. eyler şovuқdan olan baş ağrısını def' eyler Allāhu a'lem. 14. On üçünci faşl hoş қоқulu buḥūrlar ve vücūd-ı insāna 15. müte'alliқ olan fā'ideleri beyānındadır. 'Üd ṭabī'atı

34a

1. ḥār u yābisdür. Bir ağaçdur ki Hind deryāsından ba'zı 2. Cezā'ir'de biter. Kökini çıkarup dağı tekrār yere gömerler. Tā kim 3. ḥabış yerleri çürüyüp laṭifi қалur ve 'üduñ duḥāni 4. ḡāyet laṭifdür. Yürege ve cigere ve mi'deye kuvvet virür. Dimāğa 5. nef' idüp ve dağı süddelerini açup ḥavāss-ı ḥamseyi tiz idüp 6. ādeme feraḥ getürür ve 'üd

³⁶ 'aleyküm bi'l-merzencüş fenne cīd bi'l-ḥaşem "Merzencüş sizin üzerinize olsun ki ḥaşem hastalığına iyidir."

³⁷ menşūr-ı ḥayrī "Şebboy"

33a/12: Balık otu na'nāya beşzer hoşca қоқар: Balık otu na'nāya beşzer bir hoş қоқulu otdur T: Ø A//33a/12, 13: Hāzret-i Enes rażıya'llāhu te'ālā: enes rażıya'llāhu 'anhu T//33a/13: eydür ki: rivāyet ider ki A, T//33a/13, 14: peyğamber şalla'llāhu te'ālā: Hāzret-i Peyğamber şalla'llāhu T: Hāzret-i Peyğamber şalla'llāh te'ālā A//33a/14: buyurur ki: buyurdı kim A//33a/14, 33b/2: leyle-i mi'rācda 'arşuñ etrāfında () gördüm ve yine hāzret-i Enes rażıyallāh te'ālā 'anhu rivāyet ider ki Hāzret-i Peyğamber şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem buyurur ki: A, T//33b/3: merzencüş-ı ḥuşım: merzencüş A//33b/4: taḥkikā: Ø A//33b/5: eyüdür ve bununuñ: nāfi'dür A//33b/6: getürür: virür A, T//33b/6: Eger ki balık otını: Eger merzencüş S//33b/7: dişi ağrıyan ādem: diş ağrısı için S//33b/7: tutsa: tutsa idi A, T//33b/8, 9: evlād-ı 'Arab خيري منثور dirler: Ø A, T//33b/9: қоқusu artuğ: қоқusu ziyāde A, T//33b/10: olana: olan ādeme A, T//33b/11: itseler idi: eyleseler A, T//33b/11, 12: eyler ve şeb-būyı қоқulamaқ bevāsırı def' eyler ve dağı: idüp bevāsırı def' ider A, T//33b/12, 13: қоқulamaқ ādemi 'āşık eyler: қоқlamaқ dervişlere nāfi'dür ādemi 'āşık ider A, T//33b/13: ağrısını def' eyler Allāhu ā'lem: ağrısına nāfi'dür A, T//33b/14: қоқulu buḥūrlar: қоқulu buḥūr A, T//33b/14: ve: ve dağı ıssı otlaruñ ṭabī'atları ve T: ve dağı ıssı otlaruñ ṭabī'atı ve A//33b/15: fā'ideleri: (?) S//34a/1: Bir ağaçdur: Bu bir ağaçdur ki A, T//34a/1: Hind deryāsından: Hind deryasında A, T//34a/2: dağı: Ø A, T//34a/3: laṭifi қалur ve: laṭifi қала A: laṭif olanı қала T//34a/5: ve dağı: Ø A, T//34a/6: getürür ve 'üd: virür. 'Üdi A, T//34a/6: eyler: ider A, T//34a/7: eyleseler: idüp yeseler A, T

çeynemek ağız koğusını laṭif eyler. Ma'cūn 7. eyleseler ta'āmı ḥazm itdürmek için yiseler ḡāyet 8. eyüdü ve cimā'a daḡı taḡviyyeti kemālinedür. 'Anber 9. ṭabī' atı ḡār u yābisdür. Diyār-ı Bağdād'da yerden zift ḡaynaduđı 10. gibi Hind deryāsınuḡ dibinden ḡaynaduđı çıkar. Deryā kenārlarında 11. bulurlar ve ba'zıları dirler ki: "Deryā-yı Hind'de olan balıḡlar 12. ḡa'r-ı deryāda 'anberi ekl eyleyüp ölürler. Hind Deryāsı'nuḡ 13. sevāhilinde olan şayyādlar ol ölmüş balıḡları bulup 14. 'anberden helāk olduğını bilürler. Ḳarnı içinden 'anberi 15. iḡrāc eyleyüp cem' iderler." ve daḡı ba'zıları eydür ki:

34b

1. "Ol balıḡnuḡ yumurdası 'anberdür; ammā bu nev' 'anber maḡbūl degüldür." 2. ba'zıları eydür ki: "Bu sözüḡ aşı yokdur." ki tüccārdan ba'zıları ḡikāyet 3. idüp dirler ki: "Hind vilāyetlerinde ḡāyet de yüksek taḡlar 4. vardur ki insān ḡıkmaḡa imkān yokdur. Ol taḡda ḡüzel koḡulu 5. ba'zı otlar biter ki anuḡ yapraḡından ekl iden ḡazālda misk 6. olur ve ḡiçegin cem' iden arular yapduğı gibi içinde bal 7. mumı gibi 'anber ḡāşıl olur. Seyl ve yaḡmurlar deryāya getirüp 8. sevāhilinde anı bulurlar." ammā ehl-i vuḡūfdan ḡikāyet iderler ki: 9. "Hevā şedid olduğı zamān Deryā-yı Hind'ün temevvücünden 10. üzerinde bir cins şaruca köpük ḡāşıl olur ve hevā 11. laṭif olduğı zamān deryānuḡ kenārında cem' olup şimşek 12. te'şirinden ol maḡalde 'anber ḡāşıl olur." dirler; ammā ḡaḡikat-i ḡāl 13. budur ki 'anberün aşı bilinmemişdür. Gerḡi kim Hind Deryāsı'nuḡ 14. kenārlarında bulurlar; ammā 'an-aşıl neden ḡāşıl olduğı bilinmez. 15. eyüsi oldur ki eşheb ola. Yaḡlu ola siyāhı yaramazdur ḡāh olur ki

35a

1. bal mumı ve lāden vaż' idüp zāmḡ ve kireci maḡlūḡ iderler. 2. Maḡbūl olan vezinde

34a/7, 8: itdürmek için yiseler ḡāyet eyüdü ve cimā'a daḡı taḡviyyeti kemālinedür: ḡazm itdürüp cimā'a ḡuvvet virür A, T//34a/9: Diyār-ı Bağdād'da: Bağdād'da A, T//34a/9: yerden: bir yerden T //34a/10: kenārlarında: kenārında A, T//34a/11: ve: Ø A, T//34a/12: eyleyüp: idüp A, T//34a/13: ol: Ø A, T//34a/14: olduğını: olduğın A, T//34a/14: içinden: içinde A//34a/15: eyleyüp: idüp A, T//34a/15: ve daḡı: Ø A, T//34a/15: eydür ki: Ø A, T//34b/1: yumurtası: yumurtasını A//34b/1: bu nev' anber: 'anberün bu nev'i A, T//34b/2: eydür ki bu sözüḡ: dirler ki bu ḡavliḡ A: ba'zıları dirler ki bu ḡavliḡ T//34b/2: yokdur ki: yokdur A, T//34b/2: tüccārdan ba'zıları: tüccārdan A, T//34b/3: vilāyetlerinde ḡāyet de: vilāyetinden ḡāyet ile A, T//34b/4: vardur ki: vardur ki anda T//34b/4: yokdur: degüldür A, T//34b/4: taḡda: taḡdan A//34b/4: koḡulu: koḡulu A, T//34b/5: yapraḡından: yapraḡı A: yapraḡın T//34b/6: olur ve: ḡāşıl olup A, T//34b/6: iden: idüp S//34b/6: yapduğı gibi: Ø A, T//34b/6, 7: bal mumı gibi: Ø A, T//34b/7: ḡāşıl olur: ḡāşıl olup A, T//34b/8: sevāhilinde anı: deryā kenārında A, T//34b/8: ammā: Ø A, T//34b/8: ḡikāyet iderler ki: ba'zıları dirler ki A: ba'zıları dirler kim T//34b/10: üzerinde: üstinde A, T//34b/10: şaruca: şarıca A, T//34b/10: ve: Ø A, T//34b/11: kenārında: kenārına A, T//34b/12: dirler: Ø T//34b/13: budur: bu T//34b/14: olduğı bilinmez: olduğın bilinmezler A: olduğın bilmezler T//34b/15: eşheb: eşhib A//34b/15: ola: olur A: olup T//34b/15: ḡāh: ḡāhi T//35a/1, 2: vaż' idüp zāmḡ ve kireci: maḡlūḡ iderler maḡbūl olan: ve zāmḡ ve kirec ḡatup ḡile iderler maḡbūl olan 'anberden A: 'anber T

hafif ola. Rengi bozrak olandur 3. ve ‘anberün қоһусу қалбе ve dimāğa қуввет virüp havāşş-ı hamseyi 4. şāfi ider ve daһı pirlere қуввет virüp қanı şāfi ider; 5. ammā ıssı günlerde ‘anberi қоһуламақ cigerinde һarāreti olan ādeme 6. zarar ider. Meger ki cüz’ice kāfūr ile қоһуlayalar ki zararını 7. def’ ide. Muһaşşıl ‘anber gāyet laţifdūr. Misk bununuñ tabi’ atı 8. һār u yābisdūr. Özbek vilāyetinüñ eţrafında Hıţā ve Hotan 9. tağlarında olur ve ol tağlarda olan āhūlaruñ göbeginde 10. һāşıl olur. Hikāyet olunur ki: “Ol tağlarda bir laţif 11. ot biter ki rāyiһası miskden ātyebdūr. Ol otdan қoyun 12. ve gayı hayvān yise eti ve қanı misk gibi қоқар.” Şāhibü’l-minhāc 13. eydūr ki: “Ol otdan bir kimse yise idi andan çıkan yel misk 14. gibi қоқар. Eger miski bān yağıyla қarışdurup başa sürseler 15. nāzle’i men’ eyleyüp dimāğa қуввет virür. Eger şeb-büy yağıyla

35b

1. қarışdurup zeker başına sürseler çok çok cimā’ 2. itmege ma’in olur ve miski çok қоһуламақ ve daһı yanınca götürmek 3. ādemüñ beñzini şarardur ve miski ma’ cūnla ve şerbetle çok isti’ māl 4. eylemek ağız қоһusını kem eyler.” Müşk daһı a’ lādur ve laţifdūr eyüdü. 5. Şandal bununuñ tabi’ atı bārid ü yābisdūr. Mi’ deye қуввет virür. 6. Issıdan olan baş aғrısına gül suyuyla ma’an sürseler idi 7. aғrısını giderür ve һafaқāna şandal şarābı nāfi’ dūr. Harāreti 8. def’ eyleyüp bedene қуввет virür; ammā bir miқdār қābizdur. Қаранfil 9. bununuñ tabi’ atı һār u yābisdūr. Mi’ deye ve cigere ve dimāğa 10. қуввет virür ve göñül dönmesine nāfi’ dūr ve sevdāyı giderür 11. ve қалбе feraһ virür. Ağızda olan қоһuyı güzel ider ve gözün nūrını 12. arturur. Dārçin bununuñ tabi’ atı һār u yābisdūr. Sürme 13. idüp göze çekseler gözün zulmetini def’ idüp nūrını 14. arturur. Dārçini

35a/3: ve: Ø A, T//35a/3, 4: havās-ı hamseyi şāfi ider ve daһı pirlere қуввет virüp: havās-ı hamseyi şāfi қилur pirlere қуввет virüp T: Ø A//35a/4, 5: қanı şāfi ider ammā: қanı ziyāde ider A, T//35a/5: ‘anberi қоһуламақ: ‘anber қоқламақ A, T//35a/5: һarāreti: һarāret A, T//35a/6: қоһуlayalar: қоқламақ gerekdūr A: қоқуlaya T//35a/6, 7: ki zararını def’ ide. Muһaşşıl ‘anber gāyet laţifdūr: Ø A, T//35a/7: bununuñ: Ø A, T//35a/8: eţrafında: eţrafında ve A, T//35a/9: olur ve ol tağlarda: Ø A, T//35a/9: āhūlaruñ: geyiklerüñ A, T//35a/10: olunur ki: iderler ki A, T//35a/11: ki: kim A, T//35a/12, 13: қoyun ve: Ø A, T//35a/12: қоқар: қоқardı laţife A, T//35a/13: ol otdan bir kimse: bir kimesne ol otdan A, T//35a/13: yel: Ø A//35a/14: қоқар: қоқardı A, T//35a/15: eyleyüp: idüp A, T//35a/15, 35b/1: yağıyla: yağıyla yağıyla S//35b/1: zeker: zekerüñ A, T//35b/1: sürseler çok çok: sürseler idi çok A, T//35b/1, 2: cimā’ itmege A, T//35b/2: ve: toғurmayan һatunlar kendüleri ‘ilāc eyledügi zamān içine misk қosalар gebe olmağa ma’in olur A, T//35b/2: қоһуламақ: қоқламақ A, T//35b/2: ve daһı: ve A, T//35b/2: yanınca: yanında A, T//35b/3: ve: Ø A, T//35b/4: қоһusını kem eyler: қоқusını kem ider A, T//35b/5: bununuñ: Ø A, T//35b/6: ma’an sürseler idi: sürseler A, T//35b/7: ve: Ø A, T//35b/8: eyleyüp: idüp A, T//35b/8: қābizdur: қābiz ider A, T//35b/9: bununuñ: Ø A, T//35b/10: ve: Ø A//35b/10: göñül dönmesine nāfi’ dūr ve: göñül dönmesini def’ ider A, T//35b/10, 11: giderür ve: def’ idüp A: def’ ider T//35b/11: getürür: virür A, T//35b/11: ve: ve daһı A, T//35b/12: arturur: ziyāde ider A, T//35b/12: bununuñ: Ø A, T//35b/13, 14: def’ idüp nūrını arturur: giderür nūrını ziyāde ider A, T//35b/14: eyleyüp yiseler idi: idüp yiseler A, T

ma' cün eyleyüp yiseler idi cigerde olan 15. süddeleri açar istiskâyı giderür ve dağı kalbi tefrih idüp

36a

1. mi'deye kuvvet virür. Dārçini çeyneyüp cimā' maħallinde 2. zekerine sürseler cimā' a ol deñlü lezzet vire kim ta' bir olunmaz. 3. Dār-i fülful bunun da dağı ħār u yābisdür ve mi'deye kuvvet 4. virüp ta'āmi tiz ħazm olmağa ma'in olur. Meniyi ziyāde idüp 5. cimā' a kuvvet virür. Zencebıl bunun da tabi' atı ħār u yābisdür ve 6. ammā ħıfzı ziyāde eyler. Sürme gibi göze çeksel cilā 7. virüp nürını artırur. Mi'de ve ciger şovukluğına eyüdü 8. ve dağı muqavvidür ziyāde cimā' a kuvvet virür. Ğalız balğamı arıdup 9. ishāl ider. Zurunbād bu dağı tabi' atı ħār u yābisdür. 10. Merāk-ı batnda olan riyāhı taħlil idüp şoğan ve şarımşak 11. rāyihāsın giderür ve ādemi semirdüp kalbi tefrih eyler. Ağulu cānavar 12. şoğduğı ādeme nāfi'dür ve sevdāyı ishāl ider ba'zıları 13. dirler ki zurunbādı çok isti'māl itmek kabza zararlıdır ve lakin 14. yarbuz anuñ zararını men' ider. Büber büberüñ tabi' atı 15. ħār u yābisdür. Mi'dede olan yelleri dağıdır sinirleri

36b

1. kızdurur ve balğamı dağı arıdur. Mi'de'i pāk ider naṭrūn ile 2. karışdurup behaķı olan ādeme sürseler behaķı def ider. Cimā' a 3. kuvvet virür. Kimyon bunun tabi' atı ħār u yābisdür. Yürekde 4. olan şoğılcanı öldürür. Rihi taħlil ider. Sirke ile 5. kemmünü meshük istinşāk eyleseler burun kanın keser; ammā çok 6. isti'māl eylemek de beñzi şarı ider. Kemmünü tuz ile çeyneseler 7. göz kabağında biten kıllı kıparup yerine tükürse idi bir dağı 8. kıllı bitmeye. Çörek otu Ebū Hureyre rażıya'llāhu te'ālā 'anhu 9. rivāyet ider ki: "Ĥazret-i Peyğamber şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem 10. من كل داء الا السام

35b/15: açar: açup A, T//35b/15: giderür: def ider A, T//36a/1: Dārçini: Dārçin A//36a/1, 2: cimā' maħallinde zekerine: cimā' a kuvvet virüp cimā' maħallinde zekere A, T//36a/2: ol deñlü lezzet vire: kuvvet ve lezzet virür A: lezzet virür T//36a/3: bunun da dağı: Ø A, T//36a/3: ve: Ø A, T//36a/4: virüp: virür T//36a/4: idüp: kuvvet idüp A//36a/5: bunun da: Ø A, T//36a/5, 6: ve ammā: Ø A, T//36a/6: eyler: ider A, T//36a/6, 7: Sürme gibi göze çeksel cilā virüp nürını artırur: sürme idüp göze çeksel nürını ziyāde ider A: Ø T//36a/7, 8: Mi'de ve ciger şovukluğuna eyüdü ve dağı muqavvidür ziyāde: mi'deyi ve ciger şovukluğın giderüp iślāh ider A, T//36a/8: Ğalız balğamı: Balğam-ı Ğalızı A, T//36a/9: bu dağı: Ø A, T//36a/11: rāyihāsın giderür ve: rāyihāsını kaṭ' idüp A, T//36a/11: eyler: ider A, T//36a/11: Ağulu: Ağulu A, T//36a/12: nāfi'dür ve: nāfi' var A, T//36a/13: itmek: eylemek A, T//36a/13: ve: Ø A, T//36a/14: men': def A, T//36a/14: büberüñ anuñ A: Ø T//36b/1: ve balğamı dağı arıdur mi'de'i: balğamı A: balğamı arıdup T//36b/2, 3: Cimā' a kuvvet virür: Ğalız ta'āmları latif idüp cimā' a kuvvet virür A, T//36b/3: Kimyon: ammā kemmün A: Kemmün T//36b/3: bunun: Ø A, T//36b/4: öldürür: kaṭ idüp A//36b/4, 5: Sirke ile kemmünü meshük: eger kemmünü saħķ idüp sirke ile A, T//36b/5: eyleseler: eyleseler idi A, T//36b/5: kanın: kanını A, T//36b/5: ammā: kemmünü A, T// eylemek de beñzi: eyleseler ādemüñ beñzini A: eylemek beñzi T//36b/6: S Ø; 'Asel ile ma' cün idüp yeseler istiskâyı ve () giderür A, T//36b/6: çeyneseler: çeynemek A, T//36b/7: tükürse idi: tükürseler A, T//36b/8: kıllı: Ø A, T

اليكم بهذه الحبة السوداء فان فيها شفاء³⁸” diyü buyurdılar ya‘nî “Sizün üzerinize olsun. 12. Bu ḥabbetü’s-sevdā kim taḥkikā anda her marazda ḥalāş için devā 13. vardur. İllā ecel için yokdur.” diyü buyurdılar. Bununun ṭabī‘atı ḥār u 14. yābisdür. Balgāmı kaṭ‘ ider yelleri ve yürek şişini taḥlil ider. 15. Eger kavurup gök bez içinde istişmām itseler dimāğ süddesini

37a

1. açar. Zükkāmı giderür. Ḥayzı ṭutulan ‘avretün göbeğin 2. yaḳu eyleseler ḥayzı açar. Bal şerbeti ile içseler kavuḳda 3. ve bögrekte olan taşları eridür. Balgāmı ve sevdāyı giderür. 4. Cevzü’ṭ-ṭayyib ṭabī‘atı ḥār u yābisdür. Mi‘deye ve cigere 5. kuvvet virür. Ağzı koḫusını güzel ider. Laḳveye ve fālice nāfi‘dür. 6. Ṭalāk ağrısını giderür ve kuşmağı men‘ ider. Sill marazına nāfi‘dür ve eger 7. cevzi saḫḳ idüp ḥayzdan sonra ḥatunlar götürse 8. gebe olmağa ma‘in olur. Ma‘cünün yiseler cimā‘a 9. taḳviyye virür ve bir miḳdār daḫı bengī ider. Cevz-i Hindī 10. ṭabī‘atı ḥarāret ile i‘tidāle karībdür. Şıḳ şıḳ şu dökmeḳden 11. ḥāşıl olan kederi def‘ ider ve cimā‘a kuvvet virür. 12. Ġidāiyyeti çokdur; ammā mi‘deye şıḳlet virür ve yenildüğü 13. zamānda siyāḥ ḳabuğı şoyulup peynir şekeriyile yenmek gerekdür 14. ve anı çok çok yemek ādemün göñlini döndürüp yüregini 15. bayıldur. Eger bu ‘illetler zāhir olursa üzerine ekşi enār

37b

1. şarābı içeler. Maşṭakī ṭabī‘atı ḥār u yābisdür. Gönlekden 2. ziyāde nāfi‘dür. Maşṭakī’i

³⁸ ‘aleyküm biḥazi el-ḥabbetü’s-sevdāi fe inne fiḥā şifāun min külli dāin ille’s-sām “Ḥabbetü’s-sevdā sizin üzerinize olsun ki her hastalığa devası vardır; ancak eceleyoktur.”

36b/8: te‘ālā: Ø T//36b/9: ider ki: idüp dir ki A, T//36b/9: te‘ālā: Ø T//36b/11: diyü buyurdılar: Ø S//36b/12: marazda: marazdan A, T//36b/13: Bunun: Ø A, T//36b/14: ider: idüp A, T//6b/15: kavurup: çörek otını kavurup A, T//36b/15: gök: bir gök A: bir gök boyalı T//36b/15: itseler: eyleseler A: eyleseler idi T//36b/15, 37a/1: dimāğ süddesini açar: ādemün süddelerin açup A, T//37a/1, 2: ‘avretün göbeğin yaḳu: ‘avretlerin göbeline çörek otını yaḳı A, T//37a/2: eyleseler: itseler idi A//37a/2: ḥayzı: ḥayzını A//37a/2: Bal: ‘Asel A, T//37a/2: içseler: ezüp içeler idi A, T//37a/3: taşları eridür. Balgāmı ve sevdāyı giderür: taşları arıdup çıkar. Balgāmıdan sevdādan olan ḥummāya nāfi‘dür A: taşları arıdup çıkaralar. Balgāmıdan sevdādan olan ḥummāya nāfi‘dür T//37a/4: ṭabī‘atı: bunun ṭabī‘atı A, T//37a/5: Ağzı koḫusını: ve ağzı koḫusını A, T//37a/5: ider: idüp A, T//37a/6: ağrısını giderür ve: ağrısını giderür A, T//37a/6: Sill marazına nāfi‘dür: marazına nāfi‘dür A: Ø S//36b/6: ve eger: Eger ki A: Egerçi T//37a/7: idüp: ideler S//37a/7: götürse: götürseler idi A: götürseler T//37a/8: Ma‘cünün: Eger ma‘cün idüp A, T//37a/8: yiseler: yiselerdi T//37a/9: taḳviyye virür ve bir miḳdār daḫı bengī ider: ziyāde kuvvet virür A, T//37a/10: dökmeḳden: dökmeḳde A//37a/11: ider ve: idüp A: ider T//37a/11: virür: virüp A, T//37a/12: ammā: Ø A, T//37a/12: ve: Ø A, T//37a/13: zamān da siyāḥ: zamān içinün kara A, T//37a/13: ḳabuğı: ḳabuğunu T//37a/13: şoyulup: şoyup A, T//37a/14: ve anı çok çok: Hindüstān cevzini çok A: Hindüstān cevzin çok T//37a/14: göñlini: göñlin A, T//37a/14: döndürüp: dönderip T//37a/15: Eger: Ø A, T//37a/15: üzerine: üstine A, T//37a/15: enār: nār A, T//37b/1: içeler: içe T//37b/1: Maşṭakī ṭabī‘atı: maşṭakī seyr ile (?) ile daḫı maşṭakī (?) A, T

çeynemek başda olan balgamı 3. çeker ve hıfzını arturur ve cigerde olan şişe eyüdür. 4. Mi'deye kuvvet getirür ve mi'denün içinde olan rîhi 5. giderür. Gegirmek ile ammâ ba'zı hükemâ meşâneye ziyân 6. eyler. Keşir ile isti'mâl olunmak gerekdür. Zirâ maştakînün 7. muşlihi keşirdür vallâhu a'lem. On dördüncü faşl cevâhirün 8. tabî'atı ve hâşşaları ve vücüd-ı insâna müte'allik 9. olan fâ'ideleri beyânındadır. Elmâs tabî'atı bārid ü 10. yābisdür yāhūd hār u yābisdür. Bu bir taşdur ki cümle cevāhir 11. bununla delinür; ammâ elmâsı kurşun ile delerler ve eger elmâsı 12. biñ pāre eyleseler her pāresi üç köşelü olur ve dağı 13. Serendīb vilāyetinde bir vādide bulurlar ve elmâs semm-i kātildür 14. bir kırātı ādemi öldürür ve bir kimseye elmâs yedürseler idi 15. anuñ 'ilacı budur ki evvelā ılıcağ şu içireler ve yağla kuşdurular

38a

1. ba'de süd içireler tā ki zararını def eyleyüp gidere. Hāşşa hekim Aristo eydür ki: "Elmas ağız içine almak cā'iz degüldür. Zirâ bi'l-hāşşa dişleri kırar." 2. Yākūt tabî'atı mu'tedildür. Üç sınıf olur gök 3. ve şaru ve dağı kızıl olur. Eyüsi kızıl olup nāra müşābih 4. olandur kim aña yākūt-ı rümmānī dirler. Vezinde cümle taşlardan 5. ağırdur ve aña āteş zarar eylemez. Kalbe dağı kuvvet virür ve ferağ virür. 6. Zehr yiyen ādeme eyüdür. Yākūtu ma'cün idüp yiseler idi zehrün 7. her kankı sınıf dağı olursa ziyānı aña degmez. Aristeḫālīs 8. hekim eydür ki: "Bir şehirde 'azīm-i tā'ün olsa yākūtdan 9. hātem taķınan veyāhūd kılāde gibi boynında olsa ol ādeme 10. bi-emri'llāhi te'ālā tā'ün işābet eylemeye ve halkuñ gözine heybetlü görine 11. ve dağı yākūtdan hātem taķınan ādemi bi-emri'llāhi te'ālā yıldırım urmaya." 12. ve dağı şuya boğulmadığı hod

37b/2: ziyāde nāfi'dür: nāfi' ve laḫīfdür A, T//37b/2: Maştakī'i: Maştakī A, T//37b/3: çeker ve hıfzını arturur ve: çeküp hıfzını ve zekāyı ziyāde idüp A: çeküp hıfzı ve zekāyı ziyāde idüp T//37b/3: şişe: işlere T//37b/3: eyüdür: nāfi'dür A, T//37b/4: getirür ve: virüp A, T//37b/5: giderür. Gegirmek ile ammā: gegirmek ile iḫrāc ider A, T//33b/5, 6: hükemā meşāneye ziyān eyler: ba'zıları meşāneye zarar ider A, T//37b/6: olunmak: Ø A: itmek T//37b/6: zirā: Ø A, T//37b/7: vallāhu a'lem: demişler A, T//37b/8: tabî'atı: tabî'atları A, T//37b/8: ve hāşşaları: Ø A, T//37b/10: yāhūd hār u yābisdür lā: ba'zıları böyle demişler ba'zılar dağı hār u yābisdür A: ba'zıları böyle demişlerdür ki dağı hār u yābisdür T//37b/10: cevāhir: Ø S//37b/11: ve: Ø A, T//37b/12: köşelü: köşeli A, T//37b/12: ve dağı: Ø A, T//37b/13: vādide: dere vardur anda A, T//37b/13: ve: Ø A, T//37b/14: öldürür ve: helāk ider A, T//37b/14: yedürseler idi: yedürseler A, T//37b/15: şu: şu içireler A, T//37b/15: ve: ba'de A, T//37b/15: kuşdurular: kuşdurup A, T//38a/1: ki: kim A, T//38a/1: zararını def eyleyüp gidere: zehrini def idüp ol kişi hālāş ola A: zehrini def ide ol kişi hālāş ola T//38a/1: Hāşşa hekim Aristo eydür ki elmas ağız içine almak cā'iz degüldür zirā bi'l-hāşşa dişleri kırar: Ø S//38a/3: şaru: şarı A, T//38a/3: dağı: Ø S//38a/3: olur. Eyüsi kızıl olup: olup A, T//38a/5: ve: Ø A, T//38a/5: eylemez: virmez A, T//38a/5: dağı: Ø A, T//38a/5: virür ve ferağ virür: virüp ferağ getirür A, T//38a/6: eyüdür: nāfi'dür A, T//38a/6: idüp: Ø S//38a/6: yiseler idi: yiseler A, T//38a/7: sınıf dağı olursa ziyānı aña degmez: cins olursa olsun anuñ zararını def ider hāşşa şerife A, T//38a/8: ki: kim A//38a/8: 'azīm-i tā'ün: tā'ün A, T//38a/9: taķınan: daķına A, T//38a/9: gibi boynında olsa ol ādeme: idüp boynuna götüren kimesne A, T//38a/10: eylemeye ve: itmeye ve dağı A, T//38a/11: ve dağı: Ø T//38a/11: yākūtdan hātem: yākūt yüzük A, T//38a/12: Bu ğarībdür ki: Hāşşa-i ğarībe A, T

meşhürdür. Bu garībdür ki 13. Aḥmed bin Yūsuf eş-Şığāsī eydür ki: “Altı yüz otuz iki târihinde 14. diyâr-ı Mısr’da Şerīf-i Cevherī dirler bir kimesne ile muḳâbil 15. oldum. Cevâhir ‘ilmini a’lâ biliyordu. Dâ’imâ Mısr’dan Hindustân’a

38b

1. varur gelürdi. Ol Cevherī rivāyet ider ki diyâr-ı Hind’de 2. dirler kim bir âdemün yanında yâḳût olsa idi ol âdem 3. ayrı zamânda çekmedügi gümânı çeker ve bir kimse şuşuzlıkda 4. yâḳûtı ağzında tutsa şuşuzlığı geçer. Ma’cûnı ḥod ziyâde muḳavvîdür. 5. Ḳaranfil ile ovalamak gerekdür.” Zümürüd tabî’atı bârid ü yâbisdür demişler ve ba’zıları 6. ḥâr u yâbisdür didiler. Zehirlenmiş âdeme üç arpa ağırı zümürüdi 7. şahḳ idüp içürseler idi zehrün zararını def’ ider 8. ve daḫı zümürüdün ḥâşşāsındandur şar’ zaḫmetine mübtelâ olan 9. kişi zümürüdden ḥâtem taḳınan âdemün zaḫmeti def’ ola ve zümürüd 10. taḳınmış kimesnenün yanına zehirlü ḥayvân gelmez ve geldükde daḫı 11. eylemez. Aristo ḥekimden rivāyet olunur ki: “Kendü zamânında 12. ḥizmet eyledügi pâdişâhlarına vaşiyet eylerdi ki şâhzâdeleri 13. toḡduḡı zamân boyuncuḳlarına boncuḳ yerine zümürüd aşuḡ 14. diyü tâ kim şıbyân zaḫmetlerinden emîn ola. Tâ’ün 15. işâbet itmeye ve zehirlü ḥayvân kâr eylemeye.” ehl-i tecribe

39a

1. dirler ki: “Engürek yılanı zümürüdi görse gözleri aḡrır.” 2. La’l tabî’atı mu’ tedildür. Eyüsi belihşân vilâyetinden gelür. Evlâd-ı ‘Acem lâyı ḥazf idüp yerine dal getürüp

38a/12: boḡulmadıḡı ḥod meşhurdur: boḡulmaya. Bir barmaḡında yâḳût dan ḥâtem olan kimsenün şuya boḡulduḡı görülmemişdür A: boḡulmaya barmaḡında yâḳût ḥâtem olan kimsenün şuya boḡulduḡı görülmemişdür T//38a/13: eydür ki: Ø A//38a/13: altı yüz otuz iki: altı yüz otuz A, T//38a/14, 15: ile muḳâbil oldum: var idi A, T//38a/15: a’lâ biliyordu: ziyâde bilüp A, T//38a/15: Mısr’dan: diyâr-ı Mısr’dan A: diyâr-ı Mısr’da T //38a/15: Hindustâna: Hindistâna T//38b/1: cevheri: Ø A, T//38b/1: ider ki: Ø T//38b/1, 2: diyâr-ı Hind’de dirler kim: Ø A, T//38b/2: âdem: Ø A, T//38b/3: çekmedügi gümânı çeker ve bir kimse şuşuzlıkda yâḳûtı ağzında tutsa şuşuzlığı geçer: çekmege kâdir olmadıḡı gümânı yanında yâḳût olduḡı vakit çeker yâḳût zâ’it zamânda ağzına ḳosa idi şuşuzlığı keser A: çekmege kâdir olmadıḡı gümânı yanında yâḳût olduḡı zamânda ağzına ḳosa idi şuşuzlığı keser T//38b/4, 5: Ma’cûnı ḥod ziyâde muḳavvîdür ḳaranfil ile ovalamak gerekdür: yâḳûtı şahḳ idüp ḳaranfil ile yiseler ḳalbe ḳuvvet virüp ḥafakânı def’ ider A, T//38b/5: tabî’atı: tabî’atında ihtilâf vardır ba’zıları bârid ü yâbisdür demişler ve ba’zıları A: tabî’atında ihtilâf vardır ba’zıları ḥâr u yâbisdür ba’zıları T//38b/6: didiler: demişler A: demişlerdür T//38b/6: Zehirlenmiş: zehir yemiş A, T//38b/7: içürseler idi: içürseler T//38b/8: ve daḫı: Ø A, T//38b/8: ḥâşşāsındandur: ḥâşşāsından sonra A, T//38b/9: taḳınan âdemün zaḫmeti def’ ola ve: taḳınsa idi anuḡ şara’ı def’ ider ve daḫı A: taḳınsa anuḡ şara’ı def’ ola ve daḫı T//38b/9, 10: taḳınmış kimesnenün: ḥâtemi taḳınan âdemün A: ḥâtem taḳınan âdemün T//38b/10: zehirlü: zehirlü A, T//38b/10, 11: ve geldükde daḫı eylemez: Ø A, T//38b/11: Aristo ḥekimden rivāyet olunur ki: idüp dir idi kim A, T//38b/12: şâhzâdeleri: şâhzâdelere A: şâhzâdeler T//38b/13, 14: aşuḡ diyü: aşmak gerekdür A, T//38b/14: şıbyân zaḫmetlerinden emîn ola: anlara şar’ zaḫmetinden emîn olup A: anlara şar’ zaḫmetinden T//38b/15: ve: ve daḫı anlara A: daḫı anlara T//38b/15: zehirlü: zehirlü A, T//38b/15: kâr eylemeye: zafer bulmaya A, T//39a/1: ki : kim T//39a/1: engürek yılanı: yılan A, T//39a/1: gözleri aḡrır: fi’l-hâl iki gözleri kör olur A: fi’l-hâl iki gözi kör olur T//39a/2: eyüsi: Ø A, T

Bediḥşān dirler. Eyüsi la‘l-i Bediḥşānī dimekle ma‘rūfdur. Levni 3. yāḳuta beñzer, lâkin yāḳutuñ rengi la‘le ġālibdür. Bir kimse la‘lün 4. yigirmi arpa ağırı yüzük taḳınsa ol kimse ḳorḫulu düş görmeye. 5. İrkek ve dişi la‘li götürmekde ziyāde ḳuvvet-i cimā‘ı taḥrîk ider. 6. Anuñ içündür kim ḫatun kısmı ekşeriyā la‘l yüzük iderler. Zeberced 7. ṭabī‘atı bārid ü yābisdür. Şekli zümürüde beñzer; ammā levni bir miḳdār beyāza 8. mā‘ildür ve zebercedde ḫāşşa çokdur. Eger zebercedi ḫamruñ içine 9. ḳoysalar idi ḫamruñ keyfiyyetini tebdil idüp sirke gibi ider 10. ve eger zebercedden bir deng miḳdārı saḫḳ eyleyeler ve içeler 11. ziyāde ḳalbe ḳuvvet virür ve gözün nūrını ziyāde ider. 12. İncü ṭabī‘atı mu‘tedildür ve bürüdete mā‘ildür. İncüye çok 13. çok nazar eylemek ġamı giderür ve feraḫ virür. Ma‘cūna ḳatsalar veca‘ 14. ḳalbi ve ḫafaḳānı ve ba‘zı vesveseyi def eyles; ammā ḳavuġa 15. ziyān eyles. Muşliḫi mercān kökidür. Pîrûze ṭabī‘atı bārid ü yābisdür.

39b

1. Eger saḫḳ idüp içseler aña zehir yedürseler aşlā aña kār eylemez. 2. ‘Aḳreb ve müziler şoḳduġına eyüdü. Zehrini def ider. Aḫmed-i Şıġāsī 3. risālesinde yazar ki: “Mülük-ı ‘Acem ekşeriyā barmaklarında pîrûze 4. ḫātemi gidermezler.” İ‘tikādlarınca dirler ki pîrûzeyi götüren ādem ḳatlden 5. emîn olur. Zîrā ki görülmüş degüldür ki ḳatlı olınmış bir ādemün barmāġında 6. pîrûze ḫātem buluna. Anuñ içündür ki sâir cevhere nisbet pîrûzeye ziyāde raġbet 7. eyleyüp taclarında götürürler. Cenk günlerinde pîrûze

39a/2: Evlād-ı ‘acem lāyı ḫazf idüp yerine dal getirüp bediḥşān dirler. Eyüsi la‘l-i bediḥşānī dimekle ma‘rūfdur A: Evlād-ı ‘acem lāyı ḫazf idüp yerine dal getirüp bediḥşān dimekle ma‘rūfdur T//39a/2: Levni: La‘lün levni A, T//39a/3: beñzer: beñzemez A//39a/2, 3: Levni yāḳuta beñzer lâkin yāḳutuñ rengi la‘le ġālibdür: Ø A, T//39a/3, 4: Bir kimse la‘lün yigirmi arpa ağırı yüzük taḳınsa ol kimse ḳorḫulu düş görmeye: aġrı la‘lden yüzük ḳaşı idüp kendü yanında götürse idi ol kimse ḳorḫulu düş görmeye A: eger bir kimesne barmāġında yigirmi arpa ağırı la‘lden yüzük ḳaşı idüp kendü yanında götürse idi T//39a/5: İrkek ve dişi la‘li götürmekde ziyāde ḳuvvet-i cimā‘ı taḥrîk ider: ḫāşşa la‘lün ḫāşşasındandır ki eger ḫayvān kısmınuñ dişisi la‘li çok götürse idi eger ḫayvāmı nātıḳdur ve eger ġayrı nātıḳdur şehvet-i cimā‘iyyesi hareket idüp gelüp erkeğine tālib olur A, T//39a/6: kim ḫatun kısmı ekşeriyā la‘l yüzük iderler: ḫatunlar la‘li ekşeri zamānda penbe içinde ḫıfz idüp yanlarında az götürürler A, T//39a/7: Şekli: Şekilde A, T//39a/7: bir miḳdār: Ø S//39a/8: ve zebercedde ḫāşşa çokdur: zümürüdüñ ḫāşşası bundan çokdur lâkin zebercedde bir ḫāşşa vardır ki zümürredde yoḳdur A, T//39a/8, 9: Eger zebercedi ḫamruñ içine ḳoysalar idi: ḫāşşa. zebercedi ḫamir içinde ḳosalar A, T//39a/9: gibi: Ø A, T//39a/10: ve eger: Ø A: eger T//39a/10: bir denk: bir tırnak A: bir danḳ T//39a/10: eyleyeler ve içeler: idüp içseler idi A: idüp içseler T//39a/10: ziyāde: Ø A, T//39a/11: virür ve: virüp A, T//39a/12: ve: Ø A, T//39a/12, 13: çok çok: çok A, T//39a/13: giderür ve feraḫ virür: göñülde olan ġamı def ider A, T//39a/13: ḳatsalar: ḳatup yeselerdi A: ḳatup yemek yeselerdi T//39a/14: ve ba‘zı: ve daḫı A: daḫı T//39a/14: eyles: ider A, T//39a/15: ziyān eyles: zarar virür A, T//39a/15: mercān kökidür: mercāndur A, T//39b/1: saḫḳ idüp içseler: bir kimesne bir miḳdār pîrûzeyi döküp içürseler ba‘de A, T//39b/1: aşlā aña: Ø A, T//39b/2: ‘Aḳreb ve müziler şoḳduġına eyüdü: eger ‘aḳreb şoḳan ādeme içürseler idi A, T//39b/2, 3: Aḫmed-i Şıġāsī risālesinde: ḫāşşa Aḫmed-i Tıġaşı kitābında A, T//39b/3: mülük-ı ‘acem: mülük-ı ‘acemde A, T//39b/3: ekşeri zamāda A, T//39b/4: gidermezler: gidermezler T//39b/4: İ‘tikādlarınca: ve daḫı İ‘tikād idüp A, T//39b/5: ki görülmüş degüldür ki ḳatlı olınmış bir ādemün: bir ādem görmedük ḳatlı olup A, T//39b/6: Anuñ içündür ki: Ø S//39b/6: nisbet: nisbet ile A, T//39b/7: eyleyüp: idüp A, T

götürmek eyüdü. 8. ‘Aķık tabi’ atı hār u yābisdür; ammā āteşe yanmışınun tabi’ atı bārid ü 9. yābisdür; ammā bununu dağı envā’i çokdur. Eyüsi Yemen’den ve sevāhil-i Rūmīye’den 10. gelendür. ‘Aķıkden hātem götürmek qalbe ferağ ile faķrı izāle 11. ider. Nitekim Hāzret-i Peyğamber şalla’llāhu te’ālā ‘aleyhi ve sellem buyurur kim: 12. “³⁹ الفقير يغنى فأنه بالعقيق تختموا” ya’ nī “Aķık yüzük taķınun. 13. Zirā taķķikā ‘aķık yüzük faķrı ifnā idüp faķiri ğanī ider.” 14. ve ‘aķıkde üç hāşşa vardır. Evvelkisi ‘aķık götüren ādem hāşşına 15. cevāb virmekde ‘āciz olmaya. İkincisi budur ki her kaņğı ‘uzvından

40a

1. kaņ aķsa sühütle men’ ve def’ ola. Üçüncü hāşşa oldur ki ‘aķık götüren ādemün dişleri ‘illetden emīn ola. Billür tabi’ atı 2. bārid ü yābisdür. Eger bir mağalde şu bulunmasa ādeme yebüset 3. gelse billürü ağızında tuta tudaķların yuma bi-emri’llāhi te’ālā 4. şuşuzlığı def’ ider ve eger billürü güneşe karşı tular. 5. Muķābelesinde kav ve yāhūd penbe qosalar idi aņun 6. ziyāsından āteş peydā olur. Penbeyi yaķar ve çaķmaķ taşı 7. yerine isti’ māl eylese billürü demire ursalar idi demürden 8. āteş çıkarur ve dağı siņek billürdan kaķup üzerine qonmazlar. 9. Mercān tabi’ atı bārid ü yābisdür. Eger mercānı yaķalar diş dibelerine 10. sürseler berkişdürüp kaņını kese ve eger dişleri

³⁹ *teħhatemu bi’l-‘aķik-i fe innehu yaġne’l-faķr* “Akik yüzük takının; çünkü akik yüzük fakirliği yok ederek fakiri zengin eder.”

39b/7: tāclarında: başlarında ve tāclarında A, T//39b/7: Cenk günlerinde pīrūze götürmek eyüdü: hikāyet iderler kim cenk mağallinde ve ğayrı zamānda hāşşına muķābil olmaķ dileyen eger kendünün dağı olmazsa yanında olan refikden alup hāşşına muķābil ola A: hikāyet iderler ki cenk mağallinde ve ğayrı zamānda hāşşına muķābil olmaķ dileyen eger kendünün dağı olmazsa yanında olan refikden alup hāşşına muķābil ola demişler T//39b/8: yanmışınun: yanmışınun A, T//39b/9: ammā bununu dağı: bu ‘aķıkün A, T//39b/9: Eyüsi yemenden ve sevāhil-i rūmīyeden: ammā eyüsi bilād-ı yemende ve dağı sevāhil-i baħr-ı rūmīden A, T//39b/10, 11: qalbe ferağ ile faķrı izāle ider: faķrı izāle idüp qalbe kuvvet virür A, T//39b/11: Nitekim: kim nitekim A//39b/11: Hāzret-i Peyğamber şalla’llāhu te’ālā: Hāzret-i Resül şalla’llāhu A: Hāzret-i Peyğamber şalla’llāhu T//39b/12: yüzük: hātem eyleyüp yüzük A, T//39b/12: taķınun: taķınun A: taķınun T//39b/13: yüzük: Ø A, T//39b/13: idüp: ider A, T//39b/13: ğanī: iġnā A, T//39b/14: ve ‘aķıkde: hāşşa ‘aķıkden A:hāşşa ‘aķıkde T//39b/14: ādem: ādeme A//39b/15: virmekde ‘āciz olmaya: virürken cevābdan ‘āciz olup ilzām olmaya A, T//39b/15: İkincisi: dağı ikinci hāşşa A: ikinci hāşşa T//39b/15: budur ki: Ø A, T//40a/1: aķsa: aķarsa A, T//40a/1: ve def’ ola: münkaťı’ ola A, T//40a/1: Üçüncü hāşşa oldur ki ‘aķık götüren ādemün dişleri ‘illetden emīn ola: Ø S//40a/2: Eger: kaķan kim A, T//40a/2, 3, 4: bulunmasa ādeme yubüset gelse billürü ağızında tuta tudaķların yuma bi-emri’llāhi te’ālā şuşuzlığı def’ ider ve: bulunmayup ādem ğāyet şuşasa billürü ağızı içinde koyup dudakları yumsa idi şuşuzlığı keser A: bulunmayup ğāyet şuşuz olsa billürü ağızı içine koyup dudakları yumsa şuşuzlığı kese T//40a/4: güneşe karşı tular: güneşe tūp A, T//40a/5: ve: Ø A//40a/5: qosalar idi: qosalar A, T//40a/6: olur: olup A, T//40a/6: ve: Ø A, T//40a/7: eylese: idüp A, T//40a/7: demire: demüre A, T//40a/7: ursalar idi: ursalar A, T//40a/8: çıkarur ve dağı: çıkar hāşşa A, T//40a/8: üzerine qonmazlar: üstine qonmaz A, T//40a/9: yaķalar diş dibelerine: yaķup dişler dibine A: yaķup dişleri dibine T//40a/10: berkişdürüp: dişlerün etini berkidüp A, T//40a/10: kaņını kese ve eger: kaņı keser eger A: kaņını keser eger T//40a/10, 11: saġkı ile yusalar beyāz idüp cilā getüre ve: güliyle ovsalar dişleri beyāz olup cilā virür ve A: güliyle ovup sürseler dişleri beyāz olup cilā virür ve T

mercān saḥķı 11. ile yusalar beyāz idüp cilā getüre ve kuvvetin ziyāde ide. 12. Eger mercānı saḥķ idüp içeler idi ḥafaķāna eyüdü ve ṭalāķ 13. ‘illetlerini giderür. Mercānı sufūf eyleyüp yemek ḳan türkümeġi 14. keser ve beyāz mercān zehirleri men‘ ider ve eger mercānı maṣrū‘uñ 15. boynına aṣalar külli fā‘ide ider. Oġlancıķlaruñ boynına mercān

40b

1. aṣalar ṣar‘a eyüdü ve mercān ḳalbe feraḥ virür. Yeṣīm ṭabī‘atı 2. bārid ü yābisdür ki Cālīnōs ḥekīm eydü ki: “Mi‘denüñ üzerine 3. ḥāricden yeṣīm aṣalar idi mi‘de aġrısına eyüdü.” ve yeṣīm 4. götüren ādeme yıldırım iṣābet itmeye ḥattā dirler ki bir şehirde çok 5. çok yıldırım düşse idi ol şehirde mināre gibi meyl 6. yapup ‘alem yerine yeṣīm ḳosalar idi bi-emri ‘llāhi te‘ālā ol 7. şehre artuķ ṣā‘iķa iṣābet eylemeye. Yeṣīb bunuñ ṭabī‘atı 8. ruṭūbete ḳarībdür. Bu bir ṭaşdur ki yeṣīme müṣābihdür. Yemen‘den 9. gelür; ammā yeṣīmden yumuṣaḳdur, her ne levne isterlerse 10. boyanmaḳ ḳābildür. Bād-zehr bunuñ ṭabī‘atı i‘tidāle ḳarībdür 11. cümle zehirleri def‘ eyler. Bād-zehrüñ insāna te‘ṣīri 12. aña beñzer ki bir kāse içine ṣu ḳoyup ve anuñ içine birḳaç 13. za‘firān teli ḳoyup ol iki telüñ rengi ṣuya ḳıçup nice boyarsa 14. bād-zehr daḥı vücūd-ı insānuñ cümle a‘zāsına öyle te‘ṣīr 15. eyleyüp zehrüñ zararını iṣlāḥ ider ve bād-zehr diyü muṭlaķā

41a

1. zehrüñ te‘ṣīrini ibṭāl idüp iṣlāḥ iden tiryāke dirler; 2. ammā ḥalk içinde meṣḥūr olan bād-zehr üç kısımdur. Bir kısmı 3. ma‘denīdür. Bu ma‘denī olan zehirleri def‘ ider. Bir kısmı daḥı 4. nebātīdür. Bu daḥı zehirleri def‘ ider. Bir kısmı daḥı ḥayvānīdür. Bu daḥı

40a/11: ide: ider A, T//40a/12, 13: içeler idi ḥafaķāna eyüdü ve ṭalāķ ‘illetlerini: içeler ḥafaķānı def‘ idüp ṭalāķda olan ‘illetleri A, T//40a/13: sufūf eyleyüp yemek: sufūf A: sufūf idüp müdāvemmet itse T//40a/14, 15: ve beyāz mercān zehirleri men‘ ider ve eger mercānı maṣrū‘uñ boynına aṣalar külli fā‘ide ider: diṣleri beyāz ider cümle zehirlerüñ ve zararını def‘ ider ḥāṣṣa mercānı ṣar‘ tutan ādemüñ boynına aṣa ḳosalar sar‘ı giderür aḳun içündür ki A: beyāz cümle zehirleri ve zararları def‘ ider ḥāṣṣa mercānı ṣar‘ tutan ādemüñ boynına aṣa ḳosalar sar‘ı giderür aḳun içündür ki T//40a/15: Oġlancıķlaruñ: Oġlancıķlaruñ A, T//40b/1: ṣar‘a eyüdü ve mercān ḳalbe feraḥ virür: Ø A, T//40b/2: ki: Ø A//40b/2: ki: Ø A: kim T//40b/2: üzerine: üstine A, T//40b/3: aṣalar idi: aṣa ḳomaḳ A//40b/3: aġrısına eyüdü ve: aġrısını def‘ ider ḥāṣṣa A: aġrısını def‘ ider ḥāṣṣa A T//40b/4: itmeye: eylemez A, T//40b/4: çok çok: çok A, T//40b/5: mināre gibi meyl: bir mināre meyl gibi T//40b/6: ḳosalar idi: ḳosalar A//40b/7: şehre artuķ ṣā‘iķa: semte A: semte ṣā‘iķa T//40b/7: eylemeye: itmeye A, T//40b/7: bunuñ: Ø A, T//40b/8: Yemenen: Yemen diyārından A, T//40b/9: ammā: lākin A, T//40b/9: levne isterlerse: levn isterse A, T//40b/10: bunuñ: Ø A, T//40b/10: i‘tidāle ḳarībdür: i‘tidāl üzeredür A, T//40b/11: eyler: ider A, T//40b/11: Bād-zehrüñ insāna: Bād-zehrüñ vücūd-ı insāna A, T//40b/12: aña: buña A//40b/12: ve anuñ: Ø A, T//40b/12: birḳaç: bir iki dāne A, T//40b/13: ḳoyup: ḳosalar A, T//40b/13: iki telüñ: za‘firānuñ A, T//40b/14, 15: vücūd-ı insānuñ cümle a‘zāsına öyle te‘ṣīr eyleyüp: vücūd-ı insāna bi‘l-cümle te‘ṣīr idüp A, T//40b/15: ve: Ø A, T//40b/5: diyü: Ø A, T//41a/2: meṣḥūr: ma‘rūf A, T//41a/3: Bu: Ø A, T//41a/4: nebātīdür: bād-zehrüñ nebātīdür A, T//4a/4: Bu daḥı: Nebātī olan A, T//41a/4: Bu daḥı: Ḥayvāndan ḥāṣıl olan A, T//41a/5: zehirlerüñ mażarratın: zehirleri A, T

5. zehirlerün ma'zarratın def' ider; ammā Aḥmed-i Şığāsī yazduğı yerde böyle 6. dir ki: "Bād-zehr iki sınıf olur. Şımf-ı evvel ḥayvānī biri dağı ma'denīdür. 7. Bu ma'denī olan Muşul eṭrāfından gelür ve dağı diyār-ı Çin'den 8. gelür zümürüd ma'deninde dağı bulunur. Bunun elvānı çokdur şarı 9. ve yeşil ve aq olur. Her levnde bulunur; ammā zehrün def' inde kuvvetleri 10. za' ifdür. Bād-zehrün eyüsi ḥayvānīsidür. Bu bir taşdur ki gāyetle 11. hafif olup şaruya mā'il olur ve dağı gāyetle gevşek olur. 12. Ḥattā el ile kırmağ kâbil olur ve şogan gibi kat kat olup 13. yumurta kabuğı gibi şoyılır." Tüccārdan ba'zılar: "Bād-zehrün 14. ḥayvānīsi Geylān vilāyetinde bir cins yılanuğ boynuzıdur." didiler; 15. ammā bu nev' az bulunur. Bād-zehrün eyüsi tağ keçisinde bulunandur

41b

1. ve ḥükemā dirler ki: "Bād-zehr bulunan tağ keçisi bir zamān olur ki 2. gönli zehrlü ḥayvān eti yemek ister. Varup bulduğı yerde 3. yılan vesā'ir zehirlü ḥayvānı şol kadar yer ki cemī' a'zāsına 4. zehir te'sİR ider. Ol ḥarāret ile bād-zehr andan ḥāşıl olur; 5. ammā kañkı 'uzvından ḥāşıl olduğında iḥtilāfdur." Bunda üç kaavl vardır. Evveli 6. oldur ki bu tağ keçisi yılanı şol kadar yer ki cemī' a'zāsında zehir te'sİR idüp ol ḥarāret ile bād-zehr andan ḥāşıl olur; ammā kañkı 'uzvından ḥāşıl olduğı iḥtilāfdur. Bunda üç kaavl vardır. Evvelkisi oldur ki bu tağ keçisi yılanı bir mertebe yer ki cemī' a'zāsından 7. gicişmek peydā olup bir vechle def' itmege kâdir olunmaz. Āḥir 8. cemī' a'zāsını şuya baturup hemān gözleri taşrada kalur. 9. Ol zamānda gövdesinde ḥāşıl olan ḥarāretten başı buḥārı 10. gözine gelüp gözinden aqar. Ol gözinden aqan yaş gözünüğ

41a/5, 6: yerde böyle dir ki: üzere A, T//41a/6: sınıf olur: sınıfıdur A, T//41a/6: Şımf-ı evvel ḥayvānī biri dağı: Bir sınıfı ḥayvānī ve bir sınıfı dağı A, T//41a/7: Bu: Ø A, T//4a/7: olan: olan sınıfı A, T//41a/7: eṭrāfından gelür ve dağı diyār-ı Çin'den: eṭrāfında velāyet-i çinden gelür A, T//41a/8: elvānı: eşnāfi ve elvānı A, T//41a/8, 9: şarı ve yeşil ve aq: şarı olur aq A, T//4a/9: levnde: levnden A, T//41a/9: zehrün def' inde kuvvetleri: zehri def' itmede kuvveti A, T//41a/10: Bād-zehrün: Ø A, T//41a/10: ki: Ø A//41a/11: şaruya: şarıya A, T//41a/12: kâbil olur ve: kâbildür A, T//41a/13: yumurta: yumurda A, T//41a/13: ba'zılar: ba'zıları A, T//41a/14: vilāyetinde: vilāyetinden A, T//41a/14: yılanuğ: ilanuğ A, T//41a/14, 15: boynuzıdur didiler ammā: boynuzıdur dirler A: boynuzındandur T//41a/15: nev'e: nev'i A, T//41a/15: keçisinde bulunandur: keçisinden olandur A, T//41b/1: ve: Ø A, T//41b/1: keçisi: keçisinüğ A, T//41b/3: yılan: ilan A, T//41b/3: zehirlü: zehirli A, T//41b/4: ider: idüp A, T//41b/5: olduğında: olduğı A, T//41b/5: Evveli: Evvelkisi A, T//41b/6: yılanı: ilanı T//41b/6: şol kadar: bir mertebe A, T//41b/6: a'zāsında: a'zāsına A, T//41b/6: zehir te'sİR idüp ol ḥarāret ile bād-zehr andan ḥāşıl olur ammā kañkı 'uzvından ḥāşıl olduğı iḥtilāfdur bunda üç kol vardır evvelkisi oldur ki bu tağ keçisi yılanı bir mertebe yer ki cemī' a'zāsından: zehir te'sİR idüp ol ḥarāret ile bād-zehir andan ḥāşıl olur ammā kañkı 'uzvından olduğı iḥtilāfdur bunda üç kol vardır evvelkisi oldur ki bu tağ keçisi ilanı bir mertebe yer ki cemī' a'zāsından T: Ø S//41b/7: olup: olur A//41b/7: olunmaz: olmaz A, T//41b/8: cemī': cümle A, T//41b/8: gözleri: gözlerin A, T//41b/8: kalur: alkor A, T//41b/9: zamānda gövdesinde: zamān gövdesinden A: zamān gövdesinde T//41b/9: başı: başınuğ A: Ø T//41b/10: Ol gözinden aqan yaş: Ol gözinden aqan A: yaş T//41b/11: bıjarlarında: pıjarlarında A//41b/11: toğup: doğup A: dökülüp T//41b

11. bıçarlarında toņup bād-zehr andan hāşıl olur; fe-emmā gāh olur ki 12. Hārāreti ziyāde olmağıla gözlerini dağı şuya baturup nefes 13. almak için taşrada hemān burnı kalur, ol zamānda burnunuğ 14. delükleri taşrada kalur, ol zamānda burnunuğ delüklerinden 15. bād-zehr hāşıl olur dirler. Hekīm Diskuridus eydür ki:

42a

1. “Bu hayvān şuya batduğı zamānda ancak boynuzları taşrada 2. kalur. Anuğ içündür ki anuğ boynuzlarını buğūr eyledükleri mevzi’e 3. zehirlü hayvān yakın gelmeyüp kaçır. Eger koğusu kendüye yetişüp 4. kaçmağı kadir olmaz ise fi’l-hāl helāk olur.” İkinci kavlı 5. bād-zehr tığ keçisinüñ yüreginde olur dirler. Bu kavlı ibn-i Hamdün’uñ kavlıdür 6. Bunun aşlı yokdur. Üçinci kavlı meşānede taş hāşıl 7. olduğı gibi bād-zehr dağı tığ keçisinüñ ödi içinde hāşıl 8. olur dirler. Bu kavlı cümleden eşahdur. Zirā şığıruñ ödinden 9. haraza dağı böyle olur ve Habeş vilāyetinde yılan yiyen maymūnda 10. dağı bād-zehr hāşıl olur ve bād-zehrde bir hāşşa dağı 11. budur ki cümle zehirleri def’ ider; ammā gāyrı tiryāklerde böyle 12. degüldür. Zirā anlaruñ her biri bir cins zehre ve her biri bir tabi’ ata 13. mağşüşdur; ammā bād-zehr bunlardan mümtāzdur. Her tabi’ ata nāfi’ dūr 14. ve tiryāk gibi nef’ i bi’l-kuvvat degüldür. Bi’l-hāşşadur, bād-zehrden 15. üç arpa ağırı isti’ māl itmek gerekdür ki zehri bedenden

42b

1 bi’l-küllīye iğrāc ile zararını def’ ide. Böyle mübārek 2. hacir olmaz. Bu hāşşa aña yeter ki cümle etıbbā ittifağ idüp dirler kim: “Üç arpa ağırı bād-zehr 3. vücūd-ı insānda olan zehr her ne ise hattā tã’ ün zehrini 4. dağı ibtāl eyler. Rūha mevt işābet itmekden hıfz ider.” 5. dimişler vallāhu a’lem ve aħkem. On beşinci faşl mutlakā 6. libāsa

11: fe-emmā: Ø A, T//41b/13, 14, 15: zamānda burnunuğ delükleri taşrada kalur ol zamānda burnunuğ delüklerinden bād-zehr hāşıl olur dirler: zamān bād-zehr burnunuğ delüklerinden hāşıl olur A, T//41b/15: Diskuridus: Visğuridus S//41b/15: eydür ki: dir ki A: Ø T//42a/1: zamānda ancak: zamān A, T//42a/2: ki: kim A//42a/2: boynuzlarını: boynuzını A, T//42a/3: zehirlü: zehirli A, T//42a/3: koğusu: koğusu A, T//42a/5: Hamdünün kavlıdür: cem’ındür S: Aħmedün kavlıdür A//42a/6: meşānede: şol meşānede A//42a/8: dirler: dimişler A, T//42a/8: eşahdur: şıhhate qarıbdür A: qarıbdür T//42a/9: haraza: haraza A//42a/9: böyle olur ve Habeş vilāyetinde yılan: böyledür bād-zehr ilan A: böyledür bād-zehr yılan T//42a/10: dağı bād-zehr hāşıl: Ø A, T//42a/10, 11: ve bād-zehrde bir hāşşa dağı budur ki cümle zehirleri def’ ider: dirler hāşşa bād-zehrüñ hāşşasındandır ki cümle zehirli şeyi def’ ider A: hāşşa bādzehrüñ hāşşasındandır ki cümle zehirli şeyleri def’ ider T//42a/11: gāyrı tiryāklerde: gāyrı tiryākler A: tiryākler T//42a/13: bād-zehr: bād-zehrüñ hāşşası T//42a/13: mümtāzdur: mübārek ve mümtāz dir A: mübārek ve mümtāzdur T//42a/13, 14: nāfi’ dūr ve tiryāk gibi nef’ i bi’l-kuvvat: nāfi’ ve her zehre de nāfi’ dūr zirā kim bunun nef’ i anlar gibi bi’l-kuvvat A: nāfi’ ve her zehri dāfi’ dūr zirā ki bunun nef’ i anlar gibi T//42a/15, 42b/1: isti’ māl itmek gerekdür ki zehri bedenden: yemek zehri bi’l-küllīye A, T//42b/1: ile: idüp A, T//42b/1: ide: ider A, T//42b/2: Bu hāşşa: Zirā hemān bu hāşşa A, T//42b/2: aña: Ø A, T//42a/2: ki: kim A, T//42b/2: cümle etıbbā ittifağ idüp dirler kim: Ø S//42b/3: ise: me’küle olursa olsun A, T//42b/3: tã’ ün: tã’ ünüñ A, T//42b/4: dağı ibtāl eyler: bile ibtāl idüp A: ibtāl idüp T//42b/4: itmekden: eylemekden A, T//42b/5: vallāhu a’lem ve aħkem: (?) A, T

müte'allik olan eşyanun tabi'atları ve vücud-ı insāna 7. müte'allik fā'ideleri beyānındadır. Penbe tabi'atı hār u 8. yābisdür. Dülbend gömlek giymek ādemün gövdesini ıssı tutar. 9. Her ne deñlü ince ve yumuşak olursa dañı lañıfdür. Şāñibü'l-minhāc 10. eydür ki: "Eger panbuğdan olan gömlek ince olmayup haşin ve ğalıñ 11. olursa bedeni arıkladur." ve İshāk hekim eydür ki: "Mizācı 12. harāret üzere olanlara dülbend gömlek giymek ve ziyāde pamuklu 13. eşvāb giymek zarar ider. Meger ki altına kettān bezinden astār 14. ideler veyāñud kettānla mañlüt ola melez." dirler. Kettān 15. bunun tabi'atı bārid u yābisdür; ammā libāsı mu' tedildür. Yaz günlerinde

43a

1. gönlek ve ÷on kettān bezinden olmak gerekdür ve ince olmak gerekdür. 2. Bir kimse ziyāde semiz olmağa istemese aña lāzımdur ki kışın çırpılmış 3. kettān bezinden gömlek giye. Yazın çırpılmamış gömlek giye. Zirā çırpılmamış bez giymek insānı arıkladur. 4. Hārīr bunun tabi'atı mu' tedildür ve harārete yakındur. Penbe gibi ādemün 5. gövdesini kızdurmaz ve harīr giymek ādemün gövdesinde bit eylemez ve qalbe 6. ve rūña kuvvet virür. Ādemi semirdür ve muqavvīdür. Hātunlar bürüncek gömlek 7. giymek münāsibdür. Eger penbe ile harīri mañlüt eyleyüp gömlek itseler idi 8. tabi'atı bürüdet üzere olana fā'idelüdür ve kuñnī ve kañife ve ğāyet 9. dañı böyledür. Pamuk ile harīr muhteliñ olduğu için kuñnī dirler. Hikāyet olunur ki aqşā-yı Mağrib'de bir şehir vardır ki ğāyetle 10. hevāsı şovuk olup halkınun dañı tabi'atları bürüdet üzere olmağıla 11. kañtānlarınun yüzini içeri tarafına giyüp astārını taşra giyerler imiş. Sū'al 12.

42b/7: müte'allik olan: müte'allik S//42b/8: tutar: dutar A, T//42b/9: ince ve yumuşak: yumuşak ve ince T//42b/9: dañı lañıfdür: ol qadar lañif olur A, T//42b/10: ki: kim A, T//42b/10: panbuğdan olan: pamuğdan haşıl olan A, T//42b/10, 11: gömlek ince olmayup haşin ve ğalıñ olursa: libās haşin olup ğalıñ olursa A, T//42b/11: ve İshāk hekim eydür ki: ve T: Ø A//42b/12: olanlara: olan ādemlere A, T//42b/12, 13: giymek ve ziyāde pamuklu eşvāb giymek: dañı ziyāde penbeli esbāb geymek A, T//42b/13: altına: altında A//42b/14: veyāñud: yāñud T//42b/14: kettān ile mañlüt ola melez dirler: kañtān içinde olan penbe kettān ile karışdurup koyalar A, T//42b/15: bunun: Ø A, T//42b/15: bārid: hār A, T//42b/15: libāsı mu' tedildür: kettān olan esbābun tabi'atı harāretde ve bürüdetde mu' tedildür A: kettān olan esbābı harāretde bürüdetde mu' tedildür T//43a/1: gönlek ve ÷on: münāsib olan don gömlek A: münāsib olan ÷on gömlek T//43a/1: ve ince olmak gerekdür: Eyüsi ğāyet yumuşak olandır bedenün harāretini ta' dil ider A, T//43a/2: Bir kimse: Bir kimesne A, T//43a/3: giye: giyüp A, T//43a/3, 4: Yazın çırpılmamış gömlek geye. Zirā: Yazın çırpılmamış bezden gömlek geye Zirā: T: Ø S//43a/3: bez geymek insānı: gömlek geymek ādemi A, T//43a/4: bunun: Ø A, T//43a/4: ve: Ø A, T//43a/4: Penbe: ipekden olan kumaşlarınun tabi'atları harārete karībdür ve mu' tedildür. Pamuk A, T//43a/4, 5: ādemün gövdesini: ādemi gövdesin A: ādemi T//43a/5: ve: ve dañı A, T//43a/5: eylemez ve: haşıl olmağa māni' olup A, T//43a/6: ādemi semirdür ve muqavvīdür: ferañ getirür dimāğa kuvvet virüp ādemi semirdür A: ferañ getirür ve dimāğa kuvvet virüp ādemi semirdür T//43a/6, 7: Hātunlar bürüncek gömlek giymek münāsibdür: Anun içündür ki hātunlar bürüncek gömlek geyerler. Hāricden geyilse dañı nef'i muqarrardur A, T//43a/7: harīri mañlüt eyleyüp gömlek itseler idi: hañt idüp andan bir kañtān itseler idi A: hañt idüp andan bir kañtān itseler T//43a/8: olana fā'idelüdür ve: olan ādeme ziyāde fā'ide ider A, T//43a/8, 9: ve ğāyet dañı: Ø A, T//43a/9: Pamuk ile harīr muhteliñ olduğu için kuñnī dirler: Ø S//43a/9: olunur ki: Ø A, T//43a/10: dañı: Ø A, T//43a/10: üzere: Ø A//43a/11, 12: Sū'al idenlere: Anlardan sū'al iden ādeme A, T

idenlere dirlermiş ki: “Harîri giymekden murâd bedeni bürüdetden hıfz eylemekdür 13. yoḥsa taşrada olduğundan ne ḥâşıl olur.” Şâhibü’l-minhâc eydür ki: 14. “Şaru ḥarîrden kuşak kuşanmak âdemüñ belini şedd idüp cimâ’a kuvvet virür.” 15. Kâkum tabî’atı mu’ tedildür, ḥarârete yaḳındur. Semerḳand vilâyetinde olur.

43b

1. Tabî’atı mu’ tedil olanlara ve tâze yigitlere eyüdür; ammâ ḳoca kişilere ve 2. ḥastalıktan ḳalkanlara eyü degüldür. Sincâb bunuñ tabî’atı semmüre 3. ḳıyâs ile bârid ü raḥbdur. Kâkumdan ıssıdur yigitlerüñ mizâcına muvâfiḳdur. 4. Çiçek çıkararı âdemlere sincâb giymek muvâfiḳdur. Semmür tabî’atı cümle 5. kürklerden ıssıdur. Tâze yigitlere eyü degüldür ve ḳocalara eyüdür. Nıkrîs 6. zaḫmetine eyüdür. Muḥḳâ balġamîyyü’l-mizâc olanlara daḫı a’ lâdur ki balġamî marazları 7. giderür ve zerdevî ve saḣsâr daḫı bu tabî’atdedür. Çilḳafa tabî’atı ziyâde 8. ḥâr u yâbisdür. Veca’-ı mefâşılı olana ve bevâşıra mübtelâ olanlara ve balġamî 9. marazlara çilḳafa giymek eyüdür. Yigitler zinhâr giymeyeler ḳocalara eyüdür. Vaşak 10. tabî’atı ḥâr u yâbisdür. Semmür ḳadar degüldür; ammâ kuvvet-i cimâ’iyyeyi 11. taḫrîk ider bögrekde ve meşâne ‘ilel-i bâride’-i râfi’ ve bevâşıra mübtelâ olana 12. Allâhu te’âlâ a’lem. On altıncı faşl şaç ve şaḳal ḳılların uzun 13. eylemegi i’lâm ider anuñ beyânındadır. Mâ’-i mübârek ḳılları mülâyim 14. ider ve hem uzadır. Beş dirhem defne tuḫmı beş dirhem ḳara çörek 15. otı iki dirhem ‘ud-ı Hindî cümlesin saḫḳ ideler. İki fincân

43a/12: ki: kim T//43a/12: hıfz: hıfz u ḥırâset T//43a/13: Şâhibü’l-minhâc: Ḥaşşa Şâhibü’l-minhâc A, T//43a/14: şaru: şarı A, T//43a/14: kuşak kuşanmak: kuşatmak A: kuşanmak T//43a/15: yaḳındur: ḳarîbdür A, T//43a/15: vilâyetinde: diyârında A, T//43b/1: ve: daḫı A: ve daḫı T//43b/1: eyüdür: muvâfiḳdur A: muvâfiḳ ve nâfi’dür T//43b/2: ḳalkanlara: ḳalkan âdemlere A, T//43b/2: bunuñ: Ø A, T//43b/2: semmüre: minhâcü’l-beyân ḥacı ‘ayân eydür ki üzere semmüre A: minhâcü’l-beyân şacı ‘ayân eydür ki üzere semmüre T//43b/3, 4: Kâkumdan ıssıdur yigitlerüñ mizâcına muvâfiḳdur. Çiçek çıkararı âdemlere sincâb giymek muvâfiḳdur: ammâ kitâb-ı tıbbuñ ekşerinde mu’ tedildür dimişler. Yigitlerüñ mizâcına eyüdür ḥâşşa çiçek çıkararı âdemlere bi’l-ḥâşşa sincâb giymek nâfi’dür A: ammâ kitâb-ı tıbbuñ ekşerinde mu’ tedildür dimişler. Yigitlerüñ mizâcına eyüdür ḥâşşa çiçek çıkararı âdemlere bi’l-ḥâşşa sincâbı nâfi’dür T//43b/5, 6: Tâze yigitlere eyü degüldür ve ḳocalara eyüdür. Nıkrîs zaḫmetine eyüdür: Mu’ tâd olmayan tâze yigitlere semmür geymek zarar idüp ḳanlarını yıḳar ammâ ḳocalara nâfi’dür ammâ balġamdan olan nıkrîs zaḫmetine nâfi’dür A, T//43b/6, 7: balġamîyyü’l-mizâc olanlara daḫı a’ lâdur ki balġamî marazları giderür ve zerdevî ve saḣsâr daḫı bu tabî’atdedür: ayakda olan balġamî marazlarını def’ ider zerdevî (?) saḣsâr kürki tabî’atde semmür gibidür A, T//43b/7: Çilḳafa tabî’atı: Çilḳafa S//43b/7: ziyâde: Ø A, T//43b/8, 9: olana ve bevâşıra mübtelâ olanlara ve balġamî marazlara çilḳafa giymek eyüdür. Yigitler zinhâr giymeyeler ḳocalara eyüdür: çilḳafa geymek def’ ider ve daḫı () bevâşıra taḫlîl ider yigitlere çilḳafa geymek zarar ider ammâ pirlere ḡâyet nâfi’dür A: çilḳafa geymek zarar ider ammâ pirlere ḡâyet nâfi’dür T//43b/10, 11: Semmür ḳadar degüldür ammâ kuvvet-i cimâ’iyyeyi taḫrîk ider: lâkin semmürdan azdur bedeni ḳızdurup cimâ’iye-yi kuvveti taḫrîk ider A: lâkin semmürdan azdur bedeni ḳızdurup kuvvet-i cimâ’iyyeyi taḫrîk ider T//43b/10, 11: bögrekde ve meşâne: araka aġrısına nâfi’dür bögrekde ve meşâne olan A, T//43b/11, 12: ‘ilel-i bâride’-i râfi’ ve bevâşıra mübtelâ olana 12. Allâhu te’âlâ a’lem: ‘ilel-i bârideyi def’ ider maḫrürü’l-mizâc olan âdemüñ cesedini ḳızdurup zarar ider vaşak geymek ‘âdet idinen âdemlere bevâşır zaḫmetinden emîn olur A, T//43b/12, 13: ḳılların uzun eylemegi i’lâm ider anuñ beyânındadır. Mâ’-i mübârek: Ø A, T//43b/13: ḳılları: ḳıllarını A: Ø T

44a

1. Őu iinde niŐfi alınca aynadalar. Ba' de indürüp Őuyın süzeler 2. ba' de beŐ ekirdek miski saŐkla ol Őuya atalar. Her gün arağı 3. ol Őuya baturup Őa ve ŐaĐalı arayalar. ılları mülāyim ider 4. ve siyāh ider ve uzun ider. Ma'-i ğusül ŐaĐalı ve Őaı 5. uzun eyler. On beŐ dirhem pazı üç dirhem ızıl ħārdal beŐ 6. dirhem yanmıŐ pür siyāvŐan köki mecmū'nı iki yüz dirhem Őuda 7. niŐfi alınca aynadalar. Ba' de pāk süzüp bir miŐkāl 'anberi ol Őuyıla āteŐde 8. arıŐdura. O gün ŐaĐalı ol Őu ile yuya ve arayalar uzun ider. 9. Dūhn-i ħāzık bir yağdur ki ŐaĐalı siyāh ve uzun ider. On dirhem 10. saŐk alınmıŐ ħām lādeni ve otuz dirhem mersin yağı iinde bir gün 11. ve bir gice iŐladalar. Ba' de 'alevsiz kömür üzerinde lāden eriyince aynadalar 12. biraz misk atalar. Cimā' dan ıkduğda kıl olmayan yere tılā ideler 13. ve Őa ve ŐaĐal uzun ider ide ve siyāh ider. Ğāyet laťif yağdur. 14. On yedinci faŐl ādemi semirdüp uvvetini ziyāde idüp erünj 15. ve 'avretünj uvvet-i cimā' iyyesini arturup anlarunj beyānındadır.

44b

1. Bir devā kim ħükemā aşa sırr-ı ekber diyü ihfā ile gizlemiŐlerdür. Bir ādem anı 2. ağzında ŐaĐız gibi eynese zeker ıvāma gelüp Şol adar teŐāzā 3. ider kim bī-arār olup ol devā'ı tā ağzından ıkarmayınca bir a def' a cimā' iderse dağı ħareketi sākin

43b/14, 15: ider ve hem uzadur beŐ dirhem defne tuŐmı beŐ dirhem ara örek otı iki dirhem 'ud-ı Hindī cümlesin saŐk ideler: idüp tiz uzadur gerekdür kim beŐ dirhem ara örek otı ve beŐ dirhem defne tuŐmı iki dirhem 'ud-ı Hindī cümlesini saŐk idüp A, T//44a/1: niŐfi alınca aynadalar. Ba' de indürüp Őuyın : Ø A: Őuyını T//44a/2: ba' de: Ø A, T//44a/2: saŐkla ol Őuya: () saŐk idüp ol Őuyun iine A, T//44a/2: Őabbāh: Ø A, S//44a/3: arayalar: anunj ile araya A: anunj ile arayalar T//44a/3, 4: ılları mülāyim ider ve siyāh ider ve uzun ider: ılları tiz bitirüp ğāyet siyāh ve uzun ider A: ılları tiz bitirüp ğāyet siyāh olur T//44a/4: Ma'-i ğusül: bir Őuya dağı kim A: bir Őu dağı kim T//44a/4: ŐaĐalı ve Őaı uzun eyler: Őa ve ŐaĐal ıllarını uzun ider A, T//44a/6: köki: ğülü A, T//44a/6: mecmū'nı: cümlesini A: cümle T//44a/6: Őuda: Őu ile iinde A, T//44a/7: aynadalar: aynadup A, T//44a/7: pāk süzüp: Ø S//44a/7, 8: āteŐde arıŐdura: āteŐ üstinde arıŐdurup A, T//44a/8: O gün ŐaĐalı ol Őu ile yuya ve arayalar uzun ider: her gice Őaı ve ŐaĐalı anunj ile yuyup bir miŐdār yaĐ ile yağlayalar ŐaĐalı ğāyet tiz bitürüp Őa ılını ğāyet uzun ider A, T//44a/9: Dūhn-i ħāzık bir yağdur ki: bir yaĐ kim A, T//44a/9: ŐaĐalı siyāh ve uzun ider: Őaı ve ŐaĐalı ğāyet uzun idüp siyāh ider A, T//44a/10: lādeni ve: lādeni alup A: lāden alup T//44a/11: ve: Ø A, T//44a/11: iŐladalar: iŐladup A, T//44a/11: 'alevsiz: Ø S//44a/11: üzerinde: üstünde A, T//44a/11, 12, 13: aynadalar biraz misk atalar. Cimā' dan ıkduğda kıl olmayan yere tılā ideler ve Őa ve ŐaĐal uzun ider ide ve siyāh ider. Ğāyet laťif yağdur: aynadup iine misk atup āteŐden indüreler ħammāndan ıkduğı zamān kıl olmayan yerlere süreler kıl bitüre eger sürdükleri yerde za'if kıl var ise uvvet virüp uzun ide eger Őaa sürseler Őaı ğāyet ile uzun siyāh ve mülāyim ider eger baŐunj iekden ve ğayrı A: aynadup iine misk oyup āteŐden indüreler ħammāndan ıkduğı zamān kıl olmayan yerlere süreler kıl bitüre eger sürdükleri yerde za'if kıl var ise uvvet virüp uzun ide eger Őaa sürseler Őaı ğāyet ile uzun idüp siyāh ve mülāyim ide eger baŐda iekden ve ğayrı yaradan bir iki yıldan berü kıl bitmemiŐ olsa anunj ile yağlaya tā kim ılları bitüp yara yerleri belürsiz ola ammā eski yara olmaya kim te'Őir eylemez (?) T//44a/14: ziyāde idüp: ziyāde eyledüğinden Őonra A, T//44a/15: anlarunj: mücāme'atde lezzetini ziyāde iden devālarunj A, T//44b/1: aŐa: Ø A, T//44b/1: ile gizlemiŐlerdür: idüp gizlemiŐdür A, T//44b/2: ağzında: ağzı iine oyup A, T//44b/2: eynese: eynese idi A, T//44b/3: kim bī-arār olup: ki S//44b/3: tā: Ø A, T//44b/3: bir a def' a cimā' iderse dağı: Ø S//44b/3: ħareketi: ħareket T: Ø S//44b/3: Őan'atı budur ki: dimiŐler Őan'atı oldur ki A, T

olmaz. Şan'atı budur ki 4. on iki dirhem taze belâdiruñ üst kabuğundan alup miqrâz ile 5. hürde ide ki dibekde döğülmiş gibi ola. Bir çömlege koyup üzerini 6. örtecek kadarı şakız ağacı yemişi kim ana, hâbbetü'l-hâdrâ dirler, 7. andan hâşıl olan yağdan koyalar ve anuñ üzerine ziyâde sahk 8. olinmış yigirmi dirhem beyâz günlük otı ola. 'Alevsiz âteşe âheste 9. kaynadup kıvâma getüre. Ba'de beş çekirdek eyü mahmûde kıta. Andan 10. bir Fağfûrî kıba koyup şaklayalar. Lâzım geldükde bir dirhem 11. miqdârı ağzında şakız gibi çeynese derhâl 'uzv-ı ma'hüd kıvâma gele. 12. Bir dürlü dağı mälâyüsa' şâhibi esrâr-ı mektümedendür dimiş. Şan'atı 13. budur ki beş dirhem ata şoğanın yigirmi dirhem zanbağ yağı 14. içinde şoğanı bişürdükden sonra süzüp yağını ala. Ol yağı 15. tabanı altına süre. Yere başmadan yata. Bir hafta mütevâliyeten böyle

45a

1. iderse 'uzv-ı ma'hüdü harekete getürmekde nef'i kirâren ve mirâren 2. görülmüştür. Bir dürlü şerbet kim âdemün vücüdını kavî idüp 3. kuvvet-i cimâ' iyyeyi tahrik eyler. Şerbeti içe iki sâ'at geçdükde 4. te'siri zâhir olur. Şan'atı budur ki bir vaqiyye keçi südünü ala. 5. Elli dirhem sükket kırk dirhem kudret helvâsı kıta. 'Alevsiz kömür üzerinde 6. âheste kaydada. Süd kaymaqlanmağa başladukda yigirmi dirhem şekâkıl, 7. on dirhem haşşatü's-sa'leb, beş dirhem havlincân, iki dirhem kebâbe, 8. üç dirhem ısrırgan tuhmı, on dirhem hâvuc tuhmıyla meshûk eyleyüp 9. süd kaynarken içine

44b/5: hürde ide ki: gâyet hürde toğrayalar şöyle ki A: gâyet hürde toğraya şöyle kim T//44b/5: Bir: Anı bir A: Anı T//44b/5: çömlege: çömlük içine A, T//44b/5: üzerini: anuñ üstine A, T//44b/6: kadarı: kadar A, T//44b/6: kim: ki T//44b/7: ve: Ø A, T//44b/8: yigirmi dirhem: Ø A, T//44b/8: ola: koyup A, T//44b/8: âteşe âheste: kömür üstine âheste âheste A, T//44b/9: getüre: getüreler A, T//44b/9: eyü: ağrı A, T//44b/9, 10: mahmûde kıta. Andan bir Fağfûrî kıba koyup: hâliš-ı mahmûda kıtap kıvâma geldükden sonra âteşden indürüp bir Fağfûrî kıba içine koyup ağzını bağlayup: A, T//44b/10: şaklayalar: hıfz ide A: hıfz ideler T//44b/10: Lâzım geldükde: vakt-ı hâcetde andan A, T//44b/11: ağzında: alup ağzından A: alup ağzında T//44b/11: gibi çeynese derhâl 'uzv-ı ma'hüd kıvâma gele: gibi çeyneye hemân zekeri kıvâma getürüp cimâ' tekâzâsı zâhir olur her kaçan kim azğından çıkarırsalar sâkin olur A: çeyner gibi çeyneyeler hemân zekeri kıvâma getürüp cimâ' tekâzâsı zâhir olur her kaçan kim azğından çıkaralar sâkin olur T//44b/12: Bir dürlü dağı: bir devâ dağı kim A, T//44b/12: esrâr-ı mektümedendür: esrâr-ı meknüdedür S: esrâr-ı meknümedendür A: 44b/12: dimiş: diyü yazmış A, T//44b/13: budur: oldur A, T//44b/13: ata şoğanın: ada şoğanı A, T//44b/14: şoğanı bişirdükden sonra süzüp yağını ala. Ol yağı: bişirüp tamâm muharrâ bişirdüğinden sonra süzülüp yağı alalar ba'de ol yağdan A, T//44b/15: süre: sürüp A, T//44b/15: yata: yatup uyuyalar A, T//45a/1, 2: iderse 'uzv-ı ma'hüdü hareket getürmekde nef'i kirâren ve mirâren görülmüştür: ideler cimâ'a ziyâde kuvvet virüp zekeri kavî eylemekde 'azim nef'i vardır A, T//45a/2: dürlü: Ø A, T//45a/2: kim: ki A//45a/3, 4: kuvvet-i cimâ' iyyeyi tahrik eyler. Şerbeti içe iki sâ'at geçdükde te'siri: erünj ve 'avretünj kuvvet-i cimâ' iyyesini şöyle tahrik ider kim şabra tãkatları kıalmayup bi-karâr olup 'âciz kıalalar şerbeti içdükden sonra iki sâ'at geçdüğü gibi te'sir itmege başlayup bir meclisde bir kaç def'â cimâ' arzısı A, T//45a/4: zâhir olur: peydâ ider A: peydâ iderler T//45a/4: budur ki: oldur ki evvelâ A, T//45a/4: ala: alup içine A, T//45a/5: sükket: şeker A, T//45a/5: kıta: Ø A, T//45a/5, 6: üzerinde âheste kaydada: üstinde yab yab kaydap A, T//45a/6: kaymaqlanmağa başladukda: koyulınca koyulanmağa başladuğı gibi A: koyulanmağa başladuğı gibi T//45a/8: tuhmıyla meshûk eyleyüp: tuhmı cümlesini başka başka döküp A: tuhmı cümlesini sahk başka sahk idüp T//45a/9: Ba'de: Bunlar ile dağı bir miqdâr kaynaduğından sonra A: Bunlar ile bir miqdâr kaynaduğından sonra T

koşular. Ba' de âteşden indürüp süzeler. 10. İçine üç çekirdek misk kıta ağzını kapaya. Ba' de nohüd ile pişmiş 11. bir gögercinün yavrusın yeye üzerine ol südden yüz dirhem içeler. 12. 'Acāyib müşāhede ideler. Bir civār-ı şikem her mizāca yarar ne deñlü za'if 13. ise de beñzini kızıl ider ve cimā'ı öyle tahrik ider ki zabtı kâbil 14. olmaya. Şan'atı budur ki on dirhem kabuğı çıkmış beyāz 15. bādem, on dirhem ḥabbu's-şanevbere yigirmi dirhem şam fisduğı,

45b

1. beş dirhem cevz-i bevvā, beş dirhem dārcin, üç de za'firān, 2. üç de ḥavlıncān, on beş dirhem Hindustān cevzinün içi, 3. on dirhem ḥabbū'z-zelem cümlesini başkaca saḥk idüp ba' de yüz dirhem nebāt şekerini daḥı saḥk ideler. Tā kim 4. ḥelvā gibi ola. Ba' de köpügi alınmış iki yüz dirhem 'asele, beş çekirdek 5. misk kıta. Tamām âteşden indükden şonra eczālar ile ma'cūn ideler. 6. Sabāḥda ve aḥşamda mişkāl kadarı isti'māl ideler. Üzerine 7. bir fincān kadarı şıgır südi içeler. Bir hafta müdāvemmet 8. iderlerse 'acāyib müşāhede ideler. 'Innīn olmuş kalanlara daḥı 9. nef'i müşāheddür. Bir dürlü civār-ı şikem bir nice mişkāl kadarı isti'māl 10. eyleseler bir mişkāl de yeterdür. Zirā iki sāt den şonra tākati 11. kalmayup birkaç kere cimā' itdürür. Şan'atı budur ki şakākul 12. ḥaṣṣatū's-şaleb, şu teresinün tuḥmı, ısırgan tuḥmı, diş buṭaḳ ağacınun 13. yemişi ve

45a/10, 11: üç çekirdek misk kıta ağzını kapaya. Ba' de nohüd ile pişmiş bir gögercinün yavrusın yeye üzerine ol südden yüz dirhem içeler: saḥk olunmuş kırat miski kıtatup bir şişe içinde ağzın kapadup ḥıfz ideler tā kim soğuya şovduğundan şonra lāzımdur ki nohüd ve beyāz şogan ile yeyüp ba' de üstine südden yüz dirhem içe A, T//45a/12: 'Acā ib: Tā kim nef'inden 'acā ib A: Tā ki nef'inden 'acā ib T//45a/12, 13: yarar ne deñlü za'if ise dei: muvāfiḳ ve her tabi'ate muṭābiḳdur anı isti'māl iden erün ve 'avretün bedeni ne kadar za'if ise aḥa kuvvet virüp A, T//45a/13: beñzini: beñzi A//45a/13: ve cimā'ı öyle tahrik ider ki zabtı kâbil olmaya: cimā'a şol kadar kuvvet virür kim her ne deñlü cimā' olınsa bedene za'f gelmeye anı dāimā isti'māl itmege mu'tād iden er ve 'avret cimā'dan şol kadar lezzet bulup şafā ide kim dā'imā cimā' arzusu andan gitmeye A: cimā'a daḥı şol kadar kuvvet virür kim her ne deñlü cimā' olınsa bedene za'f gelmeye anı dāimā isti'māl itmege mu'tād iden er ve 'avret cimā'dan şol kadar lezzet bulup şafālar ide ki dā'imā cimā' arzusu andan gitmeye T//45a/14: budur: oldur A, T//45b/1: beş dirhem cevz-i bevvā: Ø A, T//45b/1, 2: üç de za'firān üç de ḥavlıncān: üç dirhem za'firān ḥavlıncān A: üç dirhem za'firān üç dirhem ḥavlıncān T//45b/2: hindustān cevzinün içi: üstinün kabuğı şoyulmuş hindustān cevzinün içi T//45b/3: başkaca: başka başka A, T//45b/3: ba' de yüz dirhem nebāt şekerini daḥı saḥk ideler: Ø S//45b/4, 5: beş çekirdek misk kıta. Tamām: bucuḳ dirhem ḥāliş misk kıtatup A, T//45b/5: eczālar ile: eczāyıla karışdurup A, T//45b/6, 7: Sabāḥda ve aḥşamda mişkāl kadarı isti'māl ideler. Üzerine bir fincān kadarı: Sabāḥ ve aḥşam ol ma'cūndan kekkik yumurdası kadar isti'māl idüp üstine sükker ile ıslāḥ olunmuş bir küçük fincān A, T//45b/7: içeler: içe A, T//45b/7: Bir hafta: Eger bir hafta miḳdārı A: Eger bir hafta T//45b/8: 'acāyib müşāhede ideler: fā'idesinden nice 'acāyib müşāhede olunur A, T//45b/8, 9: 'Innīn olmuş kalanlara daḥı nef'i müşāheddür: bir nice zamāndan berü cimā'dan kalmış ādemlere bile ziyāde kuvvet virür A, T//45b/9, 10, 11: Bir dürlü civār-ı şikem bir nice mişkāl kadarı isti'māl eyleseler bir mişkāl de yeterdür. Zirā iki sāt den şonra tākati kalmayup birkaç kere cimā' itdürür: Bir cevāriş daḥı her ne vaḳt olursa olsun bir mişkālını isti'māl iden ādemün bir bucuḳ sāt geçdükdün şonra şabra tākati kalmayup bir nice def'a cimā' arzūsını andan def' idemeye A: Bir cevāriş daḥı kim her ne vaḳt olursa olsun bir mişkālını isti'māl iden ādemün bir bucuḳ sāt geçdükdün şonra şabra tākati kalmayup bir nice def'a cimā' arzūsını andan def' idemeye T//45b/11: budur: oldur A, T//45b/12: buṭaḳ: budaḳ A, T//45b/13: ve demür dikenini tuḥmı ve: ya'nī A: demür dikeninün toḥmı T

demür dikenî tuhmı ve havlincân tuhmı, her birinden beş 14. dirhem ola. Zencebîl cevzi bevvâ, dârçîn, çaranfil, za'firân, esrâr 15. her birinden dörder dirhem alup başkaca saħk eyleyeler ve harîrden

46a

1. geçüreler. Ba'de on beş dâne bişmiş serçenüñ beynini çıkarup 2. kırk dirhem nebât sükkeriyle ol beynini çarışdurup elli dirhem 3. şıgır südinüñ içinde elli dirhem saħankür tuzını bile 4. çaynada. Ba'de ol sükker ile çarışmış serçelerüñ beynisini âteşde 5. iken südüñ içine çata. Bâlüde gibi çarışdurup bişüreler. Beş 6. çekirdek misk, buçuğ mişkâl 'anberi katarlar. Ba'de üç yüz elli dirhem 7. gâyet lañif 'aseli kıvâma getirüp ol bişmiş südi âteş 8. üzerinde 'asel ile çarışduralar. Ba'de âteşden indürüp tamâm 'asel 9. şovuduğdan şonra el duyar ve duymaz ol muğaddemâ saħk olınan 10. eczâyı dağı bal içine koyup çarışduralar. Vağt-ı hâcetde isti'mâl 11. eyleyeler; ammâ mizâcî harâret üzere olanlara gerekdür ki çatı çok yemeyeler 12. vallâhu a'lem bi's-şavâb. Hâtîme bu 'abd-ı pür-tağşîr Zeyne'l-'Âbidîn bin 13. Hâlîlü'l-hağîr er-râcî 'afeve rabbuhü'l-ğadîr eydür ki bu risâleye 14. nâzır olan âğâh ola ki bu kitâbda derc eyleyüp ihtiyâr eyledüğüm 15. mesâ'il-i tıbbiye ebü'l-hükemâ olan Hâzret-i İdrîs nebî şalavâtu'llâhi te'âlâ

46b

1. 'alâ nebiyyinâ ve 'aleyhi zamânında sene seb' ve şelâşîn ve elf 2. târihine gelince fuğul-ı hükemâ te'lif eyledükleri kütüb-ü meşhûrede mevcüd 3. olan aqvâl-ı mağbûle'î istinkâ eyleyüp hağâğ-ı eñbbâ ihtiyâr eylediği 4. mesâ'il ü me'âribi istihrâc ve istinbât eyleyüp bu risâleyi taşnîf 5. eyledüm. Lâkin bu risâlede eşyâyı muhtelifenüñ cümlesini cem' itmege ihtimâm-ı tām 6. ve Edviye-i Müfredât'uñ her birini beyâna iğdām ve şerğ eylemegi iltizâm eyledüm. 7. eger cümlesini 'alâ't-tağşîl tekmîl ve tağrîr itmege sa'y-ı

45b/13: havlincân tuhmı: havlincân turb tuhmı A: havlincân turb T//45b/14: dirhem ola: dirhem A: Ø T//45b/15: dörder: dört A//45b/15: başkaca saħk eyleyeler ve: başka başka döküp A, T//46a/1: geçüreler: eyleyeler tâ kim sürme gibi ola A, T//46a/2: sükkeriyle ol beynini: şekeriyle serçelerüñ beynisini A: şekeriyle serçelerüñ beynisin T//46a/3, 4: bile çaynada: çaynada A: çaynadup T//46a/4: sükker: şeker A, T//46a/4: beynisini: beynini A, T//46a/5: çata: çatup A, T//46a/5, 6: Beş çekirdek: Rub' dirhem A, T//46a/6: katarlar: saħk idüp ol südüñ içine katarlar A, T//46a/8: üzerinde: üstinde A, T//46a/8, 9: tamâm 'asel şovuduğdan: 'aseli bir miğdâr şovuduğundan A: 'aseli bir miğdâr şovuduğdan T//46a/9: el duyar ve duymaz ol muğaddemâ: Ø A, T//46a/10: çarışduralar: çarışdurup A, T//46a/11: eyleyeler ammâ: olına A, T//46a/11: olanlara gerekdür ki: olanlar A, T//46a/11, 12: yemeyeler vallâhu a'lem bi's-şavâb: müdâvemet itmeyeler A, T//46a/13: risâleye: kitâb-ı muştağâba A, T//46a/14: âğâh ola ki: bilsün ve âğâh olsun kim A, T//46a/14: eyleyüp: idüp A, T//46a/15: olan: Ø A, T//46a/15: te'âlâ: 'aleyhi ve A: Ø T//46b/1: zamânında sene: zamânından işbu sene A, T//46b/3: eyleyüp: idüp A, T//46b/3: eylediği: eyledükleri A, T//46b/4: eyleyüp: idüp A, T//46b/4: risâleyi: kitâbı A: Ø T//46b/4, 5: taşnîf eyledüm. Lâkin: Ø T//46b/5: risâlede: kitâbda A, T//46b/6: müfredât'uñ: müfredenüñ A, T//46b/6: beyâna iğdām ve şerğ eylemegi: eylemege iğdām ve şerğ eylemegi A: derc eylemege iğdām ve şerğ eylemegi T

beliğ eylesem ‘ilm-i tıbbā 8. intisābı olmayan ihvān bu kitāb-ı şād-āb şan‘atından bir fā’idenün 9. aḥzına imkān olmazdı. Zīrā her nesne tafşil olınsa hıfzı güç olur. 10. قل ودل خير الكلام ما 40 mazmūnı üzere ihtiyār eyledüm ki eşyā-yı ğayr-ı meşhūre 11. terk idüp halk içinde isti‘māl eyledükleri eşyāyı beyān 12. eyleyem. Bu ‘ilm-i tıbb bir şerif ‘ilmdür ki edyān-ı muhtelifē aṣḥābından bir kimesne 13. yokdur ki bu ‘ilmi inkār ide ve‘ulūm-ı şettā erbābından bir ferd yokdur ki 14. sā’ir ‘ulūmı ‘ālim olmağıla ‘ilm-i tıbbā ihtiyācdan müstāgnī olalar. 15. İlāhī recā iderem senden ki bu risālenün suṭūr-ı pūr-zuhūrında vāki‘

47a

1. olan kuşūrını dāmen-i luṭfla setr eyleyeler ve daḥı ilāhī bu kitāba 2. mālīk olup muṭāla‘a itmege tālib olan bīmār-ı hicrānuḡa rü’yet-i didāruḡla 3. dermān eyle. Yā ilāhī bu kitābuḡ ḡāşiyesinde olan 4. ma‘nāları terk itmeyüp yazmaḡda olan zaḡmeti ihtiyār eyleyene 5. rahmet eyleyüp zaḡmetinün üzerinde olan noḡta’yı cürmini rahmete 6. tebdil

⁴⁰ *Ḥayr-ü’l-kelām ḡayr-ü’l-kelām ma ḡalle ve delle* “Sözün hayırlısı az ve öz olanıdır.”

46b/7: tekmil ve taḡrīr itmege: taḡrīr ve tekmil olunmağā A, T//46b/7: sa’y-ı belīğ eylesem: sa’y ve belīğ ve küşīşi bi-dirīğ eylesem idi A, T//46b/8: fā’idenün: fā’ide A, T//46b/9: nesne: nesne kim A: nesne ki T//46b/9: olınsa hıfzı: olına anün hıfzı A, T//46b/10: üzere ihtiyār eyledüm ki: muḡtezāsınca her kelāmın muḡtaşarı maṭlūb hıfzı asān olanı merḡūbdur bu kitābuḡ ihtiyār üzere olmasını ihtiyār idüp A, T//46b/11: halk içinde: halk-ı cihān her zamān A, T//46b/11, 12: eyledükleri eşyāyı beyān eyleyem. Bu: itmege mu‘tād oldukları eşyānuḡ aḡvālını beyān eyledüm tā kim Ḥāzret-i Cābir raḡıya ‘illāhu te‘ālā ‘anhu rivāyet eyledüğü ḡayr-ü’n-nās (?) ḡadış-i şerif feḡvāsını ‘amme-i nās bu ‘ilm-i şerifden ḡalmayup müntefi‘ olalar anlara nafi‘ ḡāşıl olduḡca luṭf idüp bu muḡtācuḡ daḥı ilā yevmi’t-tenād ḡayr ile yād idüp fātiḡā-yı şerife kırā’atıyla şād ideler A: itmege mu‘tād oldukları eşyānuḡ aḡvālını beyān eyledüm Ḥāzret-i Cābir raḡıya ‘illāhu te‘ālā ‘anhu rivāyet eyledüğü ḡadış-i şerif feḡvāsını ‘amme-i nās bu ‘ilm-i şerifden maḡrūm ḡalmayup müntefi‘ olalar anlara nafi‘ ḡāşıl olduḡca luṭf idüp bu muḡtācuḡ daḥı ilā yevmi’t-tenād ḡayr ile yād idüp bir fātiḡā-yı şerife kırā’atıyla şād ideler T//46b/13: yokdur ki: bu ḡadar ki A: Ø T//46b/13: ‘ilmi: ‘ilm-i tıbbī A, T//46b/13: ve: cümlesi ikrār idüp ‘ilm-i tıbbdan intifā‘a tāliblerdür ve A, T//46b/14: ‘ulūmı: ‘ulūma A, T//46b/14: olalar: ola anlar daḥı tıbb ‘ilminden müntefi‘ olmağā raḡıblardur binā‘en ‘alā zālīk her kimseye lāyīḡdur ki ‘ilm-i tıbbī neşvedār ve fenn-i ṭabāyi‘ den ḡişşedār olalar ammā bu daḥı lāzımdur ki bu kitābuḡ fā’idesi cümleden ziyāde şol mübtedilerdür kim ‘ilm-i tıbbī ve fenn-i tabāyi‘i bilmeyüp me‘kulāt ve meşrūbāt ve melbūsāt ve meşmūmāt emrinde her zamān bir üstād-ı fāyīḡden ve ṭabīb-i ḡāzıḡdan suāl itmege muḡtāc olmaya vefḡü’l-murād suāl itmege bir üstād bulmadüğü zamān bu kitāba nazar itmeḡle şifā-yı şadr-ı ḡāşıl ola A: anlar daḥı tıbb ‘ilminden müntefi‘ olmağā raḡıblardur binā‘en ‘alā zālīk her kimseye lāzımdur ki ‘ilm-i tıbbdan neşvedār ve fenn-i ṭabāyi‘ den ḡişşedār olalar ammā bu daḥı lāzımdur ki bu kitābuḡ fā’idesi cümleden ziyādedür şol mübtedilere kim ‘ilm-i tıbbī ve fenn-i tabāyi‘i bilmeyüp me‘kulāt ve meşrūbāt ve melbūsāt ve meşmūmāt emrinde her zamān bir üstād-ı fāyīḡden ve ṭabīb-i ḡāzıḡdan suāl itmege muḡtāc olmaya ‘alā vefḡü’l-murād suāl itmege bir üstād bulmadüğü zamān bu kitāba nazar itmeḡle şifā-yı şadr-ı ḡāşıl ola T//46b/15: recā iderem senden ki bu risālenün: senden bu kitāb A, T//46b/15: zuhūrında: zuhūrından A//47a/1: kuşūrını: kuşūrın A, T//47a/1: eyleyeler ve daḥı ilāhī: idüp ḡalem ü kerem ile işlāḡ iden pūr civānuḡ kemāl ü kereminden ‘işyānını ‘afv idüp maḡamını kuşūr-ı cenān ide ya rabb senden dilerim ki bu kitābdan istinsāḡ eyledikde ḡüsn-i ḡat ile yazdurmağā sa’y eyleyen kerimü’ş-şāne ḡüsn-i ḡātime iḡsān eyle ya rabb A, T//47a/2, 3: rü’yet-i didāruḡla dermān eyle: rü’yet-i didārınla dermān it A, T//47a/3: ilāhī: rabb A, T//47a/4, 5: ihtiyār eyleyene rahmet eyleyüp zaḡmetinün üzerinde olan noḡta’yı cürmini: her kim ki ihtiyār eyleyse anuḡ ‘işyānını zaḡmetinün üstünde olan noḡta’yı cürmini def idüp zaḡmeti T: her kim ihtiyār eyleyse anuḡ ‘işyānı rahmetinün üstünde olan noḡta’yı cürmini def idüp zaḡmetini A

eyle ve bu risālenün te'lifine biñ otuz yedi cemāziye'l-āhiresinün 7. evāsıtında mübāşeret olunup ol zamāñ bu ḥaķır 8. ma'şiyet-i seyr-i maḥmiye ḳubbetü'l İslām olan İslāmbolda 9. Ebü'l-fetiḥ Sulṭān Mehmed Ḥan eskenellāhu te'ālā bi-ḥubūbihi'l-cinān 10. binā eyledükleri bīmāristānda reīsü'l-eṭıbbā idüm. Bu risāle'i cümle on yedi 11. günde tesvīd idüp tamām eyledüm و صلوة السلام على خير الانام واله اصحاب الكرام 41
اللهاحمد تعالى على ان فقتناو للاتمام و حقق لنا الغفور بهذالمرام

⁴¹ *Elḥamdu'llāh te'ālā 'alā en veḥaḳḳinā'l-itmām ve ḥaḳḳaḳa lenā'l-ḡafūr bi hāzā'l merām ve şalavātü's-selām 'alā ḥayrū'l-enām ve ālihī aşhābü'l-kirām* “Bu kitabı tamamlamaya bizi muvaffak kıldığı ve bu kitabı bizim için maḡfıret vesilesi kıldığı için Allahu Teala'ya hamdolsun ve yaradılmışların en hayırlısının ve aile fertlerinin ve sahabelerinin üzerine salat u selam olsun.”

47a/6: eyle ve bu risālenün: it bu kitābuñ A, T//47a/6: (?) istanbul'da (?) bu kitābuñ telifine tāriḥ: Ø S: tāriḥ T//47a/7, 8: ḥaķır ma'şiyet-i seyr-i maḥmiye ḳubbetü'l İslām olan İslāmbol'da: fakır (?) İstānbulda A, T//47a/10: eyledükleri: eyledügi A, T//47a/10: Bu risāle'i cümle: Ø A, T//47a/11: tesvīd idüp: Ø S//47a/13, 14: ḥayrū'l-enām ve ālihī aşhābü'l-kirām: ḥayr-ı ḥalıka ve nebiyye Muḥammedin ve ila ve aşhābü'l-kirām A, T//

SONUÇ

16. ve 17. yüzyıllar Türk tıp metinleri açısından önemli bir dönemdir, bu dönemde birçok eser ortaya konulmuştur ve bu eserler bugünkü modern tıbbın da ilgilendiği ve yararlandığı kaynak eserler olmuştur.

Bu teze konu olan Şifā'ül-Fuād li-Ḥazret-i Sultān Murād, Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde kullanılan birçok tıp terimini içermesi açısından seçilmiştir ve metnimiz taşıdığı bu özellikler açısından günümüz alfabesine aktarılarak bilim dünyasına sunulmuştur.

Şifā'ül-Fuād li-Ḥazret-i Sultān Murād üzerinde yapılan bu çalışmadan hareketle bu metin hakkında şunlar söylenebilir:

Süleymaniye, Topkapı ve Adana nüshalarını karşılaştırarak ortaya koyduğumuz bu metinden, daha sonraki araştırmacıların yararlanabilecekleri ve modern tıbbın bu metindeki tecrübeleri aktarabilecekleri düşünülmektedir.

İmla:

Çalışmanın imla bölümünde ünlü ve ünsüzlerin başta, ortada ve sonda olmak üzere çeşitli biçimdeki yazılışları belirlenmiştir. Bu belirleme sonucunda, metindeki bazı ünlülerin ve ünsüzlerin yazılışlarında tutarsızlıklar görülmüştür. Eserde aynı sözcüğün farklı imlaları görülebilmektedir. Örneğin bazı sözcüklerde; bazen 'u', bazen de 'ı' okumamızı gerektiren imla ile yazılmıştır.

Kök hecedeki bazı ünlülerin medli elif ile yazılmaları, Eski Türkçedeki asli uzun ünlülerin varlığına işaret etse de metindeki uzun ünlüleri Arap ve Uygur imlasının birlikte kullanılmasından dolayı tespit etmek oldukça zordur.

Ses Bilgisi:

Bu bölümde damak uyumu, dudak uyumu, ötümlüleşme, ötümsüzleşme, sızıcılaşma, düşme, türeme, nöbetleşme, birleşme, geçişme, ünsüz kaynaşması gibi ses olayları tespit edilmiştir.

Ötümsüzleşme olayı, Eski Anadolu Türkçesinin genel eğilimine aykırı düştüğünden metindeki ötümsüzleşme örnekleri ötümlüleşmeye göre çok azdır.

Dizin:

Toplam 47 varaktan oluşan metnin eviri yazısı ortaya konulmuş ve yaklaşık olarak 1823 madde başlı sz dizini ıkarılmıştır.

EKLER

EK-1

İSİM LİSTELERİ*

Balık Adları Listesi

turna: 16a/2

şaydā: semīke-i ş. 16b/11

levrek: 16a/9

kefal: 16a/5

kalğan: 15b/8, +dan 16a/9

şazan: 15b/15

tekür: 16a/7

yünus: 16a/11

Bitki Adları Listesi

‘abher: 32a/13

acı mārūl: 27b/7

ağaç: +dur 34a/1, +ından 27a/3

ağaç kavunu: 23a/10, 23a/15, 23b/11, 23b/14, 23b/4, 23b/6, 23b/8, 24a/5, 24b/11, +n
23b/8, +na 23a/15, +nı 23b/6, +nuş 23b/11, 23b/15, 24b/11

‘ākıkarhā: 29a/7

alīc: 22a/15, 22b/3, +ı 22b/7

arpa: 3a/15, 9b/11, 9b/12, 9b/12, 26a/6, 38b/6, 39a/4, 42a/15, 42b/2

aşa şoğanı: 44b/13

ayva: 22a/8, +yı 22a/14

bādem: 4a/1, 14b/11, 26a/10, 26a/12, 26a/8, 29a/11, 29a/13, 45a/15

bağla: 10b/6, 11a/1, +nuş 11a/3, +yı 10b/14, 10b/8

balık otı: 33a/12, +nı 33b/6,

bātlıcān: 30a/1

bāzincān: 30a/11, 30a/9, 30b/2, +ı 30b/1, 30b/8

benefşe: 4a/8, 31b/14, 31b/15

birinc: 3b/1, 6b/10, 9b/14, 9b/15, 10a/3, 10a/4, +de 10a/4, .+i 10a/6

* Metnimizde geçen balık, bitki, cevher isimleriyle kanatlı ve kanatsız hayvanların isimlerini, anlamlarını ve metinde geçtiği yereri her ne kadar Dizin’de düzenli bir şekilde gösterdiyse de bu isimleri bağlı oldukları gruplarda topluca bir kez daha vermeyi uygun gördük.

- bögrülce: 3b/1, 11a/10
 buğday: 3a/15, 8b/11, 8b/12, 8b/15, 8b/9, 9a/9, +dan 9b/12
 buğak: 45b/12
 büber: 29b/4, 36a/14, +ün 36a/14
 cevz: 19a/4, +i 37a/7, +inün 45b/2, +i bevvā 45b/1, 45b/14, c.+i Hindī 37a/9, c. ʔ-
 tayyib 37a/4
 çekirdek: 44a/2, 44b/9, 45a/10, 45b/4, 46a/6, .+i 19b/3, 19b/5, 19b/6, 23a/13, +ini
 23b/15, 24a/13, 24b/9, +inün 22a/2, 24a/11, 24b/9
 çörek: 9b/5, 36b/8, 43b/14
 defne: 15b/13, 43b/14
 diken: +i 45b/13
 diş buğak ağacı: +nuñ 45b/12
 elma: 21a/11, 21a/21a/4, 21a/6, 21b/3, 21b/5, 21b/7
 emrüd: 21b/8
 enār: 6b/9, 20b/1, 20b/6, 20b/8, 21a/3, 37a/15, +larından 20b/7, +uñ 20b/13
 erik: 22b/10
 finduğ: 9a/7
 fisduğ: 4a/1, 26b/2, +ı 26b/3, 45a/15
 günlük otı: 44b/8
 ḥabbetü ʔl-ḥaḍrā: 44b/6
 ḥabbetü ʔs-sevdā: 36b/12
 ḥabbu ʔş-şanevber: +e 45a/15
 ḥabbü ʔl-ğariz: 27a/7
 ḥabbü ʔz-zelem: 45b/3
 ḥārdal: 6b/12, 44a/5
 ḥavlincān: 45a/7, 45b/13, 45b/2
 ḥaşḥāş: şarāb-ı ḥ. 24a/3
 ḥıyār: 25b/2, +ı 25b/4
 hindibā: +nuñ 27b/13, 27b/8, +yı 28a/2, 28a/2, 28a/4
 ḥurma: +yı 18b/3
 isfanāḥ: 4a/4, 29a/8, 29a/8, +dan 29a/10
 ısırgan: 45a/8, 45b/12
 igde: 4a/1, 4b/1, 25b/8, +yi 25b/9
 kabak(ğ): 10b/2, 29a/15, 29b/10, 30a/9, +ı 10a/12, 29b/7, 29b/9, +ında 36b/7

ķaranfil: 35b/8, 38b/5, 45b/14

ķarpuz: 25a/12, 25a/15, 25b/1

ķavun: 6b/14, 24b/11, 25a/4, 25a/7, +a 25a/4, +i 25a/1, 25a/2, 25a/6, +uņ 24b/13,
25a/10, 25a/12

ķayısı: 22a/4

kemmūn: 29a/13, +i 36b/5, 36b/6

kestāne: 27a/4

kerefūz: 28a/14, 28a/6, 28a/8, 28b/2, +dan 28b/3, +dur 28b/15

ķiras: 23a/1, +dan 23a/5

ķoz: 26a/13

ķoruķ: 14b/4

lāden: 35a/1, 44a/11, +i 44a/10

lahana: 29a/12

lāden: 35a/1, 44a/11, +i 44a/10

lahana: 29a/12

lūffān: 20b/11

ķimon: 24a/15, +uņ 24b/10, 24b/4, 24b/5, 24b/7, 24b/8, 24b/9

mārūl: 4a/5, 27b/4, +i 27b/6

menşūr-i ģayrī: 33b/8

mercān: 39a/15, 40a/10, 40a/14, 40a/15, 40a/9, 40b/1, +i 40a/12, 40a/13, 40a/14, 40a/9

mercimek: 3a/15, 10a/11, 10a/12, 10a/13, 10a/8, 10b/3, +i 10b/5

mersin: 44a/10

merzencūş: 33b/3, 33b/4

mi' denevaz: 28b/2

mi' denus: 4a/5

na' nā: 29b/11, +ya 33a/12

nār: +a 38a/3

noģūd: 9a/7, 11a/4, 11a/5, 45a/10, +uņ 11a/8

oģul otı: +in 33a/10, 33a/9

ot: 35a/11, +dan 35a/11, 35a/13, 36b/8, 43b/15, +lar 15a/3, 34b/5, +lardan 4a/11, 30b/4,
+laruņ 4a/4, 27b/2, 29b/11, 31a/2

penbe: 4b/1, 40a/5, 42b/7, 43a/4, 43a/7, +yi 40a/6

pamuķ: 43a/9

panbuķ: +dan 42b/10

reyģān: 4a/8, 33a/4, +i 33a/5

rümmān: 20b/12

sādec: 25a/8

şa'leb: ḥaṣṣatü 's-ş. 45a/7, 45b/12

şanevber: ḥabbu 'ş-ş.+e 45a/15

şandal: 35b/5, 35b/7

şarımsak: 6b/11, 12a/5, 31a/9, 36a/10

semiz otı: +yla 29a/14, +ı 28b/10, 28b/14, 28b/7, 30b/13

siyāvşan: 44a/6

şoğan: 6b/11, 29a/6, 31a/4, 31a/7, 36a/10, 41a/12, +ı 31a/8, +ın 32b/9, 44b/13

sūsī: 23b/7

sumāk: 23a/10, 30a/3

şuşam: 32b/12, +uñ 32b/13

şakākul: 45b/11

şakız ağacı: 44b/6

şalgam: 30b/12

şam fisduğı: 26b/3, 45a/15

sünbül: 4a/8

şeb-büy: 33b/8, 35a/15, +ı 33b/10, 33b/11, 33b/12

şecer: +den 17b/12, +dür 30b/3

şeftālū: 21b/13

tarḥūn: 29a/2, 29a/3, 29a/6, +uñ 29a/7

ṭayyib: cevzü 'ṭ-ṭ. 37a/4

tere: 28b/15, +sinüñ 45b/12

tuḥm: +ı 43b/14, 45a/8, 45b/12, 45b/12, 45b/13, 45b/13, +ını 22b/9, 29a/5, +ınuñ 27b/8,
+ıyla 45a/8

turb: 29a/6, 30b/10, +dan 30b/13

turunc: 24a/4, +uñ 24a/5, 24a/7

ṭut: 23a/6, 23a/7

'ūd: 4a/11, 33b/15, 34a/6, +uñ 34a/3

'ūd-ı Hindī: 22b/10, 43b/15

üzüm: 6b/9, 19b/2, 20a/12, 20a/8, +i 20a/14, 20a/5, 27a/15, +üñ 19b/4, 19b/6, 19b/7,
19b/9, 20a/13, 20a/2

vişne: 23a/3

yarbuz: 36a/14

yāsemen: 32a/2, 32a/3, 32a/4, +i 32a/5
 za' firān: 16a/4, 40b/13, 45b/1, 45b/14
 zanbağ: 32b/10, 32b/10, 44b/13, +uñ 32b/11
 zencebīl: 36a/5, 45b/14, z.ü'î-arz 31a/2
 zerdālū: +nün 22a/
 zerrīn-ğadeh: 32a/8, 32a/11, 32a/6, +i 32b/6, +ün 32b/9
 zeyfūn: 4a/2, 11a/12, 26a/1, 26a/7, +dur 26a/1, +ı 26a/4
 zurunbād: 36a/9, +ı 36a/13

Cevher Adları Listesi

‘aķīķ: 39b/12, 39b/13, 39b/14, 39b/8, 40a/1, +de 39b/14, +den 39b/10
 billūr: 40a/1, +dan 40a/8, +ı 40a/3, 40a/4, 40a/7
 elmās: 4a/14, 37b/13, 37b/14, 37b/9, 38a/1, +ı 37b/11, 37b/11
 incū: 4a/14, 39a/12, +ye 39a/12
 la‘l: 4a/14, 39a/2, 39a/6, +e 39a/3, +i 39a/5, +ün 39a/3, l.-i Bediğşāni 39a/2
 pīrūze: 39a/15, 39b/3, 39b/6, 39b/7, +ye 39b/6, +yi 39b/4
 yāķūt: 38a/2, 38b/2, +a 39a/3, +dan 38a/11, 38a/8, +ı 38a/4, 38a/6, 38b/4, +uñ 39a/3
 yeşīb: 40b/7
 yeşīm: 40b/1, 40b/3, 40b/3, 40b/6, +den 40b/9, +e 40b/8
 zeberced: 39a/6, +de 39a/8, +den 39a/10, +i 39a/8
 zümürūd: 38b/13, 38b/5, 38b/9, 41a/8, +den 38b/9, +e 39a/7, +i 38b/6, 39a/1, +ün 8b/8

Kanatsız Hayvan Adları Listesi

‘aķreb: 31a/11, 32b/14, 39b/2
 ağılu canavar: 23b/15, 36a/11
 āhū: 3b/5, +laruñ 35a/9, +nuñ 13a/9
 engürek: 39a/1
 fāre: 13a/15
 ħinzīr: 16a/12, +a 16a/13, +uñ 25b/5
 ğazāl: +da 34b/5
 geyik: 13a/7
 kelb: 16b/15, +inün 16a/15
 keler: +e 16b/10
 koyun: 3b/3, 11b/12, 11b/3, 12a/8, 17b, +a 11b/6, +uñ 12a/9
 keçi: 12b/10, 12b/3, 17b/13, 18a/7, 26b/10, 26b/15, 26b/6, 27a/3, 45a/4, +si 13a/10,

41b/1, 41b/6, 41b/6, +sinde 41a/15, +sini 13a/14, +sinüñ 42a/5, 42a/7

ķurd: +ı 22a/1

ķuzı: 12a/15

maymün: +da 42a/9

saķankūr: 46a/3

saņsār: 43b/7

sincāb: 43b/2, 43b/4

şoğılcan: +ı 36b/4

ķavşan: 3b/5, 13b/1, +uñ 13b/2, 13b/4

ķoķlı: 11b/5, 11b/5

ķoņuz: 16a/11

vaşak: 43b/9

yalva: 14a/14

yılan: 15b/11, 18b/5, 31a/11, 41b/3, 42a/9, +ı 39a/1, 41b/6, 41b/6, +uñ 41a/14

zerdevī: 43b/7

Kanatlı Havyan Adları Listesi

aru: +lar 34b/6

bit: 18a/12, 43a/5, +ı 19b/2

bıldırcın: 3b/7, 14a/10, 14a/14

biliç: 12b/14

dürrāc: 13b/7, 14b/11

çil: 14a/7

göğercin: 3b/7, 9a/5, 11a/6, 14b/1, 14b/5, +üñ 45a/11

imlik: 13a/2

ķaz: 15a/4

keklik: 13b/9, 14a/3, 14a/5

ķuş: 6b/10, 27a/15, +ı 14a/14, deve k.+ı 9a/4, +lar 3b/7, +lardan 14b/5, 14b/8, +ları
14b/9, +laruñ 13b/6, 14a/1

ördek: 14b/15, 15a/1, 15a/5

piliç: +den 14b/3

süglün: 13b/15

serçe: 14b/10, 14b/15, +lerüñ 46a/4, +nün 46a/1

siņek: 40a/8

ķavuk: 9a/4, 12b/13, +uñ 13a/1

EK -2

TIPKI BASIM

مجموعه

١

ترجمه منتخب
تصفا و الفوائد
في الطب

٢

رسالة في امراض
الانفوس

ادوية شافية في امراض
الانفوس

٤٩ / مجموع

کتابها الیہ سے درصحات سے لیا
گیا ہے اور یہ کتابیں

SOLEYMANIYE G. KUTOPHANESI	
Kismi	TEKKE. Fazelî
Yeni Kayıt No.	
Eski Kayıt No.	149
Taarrif No.	

کتابخانه سولیمنیہ گوتوپھانسی

في النحل والتحليل في
 دساتير الخرد في حقن في
 انزلت لك بانه ذوق
 لطفها لاسون فيقول اولوز

في النحل والتحليل في
 دساتير الخرد في حقن في
 انزلت لك بانه ذوق
 لطفها لاسون فيقول اولوز

في النحل والتحليل في
 دساتير الخرد في حقن في
 انزلت لك بانه ذوق
 لطفها لاسون فيقول اولوز

في النحل والتحليل في
 دساتير الخرد في حقن في
 انزلت لك بانه ذوق
 لطفها لاسون فيقول اولوز

في النحل والتحليل في
 دساتير الخرد في حقن في
 انزلت لك بانه ذوق
 لطفها لاسون فيقول اولوز

في النحل والتحليل في
 دساتير الخرد في حقن في
 انزلت لك بانه ذوق
 لطفها لاسون فيقول اولوز

علم في صنعة الخرد في النحل
 علم في صنعة الخرد في النحل
 علم في صنعة الخرد في النحل
 علم في صنعة الخرد في النحل
 علم في صنعة الخرد في النحل

الحمد لله الذي جعلنا من هذا خلقا
 وحدها خلقا وحدها خلقا وحدها
 وجوده كقوروب جملته خلقا وحدها
 نظمه انسان في ممتاز بلوب وعلو ام الاسماء
 كما خطاب مستطاب اليه علو وعقل
 اهمه فضله في وصفه انزلت
 من باب اول رسول انزلت في الله تعالى
 ليده وسلم حفز في حقن في وانطق في
 اول ان حروفه في منطوقه الالوان والاسماء
 قلبه مشوكه في مرتكبي اولان مرض كقوروب داروي
 هذا ابتداء اليه ووقايدي نتنه في قران عظمه
 بيوروكه في قلبه مرض قران في صور الله مرضا
 ورضي ال اولوا اصحابي ورضي منه اولسونه

باسرا قد تبتوا هتدا سيرا نلتك هتري هديت
 شمفك تشعله سي اولوب انكاه مقصد قضى به
 بول بولدي انما بعد بوعبد ذليل رايخ لطف
 جليل زين العابدين ابخير ليل لطف الله قل
 هما في النجيل والانسجيل ابديركه بوصف طب

اشرف صنابيع وارض بضايعدن وولغله علم
 ابدان قرين علو ابان اولدي قد ماء ككادير كركه
 مطالب عالو ابكي نوع اوزروه وبريونعه ونسوي
 وبريونعه اخروزي ديرلر دنيا من مستفاد اولان

لناندر اخروت ليجون رجا اولنان خين برتدير بولوك
 ايكسني دسني انسان تحصيل التكملة اولون الاقوت
 ووضعه بدت ايله حاصل اولور ووضعت وجوده
 تمام اولون الاعلو طبك لحكماني بلوب انكاه
 عمل قلغله اولور بوعلمو طب برعلدركه انكاه

وجود انسانك صفتي وخسته لخي معلوم اولور
 وجود انسانك صفتي وخسته لخي معلوم اولور
 وجود انسانك صفتي وخسته لخي معلوم اولور

وجود انسانك صفتي وخسته لخي معلوم اولور
 وجود انسانك صفتي وخسته لخي معلوم اولور
 وجود انسانك صفتي وخسته لخي معلوم اولور

وجود انسانك صفتي وخسته لخي معلوم اولور
 وجود انسانك صفتي وخسته لخي معلوم اولور
 وجود انسانك صفتي وخسته لخي معلوم اولور

حضرت نینک سرور سعادت مائوس اینه تنغه
قلو تا که انرا منی سفره و حضره بو کتاب
مختصه ذکر اولنان اشیا نکه مکمل بنیض
ایدوب حفظ صحیف لیا چون خاک لوان و ملبوسا ته
متعلق اولن امورده اطباء به ملحجتدن مستغنی
اولانو و بو کتاب مستطالک بطور روز روزیدن
مدرج اولن نوایدی اون دینی فصل او ز ریزه
ترتیب ایدوب فقهاء القواد حضرت سلطان
مراد دیواد و یوم اولکی فصل یک یکه مکمل
متعلق اولان قواعده که طعم نه طریقه نیک از قیام
کوک ونه زمانده بیوی ونه زمانده نیل اندیشه و بیانی
ایچی فصل صونه فتن لیجان کوک و صور لک
ایوسنی قلیغی مدلی بیلدرد اوچی فصل
اضافه حیوانان طبع حتماری وجود انسانه
متعلق اولن فایده لوی بغای ای وارید و مصلحت لاری
مفید اولن امورده و مصلحت لاری
صنعت لاری
مفید اولن امورده
مفید اولن امورده

اینا بعد از کمال
انجا بعد از کمال
اینا بعد از کمال
اینا بعد از کمال
اینا بعد از کمال

سخن مقوی حضرت رسول
صلی الله علیه وسلم استعمال بیرون
یکی است که اولاد بدو اولاد بدو
قدرا استعمال ایدوب اجرا بوید
حما ان نجل مصطفی کلمه
دهوم دروم
نیز عفرها دروم
دروم دروم
ارواح او روایتی منصفی قلمه
که در وی ذکا اولنا اده ویده حکم
ذکر بخرور نکریم عسل احوط
ایدوب مصلحت اج فرزند استعمال
ایدوب یا قهوه کحل

وضع ایدن فیلیونف ایکی سندی بیرون
وضع ایدوب برسی ولد که انوکه بدن انسانه
موجوه اولان صحت حفظ اولور برسی مدنی اولد که
خسته نصالده مقفوه اولان صحت انوکه بولنور یور
جهتدن بزوا و زوزرغز و لجا اولد که بوایده چکهارن
قدما و محمدتین و اطبای متمیزن ایضا رایتد کلری
اشادون فی زواتنا استعمال کثیر اولوب وجود انسانه
زنان صحتده نافع و مرض حالده علتی نافع اولظله
مشهور عالم و مقبول بنی علم اولن لردن تا کواکب
سوزنیوسا نه متعلق اولن آرد زید مدنی معبر اولان
طب کننا لردن استخرج ایدوب بو کتاب طایقه
و خطاب رایقه تورکی دلینه تمام جمع ایدوب زید
سار لاله اسارطین و غمده نتایج الحوقین اولان نبوده
طریق انسان و عمید الاحسان حضرت سلطان مراد
حما ان سلطان محمد حسان اعانه الله الکریم سلطان
حضرت نینک

حضرت نینک

ناید
ناید
ناید
ناید
ناید
ناید
ناید

معده به نفیقت و یروب اندن کسل و ضعف
و بعضی مرض حاد است اولورا یا ماسکی
از بی حرکت و بعضی مرض حاد است اولورا یا ماسکی
از بی حرکت و بعضی مرض حاد است اولورا یا ماسکی

جالیوس حکیم ایدر که لاندره که طعمه چو
اولدیخی کبی از دخی اولسه زیر انخبر لادور اولها
مضمونند ن مراد اعتدالدر و دخی طعمه امه
استنها و اولکیج آج دورحق کرکدر و زیر الحلاط
معهده به صغیر اولورب معده بی نفیقت و لادور
و دخی معده دده قوا پیدا ایدر ای شی شریطی
بودر که طعمه لیدر کد ن صکره چون چون حرکت
المیه لکن خرویده حرکت ایلیو طبعیه ساتن
و اولور کرکدر و زیر طعمه آمدن صکره چون حرکت

ایلیکن
ایلیکن
ایلیکن

ایلیکن که دماست از تقاضا حاد است اولور و
دخی قنیش کوزلنر زده طعمه اولیه یقین میکند
کولک یا ز کوزلنر زده صحیح میکی قوتش بجایانده و بدین
نیوب احتضام میکی ایکنند و ن صکره بنفش ککرکدر و ن
و ممکن ایسه قنیش کوزلنر زده صوق طعمه اولیه می
کرکدر کذالك یا ز کوزلنر زده اسی طعمه اولیه می

کولک و دخی مطلقا طبع اولیه میکی که حدوت
اینگان جالیوس حکیمه قولنیه و غیر لریک قولنیه کوی
دخی اشته نامایی کسوی و دخی زیادر که اشته میباش و
ایتمکد سکر لوه زبان ایدر تا خصوص سلبی چون
کندی لوله و دخی طوز اولور طعمه اولیه میکی که اولور
لا این اولان اولدر که هر نهم بیورسه بیفتان کلت
طعمه ام بوری بر سه تقدیر اولور نیوب بیفتان
مرزحان بر جنش میکی که مدد اوست اولیه میکی که اولور
غایبده یا غلو میکی که اولیه بعضی طوز اولور بیفتان

ایلیکن
ایلیکن
ایلیکن

ایلیکن
ایلیکن
ایلیکن
ایلیکن

ایلیکن
ایلیکن
ایلیکن
ایلیکن

ایلیکن
ایلیکن
ایلیکن
ایلیکن

ایلیکن
ایلیکن
ایلیکن
ایلیکن

ایلیکن
ایلیکن
ایلیکن
ایلیکن

و اسی باشد که زینده و غایت و صفت او بدینسان
 اندکی انکی که به ترکیب طعم پخته و در
 براسنی طعم پخته انکی که برصورت
 پخته از تا که در وی طعم و غایت اول
 اصحاب بخندند و بر کوه بعضی طعم اول
 معده بخندند. انکه انکی که بر کوه و جمع
 وجود و حکم ضرر و مرر و مشت از باقی ایله
 یغور و سون جمع اولق و در می هر سیه ایله
 تا جمع اولق و در می باقی ایله و در جمع اولق
 و در می سرکه ایله به جمع اولق و در می قوش
 انرا ایله صا و ساق جمع اولق و در می صوغان
 ایله خردل جمع اولق و در می تا زین باقی ایله
 لخب بر جمع اولق و در می تا زین باقی ایله
 جمع اولق و در می طست لوقا و زین ایله باقی جمع
 اولق کی یونانک معده بخندد جمع اولق
 ضرر

اولد و غنده. شیهه یوقدر فاما یوقدر اولان
 امور ضرر لکن اعتدالنه قیاس ایله و لکن
 غایت قیاسطن حکم ابطال ایله و زین اعتبار
 قیاسه مخالفدر بر کوشی هر سیه معتاد
 اولور سیه دفعه ترک ایتمده عسر و حرج
 مضطرب اولور هر آه منک عادت مالموقه سی
 کند و به طبعه اولمشد و انک بخندد که جمله
 قول حکما در کوه که اعتدال طبعه نایند و غایت
 کوه غایت غایر و در معتاد اولدیه تدبیر
 کمال کوه. والله اعلم بحقیقت
 ایکنی فضل صولح که متعلق اولان امور
 بیاننده در انسانی عطف غل و ایلیوب
 لکن که طالب اولغه بادی اولد که حررت
 طبیعت غالب اولوب معده بخندد اولان
 غذای تخفیف ایتمک یقین اولیان حررت
 ذوق
 سینه

اولان امور
 در کوشی
 عسر و حرج
 مالموقه سی
 جمله
 غایت
 کوه
 متعلق
 ایلیوب
 حررت
 اولان
 تخفیف
 ذوق
 سینه

الیوب غدایی ترقیق ایتمک لیکن طبعه مضطرب
صورتی پیدا اولور اما مزاجی حرارت اوزره
اولان اده له لایق اولان بود که طعامد که
نیم ساعت قدری توقف ایدوب اندن صوب
لیجه و اما مزاجی برودت اوزره اولان ایتمک
صکوه برایی ساعت مقداری تأخیر ایدوب
بعد لیچک ضروری بر من بکنی تأخیر ایدوب
لیچک کوکود مکوکو معدسه سی زیاده حرارت
اوزره اوله اول زمانده تأخیر ایلیوب و قدر
صوب لیچک ضروری بر من بکنی تأخیر ایدوب
مضرب اولور و دخی سحر لویه لیج فارینه
صوب لیچک ممنوع دور دخی او بخودن اویاق
صوب لیچک ضروری دور و دخی حمام لیچکده
یا خود طشوره صوب لیچک ضروری دور
جماعتن صکوه صوب لیچک ضروری دور مکوکو که
عسل

عسل شربتی لیجه بعض حکما ایدر که
جماعتن صکوه عسل شربتی لیچک بدندن
خارج اولان جوهر منی به بدل اولوب قوت
جماعتیه به نقصان و بر ضروری اتمت صورت
ایوصی اولدر که کند و فائزده زیاده صوق اولان
و زیاده هاضم اولوب طبت اولو اولان و دخی صوق
شوق قدر اولدر که دخی ایدوشی ایدوشی ایدوشی
اغزنی اوشتمیه به ایقرط حکم ایدر که
ایوصی اولدر که اشد و کوننده تیر اسیبوب
بعد حالی اوزره قوتلد و دخی کنه تیز غلیظه
دخی صوبوک ایوصی اولدر که صافی طاشندن
وصافی طور قدرن جعیوب بلکه طاشلون طور
بردون شوقی بلره قارشوه و ذیره آقه و دخی
بوز و قار ابله صوغش صوبوک مزاجی بوز بلور مکوکو
خارجدن تدبیر ابله صوغش اوله و دخی
عسل

عسل شربتی لیجه بعض حکما ایدر که
جماعتن صکوه عسل شربتی لیچک بدندن
خارج اولان جوهر منی به بدل اولوب قوت
جماعتیه به نقصان و بر ضروری اتمت صورت
ایوصی اولدر که کند و فائزده زیاده صوق اولان
و زیاده هاضم اولوب طبت اولو اولان و دخی صوق
شوق قدر اولدر که دخی ایدوشی ایدوشی ایدوشی
اغزنی اوشتمیه به ایقرط حکم ایدر که
ایوصی اولدر که اشد و کوننده تیر اسیبوب
بعد حالی اوزره قوتلد و دخی کنه تیز غلیظه
دخی صوبوک ایوصی اولدر که صافی طاشندن
وصافی طور قدرن جعیوب بلکه طاشلون طور
بردون شوقی بلره قارشوه و ذیره آقه و دخی
بوز و قار ابله صوغش صوبوک مزاجی بوز بلور مکوکو
خارجدن تدبیر ابله صوغش اوله و دخی

ویریلوب بو سنک اولاد کک حصه سی
وغدا سی در دیلو اول زانندن حضرت ادیس
بنی زماننه کلنگه بغداد ایک هرودانه سی
دوه قوشی بمره سی کبی ایدی بعده طاق
میروطه سی قدر اولدی بعده کوجو جینی عطیه سی
قدری اولدی تا که حضرت یوسف علیه السلام
زماننده فنقد قدری ایدی بعده سکوره قدری
اولدی بعده تدو بگانه شمعدی بو حاله کلنگه د
امتک ان اوسنی بغدادی اتک کیکده اتا
طوزی و خبیری برنده قاز و پشمش اوله ادی کلاب
تند رست ایکن زینهارا سجین اولیبه زرا ا سجات
اتکن ادی صوصا دروب معده بی افسا دا ایدر زینهارا کلنگه کلنگه
ودنی اتکنی جوق جوق یک سنه ایرت ایدر کا مقصع اولادین لاری
خاص اتکن اولاد عورب خبز خوری دیور خوری
اتکن معده ده جوق دیور دیور کونک تیز حقا طبیعی قطره
کونک و خبیر رومی دیور دیور اولاد عورب

ویریلوب

خاراوقی بید نوندن مسهلا
نوز و فله نوننده مسهلا
ارویوب خبیر رومی
تشمی نایج نوننده
بیمعدی لایعنه اوغوز ایکی
کهن علله انب زاننده ایکی
حصرنیک زوان مسلمان
مهمبر خبیر رومی
صفا انقباله الله نوننده
صفا نوننده سنیدن نوننده
صفا انقباله سنیدن نوننده
صفا انقباله سنیدن نوننده
صفا انقباله سنیدن نوننده
صفا انقباله سنیدن نوننده
صفا انقباله سنیدن نوننده
صفا انقباله سنیدن نوننده
صفا انقباله سنیدن نوننده

صویری غایت لطیفدر با خصوص سعاله اورد
لکن تیز فاسد اولور و دنی قیوصویری مطلقا
بر ضرورت و طویر لو صورت اولوند و غی زمان اچ صویری
تمام نقطه اولوند و غدن صکو
حاصل اولان صویری استعمال ایدر
و دنی وزنده ولزده ثقیل اولان صویری
قیمت و بصل ایدر لم و الله اعلم
اصلاح اوصاف حیواناتک وجود انسانه
نافع اولان فایده لری بیاننده در بغدی
اولاد عورب تر و خرفله دیور لونک طبیعی
معتدلدر و دنی بستمن بغدی آشی زیاده
غلظتدر و بغدی شور باسی صابغه یابد
زیاده نفاختدر که هضم اولور کعب الاخار و ری
الله عنه ایدر که حضرت دم علیه السلام خبیدن
حقد و غی زمان انک بر مقدار بغدی دانله

۹۹

پیغمبر صلی الله تعالی علیه وسلم پیورکه
لوسکان الارز و جلاله ککان حکیمان
لانہ شفاء لاه و ایه یعنی کوبیخ لاه و ایلدی
حکیم اولوردی زواریخ شفا و دخی و بخند
مظهر بود و اعمل بگونی فرزد و دیدنی سرور
فاناسته سی اولانلو برخی جوق جوق عیلم جان
دکدر حکوکه یا غسل و یا سکو ایله بیاید
بومقدار پیوستی وارور و مرجعک طبیعتی یار
و یا بسد و فاندن حاصل اولان مرضی نخرد
اید و انا خا فقه صویله غزغزینک بود و خضرت
رسولدن عیله السلام روایت اولورکه حرکه
قباعی معیگ بشروب یکی سوروی و دخی حرک
بین دیولم ایلدی امام شیخ بقی رحمة الله علیه
حضرت رسول صلی الله تعالی علیه وسلم دن
روایت ایلرکه من کال الداء بالعدس و رق

مردمان
اولان
عید
مردمان

تلبس اید و غذائی آرد و جوق جوق عیلم حکم
و جوب کتور و خلقة لطیفه و غذائی جوق
بدنی سموم و طبیعتی معتدله و لکن سده

ایرش اید و اوسی غایت بنمش اولان ک اولاد
عزب سمید و نر جوبک غلظت و کیمضم

اولور معتد سی قوی اولانلو نافعد و لکن
معدده تولید یخ اید و کسما لطیفه رادی

از قله و و طبیعتی قرض اید و نشته طبیعتی یار
و یا بسد و سده اید و سکو یا غسل لاله بشروب

استعمال اولننه ضرورتی دفع اید و فانا و کورکه
نافعد و اریه طبیعتی یار و یا بسد و غذائی

بخد ایدن آرد و ولتمکی فایضد و انا اریه
معتدل و و مین و و حرارتی دفع اید و کورکه

نافعد و اریه حرارتی و بروره تده معتدل و انا
مربخه سایر جویان دن بریخ موافق و حضرت

بیمار

قلبه عند ذكرك الله تعالى ودمع عينا و
ذهب الكبر عنه يعني بكسه قبان ايله
مرحبا يكسه ايدى الله تعالى ذكرك اولوندى و غمنا
انك قلبى رفيق اولوب كوزورى ياشاولوب و غمنا
كبر كيد و انا موحى كوزورك كوزم ضعيف و غمنا
ادامك ار كنى قاطع د ر بورى مضمين يد ر بقا له
طبعنى بارد و يابى د ر انا اعتداله يقين د ر
بقا له جوق ينك عقل افنا دايد غمنا ظد و ر
نفاخذ ر پس قوغنى حقا روب ينك يك د ر
انا حضرت رسالت بناه صلى الله تعالى عليه
وسلم سورركه من كلك فوله بقنها
خرج الله تعالى منه الاء و مثلها بعنى حضرت
رسول كوزم صلى الله تعالى عليه وسلم
بورركه بكسه بقا له قوغنا يكسه ايدى
الله تعالى اول كسه نك بدندن اول دكلو

مضى

مضى اخراج ايدى و تاز بقله بدنى تربيب
ايلوب سحر و كنى ادمك بلغمف زياده ايدى
و صداع ايرت ايدى خاضغه بقله نك تاز بجه
جوق جوق بفق غمنا و سخن كوزور خور
طبعنى خا ر و يابى د ر غمنا خود اوازي كوزول
ايلر و هم جماعه قوت و رز خضوصا كوزون
انباه بيشم اولوبولى دايد ر خصيصا قاره
خورك صورى بولى دايد ر ايلوب قاقده و بوركه
اولان طاقناورى يار و تاز سى نفتاخذ
بوركيه افج جنس اولور آق و قاره و قزل كنگار
اولور كزى اخلاق بياضى استعمال ايدى و نفتاخذ
معد يه و نفس سقله دى كدر مكره نون
يا غنايه بشرو با صا راج ايدى لو و سركه دى
اصا راج ايدى انا همى زياده ايدى و جيبلى
جماعه قوت و رز عجز ياتد د ر در ملى فضل

طبعنى
مضى

ایدر قوجه لره و بلغم الخ اولان کتسبار ضرر ایدر
 بلغم امراض بلغمه تحریک ایدر اولاسی کباب ایدر
 بکدر کجانی غلیظد و سودی تحریک ایدر زهار
 سودی اولانلری عیب لوزیان ایدر اوغلاق الحی
 غایتله لطیفد بدنه قوت ویرن با خصوصه غلظه
 فالقشده صبارو ضرر ایدر دید ککازنده خطا دور
 زیاده نافع و صفر باره و یاسد و سودی
 زیاده ایدر و دخی رتورر غایت غلیظد و سمن
 اولورسه بر مقدار زیانی آذر فور و صبد رصه
 خود سودا ککند و در بوزاغی معتدل و
 و صلفه قوت بوزاغی اندن من مصلح متولد اولور
 غذایتی کتیبود و شش بوقی زیاد ایدر و تحریک
 و جماعتد مقویدر طارونی معتدل در صفا
 قوت ویرن اوسوی اولدو که بلغمی اوله عیوش اوله
 بلخود اولتمه شش خروس اوله صورتی کوزل ایدر و

تیرضغ

تیرضغ اولور ککنی طارونک بو طارونی تو کس اتی جوق
 بکده سده عارض اولور اصلانی غایت لطیفد و
 تیرضغ هضم اولور و بدنه آندن حاصل اولان غذا
 زیاده قوت کتورر الله اعلم بالصواب بشی فضل
 طارونده و صحر اولور و صحتی حیوانانک
 لکومنک طبیعتاری و موجود انسانه متعلق اولان
 فایدملوی بیاندند در ککینانی طبیعتی
 خاوریاسد و زیاده مقویدر تحریک منی و کور
 اهولنک اتی جکونی جبقار و رب سکی ایلدیشروب ضیق
 النفسی اولان ادمه یدر سه لوفع اوله طارونکی
 طبیعتی بارد و یاسد اولن اتی عین سودی نیک
 ایدر اولک بو نیوزندن که لیوب هر کون بو متقال
 قدری صرع طوق ادمه یدر سه لر ایدی زیاده
 نافعده خاصه طارونکی سنی طونوب اولک بوسدن
 بوسفر یاسد لر ایدی منی صبد اولک یا نفعه اوله کلمه

جماعه فوشه ارك اندن بگرود و اسنانك عتلق
 زياده ايد و حب حفظي از نور و مسافه فوت وير
 ككالك طبعي حار و رطبد و اساني سمرود
 و جماعه فوت وير ككن بر مقدار چ هضم و لور
 صلح منساج ايد كه بركنه ككالك
 او مني مسكلكه مخلوط ايد و ب ياند كه كو خه خلك
 كوزينه بناميده شيو كين كوزينه دمنار و در جيل
 طبعي خار و رطبد ادي سمرود و جماعه فوت
 وير ككن ككورت استعمال ايد و ككادر سوك
 ككرد باد و جين غايت اوسي و ك سوزان ايد
 و جمع مفاصل اولان ادمه ناهضد و فلما انفك
 اندن جوق جوق يك مخرج حرارت اورزه اولان
 ادمك سكر كينه ضرر ايد و زوا طبعي خار ايسد
 يلوه فوشه طبعي باد و جين طبعينه يقين و
 و بونك اتن اسسحاق بكني كك و كك و زوا طبعي

ككالك طبعي حار و رطبد و اساني سمرود
 و جماعه فوت وير ككن بر مقدار چ هضم و لور
 صلح منساج ايد كه بركنه ككالك
 او مني مسكلكه مخلوط ايد و ب ياند كه كو خه خلك
 كوزينه بناميده شيو كين كوزينه دمنار و در جيل
 طبعي خار و رطبد ادي سمرود و جماعه فوت
 وير ككن ككورت استعمال ايد و ككادر سوك
 ككرد باد و جين غايت اوسي و ك سوزان ايد
 و جمع مفاصل اولان ادمه ناهضد و فلما انفك
 اندن جوق جوق يك مخرج حرارت اورزه اولان
 ادمك سكر كينه ضرر ايد و زوا طبعي خار ايسد
 يلوه فوشه طبعي باد و جين طبعينه يقين و
 و بونك اتن اسسحاق بكني كك و كك و زوا طبعي

طبعي حار و رطبد و اساني سمرود
 و جماعه فوت وير ككن بر مقدار چ هضم و لور
 صلح منساج ايد كه بركنه ككالك
 او مني مسكلكه مخلوط ايد و ب ياند كه كو خه خلك
 كوزينه بناميده شيو كين كوزينه دمنار و در جيل
 طبعي خار و رطبد ادي سمرود و جماعه فوت
 وير ككن ككورت استعمال ايد و ككادر سوك
 ككرد باد و جين غايت اوسي و ك سوزان ايد
 و جمع مفاصل اولان ادمه ناهضد و فلما انفك
 اندن جوق جوق يك مخرج حرارت اورزه اولان
 ادمك سكر كينه ضرر ايد و زوا طبعي خار ايسد
 يلوه فوشه طبعي باد و جين طبعينه يقين و
 و بونك اتن اسسحاق بكني كك و كك و زوا طبعي

طبعي حار و رطبد و اساني سمرود
 و جماعه فوت وير ككن بر مقدار چ هضم و لور
 صلح منساج ايد كه بركنه ككالك
 او مني مسكلكه مخلوط ايد و ب ياند كه كو خه خلك
 كوزينه بناميده شيو كين كوزينه دمنار و در جيل
 طبعي خار و رطبد ادي سمرود و جماعه فوت
 وير ككن ككورت استعمال ايد و ككادر سوك
 ككرد باد و جين غايت اوسي و ك سوزان ايد
 و جمع مفاصل اولان ادمه ناهضد و فلما انفك
 اندن جوق جوق يك مخرج حرارت اورزه اولان
 ادمك سكر كينه ضرر ايد و زوا طبعي خار ايسد
 يلوه فوشه طبعي باد و جين طبعينه يقين و
 و بونك اتن اسسحاق بكني كك و كك و زوا طبعي

طبعي حار و رطبد و اساني سمرود
 و جماعه فوت وير ككن بر مقدار چ هضم و لور
 صلح منساج ايد كه بركنه ككالك
 او مني مسكلكه مخلوط ايد و ب ياند كه كو خه خلك
 كوزينه بناميده شيو كين كوزينه دمنار و در جيل
 طبعي خار و رطبد ادي سمرود و جماعه فوت
 وير ككن ككورت استعمال ايد و ككادر سوك
 ككرد باد و جين غايت اوسي و ك سوزان ايد
 و جمع مفاصل اولان ادمه ناهضد و فلما انفك
 اندن جوق جوق يك مخرج حرارت اورزه اولان
 ادمك سكر كينه ضرر ايد و زوا طبعي خار ايسد
 يلوه فوشه طبعي باد و جين طبعينه يقين و
 و بونك اتن اسسحاق بكني كك و كك و زوا طبعي

جماعه

طبیعی خاور و طبع در انج که هضم اولور لا نبرد که
 بشن خون اولیه زیتله یغلیوب اندن صکرک استی
 اولورله پشروب بیه له جماعه قوت و برر لونی
 کوزل ایدر اولنی دخی صانی ایدر قازن طبیعی نای
 اوردهک طبیعی کبی در و حرک سودا در پیرا کینی
 یک دخی ایدر بدخی فصل در بالوده و کولاده
 صیدا اولان بالقی اولورله طبیعی و صحرانسانه
 متغلیخ اولان فایده لری بیاننده د بالقی
 طبیعی مطلقا نازه اولدوغنی زهانده مایر و ورده
 منعه سی حرارت اوزره اولانلرت نرحه هضم
 ایدر در طولوز موجوده اولان بالقی انج خزانله نول
 صویا بگندن زیاده صایاندر وبالغی جوق جوق یک
 سکوری کوشیدوب سد ایرات و معدده دهر
 قنخی خاطی بولورده کادکا دوزانها بقران
 زخمته ناهعدر و دخی صکرکمان بختی

اولور
 اولور
 اولور

کبی فاسدا اولغنه باشلامده زیان ایدر کورکین
 طبیعی خاور باسدر غایناه مقویدن زیاده جماعه
 قوت و برر خصوصیا وورسی اوله اما بر وقتله خرابی
 و دره و خرابی حرارت اوزره اولانلرت قوروق صویسایه
 یک کرکدر و دخی مشهوره کرکه کورکین جهانه قوشلارن
 بوزک و ذکی اولور انها طولغانی کورده کرکه سسل اولور
 زیاده او جهانه قاه راولیز و دخی زیاده کرکاسندن
 باور و لری تویلمنکه باشنادوغنی زهانده ساینر و شلارن
 کند و بده ضرر و برر حکم برخی قوشاری کورده کرکه قره
 اولور ایلیوب بولسی بجمده کرلورن سرجه طبیعی خاور لری ایدر
 انج ذلیخ اتندن غلظده و با دم یا غایله پشروب انج کرک
 انها جماعه زیاده قوت و برر با خصوصیه کبی سی
 اوله حکایت اولور که کجی دیشی ایه حفت
 اولدوغنی زهانده کوزده یک کرکه جماع ایدر صفراری
 انج ذلیخ اولان ککشیلر سرجه انج زیان ایدر اوردهک
 طبیعی

انسانک صوتی کوزل اید جماعه قوت قوت و بر ...
 فاتیح هضم لور و هم و مانع زان اید طورا ...
 بالغی طبعی بارد و رطبید و معدده کیم هضم
 اولور سکولوه ضعیف اید و زعفران انوک ضروری
 د جمع اید و کفال بالغی طبع لوصوده دخی ...
 اولور اتماطوز لوصونک یکدر لطیف جوریاسی ...
 اولور حرق میگردن زان محقق و تکوین بالغی ...
 مجر و طواسی اولور عتداله قریبدر قبال عتدن ...
 فلکاندن صکوره بود و لورک بالغی غایت طیفدر
 جماعه بالفارون اعتداله دقیق در بر سوا ...
 مخی لور که خلق لیجند و بوش بالغی در لقا طوی ...
 بالغیدن لونی زیاد و سیاه اولور باشی خنثی
 باشی کبی یضی و اغری و یوری خنثی و مشابهد
 اکثر زمانده و زیاد و همان یا لکو کویوب بر قاجی
 برین جمع اولوب مهگ کوزل و لقی نیر صکولونک

بوسه بالغی طبعی
 اولور کوزل
 اولور کوزل
 اولور کوزل

بودر که بر فاند مبتلا اولان کمسته آورنده
 اولور کوزل اید صوفیوب لیجند بر قلیح صناع بالفار
 فوسه لرا اول بالفار حرکت ایلد اولنبا قلبیجند
 اولور کوزل اید کما یحق ایلد بر قان زحمتی نذین اول
 اولور کوزل اید اول بالفار صولیحند میت کبی لوزنیا
 اولور کوزل اید اول بالفار کتجه سندن بوسید
 اولور کوزل اید اول بالفار غایت خرد اولاند ضروری
 اولور کوزل اید اولور قد و جمله دن زود قلغان بالغی طبعی
 اولور کوزل اید اولور بار و رطب در جماعه بالفارون بودن عیلاور
 فضایی تیز کوزل اید کما مقبولدر
 اولور کوزل اید اولور بالغی بونکده طبعی سوا بالفار و نسبت ایلد
 اولور کوزل اید اولور سیاه جماعه بالفارون استی در کماندن یک
 اولور کوزل اید اولور اتماده یه پیر غلیجه سنجور ضیاتی
 اولور کوزل اید اولور اتماده یه پیر غلیجه سنجور ضیاتی
 اولور کوزل اید اولور اتماده یه پیر غلیجه سنجور ضیاتی
 اولور کوزل اید اولور اتماده یه پیر غلیجه سنجور ضیاتی
 انسانک

سبب بر بردن بر لمبوب بر پرده طوئبور اول حرکتی یافته
 ابر ککینی صید ابلوب طوئلور وقت ساجده بر و نك
 قدری سرکه ده اصله ووب بر بر بجد بر مقدار باقوب ایوربر
 جامعه شول قدر قوت ویر که انی کمال اید ام او بر کین
 جامعه ماضوت اید حتی جامعه دن قلع طفسان باشد
 فوجه لره ککند بلان کینی بد رسه لایدی آلودخی و پیوند
 فالقد قاری کینی بر بخ دفعه جامه ای که طالب اولور بر و بطره
 صا روسیه به لر وخی انفع ایدی و وخی انور ایوکی وولی
 بخرن ایلد وخی کینی و نشستی وخی عورتلره بد رسه لر صبره
 طاقترنی فالبوب جامعه ککند وری طالب اولور ۴
 سکونی فصل سوود دن حاصل اولارا انشیا ایلد بطریق
 و وجودا دمه متعلق اولان فایده لری بیاننده در
 سوو الله سبحانه و تعالی کتاب کویند برور که و کتبار
 من این لر تیغین طلوعه سوو مایندن و میندن
 و میندن مرکب دن و وخی جینی با رو و یاسد را آندن

اتی کبی و در طبیعتی زیاده یاره و غلظتد غایتده
 باغی اولور و یاغدن طبیعتی حرارت اوزده در اکثر
 شیخی خفظلی بو بالفنک یاغنده بشورب اولیاغند
 صاغر اولان دهنک فولاغنده طاملتطرا ایدی
 صاغر لغنی کیده ورا کو بوالفنک یاغنی و جمع و جمالی
 اولان ادم سیاه و هسلا غری اولان بر و سور سه
 و جصفی تن کین ایله خواص و اوله و بو بالفنک
 جوق غلغین و غلغین لک یاغنده اسه قوسه لر من
 بعد جوق غلیوب راحته اوله من العیاب العیاب
 بر الفنک وخی و تور که غایت کویک ککله بکوز
 طب کت باوند سیمکه صیدا و بو یاز اولد اید
 بروه اولماز انور ککلی و دیشی طولدی بی
 زمان معلوم اولور صفت اولاقده مارده ار ککی
 و دیشی حرکت ایله جمع اولور لر تمام اشیا بود که کلب
 کبی

ملاک
 و
 و
 و
 و
 و
 و
 و
 و

اما که نازک پیزک طبیعی برودت اوزره و لطیفه
 و غذای کمی کنیز در او می سحره را تا مسته در
 و دخی نازک پیزری جوق می کند تا قوقه بگوگردک ظاهر
 حاصل اولور اما غسل و یا خوه جوز نازک ضرر دفع
 ایدر و قوزری پیزر انسانی ارقله در و دخی معده پیسته
 ضرر ایدر که هضم اولور اما اسکی پیزی زهر حیوان
 اصره و دخی بوه اورس اولور ایدی المن ضرر دفع لیب
 و جعی قطع ایدر و سحر برودت طغوزنجی وصل تاز
 عیش لوزک طبیعی و موجود انسانه متعلق اولان
 فایده بوری بیاتنده در مطلقا جمله فایده مند غده
 وجود انسانه قلیله و کیتی کینه در لخت بر خار و
 رطبه و غذای کمی غیب بوری عیش لوزک جوقه را تا
 معده در جوق در و ریبوی جبر و طبیعی سهال
 اوزره در فاهتا اوسور که زیاده نافع در و دخی
 صفراوی المیح اولان کفیلوه بوزک ضرر ایدر و دخی

فیماق برل و دخی بود او در رحمة الله علیه ترا
 ایدوب ایدر که حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 فیماق ایله حویلی بیکی سورره ی و فیماق لغز اغز پیسته
 و قوزر و اوسور که نافع در و اگر که صبا نازک دینی انتی
 اوسه لایدی و دخی سوری سهولت ایله متاه و پیلان
 صوفد و دخی بزه فیماقی با قوقه لیس اولور ایدی ضرر دفع
 و سکر ایله فارشد در و ب ب سحر ایدی ایدی سحر و
 اوزری بوغلان ادمک صونش کوزل ایدر کوز فیماقی
 و سکر ایله سوره لایدی زوی قوقه سنی دخی لطیف
 ایدوب ایدی زیاده سحره و یوزن طبیعی برودت
 اوزره در و اوسوی اولدر که اکثی اولیه و فراحی انتی
 اوزره اولانله نافع در و هر چه یوزن بیک و
 مد او ست ایتمک ضرر ایدر و مگر که کوزکدن معناه
 اولوب مولود می تخله مهور فیدر و پیزر اسکی
 پیزرک طبیعی اگر که طوزری ایسنا ریا ایدر
 اما که

کوز فیماقی
 کوز فیماقی
 کوز فیماقی

کوز فیماقی
 کوز فیماقی
 کوز فیماقی

حضرت بیغیب و صلی الله تعالی علیه وسلم
 صلوا الیاه اور فرمیں صلیقی و یوقب صلیغ الیاه
 بردانہ بیلیدی و صی ابا زید فریشتدن رویت
 اولنورکه حضرت بیغیب صلی الله تعالی علیه وسلم
 فایکده دن بطخ الیاه اور وی غایت سوزایدی
 حتی روایت اولنورکه که برکون حضرت رسالت
 بناه صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت سلمان
 رضی الله عنه الیاه اور فریب اور فریب اولده
 حضرت سلمانده فاسی لفظ الیاه بیوردی که با
 سلمان دور و صی ایکن ایکنی و صی وینده
 مسطور در که حضرت رسول الله علیه السلام
 اولور دیکه اور فریب کابری زمان صلهدن
 صیروب بیولریدی حتی اور فریب صیوب بارک
 صفا الیاه اقراریدی بر صی و زوی جماله نودن
 اولور غایت لطفدر فقی لکر قیاس الیاه زوددی
 اولنورکه حضرت رسول الله علیه السلام
 حضرت سلمانده فاسی لفظ الیاه بیوردی که با
 سلمان دور و صی ایکن ایکنی و صی وینده
 مسطور در که حضرت رسول الله علیه السلام
 اولور دیکه اور فریب کابری زمان صلهدن
 صیروب بیولریدی حتی اور فریب صیوب بارک
 صفا الیاه اقراریدی بر صی و زوی جماله نودن
 اولور غایت لطفدر فقی لکر قیاس الیاه زوددی

اول و آخر نبی بری حور حورق بین آدمک کوه سنده
 که جباران و جفوق بیتی زیاد و اید و اوزر بوزک
 قیوغنک طبعی باره و یاسد و جگره کی دخی
 بویله و اما اور فریب لخی خاورد و طبد و و مالدن
 جگره کی و قیابوخی ~~تلمیح~~ صلیق در فایضد روخی
 اور فریب لخی زین فاسد اولور اقامتا جگره کی
 وفا بوخی الیک محله در و صی اور فریب اوسوی اولده
 که کمالی الیاه و لکن اولده باعدن که سله و کی کیمینه
 آکر اولن ایدر لوسه زیاده لطفدر و صی اور فریب
 قاره سنندن بیاضی بود و حضرت عایشه صدیقه
 رضی الله تعالی عنهما روایت ایدوب ایدر که لیت
 رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم یاخذ
 عنقود العنب بیده الیسوی وینا و لحنه خبه
 بیده الیسوی و یا کمال یعی حضرت عایشه
 صدیقه رضی الله تعالی عنهما ایدر که نکورده
 حضرت

تقویت ایدر غداسی لطیفند و انا طبیبی بارد
 و ربطیدر یورکه و معدیه و حقیقانه بود
 ابونفیس رضی الله عنده روایت ایدر که انشوخان
 رضی الله عنده درین بعبور صلی الله تعالی علیه وسلم
 بیورد بیکر که ماضی رضانه الا و فهاختنه من
 رضان الجنة یعنی هیچ براناز یوقد که الا که
 آند جنت انار لذت بر خجته وارد و بیوروشو
 اکشی انا اولاد عرب رضان ماضی برزخانی لطیفند
 اطناک قولی اوزره صنفی کوی ککندن کسوا خصوصاً
 درین لحد قد سکوه سکر الیه اشوبه منی وله معدیه
 بنور دن ایدر اوج اولزلفان اولاد عرب
 بویکا اوصان مزو برلو سوی معدیه بدنا فناد
 حرارتن دفع ایدر بلجله انارک هر نو بری معدیه
 نافعد ولحقی استیله طوقن ادملو ایدر که کلد
 زبرا تکسیف مسام ایدر مکور اسقیه و کلد
 اکلور

منه السار و مری الیه
 حضرت علیه السلام حضرت
 حضرت ابونفیس رضی الله عنه
 ابوالدی اربن سالی اوبدی
 ابوسنک اربن سالی اوبدی
 ابونفیس رضی الله عنه
 ابونفیس رضی الله عنه
 ابونفیس رضی الله عنه
 ابونفیس رضی الله عنه
 ابونفیس رضی الله عنه
 ابونفیس رضی الله عنه
 ابونفیس رضی الله عنه
 ابونفیس رضی الله عنه
 ابونفیس رضی الله عنه

ابونفیس رضی الله عنه
 ابونفیس رضی الله عنه
 ابونفیس رضی الله عنه

اکلور الله اعلم حضرت حضرت علی رضی الله
 عنه و در روایت اولزورکه من اکل رضانه
 نور الله قلبه یعنی بر کسبه انا ریسه ایدی
 الله تعالی انک فلذتی نور لذت و انا طبیبی
 یاره و یاسد و حضرتها در رضی الله تعالی عنده
 ایدر که طعم امل ایچند. الا شو بیلای ایچنده
 ماء زهر مری دور و در عقیقه بن عامردن رضی
 الله عنده در مرویدر که حضرت مخموجورات
 مؤتیف بو ارضهات حضرت لری بیور و شکر که بن
 لیه اسوبده سمایه عریج ایلد بیکند جنت
 عدنه داخل اولدم بسکا برلما و بر بولر بن
 المدن و وشوب ابی باره اولدی ولینجند جنت
 حور بلزندن بوحوری جقدی بن کسکه بیکند
 لمنات قال الخلفه للقول ظلما وهو عثمان
 بن عفنان رضی الله تعالی عنده یعنی بن کسکه

طمأنینه لر قوتن لیجند ه اولن قوری هس اولانیدر
 واکو حاکو کونک لیجینی وکوب کال صوبی ایله ایجینی
 حاصل اولان باش غریسنده طبل اولانیدر
 صدای ه دفع ایلیوب حرارتن کسوف ایسی طبیعتی
 باره ورتطیدر زوره اولن طلت لوسیدر تا زوی
 صفری خرنک ایلا اتمافوروسی صفری قطع ایدر
 فانه عده ده کجه هضم اولور و ه هضمی خارطی اولور
 اسکاتابع اولور ایلا طبیعتی بارد و ایدر
 فاما طلت ایسی بارد ورتطیدر زیاد ه هضمی به
 نافعدر قوت کتوزر و طعمای هضمی ایدر و
 فوصعی صنع ایدر و اتمافوری هضمی اولور
 اولور اکو طعمای همدن اولن ایسه ایدی طبیعتی
 ایوب واکو طعمای همدن کتوزر ایسه اولانیدر
 ایلا فاما اولوبی جوق جوق بیک خرنک میانه ایدر
 لای طبیعتی بارد و ایدر ایسی کتوزر اولور جوق جوق

دیدم دیدیکه ظکافت اولن اولن خلیفه
 عثمان بن عفان ک امر رضی الله عنه و طلتو
 لاما یورکه قوت ویرر وادی فرخانک ایلا
 و معدنه یانک ایلا تا خصوص هضمی اوله یعنی
 مسکی الما دید ککلی و اتمافوروسی
 جایزه ککلی زور اتمافوروسی و عفونته
 وارد و واکشی الما انسان کتوزر وادی و نوستانی
 ایدر ایدر و طبیعتی بارد و معدنه به قوت
 کتوزر واکو زیاد ه طلت لوسیه صفریه هضمی
 اولور اکو که زیاد ه طلت لوسیه کتوزر به مثال
 ایسه صفری قطع ایلیوب صوبی هضمی کتوزر
 و ه هضمی ایدر و طبیعتی قوت ایدر و اولور
 شفق اول طبیعتی بارد ورتطیدر اتمافوروسی
 عفونته استعدادی وادی و طعمای همدن اول
 بیک کتوزر و ایدر یعنی وکوب صوبی هضمی
 طمأنینه

اولان قوهی کسواسه طبیعی باره و رطبه معده
 جوق طومر و فنی خلی بولور سه کاتباع اولور حاصل
 معده دهی افساد ایلر و شمه طبیعی باره و یاسد
 معده یه قوت ویر صفیری قطع ایلر و حرارتی قسکین
 ایلر و فنی لیتی دفع ایلر کرسدن ایون ککن بر مقدار
 حرکت نازله در صورت بیاضنک طبیعی ایخی طبیعتنه
 یقین فاما بونک غدائتی تمام الجیرون ازوراشی حرارت
 طبیعی باره و یاسد و هم رطبه در بر مقدار قضی
 واره و بوزان غرسنه غرخا قنه نافعدر و اشتهای
 کتور و خامنک طبیعی سنان طبیعی و اج فایده
 بونک قوی تخلیه سی واره و استنک صا و فنی
 و یاسد و فاره و بوزان قوهنه متصل اولان باض
 اتی باره و رطبه و لیخن کشتی اتی باره و یاسد
 خار و رطبه و اما حرارتی رطوبته غالبدر مریدر که
 حمرن سلطان رسول الله عالی علیه و سلم و نیا افایده

کسواسه
 اولاد
 فایده

کسواسه
 اولاد
 فایده

کسواسه
 اولاد
 فایده

کسواسه
 اولاد
 فایده

کسواسه
 اولاد
 فایده

اطلاق

قوهی اولور و بر جنسی صا و اولور که صا و بر
 بیک مزاجی حرارت اوزو اولانک قوت جملتی
 حرکت ایلر الی طایغ بمشاردن در لایق اولان
 بود که غذا ابرینه میوب و لحنه استمال
 ایلک کوردر بولک اعملون زیاد و غلجه تبارک
 مزاج لرینه موافقد و بر صفا نکل غله سنی
 و فانیل حد قنی تشکین ایلر و لیخ جوق جوق بیک
 اعملک باشی غره و ویلغی مرضی ایلر و فلیخ
 و کونک بور ریه سی احداث ایلر اما اولانده
 و عود هندی آنک مصطدا ایلر طبیعتی
 باره و رطبه و معده کونک ایلر و صومر لیغی
 کس و طبیعتی اسهال ایلر و فور و سنی صا و بر
 صورتی لیخسه اولادی صفیری کونک اسهال
 ایلر فلیخ طبیعتی باره و یاسد و لیسه قطع
 ایلر و صفا و یه ایون قوت کتور و صفا و حاصل

در همه مقدار ایجور سه لولیدی تریاق کبودن زیاده
 تا شش ایدیه و زهر کزبان دفع ایدیه و نامحوق خون
 عینک صدوره و سکر لوه بر مقدار ضروری و زرد و اما شرب
 خنثی اش انک ضروری دفع ایدر تویج بوزک دخی
 افاج قاروی بی هر جزینک بر جنبی طبیعتی وارد و کوزول
 ضروری صوقدن اغریان و شنگ اوزرنه قویله لایع برین
 ساکن این تویجین ایجی طبیعتی هم بار و در طبعی ایدر
 بار و یابسد و اما از ایدیه عینک جماعت قوی صیغف ایدر
 و شهرتک حرارتن سویند در اما صفر قوی قطع ایدر و حاصل
 منجی حرارت اوزر اولندن نافودر آن کثرتی بر مقدار
 معدیه کوشنک ایدر اما کجک هتک طبیعتی خا و یابسد
 اکو اشته با قوشده لولیدی و ماغده صوقدن حاصل اولان
 ماده ای تحلیل ایدر و در طبعی ایدیه حکم کونی سختی ایدر
 شرب ایدیه لاجور سه لولیدی زیاده قلبه قوی و زرد زهرک
 ضروری بلکله دفع ایدر لولیدن بزنگ دخی هر جزینک

اینها را
 با یکدیگر
 بپزد
 و بنوشد

نظر ایدر لوی بوکا نظر الملک سرور کوزور و بوهور و زور
 دخی حضرت بعبود صلی الله تعالی علیه و سلم بنور که
 مثل المومنین مثل الا توجه حکمها طیف و زهرها
 صیب یعنی مؤمنان منالیع قاروی متاکر و دخی
 کوزل لایحه سی کوزل بوحدیف شیرو صلا صیغف ایدر
 مصحدر و افاج قاروی اوسسی زیاده بوزک لولیدی و
 اکا سوسی دیور و بار مصر و دخی سکر دزیده و دخی
 طرف بنده غایبه ایدیه اوسسی لولیدی ایدیه و افاج قاروی
 خولق ادمک و جودنده هونک فسادنده حاصل اولان
 عفتونی اصلاح ایدر و اگر قوشنی و کوزوب سکار اوزر
 با قوشده لولیدی سکار کیده و دخی افاج قاروی
 ایجی بیک معدیه و کجک حرارتن دفع ایدر قوی
 اریوزر و صفری خریکدن قطع ایدر و دخی فاضلانی
 ایدر و قلبی تقویت ایدر و لغه زج و زرد و اگر افاج
 قارونک حکم کونی صوب اغول جانور کوزول صوقدن ایدیه

طائفند قارونى هده ديونكتورو ديلو مبارك اللينه
 الوب تخولد بيلر بعهده بره قيوب سور بلكه عظوما
 الطيط فانها من خلال الجنة ماها شفاها و حرارة
 من الجنة يعنى قارونه تغطيه اياك في زرع تخففت قارون
 حتى خاله لرذند و صورتى شفاور و طملو ليج خجنتند و
 اما قارونى جوق جوق علك معدة كوسك ايلو وهريضة
 علان احداث ايلو و سخن معدمك ايخنده قارون فاسد
 اولسه بان زهرى اولور في الماك يكدر ومعدة سكين
 سايع اياه بوئى بيكودر فاما قاروقه و بونكوده اولان طاشون
 نافودر هر كيمكه فاونك كوكون ايكى درصه مقدرى
 ليحسه ايدى معدده اولن اخراطى في اياه اخرج ايد
 ايام وياده فاونك علك اصلا طمان فكدر قارونور
 طبيعى بار و وطيد و امرى خاويه نافودر تخام
 مخرقه به و غيره نافودر و بوى در ايد و مشافه باك
 ايدوب بايق اما بيوشيان جوق قارون علك جانو كدر

من علة ذلك تشده الخنده فاسد
 اولان مادة طبع في واسطها اياه
 في ايدى معدة الخنده اول مادة
 اكله اياه في اول طمان اياه
 و من علة ذلك كونه سوسى معدده
 في ايدى معدة اياه في ايدى
 اياه

بوصعنى وازور قيوغتك طبيعى سخاو ويسد معدده
 قوت و بوهك اياه اغز قوشنى كوزل ايدر با دهرى
 جمله زهر لك ضرورى و دفع ايدر زياده قلبه فرح اياه
 قوت ككوزور فيكون ليج بار و ياسد ر خلاط غلظه
 فطمح اياه بلغ خليل الو كو ليون ليج قوه بفرقه و ردى
 قوه كويه طب دا لبسه لادى جلد و جلا و بروب قوه كوى
 و باق و دفع ايلو و ليون كجلكى صورتان حاصل اولان ركابى
 دفع ايلو و نور و ليحه اولان سد و رى لجان و ليونك
 جك ككك طبيعى سخاو ياسد ر ليونك جك ككى جينك
 و شراغى نسته نافودر ليونك جمع اجزاسك طبيعى
 باق و افواج فاونك اجزاسك طبيعى كوى قارون طبيعى
 بار و وطيد و اما بعضى ككارى ككه فايه هترو
 فاونك طبيعى سخاوه مايل اولور و هسنى خلط اولور
 و فاونك اسفحال اولور ابن عباس قولوا رب انصارى
 اللذك كى يكون حصرت بيه صلا الله تعالى عليه و صلح عليه

طائفند

زیتون نشول زیتوندر کمر اندن یاغ جبقار و آنوک
 طبیعی خاویز یا بسد و خامنک طبیعی بار و یا بسد
 معده و وشهوتی و طبعی قوی ایدر اما خاویز سوری
 زبانه ایلیوب صدع ایرت ایدر کویا غی النش زیتونی
 خاویز کویز سالی ایدی حیض فانی کس و کرفا و رطش
 اریه اوئی بلبله یورکه یا ق ایلسد ایدی و بجه فاندن
 پرو عارض اولان اسهالی قطع ایدر بلبله زیتون غایه
 ایود با دم طبیعی خاویز رطید را دی سوز و کسری
 اولان دمده نافعده جکوره و طلاوقده اولان نمده
 اجاب و ککیج که هضمه ایتا ایود اچی با دم اولاد عید
 مقبولدر بورکده اولان طمشاری با ویلیوب پاک ایدر
 نازه با دم غلظدر و فلفلخدر اوستنک پیشل قوی
 صغری قطع ایدر و لجزوسی صغری خیرک ایدر نوز اولاد عید
 طبیعی خاویز یا بسد را غریجه او قیج جلقه جبقار
 دانه تغلت ویز و کج هضمه اولوب تا نشی غریز معده

بالانقاه بنی الناس
 عجب اسبابه
 مشهوردر

ودخی راوندی فاروز صوری بجمده اصله و بجمده
 استسقایه بویله نافع علاج اولن ان نشا الله خاویز
 طبیعی بار و رطید را تمام معده و کج هضمه اولوب قیاد
 بال الله بنک ایود و خیاره قویق استیدن اولن باش
 اغریسنه نافعدر و سوزکه ابله امش خیارک تورشی سینی
 معده نک حررتن قطع ایلوب صغری نفع ایدر مجربدر
 الله علمه و فیضه قوی میشله طبیعی وجود
 انسانه متعلق اولان فایده لویی بیان ایدر ایگده
 بونک طبیعتی بار و یا بسد کوی کجده بسده لر یا خون
 قینه ووب صوبین لجمه لیدی استیدن حاصل اولان
 او کسورکا نافعدر و دخی سهالی و قوی صغری نفع ایدر کس
 کویک او غلظت قویه انا سنک سوزی ایله زوب لجزوسلر
 ایدی اسهالی نفع ایدر و مزاجی زینی تعدیل ایدر اما نازه
 عین معده به ضرور ایلوب و هضمی کوی ایدر اما پاشی کوی
 انک ضرورتی نفع ایدر و بسلسل ایلوب اولوبه عین ایودر

بالانقاه بنی الناس
 عجب اسبابه
 مشهوردر

بالانقاه بنی الناس
 عجب اسبابه
 مشهوردر

صورتند اینجمله از ایدی او کسور کلوه فایده ایلو
و دخی طب نبویه یا از که حضرت سلیمان نبی علیه
السلام حضرتین عصا سبکی بویسوری اغلجندن ایدی
و عشا کستانه طبیعتی معتدل و زهری دفع ایدر
کچ همضم اولور صق صق و گگون نا فقدر صورلجند
بشروب قانی صورتلور و دخی سنگر ایلدینه لی زیاده جماعه
قوت ویرر حباب القوی طبیعتی خاار و یا بسندد مغرب دیار ایلد
و شربزنده بتق غایه لطیفدر منی زیاده ایدوب دخی جماعه
قوت ویرر اناجری و قویوی زیاده تقیادد اصلا معده
همضم اولوب جیر غناب طبیعتی برودته قریب معتدل
قانک حرارتی دفع ایدر و اق جکوه و کوه کوه
نافقد و دخی عنابی قانبدوب صورتی لجل حرارتی
حاصل اولان او کسور و کچی کیدد و در معده نل حرارتی
نقدیل ایدر انا بر معتدل کچ همضم اولوب تولید بلوغ ایلر
اقاعفت الطیله اصلا و ایدر انا غنابک اوسه جیران

کدر مگر که بال ایلد مخلوط بیده ایدی صورت معده
نه از ایدر ایدر فقدر فصدق طبیعتی خاار و یا بسندد حباب
دیارنده جو ز اولور شاه فصد و بی دید کک ایدر
جماعه زیاده قوت ویرر او کسور کوه نا فقدر حکوه
احادث اولان سده اری لهار و معدده بیه قوی ویرر کوه
و دخی سنی ضعیف ایدر بلخصوصی بلغم ایدر جقار دخی
به بویسوری بوزک طبیعتد اختلاف و ایدر بعضی ایدر
و یا بسندد و عشا و در بعضی اری حرارتی حرارتیه و لیاد
و عشا و در انا عفتی و قوی برودته و لیاد و عشا و در
و عشا و در حال سحر کچ ایدر کچی بویسورنک نازده سی بره کچی بویسور
و عشا و در و قور و در ایدر و ضامنی سنگر اوستنده و عشا و در
و عشا و در ایدی جمله سنگاری قویار و در و در و در صراحی لیلج
و عشا و در ایدر که نازده سی معده بیه کدر همضم اولور و فروری
و عشا و در دخی کچ همضم اولور غنابتی ایدر قانبا نیشکری ایلر
ضرورتی دفع ایدر ایلد و کوه کچی بویسورنی قانبدوب
صورتند

که نازده برورونی زیاد اولور بیهر حضرتی صلی
 الله تعالی علیه وسلّم هند باء جوق بریدی ودخی هند
 یاد اندوب بیک دیو بروروری و بروروریدی که
 هند باء شکی اما صوری نه بار صغفه کز بر بر کورن
 یوقده که الاذن اوزرنه جنت فطر ^{له} برورور
 کورن بونک طبیعتی خار و یاسد د سده لر جا رارک ^{کوفون}
 و عورتک قوت حقایقه سنی خرنک ایدر امان ما کبه ^{ایله}
 اولش خا نزلک کورن میله لر طورون قاری ولداری تمام ^{منا}
 مصروع اولور مشانده زخنده بد رسلا یورد ^{منا}
 ایلر و غر خوشی کوزل ایلر و انسانک کاسنی ار قورن
 اولان دین غر سنه ایور انفس بن مالک رضی الله تعالی
 عنه زوایت اولور که پیغمبر حضرتی صلی الله تعالی
 علیه وسلّم برورور که ^{منا} اکل الا فون فنام طایفه
 نکهنه فامین ^{منا} جمع الضرس یعنی بوکسنه کورن
 بیور اولور سنه ایدی اغرنک خوشی کوزل اولور ^{منا}

ولا یبتدن کلدا و الله اعلم ارون برنجی صل
 ما که لاته متغای اولان نازه اوله کله طبیعتی
 و چون انسانه متعلق اولان فایده لر بیاسنده دن
 مارول طبیعتی بارد و یاسد د ورطبدر معدنک حرز
 تعدیل ایلر و تهرهضم اولور و دعلن ایشینی کورن ^{منا}
 جماعه سنی ضعیف ایلر و طارولی جوق بیک کوزه دخی
 زیان کورن اما خا نزلک سوردی زیاد ایدر جی مارول ^{منا}
 اولور ^{منا} بوستانی سیدر تخنیک طبیعتی بارد و یاسد
 انظاره بیارغنک طبیعتی بارد و رطبدر و منفی د سیده
 اجار معدنه نک و جکیست قورلری زیاد ایلر و مبارک
 مننه در و هر فرجه موافقدن و غر جی حرز اوزن
 اولان و نفع ایلر و غر جی بروروت اوزن اولن و بلای صه
 نفع ایلر اما بر مقدار قضی و رور خاصه هند بانک
 خوا صه سنه نکه که فصول ایلر و نک طبیعتی تسخیر
 اولوب بار کوزلنده طبیعتی حرزته مایل اولوب و قلیش
 کوزلنده

ویا بسد رگه ناله و خرنک ایدر و معده ناله زیان ایدر
 اما قوت حماقتیه بی حرکتی از خون طبیعتی در یاسد بر
 معده دل کج جعفر غرغور سندان و توری تر خون چین
 فایده ایدر و شندی برک ایدر و پیش و بسیارند جفیان
 فایده دفع ایدر فارحت نامه صراحی ایدر کسان تخفی
 صوغان و یا تورت خوب و یکسه لر ایدی بخون بتورخی
 ایدر که عا قوقها بخون کویکدر و بر لاتا غلط ایدر و غنیل
 اسفناخ هر قوی طبیعت اولورسه اولسون اسفناخ عین
 موافقدن اما بر مقدار حرارتی می وارود می یازنی طبیعتی
 خا زور طبیدر جماعه قوت و برر و کوسورک ایور و اسفناخ
 ایور با دم یاغی بشوروب عین ایور اما یازنی جوق
 عین اعلک فایزنده غاز بوری احدان ایدر کس طبیعتی
 خار و یا بسد و غلظتدر و نفلخدر با دم یا غلظه کوله
 بشورون کویکدر نمی کیده اما زیاده سنی تالیله بشورولر
 ایدی غلطی عدله قهیب اولور قوا طبیعتی باره و زور
 طبیعتی باره و زور طبیعتی باره و زور

از وی و بشورون غرغور سندان امین اولور و یوروشلو
 معده ناله و یوروشلو کویکدر یوروشلو طبیعتی خار یاسد
 و کویکدر و ناله و یوروشلو کویکدر طبیعتی خار یاسد
 ایدر و شندی و خنخلیل ایدر و یوروشلو و زور ایدر و
 معده نوزک کویکدر کویکدره و قوا و قده غی طاشی ایدر
 جفیان و خنخلیل ایدر و یوروشلو و زور ایدر و
 اوی طبیعتی باره و زور و صراحی و قطع ایدر و خوروشلو
 اولور و ایور و سر و لور که حفرین بیخبر صراحی اولور و علیله
 و شلو حفرین لوریک مبارک ایدر قده حرارت پیدا اولور و کس
 اوی کند و لوری مبارک ایدر لوریک اولور و زورینه صقوب حرارتی
 خفت کلوب راحت اولور و زورده الله مبارک فیها ایدر
 فیها اشفاء من تسعه و شعیان و یوروشلو و شلو
 فاما صراحی برودت اولور و اولور زیاد استهال
 ایور کلا در قوت مهمودی ضعیف ایور و خوروشلو
 غسی ایدر و صراحی کویکدر و زور و طبیعتی خار
 یاسد

صفری خریک ایرو باطلان بونک دخی طبیعتی
خاریا بسدر و کوی باغ لیجده بشور سلایدی زیاده
لینت کتور سکره و سحاق لیجده بشور سدر بوض ایدر
دخی معدده و دیوکرده اولان اغری احدان ایدر و
سوی ای خریک ایدر و غم و سخن ایرت مسدد و
بواسیرک تولد نه باوی اولور و ککلتیده مریدر که
عبدالله بن عباس رضی الله تعالی عنهما دن بیغری
الله تعالی علیه وسلم ایله انصارون بوکسته نکیضافته
و اردق برقصعه کتوری لیجده بازنجان ایله قباق
و ایلدی اصحاب دن بوکسه ایندی که یا رسول الله
بازنجان ییمه زیل متن سوی خریک ایدر اغری
قویوب مرض ایرت ایدر ویدی همان حضرت سرت
پناه صلی الله تعالی علیه وسلم اوج کوه منه منه
سور و یس یعنی بویاه و ییمه و یکدر ایله سزایده و
جنت المارییه داخل ولوب سدره المنتهی نال الله

و حروزلان حاج اولوره غایت ناهعد و معدده لیجده
طور صیوب تانجیر تا بغر سته و دخی قولون و دیگر
بغر سته زیاده ضرور بلهعدن اولان قولن زیاده
ایدر اتمایور ایله اولیج ضرور بلن صفر و حاصل اولان
علدری دفع ایله خاصه شمسک تا نیردن حاصل
له اولان اوله الین مالک رضی الله تعالی عنه دن مریدر که
حضرت پیغمبر صلی الله تعالی علیه وسلم فباغی زیاده
زیاده سوروی بن و دیکمه یا رسول الله سوروی تورکه
فباغی حوروی سکی بیور دیکر که انه یکنه الاماغ ویر
ظاهر یعنی تحقیقا قباق و معنی حور ایدر و عقلی
زیاده زیاده نونا طبیعتی خاریا بسدر جمله تلک
سیدیدر زیاده معدده یه قوت کتور و لیجده بی س
مقیدر زیاده جماعه قوت ویرن زیاده حور خریک
دخی فانی باقوب جماعی کس و دخی قوت ویرت طلیق
اولانه ناهعد و سوروی معدده یه ناهعد و دخی قطع ایروب
صفری

دخی حور
بیر

الله تعالی علیه وسلم
بیغری
نکیضافته

دخی
بیر
دخی

باز بخانی والری اوستنده کوروب دیدم که یاخی
 جبرائیل الباز بخان یعنی برادر جبرائیل باز بخان
 و کلید جبرائیل علیه السلام نعم بلخند بوی شیخ در که
 حتی تعالینک وحد ایتناه جمله اول اول اول
 ایلیوب وسینک بنتو که نصدیق یقینده من کلها
 علی انھا الاله کانت له داعی و من کلها علی انھا
 الاله کانت له داعی و شفای دیدی یعنی کجکده
 باز بخانی مرض اولور دیوا و نیتله بر سه مرض اولور و کور
 ایلیوب و کجکده و وایتی ایله بر سه شفا و و اولور دیو بر و کور
 توروب طبیعی خا و ریاسد بلغی قطع البر و معدیه
 زیاده قوت ویر و طعمی هضمه ایدور و مقویده جماعه
 خا و ریاسد و توردن و حتی هضمه اولور و سوزات
 ایله بشمل کورده تاکه خاری منع ایلیوب جماعه قوت
 توروب و کور و کور و کور قوت با صوبه کور و کور
 طبیعی

طبیعی معتدل در و حراره فیه در حکما بونک آیدنه
 رخیبال الارض دیر جماعه قوت ویرن اولورک بوسیدنه
 اولور و کور بیوب جماعه اشد لایلی اولور و کور بیوب
 ایروکل اولور جماعه تقویت ویرن بوندن اولور و صوغان
 طبیعی خا و ریاسد و غذا ایتتی و حتی جودر جماعه ویرن
 هضمه معین اولور و حتی جماعه قوت ویرن خاصه ایت
 صوغان اولور سفر کرده فیده لرخ الفیلجینی صورلک عقون
 دفع و کور و صوغان جیمک بیده لایلی بلغی قطع ایدر اما
 بنمشیدن بلغی متولد اولور و صوغان طبیعی خا و ریاسد
 معدیه و قلبی قوت ویرن و خاری و ماغده جودر بر مقدار
 باش غفور بیلان و غریب و حفا و ویرن بونک و کور
 کور و کور و کور و کور و کور و کور و کور و کور
 الله اعلم و ان ایکنی فصل خا و کور و کور و کور
 طبیعی خا و ریاسد و غذا ایتتی و حتی جودر جماعه ویرن
 بیاننده در کور و کور و کور و کور و کور و کور و کور

شریف ذات الجنه / و بگوئید غرضسته و نور و نور و نور
 نافعدن اقا بر مقدار معدنی گوئید که با سمن
 طبیعی خار و یاسدن یا سمن خلق قوی که او با فهد
 یا سمن یا بی هر صفتها نافعدن اما زیاده جو و جو
 یا سمنی خلق اوله بگوئی صاری ایدر کل صورتها با نور
 خلق ایود زود فرج حضرت سیم بر صلی الله علیه و آله
 بیور در که عینکم بدشما احسن فان والقلب حبه خلق
 ولجام والبرص لا یطعمها الا هو یعنی زود فرج
 خلق سرک و زود که اولسون خفیفه بورد که خون
 و خدا آمدن و برصدن بر نور و زود ای بر نشسته کس
 الا زین قدح کس و وحی حضرت اسندن رضی الله
 عنه ادر که بگوین طایفند حضرت رسالت یا سمنی
 الله تعالی علیه و سلم اندن جنه و اهدی الی الی و سلم
 الذین الوب مدح الیوب بیور و در که ما الحسین
 رخا یعنی سنی گوئین و نه لطیف خلق و زود

اینها را در کتاب
 حضرت علی علیه السلام
 در بیان صفات
 نبوی صلی الله علیه و آله
 در بیان صفات
 نبوی صلی الله علیه و آله
 در بیان صفات
 نبوی صلی الله علیه و آله

سوال نسیمات بیور در که ان الله تعالی خلق الیوب من
 هاید و جعل له یخ انبیایه من اراد ان یظن الی
 الله تعالی و یشمر یخ انبیایه فلینظر الی الی و یشمره
 یعنی حق سبحانه و تعالی عزوجل حضرت را کلی کرد و فرزند
 و حسن زینتندن خلق ایدوب بیور لولیک صولات علی نبیا
 و علیهم السلام تخویری کلاه و زوی بودند ملام بود که
 الله سبحانه و تعالی حضرت لولیک ختله انسته نظر الیوب
 کلی ختله و وحی کلی خلق کلا و شورا استعجال الیک
 قلبه و معافه و حکم و قوت و زور و سده لوی اجار
 و کان صیغتی بار و در و صفری قسکی ایدر صفراون
 حاصل اولان مرضی دفع ایدر کل صوری غشی ایدر
 و قلبه قوت و استیدن عارض اولان سوسامه ایود
 اقا و و شک یکنه کل و شویب اوزینه یا خلق جماعه
 زیان ایدر بنفشه صیغتی بار و و طبد استیدن
 حاصل اولان اغریه بنفشه خلق فاید ایدر و زون
 شریفی

اینها را در کتاب
 حضرت علی علیه السلام
 در بیان صفات
 نبوی صلی الله علیه و آله
 در بیان صفات
 نبوی صلی الله علیه و آله

فلسفه ای که
بسیار است
و در هر
موردی
موردی
موردی

و جعنی ساکن ایدز کان صحیح بخاری و مسلمه
یا زا که حضرت رسالت بناه علیه الصلو و السلام
بیور و که من عرضت علیه عاذه و کان فدا و فانه حقیق
الطمان و زکی الیه یعنی بر کسبه و کان عرض
ایلسو ایدی ره ایلسون زین ریگانی کورا اساندر
ریجه سی غایه تیزه و ولطیفه و ضعیفی خارو
یا بسند و خوشی قلبه و محافظه قوت و پرورنده
ضوسبوسوب خوشیسه لاری ایساند ایگوشنی شی
کتورا و غل اونی طبیعتی خارو یا بسند و دعای
تقدیل ایدر اوغل و قی شورت ایلوب ایجسه لاری
سوراد و حاصل ولان حقیقانه عیاب فایده
باله اونی نفعایه بکوز خوشیه قور حضرت
انروی الله تعالی علیه ایدر که بیغایه صلی الله
تعالی علیه و سلمه بیور و که لباله مهر لیده عرضش
اطرافنده منر خوشی تنس کوروم وینه حضرت

ایگوشنی شی
بسیار است
و در هر
موردی
موردی
موردی

دیور بیور و بل وینه اسبرین مالک رضی الله تعالی عنه
ایدر که فکس زائسه حیاء من رسول الله تعالی
علیه و سلمه و هو متکسر لیس الیوم القیامه یعنی
بیمه حضرت صلی الله تعالی علیه و سلمه و نوانوب
باشی اشغه کلای اولی و نوانوب تا قیامت و کله یعنی
اکویدر بونک طبیعتی خارو یا بسند و زین قدسی قوتون
رطوبندن اولان باشی فریسته دفع ایدر خصوصاً حامدن
صکوه خوشیسه لاری دعای غک سده سی جبار و دخی
زین قدسک صوغانی قبل نشان ایدر خان تو کله کله وین
دیور لیتق طبیعتی خارو یا بسند و زین ایدر بوزی بوزی
بوزو اولان کله لری کیده و بوزو جبار و پرورنده
خوشی دعای غک ایدر و فضولی خلیل ایدر صمام
طبیعتی خارو یا بسند و دعای اولور صومصله خوشی
استیدن خاصیا ولان باشی فریسته ضرور اما عقب
صوقان دمه ابور و طلوع فریسته با فریسته لاری

وینی

بالهری ولادن وضع ایروب ضعف و کج مخلوط حیاله ایروب
 مقبول اولان وزنده ضعیف اوله رنک بیوزراق اولند
 و عنبر کفوسی قلبه و معافه قوت و پروب حور خسته
 صافی ایدر و دخی پبرده قوت و پروب قانی صافی ایدر
 اما ایستی کولده عنبری خلق جگرده حرارت اولان دمه
 ضرور ایدر مکرکه خیره کافور ایله قویله کرکه ضرور
 دفع ایده محصل عنبر غایه لطیف در مشا (بونک طبیعتی کی بی
 خار و یاسید را و زینک ولایتک اطرافنده خطا و ختن
 طالعزده اولور و اراطا غایده اولان هولوک کویکده
 حاصل اولور حصکایت اولور که اولطاف غایده بر لطیف
 اوت بکرکه ولیجه سی مسکدن لطیف در اول اوتدن فیون
 و عنبری حیوان بسته اتی و فانی مشک کی فوقاً صاحب المنج
 ایدر که اول اوتدن بر کسه نسه ایدر اندن جفتان پارسک
 کی فوقاً کومسکی بازا غایله قارشدر و رب باشه سوزور
 نازله منع ایلیوب دماغه قوت و پروب کوشب بوی با غایله

قویله کرکه
 طبیعتی کی
 بیوزراق اولند
 حور خسته
 قانی صافی ایدر
 خطا و ختن
 اولطاف غایده
 اولور که اولطاف
 غایده بر لطیف
 قوشب بوی با غایله

اول بالفتن بیروه سی عنبر در اما بی نوع عنبر مقبول اولد
 بعضی ایدر که بوسوزک اصصالی اولد کرکه بخار در حکایه
 ایدوب دیور که هند ولایتزده غایته بوسکله طافار
 واردر که انسان جفقه مکان یوقدر اول کوزل تجزیر
 بعضی اولد بوی که انک بیوزغندن اکل بدن خالده مسک
 اولور و کیکین جمع ایدوب اروب ایله بی کجی مجنده مال
 هو کی عنبر حاصل اولور سیل و بیوزور در یایه کوزور
 سولخلنده انی بیوزور لوقا اهل و خوفن حکایه ایدر که
 هوا شنیده اولد و بی زبان در یای هندک عنبر خندان
 اوزرنده بجنس صهار وجه کورک حاصل اولور و هوا
 لطیف اولد و بی زبان در یانک کفازنده جمع اولوب شمسک
 نان برندن اولعاده عنبر حاصل اولور در بر لوقا حقیقه حال
 بودر که عنبر کاصلی بلغم شنیده کر که بدهند در یاسنسک
 کک اولزنده بیوزور لوقا غایض نندن حاصل اولد و بی بلغم
 ایوسی اولد کرکه شهب اوله یا غایله سیاهی بیامیز و کاه اولر که
 بالهری

الحار وکافی میدرد و حیض طولکش عوزک کو بکنده
 باقو ایلسه ل حیضی کجی بال شویق الیه لجهسه باقو قوه
 و نوگو کرده اولان طمنشاری ایدر بلغم و سونو کی میدرد
 حوزا الطب طبیعتی خارویا ایسد معدده به و کوه
 فونهم ویرزا غنوشنی کوزل ایدر لقوه و فالیه نافهده
 طلاق اغرسی کیده در و قوی صغی منع ایدر کوکر
 جوزی سخی ایده لر حیضدن صکوه خاتونله کوکر سه
 کبه اولغه معار اولور معجون بیسه لر جماعه
 تقویه ویرر ویرمقدار دخی نیکی ایدر جوز هنده
 طبیعتی حرارتیه ایلده عداله فریدر صغی صغی کوکر
 حاصل اولان کوری دفع ایدر و جماعه قوت ویرر
 غذایینی جو قور اما معدده ثقالت ویرر ویندو
 رضانده سیاه قوی صولوب بیترش کویله نیک کوکر
 وایر جو قور عینک ادمک کو کونی و ندر ویرر
 با ایدر کونی و غلظت ظاهر اولسه اوزینه کینی انار

قورور و بلغمی دخی ایدر معدده پاک ایدر نظرون ایلده
 قارشد و روب هرقی اولان ادمه سورسان قوی مع ایدر حرحه
 قوت ویرر کیمون بوزک طبیعتی خارویا ایسد ویرر کده
 اولان صوغلجانی اولدر ویرر ویرر خلیل ایدر سرکه ایلده
 کونی مسخوق استنشاق ایلسه لر بورون قانی کسرتی کوز
 استعمال ایکنده بکری صاری ایدر کونی طوزا لیه جنبسه لر
 کوز قبا غننده بقی قلی قورور ویرر نه کوزسه ایدی بر
 اولان اولان قلی بنیمه جوزک اوتی ابره ویرر ویرر الله تعالی غننده
 ویرر ویرر ایدر که حضرت پیغمبر صلی الله تعالی علیه سلم
 کوز علیه کوز طمنشاری السوءاء فان فیها شفاء
 من کوز الایلسام یعنی سوزک اوز کوز اولسون
 بوخته السوء کوز خفیفه ائده هر مرضه خارویا لیمون ووا
 ویرر اولاجی لیمون بوقدر دیو بوز ویرر بوزک طبیعتی خارویا
 یا ایسد بلغمی قطع ایدر یلاری ویرر کوز شیشه خلیل ایدر
 کوز قور ویرر کوزک بزیکنده استعمال ایلسه و معاشقه
 لمار

بعد سهو ليجود لول تا كه ضرورت دفع اليوب كيه در وقت
 يا قوت طبعي معتدل در اوج صنف اول و كولب يا قوت
 و صار و قوت اول و البوسه خزل اولوب نار و مشابه
 اولند كه اكا يا قوت قناني ديور و زنده جمله كاشاني
 اغور و كا اثن ضرراين قلبه دخی و بر و وضع و بر
 زهر بر ادمه ايوور يا قوت مجون بسلايد زهر كاشاني
 هر قوت صنف دخی اولور سه قناني اكا مكن و رطاب اس
 حليم ادر كه بر شهر و عظمه طاعون اولسه يا قوت
 خانه طاقن و يا خود قارده كي بوينده اولسه اوله
 با مل الله تعالى اصابت ليله و خفاك كورنه و زنده
 و دخی يا قوت دن خانه طاقن اخی با مل الله تعالى بلده
 و دخی صوبه بوغاد دخی خون مشهور و بو عهد كه
 احمد بن يوسف الشافعي ادر كه التي بوزا و قوز اكي يا قوت
 ديار صوبه شريف جوهری ديورل بو كسینه ايله خفايل
 اولدم جوهر علي اصر اولور و ديا ماصوف و فتنه و نه

و قوت شوراي ليله لمصطكي طبعي خار و يا بسد كه كنده
 و قوت زياده ناهمد و مصطكي جنك باشده اولان بلغم
 اولور جگر و حفظه ارتور و جگر و اولان شيشه ايوور
 معده به قوت كور و معده نك يا قوت اولان و دخی
 كبد و كورن ايله تا بعضي كمانه به نك
 ايوور كور ايله استعمال اولماق كور كور زرد مصطكي
 مصطكي كور و والله اعلم اوين و دخی فص جواهر
 طبعي و خاضه اري و مجون انسانه متعلق
 اولان قانده لوي يا قوت و در الما طبعي بار و
 يا بسد يا خود خار و يا بسد و لا بو رطابند كه جمله
 و قوت بو نگاه و كور اما الما سي قور شون ايله در لول و كولب
 يك بار ايله زهر باره سي و جگر و زنده اولور و دخی
 سوزيب و لانه زنده بو و بده بو لور و الما سست
 قاتلدر بر قوت دخی اولور و بر كسيه الما سيدسه ايوور
 انك عاريجي بو و كه اوله الجاق صوبه يا غلبه قوسه و نه

بعده

وار و کله روی او جوهری درایت الی که در بار هنده
 در که بر او ملک یافته با قوت و لیسه ایدی اول دم
 ظهور یافته حکمه ذوقی که آن جناب و بر کسده موشوقه
 با قوتی غزنده طوطی صندل و کبر معونی خود زاده مقبول
 فرغ از لایه اونی کرد و در طبعی دارد و یاسد و مضار
 خا و یاسد در بدلی زهرش اومه اوج اربه اغزوی مرغ
 سخی ایدوب لاجور سواد ایدی زهرت ضروری دفع ایدر
 و در ضرورت خاصه سنده ندر صرع زخمه مترا و اولی
 طاقتش کسسه نیک بانته زهر لاجور کلر و کله که درخی
 این را سوطو حکم این رویت اولی که کند و فایده
 خدمت ایدوب با شاهانه و صیت ایدوب که شهره
 طوفد و فی زمان برقی برینده بوخی برینه ضرورت امر
 دیو تا کلام ضعیفان زخم ازدن امین اوله طاعون
 اصیبات اعبده و زهر لاجور کما لایله اهل بحر به
 در که

در برنده آنکس باری ضروری کورسه کوزلی اغز
 طبیعت معتدل ایدوب و لایتن کله لونی
 با قوتی کوزلی با قوتی زکی امله غالب در بر کسه اهل
 بکری اربه ایدی بوزک طاقسه اولک سیه فوضله و زکریه
 ایدوب و دینی ایدوب کوز که زیاده قوت جمعی خیر ایدوب
 انک لاجور که خاتون صبی کنی اهل بوزک ایدوب زهر جلا
 طبیعتی بارد و یاسد در شکل زهره با کز اما لونی با ضمه
 مایا در و زهر جده خاصه جو قود که زهر جدی خلیجه
 قوسیه که ایدی خنک کیفیتی تبدیل ایدوب سر که بی ایدر
 و کوز زهر جده برون مقدار سخی ایدوب و لیسه ل
 زیاده قلبه قوت و بر و کوزک نوزی زیاده ایدر
 این طبیعتی معتدل ایدوب و برون نه مایا لاجوریه جوق
 جوق نظر الیک می کیدر و فرج و بر و معونه قفسه و فرج
 قلبی و حقیقانی و بعضی وسوسه زفع ایدوب اما قاعده
 زبان ایدوب مصححی کوز کیدر پس زهر طبیعتی بارد و
 اولاد علی و یاسد در
 غایب و فرج

عقرب و موزیل صورت و غنه او در دهنش دفع ایدر احد
شفا سی رساله سنده باز که مملکت کتب یا بر مقدارند پیروز
خان قیوم و منیر اعتقاد برینچه در بزرگ پیروزه کوزن دم قتلدن
امین اولور زرتکه کوشش و کلا در که قل و لیش بر اعلیٰ موعده
پیروزه خان یولنه سایر جواهر نسبت پیروزه یه زیاده زینت
الیوب نامورند که تور در خاک کوزاننده پیروزه کوزنک ایلد
درد عقیق طبیعی خا و یا بسیدر اما آتشه یا غنشن طبیعی باره و
یا بسیدر اما بونک درخی انواعی جوق در اوسه بندن و سوسل
رومیه دن کلندر عقیقندن خا کوزنک قلبه و ح ایلد
ازاله ایدر ننگ حضرت پیغمبر صلی الله تعالی علیه و سلم بر در که
سختی با العقیق فائده یوسف الفرمعی عقیق و زک طاقونک
زیر الحنفقا عقیق و زک فخری افنا ایدر فخری غنی ایدر
و عقیقده اوج خاصه و لور او کسعی عقیق کوزنک دم خصنه
جواب و بر مکه عاج اولیده ایلگی بی بود که هر فرغی عضلدن
قال آتسه

فان آتسه سهولتک منع و دفع اوله باور طبیعی
بارد و یا بسیدر اکی بر محله صوبه و غنسه ادمه بیوت
کلسه بالوری غزده طوبه طور اقرین بوجه با مملکت
صورتی دفع ایدر و کوی بالوری کوشند فارش طریقه
مظاہله سنده قار و ویلخود بنیده قوسه لر ایدی ایلک
ضیا سندن آتش پیدا اولور بنیه یقار و جاق طاق
برینله استعمال ایلسه بالوری دمیوه اورسل ایدی دمیوه
انج حبار و درخی سکان بالورن قاجوب اورینده فزله
مرجان طبیعی بارد و یا بسیدر اکی حجابی بقه لر بنیه و ایلد
سورسل بر کند دروب فانی کسه و کوی دشاری حجابی
ایله بوسله لر یا ضا ایدر حجاب کوزره و قوتی زیاده ایلد
اکی حجابی سختی ایدر ایلجه لر ایدی حفقانه او در و طلاق
عائری کیده در حجابی سفوف ایلوب یک فان کوزکی
کس و یا فنی حجاب نظرری منع ایدر و کوی حجابی مصروفیک
بوینده اصفه اکی فائده ایدر و غلظت قارک بوینده حجاب

اکی سختی ایدر ایلجه کما زهر ایدر صل الاکاک ایلین
عقرب و موزیل صورت و غنه او در دهنش دفع ایدر احد
شفا سی رساله سنده باز که مملکت کتب یا بر مقدارند پیروز
خان قیوم و منیر اعتقاد برینچه در بزرگ پیروزه کوزن دم قتلدن
امین اولور زرتکه کوشش و کلا در که قل و لیش بر اعلیٰ موعده
پیروزه خان یولنه سایر جواهر نسبت پیروزه یه زیاده زینت
الیوب نامورند که تور در خاک کوزاننده پیروزه کوزنک ایلد
درد عقیق طبیعی خا و یا بسیدر اما آتشه یا غنشن طبیعی باره و
یا بسیدر اما بونک درخی انواعی جوق در اوسه بندن و سوسل
رومیه دن کلندر عقیقندن خا کوزنک قلبه و ح ایلد
ازاله ایدر ننگ حضرت پیغمبر صلی الله تعالی علیه و سلم بر در که
سختی با العقیق فائده یوسف الفرمعی عقیق و زک طاقونک
زیر الحنفقا عقیق و زک فخری افنا ایدر فخری غنی ایدر
و عقیقده اوج خاصه و لور او کسعی عقیق کوزنک دم خصنه
جواب و بر مکه عاج اولیده ایلگی بی بود که هر فرغی عضلدن
قال آتسه

زهرک تا خبری ابطال اید و اصل اید تا بقا که در
اخالخ بچند مشهور ولان باد زهر و جمد بر
معدنی بود و معدنی ولان زهری دفع اید بر صمغ شی
تانی بود و زهری دفع اید بر قسوی حیوانی بود
زهرک مضرت دفع اید اما شد سفاسی باز روی بویله
در که باد زهرکی صنف اول حیوانی بری و حیوانی
بومعدنی ولان و صمغ فندک کور و صمغ یا چین و
کلور زهر معدنی و حیوانی بوزن الی چون در صمغ
و فیشل و آق اولوز هر لوزده بوزن اما زهرک دفعه و قویله
ضعیف باد زهرک اوس حیوانی سیدر بوزن اما شد که فانیله
حصف اولوب صار و یصا ایل اولوز و صمغ فانیله کوشل اولوز
حتی آل ایله قریب قابل اولوز و صمغ آن کبی قات قابلوب
بوزن قانوی کبی بوزن بوزن خارون بعضی باد زهرک
چون سی کلوزن ولان قنده بر جنس اولوز بوزن اید و لی
اما بوزن از بوزن باد زهری اوس صمغ کبی سنده ولان اید

اصلا صرعه ایود و روحان قلبه فرج و بر پیش طبعه
بارد و یاسد که جالینوس حکم اید که معدنه ناک اولوز
خارجدن بیشتر صرعه ایدی معدنه ناک اولوز و بیشتر
کوزن اید و صرعه ایله نایله حتی هرگز که بر شهره حزن
حقوق اید و ششده ایدی اول شهره و متا که می میل
تیاوب علم برینه بیشتر قوسه ایدی با مرالله عالی ول
شهو و ارتق صاعقه اصابت ایلید بیشتر بوزن طبعه
طوبه قسیدر بوزن اما شد که بیشتره مستابا به دریند
کلور اما بیشتره نوزن مشق در هرگز که کونه استر لوسه
بوزن اید بوزن طبعه اعتداله قریب
که حمله زهری دفع اید و باد زهرک انسانه تا خبری
اکا کوز که بر کاسه لیجه صورتی و ناک لیجه و قی
زهرن ملی قویوب اول اکی ناک صمغ جفوری بوزن
باد زهر و حیوانی انسانه صرعه ایله اولوز تا خبر
ایلیوب زهرک صرعه ایله اید و باد زهر و حزن و طلقا
زهرک

بوجوان صوبه باند وخی زمانه ایخی بونوزی طنبونه
 فالور انک بخوند که انک بونوزی بخور لیکه کلوی
 زهر بوجوان یقنی کلوی پیش که خوشی کند و به تبسوب
 قجغه فاد و طنبونه فی الحال اولک اولور ایچی قول
 باد زهر طغ کجسنگ بوزکده اولور بوزی بوزول انک جمعکده
 بونک اصیل بو قدر اوچی قول منانه طان حاصل
 اولد وخی کی باد زهر طغ کجسنگ اوی بچینه حاصل
 اولور بوزی بوزول جمله دن اصیل زرا صفر اولد و
 حرز دخی بویله اولور و جیش ولایتید بونک بونونه
 دخی باد زهر حاصل اولور و باد زهره بوضاصه دخی
 بود که جمله زهری دفع ایدر اغوزیا قلوبه بویله
 دکلا درین آنک هرری بچس زهری بوضاصه
 مخصوصد انما باد زهر بوزون عتاز و هر ضیق طغ فاد
 و تری قی کی نفع بالقوق دکلا درین لای صده و باد زهر
 اربع اربعه غری استخال انک گوید که زهری بدیدن

ناله

و حکا در بر که باد زهر بونک طغ کجی بوزخان اولور که
 کوکل زهر بوجوان لیک استی واروب بولد وخی برونه
 یلان و سانبو زهر بوجوان شوقند بوزکه جمع اعضا سنده
 زهر تاش بایلد اول حرارت ایله باد زهر نادن حاصل اولور
 اغا ققی عضونه حاصل اولد و غنده اوج قول وارون لیک
 اولد که بوطغ کجی بوزی شوقند بوزکه جمع اعضا سنده
 کجسنگ بید اولوب بوجهله دفع لکمه فاد و طغ کجی
 جمع اعضا صی صوبه با تورب همان کوزی طنبونه فالور
 اول زمانه کوه سنده حاصل اولان حرارت باشی بخاری
 کوزینه کلوب کوزدن آق اول کوزدن آقان باش کوزینه
 بیکار زنده مکروب فاد و زهر آندن حاصل اولوب فاما کاک اولور که
 حرارت زیاد اولغله کوزی بوزی صوبه با تورب نفس
 الموی بون طنبونه همان بوزی فالور اول زمانه بوزینه
 و کوزی طنبونه فالور اول زمانه بوزینه و کوزی بوزینه
 باد زهر حاصل اولور بوزی حکم و بوضیق و بیدیدن ایدر که
 بوجوان

کوهان و طون کتان بزندان اولن کوه در و طغنه اولن کوه در
 بر کسفه زیاد سن و باغده استمهه کما لافند کوه قیش بر طین
 کتان بزندان کوهان کوه حرمش بزندان اقله در
 حرم بزندان طبعی معتدله در حرارته یقین در بنه کوه
 کوه صغیری قیزون و حریر کمان امک کوه سنده بت اقله
 و روحه قوت و بر دهی سوز و مقوید خاتون بر بیک کوهان
 کیمان مناسبدن کوبنده ایلد حریری غلو طلیوب کوهان اشعه ایلد
 طبعی بروت اوزره اولنه فایده لود و قطعی و قطیفه و غایت
 دخی بویله در حکایت اولن کوه اقصی مزیده بر شهر و کوه ایلد
 هواسی صون اولوب خلفتک دخی طبعی بروت اوزره اولنه
 قفتا ایزنک بزندی لیر و طغنه کوب استار طغنه کور لیر غیش سوال
 ایلد در بر شکله حریری کیمد نول بدی بروت دخی حفظ لاکد
 بو خنده طغنه اولد معتدله حاصل اولور صاحب التیاج ایلد
 صادر حریون قویان قویغی امکان بدی ایلد جماعه قوی
 قاتر طبعی معتدله در حرارته یقین در سوز و لایقده اولن کوه

کوهان

بالکله اخرج ایلد ضرر دخی دفع ایلد بویله مبارک
 حجر اولن بو خاصه کوه بیکه اوج ایلد غری با ذره
 وجود انسانده اولان زهره نطیسه دخی طالعون فزونی
 دخی ابطال ایلر روضه موت اصابت نکادن حفظ ایلد
 و عیش و والله علم و لکرامن بنشین فصل مرآت
 ایلد معتدله اولن کوهان طبعی توی و وجه دانسته
 متعلق فایده لیری بیاننده دخی بدی طبعی خار
 یاسد در دولنده کوهان کیمان انسان کوه سنی شی طورت
 هر نه دکولنجی و روشق اولور سده دخی طیفه و صلح تیاج
 ایلد که بنوقدن اولان کوهان لجه اولوب خنثی غلط
 اولور سده بدی رقله در و اسحقان کیم ایلد که مزاجی
 حرارت اوزره اولانده دلنده کوهان کیمان و زیاد به جوق
 حرارت ایلد کیمان خور ایلد مکرکه التمه کتان بزندان استار
 ایلد اولور و باغده کما لافند اولد کمان کور و طغنه
 بونک طبعی یارده و یاسد در اما با سنی معتدله زیاده

کوهان
 کوهان
 کوهان

کوهان
 کوهان

صلیبند نصف قلیجی فایده دل بعد اندوز صولت بود
 بعد نفس بکروک مسکی بختگاه اول صولت فایده هرگز
 اول صولت بانزوب صباح وصال طریح قالیق مازیر ایدر
 و سیاه ایدر و لوزون ایدر ماع غسول صفالی و صراحی
 او نهون ایلی اون بش در هم باری ابع در هم خزل خولق
 در هم بانس بر سیاوشان کوی مجموعی یکی بز در هم صوده
 نصف قلیجی فایده دل بعد بوشقال غندی اول صولت شده
 فاشد و در کون صفالی اول صولت ایدر و طریح اول و زون ایدر
 در هم خازق بویا غدی و صفالی سیاه و لوزون ایدر و زون در هم
 مسکی و لجن خام لادنی و لوزون در هم سرین باغی بچند بکون
 و بیکجه اصلا دل بعد کوه لوزون لادنی نصف فایده دل
 بز مسکن قله لجامدن جعد فده قیل ملین بر و طرا ایدر
 و صباح و صقال و زون ایدر ایدر و سیاه ایدر غایت لطیف بچند
 اوزن باغی فصل اوی بویا قوتی زیاده ایدر اول
 و بعد اول قوت جاتیجی اوی بویا اولک سیاه ایدر در

طبیعت معتدل اولاده تازه بکنده بود اما قوی که کشاید و
 خسته نقدن قانقانو ایدر کلا در سنجاب بوزک طبیعتی تیره
 قیاس ایدر و در طب بدن فاقه نقدن استیدر بکنده نچند
 سنجاب جقاران دما و سنجاب کیمک موافق در صورت طبیعتی جمله
 کور کورون استیدر تازه بکنده ایدر کلا در زوجه ایدر بفرس
 زخمه ایدر مطلقا بلقی لایع اولده و خیل ایدر کلا در کلا در ضاری
 بکده در زوزوری و سکسار و خیل بویا بکده در جاقه زیاده
 خار و یاسد در وضع مفاصل اولده و بویا صوم و مترا اولده و بلغی
 در ضار و حلقه کیمک ایدر بکنده زون کیمک ل قویله ایدر و زون
 طبیعتی خار و یاسد در ستور قدر کلا در اما قوت جاتیجی
 خیل ایدر بکوه و ممانده و علایق و زون و بویا مترا اولده
 الله تعالی علم این التسخی فصل صباح و صقال قالیق و زون
 ایلی ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر
 ایدر و هم ایدر و بش و هم و فده نخجی و هم و هم و هم و هم
 اوی ایدر و هم و هم و هم و هم و هم و هم و هم و هم و هم و هم

ایدیسه عضوم و حرکت کند که نفع کرار و کرار
 کویستند بر روی شکر ارمک و جوی قوی ایدوب
 قوت جانتی در خرنک ایدو شریقه ایکی ساعت بگذرد که
 نای بری ظاهر اولور صنعتی بود که بروقیه کی سو فواله
 اللوح هم سکی فرق در هم قدرت حلالتی قله علوشکر اوزر
 آهسته فایده سود قیمتی نغفه باشد قد که بکری در هم شفاف
 اوزن در هم حصه انگلب بشو در هم حریفان ایکی در هم کبابه
 اوج در هم اسفان نجی اوزن در هم هاراج تخمیه مسوق ایلوب
 سو قینا کن ایچنه قویله ربعه اتشدن ایدوب سوزول
 ایچنه اوج بکروک مسکن قله غرضی قیایه بعد مغز ایلوشین
 ترک کویچنک باورین بیه اوزرینه اول سو و ن اوزن در هم
 عجایب مشاهده ایدو بر جوارن که هر طبعه بر نند کویضیف
 ایدیه و بکونی قزل ایدن و جایی اوله خرنک ایدر که ضعیفی
 قابل طلیه صنعتی بود که اوزن در هم قابوچی حقیقی بیاض
 با ما اوزن در هم خالص سو بود بکری در هم شامه ضد روی

ایدیسه

بود و که کلکاکا شکر کرد بود ایدو خا ایله کریشد و در هم
 اغذیه صاف قوی جینسه و کویقوله کلوب شول قدر تقاضا
 ایدر که اول و و ا تا اغذین جیفار میخه ساکن اوزن صنعتی بود
 اوزن ایکی در هم تا زید و درک اوست جویغذین اوزن مهران ایله
 خزه ایدر که و بنگه و کلکزی اوله بر جملکه قیوب ایدینی
 اوزنه چک قدری سا قزاقا بی شینی کر کا خخته حضرا در بر
 اذن حاصل اولان باغندن قویله لر و ازن اوزرینه زیاده سختی
 اوشش بکری در هم بیاض کوزنک اونی اوله علوش اتشدیه هسته
 قینه ووب قویله کتوره بعده بشو کویک اوزن و قله اذن
 بر عففوری قایه قویوب صغلیه لر لاف کلا کده بر در هم
 مقداری اغذیه سا قوی جینسه و رطالضو بود قویله کلاه
 بر در روی مالا بیح صاحبی سول کتوره و در شینی
 بود و کیش در هم طله صوغان بکری در هم زینق یاغنی
 ایچنه صوغانی فتور و کون صکره سوزوب یاغنی اوله یاغنی
 طباقی انده سوره بره بجهله و ن یاغنه بر هفتقه متواله بود یاه

۴۱

ایدیسه

اولان قصورونی دامن طفله ستیلیدر و سخن کوی تابه
 سماک اولوب مطابه آنکه طالب اولان بیار کج که رویت
 دید که کلاه در میان ایله بالی بوئی که ک خاکشیه سنده اولن
 منه لری نزل اتمیوب یا ز مقده اولن زحق اختیار الیسنه
 زحق ایلیوب زحقنک اورزیده اولان نقطه حروفی زحقنه
 تبدیل ایله و بورسالدنک تا لیفته بیک اورزیدی حمادی
 الاخر سنک اولسندده مباشرت اولنوب اولنغان بو حقیق
 مصصتا سیر حقیقه قبه الاسلام اولان اسلامبولده
 اول الفسخ سلطان محمد خان اسکندره الله تعالی بحرمه
 بنا ایله کوی بیارستانده رئیس الاضبا ایدم بورسالدن جمله اولن بیک
 کوزده تمام ایلام الحمد لله تعالی علی ان وفقا لا انعام

و حقق لنا الغفور بهذالمر وصلوق
 السدم علی خیر الانام والله
 اجماب الکومر

علیننا وعلیه فاننده سنه سبع و ثلاثین و الف
 تاریخه کلغه فخر حکا تا لیا ایدکوی کتب شهره و ده مخرب
 اولان اول مقبره استنقا ایلیوب خدان طبا اختیا ایلادی
 مسایل و طاری استخرج واستنطاط ایلیوب بورسالدن تصنیف
 ایلام کوی بورسالدن و اشیا مختلفه نل جمله شیخ جمع آنکه کلام
 بورسالدن مغز اولن هر بریفی بیاطا قدم و شرح لیکلی اولن ایلام
 و حواله سی علی التفصیل تکمیل و تحویر آنکه شیخ ایلیوب ایسم علم
 طبعه اندسا لوی طحان خون بو کتا را شواب و صفتندن زوالیه
 زخندینه امکان اولونی هر نینه تفصیل اولنله حقیق کوی بورس
 خیال کاره مانده دل مضمونی و زور اختیار ایلام که اشیا
 غریب و شایسته نزل ایدوب خلیق لیمده استمال ایدکوی اشیا بیان
 ایدم بورسالدن بر شریف علم که دیان مختلفه لصحابندن بکسنه
 بورسالدن بو علی نکان ایلده و علوم شتی با بندن بر فرموده
 سار علوی عالم و لطفه عالم طریقه اختیار حیدر مستغنی اولده لر
 الهم صاب ایدر سندن که بورسالدنک سطور بر طرز و زنده واقع
 اولان

بورسالدن
 تاریخ
 حواله
 کتب
 شهره
 ده
 مخرب
 استنقا
 ایلیوب
 خدان
 طبا
 اختیا
 ایلادی
 تصنیف
 تکمیل
 تحویر
 آنکه
 شیخ
 ایلیوب
 ایسم
 علم
 طبعه
 اندسا
 لوی
 طحان
 خون
 بو
 کتا
 را
 شواب
 و
 صفتندن
 زوالیه
 زخندینه
 امکان
 اولونی
 هر
 نینه
 تفصیل
 اولنله
 حقیق
 کوی
 بورس
 خیال
 کاره
 مانده
 دل
 مضمونی
 و
 زور
 اختیار
 ایلام
 که
 اشیا
 غریب
 و
 شایسته
 نزل
 ایدوب
 خلیق
 لیمده
 استمال
 ایدکوی
 اشیا
 بیان
 ایدم
 بورسالدن
 بر
 شریف
 علم
 که
 دیان
 مختلفه
 لصحابندن
 بکسنه
 بورسالدن
 بو
 علی
 نکان
 ایلده
 و
 علوم
 شتی
 با
 بندن
 بر
 فرموده
 سار
 علوی
 عالم
 و
 لطفه
 عالم
 طریقه
 اختیار
 حیدر
 مستغنی
 اولده
 لر
 الهم
 صاب
 ایدر
 سندن
 که
 بورسالدنک
 سطور
 بر
 طرز
 و
 زنده
 واقع
 اولان

KAYNAKÇA

- ADIVAR, A. Adnan, (1991), Osmanlı Türklerinde İlim, Remzi Yayınları, İstanbul.
- AKSAN, Doğan, (2001), Türkiye Türkçesinin Dünü, Bugünü, Yarını, Bilge Yayınevi, Ankara.
- AKTAN, Bilal, (2003), Devletioğlu Yusuf'un Vikaye Tercümesi (İnceleme-Metin-Dizin), Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- ARAT, Reşit Rahmeti, (1979), Kutadgu Bilig İndeks, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- BANGUOĞLU, Tahsin, (2004), Türkçenin Grameri, TDK, Ankara.
- BAYAT, Ali Haydar, (2010), Tıp Tarihi, Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği Yayını, İstanbul.
- BAYAT, Ali Haydar, (1999), Osmanlı Devletinde Hekimbaşılık Kurumu ve Hekimbaşılar, Atatürk Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- BAYAT, Fuzuli, (2008), Eski Türkçe Sözlük, Yalın Yayıncılık, İstanbul.
- BAYAT, Fuzuli, (2008), Orta Türkçe Sözlük, Yalın Yayıncılık, İstanbul.
- BAYRI, Mehmet Halit, (1939), Halk Adetleri ve İnanmaları, İstanbul.
- CAFEROĞLU, Ahmet, (1964), "Anadolu Ağızlarında Konson Değişimleri", TDAY Belleten, TDK Yayınları, Ankara.
- CAVLAZOĞLU, Ahi, (2009), Kitab-ı Tıbb-ı Latif (1a-27a) (İnceleme-Metin-Dizin), Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- CLAUSON, Gerard, (1972), An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish, Oxford University Press, Great Britain.
- ÇAĞATAY, Saadet, (1954), "Türkçede η~ğ Sesine Dair", TDAY Belleten, TDK Yayınları, Ankara.
- ÇAĞBAYIR, Yaşar, (2007), Ötüken Türkçe Sözlük, (5 cilt), Ötüken Yayınları, İstanbul.
- DEVELİOĞLU, Ferit, (1984), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- DİLÇİN, Cem, (1983), Yeni Tarama Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara.
- DOĞAN, Şaban (2009), 16.-17. Yüzyıl Türkçe Tıp Yazmalarına Genel Bir Bakış, Müjgan Cumbur Armağanı, TDK yayınları, Ankara.
- DOĞAN, Şaban, (2009), Terceme-i Akrabadin Sabuncuoğlu Şerafeddin (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler), Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- ELBİR, Zekiye Gül, (2000), Gayetü'l-Beyan fi Tedbir-i Bedeni'l-İnsan (Metin-İnceleme-Dizin), Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

- ERDEMİR Ayşegül Demirhan, (1991), "Hekim Zeynel Abidin Bin Halil 'in Şifa'ül-Fuad Adlı Eserinin Türk Tıp Tarihindeki Yeri Ve Bazı Orijinal Sonuçlar", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Nisan 91, Sayı:71, Bursa.
- EYÜPOĞLU, İsmet Zeki, (2004), *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Sosyal Yayınlar, İstanbul.
- GÖÇGÜN, Serap, (2010), Abdülvehab'ın "Müntehab-ı Fi't-Tıbb" Adlı Eseri, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- GÜLENSOY, Tuncer, (2000), *Türkçenin El Kitabı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KAHYA, Esin, (1995), *İbn-i Sina, El-Kanun fi't-Tıbb, I. Kitap*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- KAHYA, Esin, (2003), *İbn-i Sina, El-Kanun fi't-Tıbb, II. Kitap*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- KANAR, Mehmet, (2003), *Örneklili Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin Yayınları, İstanbul.
- KARAHAN, Leyla, (1985), *Erzurumlu Mustafa Darîr Kıssa-i Yûsuf (Yûsuf u Züleyhâ) İnceleme-Metin-Dizin*, TDK, Ankara.
- KORKMAZ, Zeynep, (1995), "Eski Anadolu Türkçesinde Asli Ünlü Uzunlukları", *DTCF Dergisi*, XXVI/1-2, Ankara.
- KORKMAZ, Zeynep, (2005), *Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayınında Transkripsiyonla İlgili Değerlendirmeler*, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. I, TDK Yayınları, Ankara.
- KÜÇÜKER, PAKİ, (2010), "Lügat-i Müşkilât-ı Eczâ'da Türkçe Bitki Adları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, sayı:11, Ordu.
- KÜÇÜKER, PAKİ, (2010), *Mücerrebname Şerafeddin Sabuncuoğlu*, Kültür Ajans Yayınları, Ankara.
- OKUTAN, M. Yahya, KOÇER Doğan, YILDIZ Mecit, (2004), *Tabib İbn-i Şerif Yadigar*, Yerküre Yayıncılık, İstanbul.
- ÖNLER, Zafer, (1990), *Celalüddin Hızır Paşa, Müntehab-ı Şifa*, TDK Yayınları, Ankara.
- ÖNLER, Zafer, (1999), *Celalüddin Hızır Paşa, Müntehab-ı Şifa II Sözlük*, Simurg Yayınları, Ankara.
- ÖZKAN, Mustafa, (1995), *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- SAMİ, Şemseddin, (1992), *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- SİR, Ayşe Nur, (2007), *Câmi'ü't-Tevârih (202a-327b Giriş-Tenkitli Metin-Sözlük-Dixin)*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- ŞAHİN, Hatice, (2003), *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ŞEHSUVAROĞLU Bedi, Ayşegül E. DEMİRHAN, Gönül Ç. GÜREŞSEVER, (1984), *Türk Tıp Tarihi*, Bursa.
- TDK, (2003), *Divan-ı Lügati't-Türk Dizini*, TDK Yayınları, Ankara.

- TDK, (2005), *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara.
- TDK, (2005), *Yazım Kılavuzu*, TDK Yayınları, Ankara.
- TEKİN, Talat, (1975), *Ana Türkçede Asli Uzun Ünlüler*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- TEKİN, Talat, (2003), *Orhon Türkçesi Grameri*, Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi, İstanbul.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, (1976), "Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri", TM, XVIII
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, Haz. Mustafa Özkan, (1997), *Makaleler (Dil ve Edebiyat İncelemeleri)*, TDK Yayınları, Ankara.
- TUNA, Osman Nedim, (1960), "Köktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller", TDAY Belleten, TDK Yayınları, Ankara.
- UÇAR, İlhan, (2009), *Haza Kitab-ı Hülasa-i Tıbb Cerrah Mesud (Giriş, İnceleme, Metin, Dizinler)*, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- ULUDAĞ, Osman Şevki, (1991), *Beş Buçuk Asırlık Türk Tababeti*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- UNAT, Ekrem Kadri, İHSANOĞLU Ekmeleddin, VURAL Suat, (2004), *Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- VEFİK PAŞA, Ahmet, (Haz. Recep TOPARLI), (2000), *Lehçe-i Osmânî*, TDK Yayınları, Ankara.
- YUMURTACI, Ali, (2012), *Kütahya Pazarlar Ağızı*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

DİZİN

A

- ‘abd: Ar. kul, köle
 ‘a.+ı ḥaḳīr 5a/6
 ‘a.+ı pūr-taḳṣīr 46a/12
 ‘a.+ı zelīl 2a/3
- ‘Abdu’llāh bin ‘Abbās: Ar. Hz. Muhammed’in amcası
 ‘a. 30a/7
- ‘abher: Ar. zerrin-kadeh çiçeği
 ‘a. 32a/13
- ‘acāyib: Ar. çok tuhaf şey, anlaşılmaz
 ‘a. 33a/11, 45a/12,
 ‘a. (mine’l-‘a.’l-ü‘cāb)16b/9
- ‘Acem: Ar. İranlı
 ‘A. (evlād-ı ‘Acem) 39a/2
 ‘A. (mülük-ı ‘Acem) 39b/3
- acı: bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu, tatlı karşıtı
 a. 6b/1, 8b/3, 26a/10, 27b/7
- acı mārūl: T. Rum. acı marul
 a. 27b/7
- ‘āciz: Ar. zayıf, güçsüz
 ‘a. 39b/15
- aç: acıkmış olma
 a. 5b/10, 7b/11
- aç-: bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek
 a.-ar 24b/8, 26a/10, 26b/5, 27b/10, 28a/6, 28b/6, 31b/9, 32b/8, 35b/15, 37a/1, 37a/2
 a.-up 34a/5
- ad: isim, nam
- a. 3a/9
 a.+ına 31a/1
- ādem: Ar. insan, insanoğlu
 ā. 10a/3, 16b/6, 17a/4, 33b/7, 38b/2, 39b/14, 39b/4, 44b/1
 ā. (maḳbūl-i benī ādem) 2b/9
 ā.+e 1b/7, 7b/3, 13a/10, 13a/13, 14a/11, 14b/1, 18b/12, 23b/14, 23b/15, 24a/13, 26a/9, 26b/2, 29b/15, 32b/15, 34a/6, 35a/5, 36a/12, 36b/2, 38a/6, 38a/9, 38b/6, 40a/2, 40b/4
 ā.+i 4b/7, 5b/3, 6a/11, 9a/10, 9a/12, 9b/7, 14a/8, 18b/10, 18b/7, 19a/2, 21b/3, 21b/7, 26a/8, 33b/12, 36a/11, 37b/14, 38a/11, 43a/6, 44a/14
 ā.+lerden 22b/5
 ā.+lere 12b/6, 13b/11, 18a/6, 20b/14, 43b/4
 ā.+ün 5b/5, 6a/10, 7a/6, 8a/7, 10a/13, 10a/5, 10b/6, 11a/2, 14a/13, 16b/4, 18a/11, 18b/8, 19b/1, 22b/8, 23b/9, 27b/5, 29a/12, 32a/5, 35b/3, 37a/14, 38b/2, 38b/9, 39b/5, 40a/1, 42b/8, 43a/14, 43a/4, 43a/5, 45a/2
- ‘adem: Ar. yokluk
 ‘a.+den 1b/3
- ‘ādet: Ar. gelenek
 ‘ā.+i kıyāsuḡ 7a/3
 ‘ā.+i me’lūfesi 7a/6
 ‘ā. (ṣenā-yı bi-‘ādet) 1b/2
- ‘adn: Ar. bahçe
 ‘a.+e (cennet-i ‘adne) 21a/10
- ‘afeve: Ar. bağışlama
 ‘a. 46a/13

- ağaç:** meyve verebilen, gövdesi odun
veya kereste olmaya elverişli
bulunan ve uzun yıllar
yaşayabilen bitki
a.+dur 34a/1
a.+ından 27a/3
- ağaç kavunu:** *bkz.* turunç
a. 23a/10, 23a/15, 23b/11,
23b/14, 23b/4, 23b/6, 23b/8,
24a/5, 24b/11
a.+n 23b/8
a.+na 23a/15
a.+nı 23b/6
a.+nuñ 23b/11, 23b/15, 24b/11
- āgāh:** Far. bilgili
ā. 46a/14
- ağır:** hafif karşıtı
a.+dur 38a/5
a.+ı 38b/6, 39a/4, 42a/15, 42b/2
- ağ(1)z:** ses çıkarmaya, soluk alıp
vermeye yarayan organ
a. 11a/9, 18a/7, 18b/3, 24b/2,
6a/14, 28a/10, 28b/3, 29a/3,
34a/6, 35b/4, 37a/5, 38a/1
a.+da 4b/8, 35b/11
a.+ı 16a/13, 18a/11, 18a/9,
30a/11
a.+ında 33b/7, 38b/4, 40a/3,
44b/11, 44b/2
a.+ından 44b/3
a.+ını 8a/8, 45a/10
a.+inuñ 28a/15
- ağla-:** gözyaşı dökmek
a.-mayup 16b/9
a.-yan 13b/4, 16b/8
- ağrı:** vücudun herhangi bir yerinde
duyulan şiddetli acı
a. 16b/6
a.+sına 10a/10, 18b/3, 22a/3,
23a/9, 24b/10, 25b/5, 28a/11,
32a/1, 32b/14, 32b/15, 35b/6,
40b/3
a.+sından 28b/1
a.+sını 24a/6, 32b/7, 33b/13,
35b/7, 37a/6
a.+ya 31b/15
a.+yı 30a/4
- ağrı-:** ağrımak
a.-r 39a/1
a.-yan 24a/6, 33b/7
- ağrıd-:** ağrıtmak
a.-ur 11a/3, 22b/8, 26a/15,
1a/11
- ağulu cānavar:** T. Far. zehirli hayvan
a. 23b/15, 36a/11
- āheste:** Far. yavaş, ağır
ā. 44b/8, 45a/6
- āḥir:** Ar. son, sonraki, *krş.* āḥire
ā. 19b/1, 41b/7
- āḥire:** *bkz.* āḥir
ā.+sinūñ (cemāziye 'l-
āḥiresinūñ) 47a/6
- āḥiret:** Ar. öbür dünya, öteki dünya
ā. 2a/10
- aḥkām:** Ar. hükümler
a.+ını 2a/13, 3a/3
- aḥkem:** Ar. en çok hükmeden, kuvvetli
a. 42b/5
- aḥlāṭ:** Ar. salgılar
a. 5b/10, 18a/10
a.+ı 22a/7, 25a/11
a.-ı galizeyi 24b/4

- Ahmed: Ar. Sultan Ahmet
A. 2b/15
- Ahmed bin Yüsuf eş-Şığasî: Ar. ünlü
bir tıp kitabı yazarı, *krş.* Ahmed-
i Şığasî
A. 38a/13, 41a/5
- Ahmed-i Şığasî: Ar. *bkz.* Ahmed bin
Yüsuf eş-Şığasî
A. 39b/2, 41a/5
- ağşam: akşam
a. 6a/4
a.+da 45b/6
- āhū: Far. ceylan
ā. 3b/5
ā.+laruñ 35a/9
ā.+nuñ 13a/9
- ağz: Ar. alma
a.+ma 46b/9
- ağ: beyaz
a. 11a/10, 31a/6, 32b/13, 41a/9
- ağ-: akmak
a.-a 8a/13
a.-an 41b/10
a.-ar 41b/10
a.-ardı 20a/14
a.-sa 40a/1
- ‘ağabe: Ar. tehlikeli, sarp ve zor geçit
‘a. 21a/7
- ağciger: akciğer
a.+de 27a/11
a.+ini 13a/9
- ‘ākıkarhā: Ar. pire otu, nezle otu
‘ā. 29a/7
- ‘ağık: Ar. değerli bir taş
- ‘a. 39b/12, 39b/13, 39b/14,
39b/8, 40a/1
- ‘a.+de 39b/14
- ‘a.+den 39b/10
- ‘ağl: Ar. akıl
‘a.+ı 1b/6, 10b/8, 29b/10
‘a.+ını 14a/1
- ‘ağreb: Ar. zehirli iğnesi olan bir tür
böcek
‘a. 31a/11, 32b/14, 39b/2
- ağşā: Ar. en uzak
a.-yı mağribde 43a/9
a.+ya (mağşad-ı ağşāya) 2a/2
- ağvāl: Ar. sözler
a.-i mağbūle’i 46b/3
- āl: Ar. yüce, yüksek
ā. 1b/14
- al-: almak
a.-a 44b/14, 45a/4
a.-dılar 18a/15
a.-duğdan 20b/10
a.-up 25a/2, 28b/10, 32a/14,
44b/4, 45b/15
- almak: almak
a. 15b/14, 38a/1, 41b/13
- ‘alā: Ar. yücelik, şeref
‘a. 5a/6, 5a/8, 31b/5, 38a/15,
46b/1, 47a/11, 47a/13
‘a.+dur 15b/9, 35b/4, 43b/6
‘alā’t-tafşil en doğru ve
ayrıntılı açıklama 46b/7
- ‘ālem: Ar. dünya, evren
‘ā. 7a/10, 8b/7, 13a/4, 13b/6,
21a/1, 25b/7, 27b/1, 31a/13,
33b/13, 37b/7, 40b/6, 42b/5,
43b/12, 46a/12

- ‘ā. (meṭālib-i ‘ālem) 2a/8
 ‘ā.+i 1b/3
- ‘alevsiz: alevsiz
 ‘a. 44a/11, 44b/8, 45a/5
- ‘aleyhi: Ar. üzerine
 ‘a. 1b/9, 10a/1, 10a/13, 10a/14, 10b/10, 10b/13, 11b/11, 11b/15, 11b/7, 12a/13, 12a/13, 17b/9, 18a/14, 18a/4, 18b/1, 18b/2, 20a/1, 20a/4, 20a/7, 20b/4, 23a/15, 23b/2, 24b/15, 28a/13, 28a/2, 28b/8, 29b/7, 30a/13, 30a/8, 31a/15, 32a/13, 32a/6, 32b/4, 33a/14, 33b/2, 36b/9, 39b/11, 46b/1
- ‘aleyhi’s-selām selam onun üzerine olsun 8b/14, 9a/2, 9a/6, 12a/13, 20a/11, 27a/2, 30b/3
 ‘a.+dan 10a/11
- ‘aleyhi’ş-şalavātu dualar onun üzerine olsun 33a/2
- ‘aleyhimü’s-selām: Ar. selam onların üzerine olsun 31b/6
- alīc: Far. hünnapgillerden, kırlarda kendiliğinden yetişen, hekimlikte ve boyacılıkta kullanılan, sert odunlu bir ağaç
 a. 22a/15, 22b/3
 a.+ı 22b/7
- alın-: alınmak
 a.-an 17b/3
 a.-mı 26a/4, 45b/4
- ‘ālim: Ar. çok okumuş, bilgin
 ‘a. 2b/9, 46b/14
- Allāh: Ar. Tanrı, Allah, *krş.* Allāhu
 A. 10b/15, 10b/3, 17a/13, 17b/10, 21a/21a/4, 31b/7
- Allāhu: *bkz.* Allāh
- A. 13a/4, 13b/5, 21a/1, 25b/7, 31a/13, 33b/13, 43b/12
- alt: alt
 a.+ına 13b/5, 42b/13, 44b/15
 a.+ında 30a/15
- altı: altı sayısı
 a. yüz otuz iki 38a/13
 a.+ncı 3b/6, 4b/4, 13b/6, 43b/12
- ‘amel: Ar. iş
 ‘a. 2a/14
- ‘amīmü’l-iḥsān: Ar. ihsanı bol ve umumi olan
 ‘a. 2b/14
- ‘āmīr: Ar. mamur eden şenlendiren
 ‘a.+den 21a/7
- ammā: Ar. ama
 a. 2a/3, 4b/14, 5b/2, 5b/7, 6a/6, 7b/2, 7b/5, 8a/4, 9a/9, 9b/12, 10a/10, 10a/13, 10b/10, 10b/5, 10b/7, 12a/10, 12a/3, 12a/4, 12a/5, 13b/13, 14b/10, 14b/12, 14b/3, 14b/6, 15a/14, 15b/13, 15b/15, 16a/11, 16a/6, 17b/15, 17b/5, 18a/10, 18a/8, 19a/1, 19a/12, 19a/2, 19a/4, 19a/6, 19b/4, 19b/6, 21b/13, 21b/5, 22a/11, 22a/6, 22b/9, 23a/14, 24a/11, 24a/2, 24a/3, 24a/8, 24a/9, 24b/12, 25a/15, 25a/6, 25b/13, 25b/14, 25b/3, 26a/10, 26a/3, 26b/9, 27a/14, 27a/15, 27a/15, 27a/9, 27b/7, 27b/9, 28a/4, 28a/7, 29a/11, 29a/14, 29a/2, 29a/7, 29a/9, 29b/2, 29b/4, 30b/12, 31a/8, 31b/13, 32a/2, 32a/4, 32b/14, 34b/1, 34b/12, 34b/14, 34b/8, 35a/5, 35b/8, 36a/6, 36b/5, 37a/12, 37b/11, 37b/5, 39a/14, 39a/7, 39b/8, 39b/9, 40b/9, 41a/15, 41a/2, 41a/5, 41a/9, 41b/5, 41b/6, 42a/11, 42a/13, 42b/15, 43b/1, 43b/10, 46a/11

- ‘an-aşıl: Ar. aslında
‘a. 34b/14
- ana: anne
a.+sınıuğ 25b/12
- ‘anber: Ar. güzel kokulu bazı
maddelerin ortak adı
‘a. 4a/11, 34a/8, 34b/1, 34b/12, 34b/7, 35a/7
‘a.+den 34a/14
‘a.+dür 34b/1
‘a.+i 34a/12, 34a/14, 35a/5, 44a/7, 46a/6
‘a.+üñ 34b/13, 35a/3
- ancağ: ancak
a. 42a/1
- ‘anhā: Ar. ondan, *krş.* ‘anhu
‘a. 19b/11, 19b/15
‘a.+dan 11b/10
- ‘anhu: *bkz.* ‘anhā
‘a. 8b/14, 12a/11, 20a/8, 20b/3, 21a/5, 21b/2, 32a/12, 32b/1, 33a/13, 33b/1, 36b/8
‘a.+dan 17b/6, 20b/4, 21a/2, 21a/8, 28a/12, 29b/6, 30a/7
- añlan-: anlaşılmak
a.-ur 21a/1
- anlar: onlar
a. 3a/2, 17a/6
a. 20a/15
a.+uñ 2a/1, 6b/6, 42a/12, 44a/15
a.+la 2a/13, 2a/14, 2a/2, 2b/2, 2b/4, 6b/2, 6b/3
- ‘Arab: Ar. Arap
‘A. (evlād-ı ‘Arab) 8b/10, 9a/14, 9b/4, 20b/11, 20b/8, 33b/8
‘A.+da (evlād-ı ‘Arab’da) 26a/10
- arid-: arıtmak
a.-up 36a/8, 26b/6
a.-ur 36b/1
- arıklad-: zayıflatmak, güçsüzleştirmek
a.-ur 6a/11, 9b/8, 19a/5, 42b/11, 43a/3
- ā‘ rız: Ar. gelen
ā. 18a/6
ā‘ rız ol- gelmek
ā.-an 26a/7, 31b/12
- Aristetālīs: Yun. Aristoteles, *krş.* Aristo
A. 38a/7
- Aristo: Yun. *bkz.* Aristetālīs
A. Aristo 38a/1, 38b/11
- arpa: arpa
a. 3a/15, 9b/11, 9b/12, 9b/12, 26a/6, 38b/6, 39a/4, 42a/15, 42b/2
- ‘arş: Ar. göğün en yüksek katı
‘a.+uñ 33a/14
- artuğ: artık
a. 28a/10, 33b/9, 40b/7
- artur-: artırmak
a.-up 44a/15
a.-ur 12a/8, 12b/8, 14a/2, 23b/13, 30b/15, 35b/12, 35b/14, 36a/7, 37b/3
- aru: bal yapan böcek
a.+lar 34b/6
- ‘arż: Ar. sunma
‘a. (zencebīlū ’l-‘arż) 31a/2
‘arż eyle- sunmak
‘a. -seler 33a/4
- as-: asmak
a.-alar 40a/15, 40b/1, 40b/3
a.-uñ 38b/13

- asaḳo- asadurmak
a.-salar 16b/8
‘aşā: Ar. deġnek, sopa
‘a.+sı 27a/3
āsān: Far. kolay
ā.+dur 33a/5
‘asel: Ar. bal
‘a. 8a/1, 8a/2, 9b/9, 10a/7, 18a/2,
19a/4, 36b/6, 46a/8, 46a/8
‘a.+e 45b/4
‘a.+i 46a/7
aṣḥāb: Ar. dostlar, arkadaşlar
a.+dan 30a/10
a.+ından 46b/12
a.+ı tecrube 6b/5
a.+ı (evlād-ı aṣḥābı) 1b/14
aṣ(ı)l: Ar. asıl, gerçek
a.+ı 34b/2, 34b/13, 42a/6
a. (‘an-asl) 34b/14
aṣlā: Ar. hiçbir zaman
a. 25a/12, 27a/9, 39b/1
astār: Far. astar
a. 42b/13
a.+ını 43a/11
aṣāġa: aṣāġı
a. 32b/5
aṣ: yemek
a.+ı 8b/11
‘āṣıḳ: Ar. aṣık
‘ā. 33b/12
aṭa ṣoġanı: soġanından ilaç olarak
yararlanılan birtakım maddeler
elde edilen çok yıllık bir bitki
a. 44b/13
‘aṭaṣ: Ar. susuzluk
‘a. 7a/12,
āteṣ: Far. ateṣ
ā. 38a/5, 40a/6, 40a/8, 46a/7
ā.+de 8a/9, 44a/7, 46a/4
ā.+den 45a/9, 45b/5, 46a/8
ā.+e 39b/8, 44b/8
āṭyeb: Ar. güzel
ā.+dür 35a/11
āvāz: Far. ses
ā.+ı 11a/5, 15a/4, 18b/8
‘avret: Ar. kadın
‘a. 31a/3
‘a.+lere 17a/9
‘a.+üñ 17b/5, 28a/7, 37a/1,
44a/15
ayaḳ: ayak
a.+ları 28b/10
a.+larında 28b/9
ayazma: Rumların kutsal saydıkları
kaynak veya pınar
a.+nuñ 16b/12
ayrıl-: ayrılmak
a.-mayup 17a/1
ayva: ayva
a. 22a/8
a.+yı 22a/14
az: nicelik, nitelik, güç, süre, sayı
bakımından eksik
a. 5b/3, 5b/6, 5b/8, 26b/15,
41a/15
a.+dur 9b/1, 9b/12, 12b/9, 15b/8,
20a/15, 23a/7, 26b/14
ā‘zā: Ar. organlar, uzuvlar
ā.+sı 12a/7
ā.+sına 40b/14, 41b/3

- ā.+sını 41b/8
 ā.+sında 41b/6
 ā.+sından 12a/7, 41b/6
 azı: öğütücü diş
 a. 28b/1
 ‘azīm: Ar. kararlı
 ‘a.+i ṭā’ūn 38a/8
 ‘a. (pādiṣāh-ı ‘a. ’ş-ṣān) 2b/13
 ‘azze: Ar. aziz
 ‘a. 31b/4
- ## B
- bā-ḥuṣūṣ: Far. Ar. özellikle
 b. 6a/10, 8b/1, 12b/5, 14b/12,
 26b/6, 20b/9, 21b/4
 bī’ş-ṣavāb: Ar. doğruca, doğrulukla
 b. 46a/12, 13a/4
 bāb: Ar. bölüm
 b.+da 2b/5
 bād-zehr: Far. panzehir
 b. 24b/2, 40b/10, 40b/14,
 40b/15, 41a/2, 41a/6, 41b/1,
 41b/11, 41b/15, 41b/4, 41b/6,
 42a/10, 42a/13, 42a/5, 42a/7,
 42b/2
 b.+de 42a/10
 b.+den 42a/14
 b.+ün 40b/11, 41a/10, 41a/13,
 41a/15
 ba’de: Ar. sonra
 b. 2a/3, 5b/14, 7b/7, 7b/7, 8a/10,
 9a/4, 9a/7, 9a/8, 16b/9, 17a/3,
 21b/5, 23b/8, 25a/12, 25a/2,
 38a/1, 44a/1, 44a/11, 44a/2,
 44a/7, 44b/9, 45a/10, 45a/9,
- 45b/3, 45b/4, 46a/1, 46a/4,
 46a/6, 46a/8
 bādem: Far. badem
 b. 4a/1, 14b/11, 26a/10, 26a/12,
 26a/8, 29a/11, 29a/13, 45a/15
 bādī: Ar. sebep olan, yol açan
 b. 7a/13, 30a/6
 bāḡ: Far. meyve bahçesi
 b.+dan 19b/8
 Baḡdād: Ar. Bağdat
 B.+da (diyār-ı Baḡdad’da) 34a/9
 baḡırsak: baḡırsak
 b.+lara 11a/12, 29b/2, 29b/3
 bahār: Far. ilkbahar
 b.+da 16b/14
 baḡṣ: Ar. konu
 b.+i 15a/15
 baḡmaḡ: bakmak
 b. 11a/4, 15b/4
 baḡıyye: Ar. geriye kalan, bakiye
 b.+si 5a/12
 baḡla: Ar. baklagillerden, yurdumuzun
 her yerinde yetiştirilen, yeşil
 kabuklu ve taneli bir bitki
 b. 10b/6, 11a/1
 b.+nuḡ 11a/3
 b.+yı 10b/14, 10b/8
 bal: bal
 b. 6b/14, 18a/11, 25b/4, 26b/1,
 34b/6, 35a/1, 37a/2, 46a/10
 b.+la 18a/15
 balḡam: Ar. balgam, *krş.* Balḡamī
 b. 31a/9
 b. (tevlīd-i balḡam) 27a/14
 b.+dan 29b/3

- b.+ı 12a/15, 22b/8, 24b/5, 26b/6, 29b/15, 30b/10, 31a/8, 36a/8, 36b/1, 36b/14, 37a/3, 37b/2
- b.+ını 11a/2
- balgāmī:** *bkz.* balgām
- b. 43b/6, 43b/8
- b.+yi (emrāz-ı balgāmīyi) 12b/2
- balgāmīyyü'l-mizāc balgāmı çok olan kişi 12b/1, 43b/6
- balık(ğ):** balık
- b. 3b/10, 6b/12, 6b/13, 6b/7, 15a/8, 16a/10, 16b/10
- b.+ı 15a/12, 15b/11, 15b/15, 15b/5, 15b/8, 16a/11, 16a/2, 16a/5, 16a/7, 16a/9
- b.+ıdur 16a/11
- b.+ından 15a/12, 16a/8
- b.+lar 15b/15b/3, 15b/2, 15b/5, 34a/11
- b.+lara 15b/11
- b.+lardan 15b/12, 15b/8, 15b/9, 16a/10
- b.+ları 34a/13
- b.+larıu 15a/7, 15b/6
- b.+u 15a/11, 16b/3, 16b/5, 16b/7, 34b/1
- balık otu:** balık otu
- o. 33a/12
- o.+nı 33b/6
- bālūde:** Far. büyümüş boy atmış
- b. 46a/5
- bān yağı:** Ar. T. Hint yağı
- b.+yla 35a/14
- baraş:** Ar. vücutta yer yer beyaz ve alaca lekeler meydana getiren ve tedavisi kabil olmayan bir hastalık
- b.+dan 32a/10
- bārid:** Ar. soğuk
- b. 9b/11, 9b/8, 10a/8, 10b/7, 12b/7, 13a/11, 15a/9, 15b/9, 16a/3, 16b/1, 17a/15, 19b/3, 20b/1, 21a/5, 21b/13, 22a/15, 22a/15, 22a/5, 22a/8, 22a/9, 22b/11, 22b/14, 23a/1, 23a/13, 23a/13, 23a/3, 23a/8, 24a/7, 24a/8, 24b/12, 24b/4, 25a/13, 25b/3, 25b/9, 26a/2, 26b/7, 27b/4, 27b/8, 27b/9, 28b/7, 29a/15, 31b/14, 35b/5, 37b/9, 38b/5, 39a/15, 39a/7, 39b/8, 40a/2, 40a/9, 40b/2, 42b/15, 43b/3
- b.+dür 21b/8, 31b/10
- b. ('ilel-i bāride-i rāfi') 43b/11
- barmağ(ğ):** parmak
- b. 20a/14
- b.+ında 39b/5
- b.+larında 39b/3
- baş-:** basmak
- b.-madan 44b/15
- başdurma:** pastırma
- b. 12b/9
- bāşıra:** Ar. görme gücü
- b.+ya (kuvvet-i bāşıraya) 30b/15
- baş:** baş, kafa
- b. 12a/4, 22a/3, 25b/4, 31a/11, 32b/14, 32b/7, 33b/13, 35b/6
- b.+a 35a/14
- b.+da 37b/2
- b.+dan 12a/5
- b.+ı 13b/5, 16a/12, 16a/13, 26a/15, 32b/5, 41b/9
- b.+ın 11a/3
- b.+ına 24a/12, 35b/1
- b.+ını 13b/4, 22b/8

- baş:** bulgur, buğday ve benzerleri
kalburlandığı zaman kalburun
üzerinde kalan kısım
b. 6b/9
- başkaca:** başkaca
b. 45b/15, 45b/3
- başla-:** başlamak
b.-duğu 14b/8
b.-duğda 45a/6
b.-r 14b/1
- bat-:** batmak
b.-duğu 42a/1
- batın:** Ar. gizli
b.+da (merāk-ı batında) 36a/10
- batır-:** batırmak
b.-up 32a/5
- bāṭlicān:** patlıcan, *krş.* bāzincān
b. 30a/1
- baṭīḥ:** Ar. kavun
b. 20a/5
- batur-:** batırmak
b.-up 41b/12, 41b/8, 44a/3
- bayılt(d)-:** bayıltmak
b.-ur 37a/15
- ba‘ zı:** Ar. birazı, bir kısmı; kimi
b. 5b/2, 6a/15, 6b/5, 8a/1,
24b/12, 34a/1, 34b/5, 37b/5,
39a/14
b.+lar 41a/13
b.+ları 22a/15, 26b/7, 26b/8,
29a/6, 34a/11, 34a/15, 34b/2,
34b/2, 36a/12, 38b/5
- bāzincān:** *bkz.* bāṭlicān
b. 30a/11, 30a/9, 30b/2
b.+ı 30b/1, 30b/8
- Bediḥşānī:** Ar. Afgan vilayeti olan
Bedahşan'a ait, *bkz.* Belihşān
B. (la‘l-i Bediḥşānī)39a/2
- bedel:** Ar. 1. karşılık
b. 8a/3
2. elde ve ayakta olan ağrı
bedel-i mā-yeteḥallel hallolunan,
geçen ağrı4b/12
- beden:** Ar. beden, vücut
b. (şihḥat-i beden) 2a/12
b.+de 18a/10
b.+den 8a/2, 42a/15
b.+e 12a/9, 12b/5, 13a/3, 17b/1,
35b/8
b.+i 9b/3, 11a/1, 20a/15, 42b/11,
43a/12
b.+inden 10b/15
b.+ini 10a/5
b.-i insāna 4b/12
b.-i insānda 2b/2
- beḥaḳ:** Ar. insanın derisinde pul pul
beyazlık ve alaca bir renk
meydana getiren bir çeşit
hastalık
b.+a 24b/5
b.+ı 24b/7, 36b/2, 36b/2
- beksimāt:** Far. katı ekmek, peksimet
b. 9b/7
- bel:** bel
b.+ini 43a/14
- belādır:** Far. beladır ağacı
b.+uḡ 44b/4
- beliḡ:** Ar. düzgün
b. (sa‘y-ı beliḡ) 46b/7
- Beliḥşān:** Ar. Afgan vilayeti olan
Bedehşan, *krş.* Bediḥşānī
B. 39a/2, 39a/2

- belki:** Ar. Far. muhtemelen
b. 7b/10, 7b/7, 8a/12
- ben:** teklik birinci kişiyi gösteren söz
b. 19b/15, 21a/13, 21a/9, 29b/8
b.+a (baña) 21a/11
b.+üm 21a/11
- benefşe:** Far. menekşe
b. 4a/8, 31b/14, 31b/15
- bengî:** Far. mahmur
b. 37a/9
- benî :** Ar. oğullar
b. (mağbül-i benî Âdem) 2b/9
- beñ(i)z:** yüz, yüz rengi
b.+i 36b/6
b.+ini 10a/5, 32a/5, 35b/3, 45a/13
- beñze-:** benzemek
b.+lerüñ 3b/13, 3b/8
b.-r 4a/5, 4a/8, 16b/10, 33a/12, 39a/3, 39a/7, 40b/12
- berk:** katı, sert, sağlam
b. 14a/10, 29a/4
berk-i tiryāk-ı ekber en etkili
panzehir
b.+den 31a/11
- berkişdür-:** sağlamaştırmak
b.-üp 40a/10
- berü:** beri
b. 26a/7
- beş:** beş
b. 43b/14, 43b/14, 44a/2, 44a/5, 44a/5, 44b/13, 44b/9, 45a/7, 45b/1, 45b/1, 45b/13, 45b/2, 45b/4, 46a/1, 46a/5
- beşik(g):** beşik
b.+inde 13b/4
- beşinci:** beşinci
b. 3b/4, 4a/15, 13a/4, 42b/5
- bevāşır:** Ar. kalın bağırsağın alt bölümünde ve anüste toplardamarların genişlemesiyle oluşan varis, hemoroit, basur
b.+a 43b/11, 43b/8
b.+ı 33b/10, 33b/12
b.+uñ 30a/6
- bevl:** Ar. idrar, sidik, çiş
b.+i 11a/7, 11a/8, 25a/14, 28b/4
b.+i (selesü'l-bevli) 25b/15
- bevr:** Ar. yok olma
b. (ğāz-ı bevri) 29a/12
- bevvā:** Far. güzel koku
b. (cevz-i bevvā) 45b/1, 45b/14
- beyān:** Ar. anlatma, açık söyleme, bildirme
b. 25b/8, 46b/11
b.+a 46b/6
b.+ındadur 3a/11, 3b/12, 3b/14, 3b/15, 3b/6, 3b/9, 4a/12, 4a/15, 4a/3, 4a/6, 4a/9, 4b/11, 4b/3, 4b/9, 7a/12, 8b/9, 11b/2, 13a/7, 13b/7, 15a/8, 17a/12, 19a/10, 27b/3, 31a/15, 33b/15, 37b/9, 42b/7, 43b/13, 44a/15
- beyān eyle- anlatmak
b.-düm 5a/8
- beyān it(d)- anlatmak
b.-er 4b/6
- beyāz:** Ar. beyaz
b. 23a/12, 40a/11, 40a/14, 44b/8, 45a/14
b.+a 39a/7
b.+ı 19b/10
b.+ını 11a/11

- b.+ının 23a/6
- Beyhakî:** büyük bir hadis ve fıkıh alimi
b. 10a/13
- bey(i)n:** duyum ve bilinç merkezlerinin bulunduğu organ, dimağ
b.+ini 46a/1, 46a/2
b.+isi 14b/12
b.+isini 46a/4
- beyne'n-nās:** Ar. halk arasında
b. 5a/7
- bez:** Ar. pamuk veya keten ipliğinden yapılan dokuma, çaput
b. 36b/15, 43a/3
b.+inden 42b/13, 43a/1, 43a/3
- bežāyi':** Ar. mal
b.+den (erbağ-ı bežāyi' den) 2a/6
- bıldırım:** tavukgillerden, boz renkli, benekli, göçebe bir kuş
b. 3b/7, 14a/10, 14a/14
- bınar:** pınar
b.+larında 41b/11
- bī:** Far. Arapça ve Farsça kelimelerin başına gelen ve dilimizdeki “-siz, -mez” eklerinin anlamını karşılayan ön ek
bī-**qarār** karasız 44b/3
bī-**hadd** hadsiz, pek çok 1b/2
- bi:** Ar. başına geldiği kelimeyi “e” haline getiren ön ek.
İle, için manalarını vererek Farsçadaki “be” edatıyla aynı vazifeyi görür
bi-**emri** 'llāh Allah'ın emriyle 31a/3
- b.+i 38a/10, 38a/11, 40a/3, 40b/6
- bi-**ḥaḳḳatihā** hakikatte 7a/10
- bihimā o ikisi ile 2a/5
- bi-**ḥubūbihi** 'l-cinān cennetlerin sevgilisi 47a/9
- bi 'l-cümle hep, bütün, toptan 20b/13, 24a/15, 26a/7
- bi 'l-**ḥāṣṣa** mahsus, husûsî olarak; hele 27b/12, 38a/1
- b.+dur 42a/14
- bi 'l-**ḳuvvet** kuvvetle 42a/14
- bi 'l-küllīye büsbütün, bütün bütün 42b/1
- bi 'ş-**sevāb** doğrusunu Allah bilir 13b/6
- bil-:** bilmek
b.-iyordı 38a/15
b.-mez 17a/6
b.-üp 2a/13
b.-ürler 34a/14
- bildür-:** bildirmek
b.-ür 3a/13, 3b/1, 3b/3
- bile:** birlikte, beraber
b. 46a/3
- bilic:** piliç
b. 12b/14
- bilin-:** bilinmek
b.-memişdür 34b/13
b.-mez 34b/14
- billür:** Ar. kristal
b. 40a/1
b.+dan 40a/8
b.+ı 40a/3, 40a/4, 40a/7
- bilmek:** bilmek
b. 5a/3, 5a/9

- bimār:** Ar. hastalık
b.+ı hicrānına 47a/2
- bīmāristān:** Far. hastahāne
b.+da 47a/10
- bin:** Ar. oğul
b. 2b/15, 20b/3, 21a/7, 21b/2,
28a/11, 29b/6, 30a/7, 32b/1,
38a/13, 46a/12
- biḡ:** bin sayısı
b. 14b/14, 37b/12, 47a/6
- binā:** Ar. yapma, oluşturma
binā eyle- oluşturmak
b.-dükleri 47a/10
- binā' en:** Ar. dayanarak, -den ötürü
b. 5a/6
- bir:** bir sayısı
b. 2a/14, 2a/8, 2a/9, 6a/14, 6b/2,
6b/3, 6b/3, 6b/6, 7a/4, 7b/6,
7b/9, 8b/15, 10a/8, 10b/14,
10b/2, 11b/5, 12b/9, 13a/12,
13a/15, 14a/4, 14a/5, 14b/3,
15b/14, 15b/2, 16a/10, 16a/15,
16b/10, 16b/12, 17a/1, 17a/2,
17a/3, 17b/10, 17b/11, 18a/14,
20a/6, 20b/7, 21a/11, 21a/13,
21a/3, 22a/15, 22b/1, 23a/5,
23a/8, 24a/10, 24a/3, 24a/5,
24b/1, 24b/15, 27a/14, 27b/13,
28a/14, 28a/4, 28a/5, 29a/9,
30a/10, 30a/8, 30a/9, 30b/3,
31a/10, 32a/10, 32a/10, 32a/12,
32a/2, 33a/4, 34a/1, 34b/10,
35a/10, 35a/13, 35b/8, 36b/7,
37a/9, 37b/10, 37b/13, 37b/14,
37b/14, 38a/14, 38a/8, 38b/2,
38b/3, 39a/10, 39a/3, 39a/7,
39b/5, 40a/2, 40b/12, 40b/4,
40b/8, 41a/10, 41a/14, 41a/2,
41a/3, 41a/4, 41b/1, 41b/6,
41b/7, 42a/10, 42a/12, 42a/12,
43a/2, 43a/9, 44a/10, 44a/11,
44a/7, 44a/9, 44b/1, 44b/1,
44b/10, 44b/10, 44b/12, 44b/15,
- 44b/5, 45a/11, 45a/12, 45a/2,
45a/4, 45b/10, 45b/7, 45b/7,
45b/9, 45b/9, 46b/12, 46b/12,
46b/13, 46b/8
- b.+dür 11a/11
- b.+i 2a/1, 41a/6, 42a/12, 42a/12
- b.+inci 4a/3, 27b/1
- b.+inden 45b/13, 45b/15
- b.+ini 46b/6
- birāder:** Far. erkek kardeş
b.+üm 30b/2
- biraz:** biraz
b. 44a/12
- birbiri:** birbiri
b.+nden 17a/1
- birer:** birer
b. 20a/3
- bir:** biri
b. 6a/13
b.+nüñ 17b/3
b.+si 2b/2, 2b/3, 5a/10
b.+yle 6a/13
- birinc:** Far. pirinç
b. 3b/1, 6b/10, 9b/14, 9b/15,
10a/3, 10a/4
b.+de 10a/4
b.+i 10a/6
- birkaç:** birkaç
b. 15b/2, 17a/7, 40b/12, 44b/3,
45b/11
b.+ı 16a/14
- bismi 'llāhi 'r-rahmāni 'r-rahīm:** Ar.
esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın
adı ile
b. 1b/1
- biş-:** pişmek

- b.-miş 8b/11, 46a/1, 46a/7
b.-mişden 31a/9
bişmek: pişmek
b. 30b/14
bişür-: pişirmek
b.-dükden 44b/14
b.-eler 46a/5
b.-seler 30a/3
b.-selerdi 30a/2
b.-üp 9b/9, 11a/13, 15a/3, 16b/3, 27a/6, 29a/11
b.-ürseler 29a/14
bişürmek: pişirmek
b. 29a/14
bit: asalak bir böcek
b. 18a/12, 43a/5
b.+i 19b/2
bit-: bitmek
b.-e 18b/5
b.-en 36b/7
b.-er 27a/8, 29a/6, 34a/2, 34b/5, 35a/11
b.-irüp 4b/5
b.-meye 36b/8
biz: çokluk birinci kişiyi gösteren söz
b.+üm 2b/5
boğaz: boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, imik, kursak
b. 10a/10, 23a/9
boğul-: boğulmak
b.-an 18b/8
b.-maduğı 38a/12
boncuğ: cam, taş, sedef, tahta, plastik
b. maddelerden yapılan, ortası delik, çoğu yuvarlak ve renkli süs tanesi
b. 38b/13
bostānī: bahçede yetişen
b.+ sidür 27b/8
boya-: boyamak
b.-rsa 40b/13
boyanmağ: boyanmak
b. 40b/10
boy(u)n: gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi
b. 12a/3
b.+ı 32b/5
b.+ını 11b/12
b.+ına 40a/15, 40a/15
b.+ında 38a/9
boynuz: bazı hayvanların başında bulunan, tırnaksı bir maddeden, uzun, kıvrık veya çatallı korunma organı
b.+ı 26b/7, 27a/3
b.+ıdur 41a/14
b.+ından 13a/12
b.+ını 26b/15
b.+ımın 26b/10
b.+ları 42a/1
b.+larını 42a/2
boyuncuğ: boyuncuk
b.+larına 38b/13
bozıl-: bozulmak
b.-ur 8a/14
bozrağ: rengi boza çalan
b. 35a/2
bögrek: böbrek

- b. 32a/1
 b.+de 11a/8, 19a/3, 25a/9,
 26a/11, 28b/5, 30a/4, 37a/3,
 43b/11
- bögrülce:** fasulyeye benzer bir bitki
 b. 3b/1, 11a/10
- böyle:** bunun gibi, buna benzer
 b. 25b/2, 30a/14, 41a/5, 42a/11,
 42a/9, 42b/1, 44b/15
 b.+dür 19b/4, 43a/9
- bu:** 1. işaret sıfatı olan bu
 b. 1b/3, 2a/14, 2a/3, 2a/5, 2b/1,
 2b/11, 2b/4, 2b/5, 3a/2, 3a/6,
 5a/1, 5a/6, 7a/1, 9a/8, 16b/3,
 16b/5, 16b/7, 23a/12, 23b/5,
 34b/1, 34b/2, 36b/12, 37a/15,
 41a/15, 41a/3, 41b/6, 41b/6,
 42a/1, 42a/5, 42a/8, 42b/2,
 43b/7, 46a/12, 46a/13, 46a/14,
 46b/12, 46b/13, 46b/15, 46b/4,
 46b/5, 46b/8, 47a/1, 47a/10,
 47a/3, 47a/6, 47a/6, 47a/7
 2. işaret zamiri olan bu
 b. 9a/1, 15b/9, 28b/2, 30b/3,
 36a/9, 37b/10, 38a/12, 40b/8,
 41a/10, 41a/4, 41a/7, 41a/4,
 b.+dur 4b/4, 5a/10, 5a/13, 5b/13,
 5b/7, 7b/3, 15a/1, 15b/1, 16a/9,
 16b/15, 22b/4, 31b/6, 34b/13,
 37b/15, 3 9b/15, 42a/11,
 44b/13, 44b/3, 45a/14, 45a/4,
 45b/11
 b.+na 9b/4, 20b/12, 23b/1
 b.+nda 41b/5, 41b/6
 b.+ndan 20b/11, 31a/4, 31b/6
 b.+nlara 3b/13, 3b/8, 4a/5, 4a/8
 b.+nlardan 42a/13
 b.+nlaruñ 2a/10, 4a/11, 5a/2,
 6b/15
- b.+nuñ 8b/10, 13b/11, 14a/15,
 15b/11, 19b/2, 23a/11, 23a/7,
 24a/15, 24a/4, 25b/9, 26b/7,
 28a/6, 30a/1, 31a/1, 31b/15,
 32b/6, 33b/5, 35a/7, 35b/12,
 35b/5, 35b/9, 36a/3, 36a/5,
 36b/13, 36b/3, 39b/9, 40b/10,
 40b/7, 41a/8, 42a/6, 42b/15,
 43a/4, 43b/2
 b.+nuñla 37b/11
- buçuk:** buçuk
 b. 46a/6
- buğday:** buğday
 b. 3a/15, 8b/11, 8b/12, 8b/15,
 8b/9, 9a/9
 b.+dan 9b/12
 b.+uñ 9a/3
- buğār:** buhar
 b.+ı 30b/14, 31a/10, 41b/9
 b.+ından 8b/5
- Buğārī:** Ar. Buharalı
 B. (sañih-i Buğārī) 33a/1
- buğūr:** Ar. tütsü
 b. 42a/2
 b.+lar 4a/10, 33b/14
- bul-:** bulmak
 b.-a 16b/7
 b.-dı 2a/3
 b.-duğı 41b/2
 b.-unur 2b/4
 b.-up 34a/13
 b.-urlar 34a/11, 34b/14, 34b/8,
 37b/13
 b.-ursa 15a/14, 18a/3, 22a/7,
 23a/2, 24b/13
- bulun-:** bulunmak
 b.-a 39b/6
 b.-an 41b/1

b.-andur 41a/15
 b.-maduğı 8b/3
 b.-masa 4b/13, 40a/2
 b.-ur 41a/8, 41a/15, 41a/9
 burma: sancıma
 b.+sı 22b/9
 bur(u)n: burun
 b.+ı 16a/13, 41b/13
 b.+ınuñ 41b/13, 41b/14
 b. 24b/8, 36b/5
 buş: but
 b. 13a/1
 buyur-: buyurmak
 b.-dılar 20a/9, 20b/5, 25a/2,
 29b/9, 30a/14, 30b/9, 32a/14,
 32b/1, 36b/11, 36b/13
 b.-mışdur 11b/9
 b.-mışlar 20b/7, 21a/9, 28b/1
 b.-mışlardur 28b/12
 b.-ur 1b/13, 10a/1, 10b/11,
 10b/14, 17a/13, 17b/9, 23b/2,
 31b/1, 32a/7, 33a/14, 33a/3,
 33b/2, 39b/11
 b.-urlar 11b/7, 18a/4, 28a/13,
 28a/3
 b.-urlardı 11b/15, 23b/1, 28a/3
 buz: buz
 b. 8a/14
 buzağı: yeni doğmuş sığır yavrusu
 b. 12b/10, 12b/11
 būber: Rum. Biber
 b. 29b/4, 36a/14
 b.+üñ 36a/14
 būrūdet: Ar. soğukluk
 b. 7b/5, 18b/10, 19a/1, 27b/12,
 28b/13, 43a/10, 43a/8

b.+de 9b/14, 17b/3
 b.+den 43a/12
 b.+e 27a/10, 39a/12
 b.+i 28a/1
 b.+ine 26b/9

būrūncek: kaput, palto, pelerin
 cinsinden elbise
 b. 43a/6
 būyūk: būyūk
 b. 16a/10, 22b/5, 23b/6

C

Ca' fer-i řādiķ: Ar. řīilerin on iki
 imamından altıncısı
 c. 21a/5

cā'iz: Ar. işlenilmesinde cevaz olan;
 olabilir, olur
 c. 10a/6, 21b/6, 25a/12, 25a/15,
 38a/1
 cā'iz ol- olmasında sakınca
 olmamak
 c.-anlaruñ 3b/6

Cālīnōs: Yun. bir Yunan filozof
 c. 5b/7, 6a/7, 26b/10, 40b/2

cānavar: Far. masallarda sözü geçen
 yabani, yırtıcı hayvan
 c. (ağulu canavar) 23b/15,
 36a/11

cārī: Ar. cereyan eden, akan, geçen,
 yürüyen
 c.+dür 13b/12

Cebrā'il: Ar. peygamberlere emir ve
 vahy'e vāsita ve memur olan
 dört būyūk melekten biri

- c. 30b/2, 30b/3
- celil: Ar. yüce, ulu
c. (luṭf-ı celil) 2a/3
- celle: Ar. "yüce ve aziz olun!" mânâsına gelen bir dua sözü
c. 31b/4
- cemî^ç: Ar. tümü
c.+sına 41b/3
c.+sında 41b/6
c.+sından 41b/6
c.+sını 41b/8
- cem^ç: Ar. toplama, derleme, bir araya getirme
cem^ç it(d)- toplanmak
c.-en 34b/6
c.-erler 34a/15
c.-üp 2b/12
cem^ç itmek(g) toplanmak
c.-e 46b/5
cem^ç ol- toplanmak
c.-up 16a/15, 34b/11
c.-urlar 16b/15
cem^ç olmaḵ toplanmak 6b/10, 6b/11, 6b/12, 6b/13, 6b/14, 6b/14, 6b/6, 6b/8, 6b/8, 6b/9, 6b/9
c.+da 6b/15
- cemâziye 'l-âḫire: Ar. arabî ayların beşincisi
c.+sinüḡ 47a/6
- cemî^ç-i eczâ: Ar. tüm parçalar
c.+sinuḡ 24b/10
- cenîbet: Ar. göğüs zarı (?)
c.+den 17a/15
- cenk: Far. savaş
- c. 39b/7
- cennet: Ar. cennet
c. 20b/7, 21a/12, 25a/5, 28a/5
c.+den 8b/14
c.+dendür 25a/5
c.-i 'adne 21a/10
c.+ünḡ (ehl-i cennetün) 11b/9
cennetü 'l-me 'vâ cennet mekanı
c.+ya 30a/15
- cereb: Ar. uyuz hastalığı, uyuzluk.
c. 9b/2
- cevâb: Ar. cevap
c. 39b/15
- cevâhir: Ar. cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar
c. 37b/10, 38a/15
c.+ünḡ 4a/13, 37b/7
- cevâriş: Far. Bir grup macunun genel adı
c.+lerünḡ 4b/7
- cevher: Ar. değerli taş
c.+e 39b/6
c.-i meniye 8a/3
- ceviz: Ar. ceviz
c. 19a/4
c.+i 37a/7
c.+inünḡ 45b/2
c.+i Hindî 37a/9
ceviz-i bevva hoş kokulu ceviz 45b/1, 45b/14
cevizü 'ṭ-ṭayyib hoş ceviz 37a/4
- Cezâ 'ir: Ar. adalar
c.+de 34a/2
- ciger: Far. ciğer

- c. 36a/7
- c.+de 26a/9, 26b/4, 35b/14, 37b/3
- c.+e 31b/9, 34a/4, 35b/9, 37a/4
- c.+inde 35a/5
- c.+ünj 23b/12, 27b/10
- cihet:** Ar. yön, taraf
- c.+den 2b/5
- cilâ:** Ar. parlatma, parlaklık
- c. 24b/6, 32b/11, 36a/6, 40a/11
- cild:** Ar. deri
- c.+e 24b/6
- cimâ':** Ar. çiftleşme
- c. 36a/1
- c.+a 4b/7, 11a/14, 11a/6, 12a/4, 12a/9, 12b/12, 13b/10, 14a/4, 14a/8, 14b/12, 14b/2, 15a/3, 15b/13, 16a/1, 17a/10, 17a/4, 17a/5, 17b/15, 26b/4, 27a/6, 27a/8, 29a/10, 29b/13, 30b/11, 30b/14, 31a/2, 31a/4, 31a/6, 31b/13, 34a/8, 36a/2, 36a/5, 36a/8, 36b/2, 37a/11, 37a/8, 43a/14
- c.+dan 7b/15, 8a/2, 17a/5, 44a/12
- c.+ı 29b/14, /13
- c.+ı (kuvvet-i cimâ'ı) 39a/5
- c.+uñ 24a/8
- cimâ' it(d)-** çiftleşmek
- c.-er 14b/14, 44b/3
- cimâ' itmek(g)** çiftleşmek
- c.-e 17a/7, 35b/1, 45b/11
- cins:** Ar. nevi', çeşit, türlü; soy
- c. 6a/14, 11a/10, 22a/15, 24a/5, 34b/10, 41a/14, 42a/12
- c.+i 22a/15, 22b/1
- cinsiyyet:** Ar. bir cins ile ilgili olma
- c.+i 17a/15
- civâr-ı şikem:** Ar. karın çevresi
- c. 45a/12, 45b/9
- cübbe:** Ar. sarıklı din adamlarıyla bâzı yaşlı kimselerin giydikleri uzun üstlük
- c. 20b/7
- cüft:** Far. çift, ikili, esi olan, tek olmayan
- c. 14b/13
- cümle:** Ar. bütün, hep
- c. 1b/4, 7a/7, 11b/3, 11b/4, 12a/2, 12a/6, 14a/1, 14b/5, 15b/12, 15b/8, 15b/9, 16a/10, 17b/2, 19a/10, 20a/14, 24b/3, 26b/12, 29b/11, 30b/4, 37b/10, 38a/4, 40b/11, 40b/14, 42a/11, 42b/2, 43b/4, 47a/10
- c.+den 31a/5, 42a/8
- c.+sin 43b/15
- c.+sinden 15b/6
- c.+sini 45b/3, 46b/5, 46b/7
- c.+sinünj 11a/11
- cünün:** Ar. delirme, çıldırma, delilik
- c. 32a/9
- Cürcan:** Astarabad vilayeti
- c. 27a/15
- cürm:** Ar. suç
- c.+i 22a/11, 27a/9
- c.+ini 47a/5
- cüz':** Ar. kısım, parça, bölük
- c.+ice 5b/14, 35a/6
- c.+inünj 24a/15, 24a/5
- cüzâm:** Ar. insan vücûdunda onulmayan çıbanlar ve yaralar meydana getiren miskin hastalığı
- c.+dan 32a/10

Ç

- çağ: çağ
- ç.+ında 6a/3
- çağmak taşı: çağmak taşı
- ç. 40a/6
- çek-: çekmek
- ç.-er 37b/3, 38b/3
- ç.-medügi 38b/3
- ç.-seler 35b/13, 36a/6
- ç.-üp 7a/5
- çekirdek(g): çekirdek
- ç. 44a/2, 44b/9, 45a/10, 45b/4, 46a/6
- ç.+i 19b/3, 19b/5, 19b/6, 23a/13
- ç.+ini 23b/15, 24a/13, 24b/9
- ç.+inün 22a/2, 24a/11, 24b/9
- çeyne-: çignemek
- ç.-se 44b/11, 44b/2
- ç.-seler 36b/6
- ç.-yüp 36a/1
- çeynemek çignemek 4b/8, 24b/9, 29a/3, 34a/6, 37b/2
- çıban: çıban
- ç.+lar 19b/2
- çıbancık: küçük çıban
- ç.+lar 26a/14
- çık-: çıkmak
- ç.-an 29a/4, 35a/13
- ç.-ar 9a/15, 19a/13, 26a/1, 27a/10, 29a/3, 29b/2, 34a/10
- ç.-dı 21a/13
- ç.-duğı 8b/15
- ç.-duğda 44a/12
- ç̇.-mayup 8a/12
- ç.-miş 45a/14
- ç.-up 8a/13, 19b/2, 40b/13
- çıkār-: çıkarmak
- ç.-an 43b/4
- ç.-mayınca 44b/3
- ç.-up 10b/9, 13a/9, 26a/14, 34a/2, 46a/1
- ç.-ur 26b/6, 28b/6, 31a/10, 40a/8
- çıkmağ(ğ): çıkmak
- ç.+a 34b/4
- çırpıl-: çırpılmak
- ç.-mamış 43a/3, 43a/3
- ç.-muş 43a/2
- çiçek(g): çiçek
- ç. 43b/4
- ç.+i 24b/7
- ç.+in 34b/6
- ç.+ine 11a/3
- ç.+ler 4a/7
- ç.+lerün 31a/13
- çig: pişmemiş veya az pişmiş
- ç. 31a/8
- çil: orman tavuğugillerden, eti için
- avlanan, ormanlarda yaşayan bir kuş, dağ tavuğu
- ç. 14a/7
- çilkafa: kurdun ense postundan yapılan kürk
- ç. 43b/7, 43b/9
- Çin: Ar. Çin diyarı
- Ç.+den (diyār-ı Çin'den) 41a/7

çok: çok

ç. 5b/13, 5b/13, 5b/15, 5b/7,
9a/13, 9a/13, 9a/15, 9b/1, 9b/1,
10a/6, 10a/6, 10b/5, 10b/8,
11a/4, 11a/4, 13a/1, 13b/4,
13b/4, 14a/12, 14a/12, 15a/12,
15a/12, 16a/7, 16b/8, 16b/9,
18a/1, 18a/11, 18a/6, 18a/9,
19a/13, 19a/3, 19b/1, 19b/1,
22a/14, 22b/7, 22b/7, 23a/2,
24a/2, 24a/2, 25a/6, 25a/6,
26b/3, 27b/6, 28a/2, 28b/14,
29a/11, 29b/10, 29b/13, 29b/13,
29b/9, 32a/4, 32a/4, 35b/1,
35b/1, 35b/2, 35b/3, 36a/13,
36b/5, 37a/14, 37a/14, 39a/12,
39a/13, 40b/4, 40b/5, 46a/11

ç.+dur 9b/2, 19a/12, 31a/5,
37a/12, 39a/8, 39b/9, 41a/8

çokluk: çokluk

ç. 25a/15

çorba: Far. çorba

ç.+sı 16a/6

çömlek(g): toprak tencere

ç.+e 44b/5

çörek: *bkz.* çörek otu

ç. 9b/5

çörek otu: çörek otu

ç. 36b/8, 43b/14

çürü-: çürümek

ç.-yüp 34a/3

D

da: bağlama ve kuvvetlendirme edatı

d. 14b/14, 15b/11, 36a/3, 36a/5,
37a/13

dâfi': Ar. def etme

dâfi' olmak def etmek, savmak

d.+ıla 2b/8

dağıt(d)-: dağıtmak

d.-ur 36a/15

dağı: 1. da, de

d. 1b/14, 2a/11, 2b/3, 3a/2,
4a/10, 5a/2, 5b/12, 5b/8, 5b/9,
6a/11, 6a/2, 6a/5, 6a/7, 6a/9,
6a/9, 6b/10, 6b/10, 6b/11, 6b/12,
6b/13, 6b/14, 6b/2, 6b/8, 6b/8,
6b/9, 7b/11, 7b/12, 7b/13, 7b/14,
8a/11, 8a/13, 8a/15, 8a/6, 8b/11,
8b/2, 8b/6, 9a/13, 10a/12,
10a/13, 10a/4, 10b/4, 11a/12,
11a/13, 11a/6, 12a/10, 12a/2,
12a/3, 12a/5, 12a/6, 12a/7,
12a/8, 13b/7, 13b/9, 14a/4,
14b/5, 14b/7, 15a/15, 15a/6,
15b/9, 16a/11, 16a/4, 16b/10,
17a/15, 17a/6, 17a/8, 17a/8,
17a/9, 18a/3, 18b/1, 19a/14,
19a/15, 19a/3, 19a/5, 19b/3,
19b/5, 19b/7, 19b/9, 20a/10,
20a/3, 21a/7, 22b/9, 23a/3,
23a/5, 23b/11, 23b/13, 23b/2,
23b/7, 24a/15, 24a/4, 24b/5,
25b/1, 25b/11, 25b/6, 26b/14,
27a/12, 27a/2, 27a/6, 27a/8,
27b/12, 27b/6, 28a/10, 28a/2,
28b/2, 28b/6, 29a/9, 29b/14,
29b/14, 29b/2, 30a/1, 30a/11,
30a/4, 30b/13, 31a/5, 31a/6,
31b/8, 32a/11, 32b/12, 32b/8,
33b/12, 34a/15, 34a/2, 34a/5,
34a/8, 35a/4, 35b/15, 35b/2,
35b/4, 36a/3, 36a/8, 36a/9,
36b/1, 36b/7, 37a/9, 37b/12,
38a/11, 38a/12, 38a/3, 38a/5,
38b/10, 38b/8, 39b/9, 40a/8,
40b/14, 41a/11, 41a/3, 41a/4,
41a/4, 41a/4, 41a/6, 41a/7,
41a/8, 41b/12, 42a/10, 42a/10,
42a/7, 42a/9, 42b/4, 42b/9,
43a/10, 43a/9, 43b/6, 43b/7,
44b/12, 45b/3, 45b/8, 46a/10,
47a/1

2. bile

d. 2a/12, 7a/9, 15a/4, 16a/5,

- 18b/9, 28b/4, 38a/7, 44b/3
- dāhīl:** Ar. iç, içeri.
d. 21a/11
dāhīl ol- içinde olmak
d.-up 30a/15
- dā'imā:** Ar. her vakit, sürekli olarak
d. 23a/15, 38a/15
- dal:** dal
d. 39a/2
d.+ları 30b/1
- dāmen-i luṭf:** Far. Ar. iyilik eteği
d.+ıla 47a/1
- dāne:** Far. tane
d. 20a/3, 46a/1
d.+si 8b/15, 9a/3
- dār-i fūlfūl:** Far. Ar. başbiberi, uzun biber
d. 36a/3
- dārçīn:** Far. tarçın
d. 35b/12, 45b/1, 45b/14
d.+i 35b/14, 36a/1
- dārū:** Far. ilaç
d.+yı hidāyet 1b/11
- de:** bağlama ve kuvvetlendirme edatı
d. 5b/3, 6a/10, 13a/2, 14a/12, 16b/3, 34b/3, 36b/6, 45a/13, 45b/1, 45b/10, 45b/2
- def' :** Ar. uzaklaştırma
d. 23a/5, 31a/8, 33b/12
d.+inde 41a/9
def' eyle- uzaklaştırmak
d.-r 24a/15, 24b/7, 24b/8, 25b/11, 33b/13, 39a/14, 40b/11
d.-yüp 19a/7, 35b/8, 38a/1
def' it(d)- uzaklaştırmak
- d.-e 18b/6, 24a/2, 35a/7, 42b/1
d.-er 9b/10, 9b/13, 13b/3, 16a/5, 19a/4, 20b/13, 23b/12, 24a/4, 24b/3, 25b/13, 25b/15, 27a/11, 27a/4, 29a/5, 29b/5, 31b/11, 32b/7, 33b/6, 36b/2, 37a/11, 38b/7, 39b/2, 40a/4, 41a/3, 41a/4, 41a/5, 42a/11
d.-üp 22a/4, 26b/15, 35b/13
def' itmek(g) uzaklaştırmak
d.+e 41b/7
def' ol- uzaklaştırılmak
d.-a 13a/10, 38b/9, 40a/1
- def' a:** Ar. kez, kere, defa
d. 17a/7, 44b/3
- def' aten:** Ar. bir defada
d. 7a/5
- defne:** Rum. defnegillerden, yaprakları güzel kokulu ve yaz kış yeşil olan bir ağaç
d. 15b/13, 43b/14
- degül:** değil
d. 30b/3
d.+dür 4b/15, 10a/7, 14a/9, 20b/14, 20b/15, 21b/6, 25a/12, 25a/15, 28b/14, 34b/1, 38a/1, 39b/5, 42a/12, 42a/14, 43b/10, 43b/2, 43b/5
- değ-:** değmek
d.-mez 38a/7
- dühn-i hāzık:** Far. Ar. bir yağ
d. 44a/9
- dek:** dek
d. 32b/5
- del-:** delmek
d.-erler 37b/11
- delīl:** Ar. kanıt
d.+dür 26b/8, 26b/9

delin-: delinmek	d.+sından 34a/1
d.-ür 37b/11	d.+sınıu 34a/10, 34a/12, 34b/13
delük: delik	d.+ya 34b/7
d.+leri 41b/14	d.-yı 34a/11, 34b/9
d.+lerinden 41b/14	devā: Ar. çâre, tedbir
dem: Far. an, zaman	d. 17b/11, 22b/4, 30b/9, 30b/9,
d.+de 20a/8	36b/12, 44b/1
d.-i şâlih 12b/11	d.+ı 44b/3
demir: demir <i>krş.</i> demür	devā <i>ķıl-</i> çare olmak
d.+e 40a/7	d.-dı 1b/12
demür: <i>bkz.</i> demir	deve: deve
d. 45b/13	d. 18a/7
d.+den 40a/7	deve kuşu: deve kuşu
deng: Far. dirhemin altında biri	d. 9a/4
d. 17a/2, 39a/10	di-: demek
deñlü: “kadar” anlamında üstünlük	d.-di 21b/1, 30a/12, 30b/7
derecesini belirten bir söz	d.-diler 9a/2, 38b/6, 41a/14
d. 10b/15, 36a/2, 42b/9, 45a/12	d.-dükleri 29b/2, 33b/4
derc: Ar. içine alma, biriktirme	d.-dükleridür 21b/5, 26b/3
d. 46a/14	d.-düklerinde 12b/6
derd: Far. dert	d.-düm 21a/13, 21b/1, 29b/8,
d. 17b/10	30b/1
derhâl: Far. hemen, o anda, şimdi	d.-me 30a/14
d. 44b/11	d.-miş 44b/12
deri: deri	d.-mişler 22a/15, 26b/8, 26b/9,
d.+sinden 13a/14	27a/4, 29a/7, 38b/5, 42b/5
dermân: Far. çâre	d.-mişlerdür 14a/7, 26b/9
d. 47a/3	d.-r 41a/6
deryâ: Far. deniz	d.-rler 2a/7, 2a/9, 6b/5, 7a/8,
d. 34a/10	8a/4, 8b/10, 9a/14, 9b/5, 11b/6,
d.+da 3b/10, 16a/14	12a/3, 16a/11, 20b/12, 20b/8,
d.+da (ka‘r-ı deryada) 34a/12	21b/12, 23b/7, 24b/12, 29a/7,
d.+larda 15a/6	31a/2, 32b/10, 33b/9, 34a/11,
d.+nu 34b/11	34b/12, 34b/3, 36a/13, 38a/14,
	38a/4, 38b/2, 39a/1, 39a/2,
	39b/4, 40b/4, 41a/1, 41b/1,
	41b/15, 42a/5, 42a/8, 42b/14,
	42b/2, 43a/9, 44b/6

- d.-rlermiş 43a/12
- d.-yü 3a/9, 10a/13, 11b/5, 16b/11, 20b/7, 23b/1, 25a/1, 28a/3, 28b/1, 28b/12, 30b/8, 30b/9, 32b/1, 36b/11, 36b/13, 38b/14, 40b/15, 44b/1
- dib: dip, *krş.* dibe
- d.+inden 34a/10
- d.+lerinde 29a/4
- dibe: *bkz.* dib
- d.+lerine 40a/9
- dibek: taştan veya ağaçtan yapılmış büyük havan
- d.+de 44b/5
- dîdâr: Far. görünme
- d.+ıñıla (rû 'yet-i dîdârıñıla) 47a/2
- dik-: dikmek
- d.-seler 29a/6
- diken: diken
- d.+i 45b/13
- dil: tat alma organı
- d. 12a/3
- d.+e 26a/15
- d.+ince 2b/12
- dile-: dilemek
- d.-düm 5a/6
- dimâğ: Ar. 1. beyin
- d. 36b/15
- d.+a 12b/13, 14a/2, 16a/2, 31a/10, 31b/9, 33a/7, 34a/4, 35b/9
- d.+da 24a/12
- d.+ı 32b/12, 33a/9
- d.+uñ 32b/8
2. akıl
- d.+a 35a/3, 35a/15
- d.+ı 17b/15, 29b/10
- dimek: demek
- d.+dür 30a/14
- d.+le 39a/2
- dirhem: Ar. okkanın dört yüzde biri
- d. 24a/1, 25a/10, 43b/14, 43b/14, 43b/15, 44a/10, 44a/5, 44a/5, 44a/6, 44a/6, 44a/9, 44b/10, 44b/13, 44b/13, 44b/4, 44b/8, 45a/11, 45a/14, 45a/15, 45a/15, 45a/5, 45a/5, 45a/6, 45a/7, 45a/7, 45a/7, 45a/8, 45a/8, 45b/1, 45b/1, 45b/14, 45b/15, 45b/2, 45b/3, 45b/3, 45b/4, 46a/2, 46a/2, 46a/3, 46a/6
- Disķuridus: Yun. Roma döneminde yaşamış, modern bitki biliminin kurucusu
- d. 41b/15
- diş: diş
- d. 24b/10, 28a/11, 29a/4, 40a/9
- d.+i 18b/4, 33b/7
- d.+ini 8a/7, 16b/7
- d.+lere 18a/1
- d.+leri 18b/5, 29a/4, 38a/1, 40a/1, 40a/10
- d.+lerinüñ 28b/1
- d.+üñ 24a/6
- diş buţak ağacı: zeytingiller familyasının türüne göre maksimum boyu 10-30 m. arasında değişebilen dolgun ve düzgün gövdeli, yuvarlak tepeli bir ağaç türü
- d. 45b/12
- dişi: dişi
- d. 39a/5
- d.+si 14b/13, 16b/13, 16b/15

- d.+sini 17a/9
- diyār: Ar. ülke, memleket
- d.+da 16b/11
- d.+ında 26b/3, 27a/7
- d.-ı Bağdād'da 34a/9
- d.-ı Çin'den 41a/7
- d.-ı Hind'de 38b/1
- d.-ı Mısır'da 23b/7, 38a/14
- dög-: ezmek
- d.-üp 22a/2
- dögül-: dögülmek
- d.-miş 44b/5
- dök-: dökmek
- d.-üp 21b/15, 23b/10, 33b/10
- dökmek: dökmek
- d. 27a/5
- d.+den 37a/10
- dön-: dönme
- d.-er 15a/14
- d.+mesine (göñül dönmesine)
35b/10
- d.+mesini (göñül dönmesini)
26b/5
- döndür-: döndürmek
- d.-üp 37a/14
- dörder: dörder
- d. 45b/15
- dördinci: dördüncü
- d. 3b/1, 4a/13, 11a/15, 37b/7
- döşe-: döşemek
- d.-yüp 31b/13
- döşek: yatak
- d. 31b/13
- dur-: durmak, *krş.* tut-
- d.-mağ 5b/10
- d.-mayup 9a/15, 19a/13
- durmak: durmak, *krş.* tut-
- d. 5b/10
- đut-: *bkz.* tut-
- d.-up 20a/2
- duy-: duymak
- d.-ar 46a/9
- d.-maz 46a/9
- dü: Far. iki
- d. 20a/10, 20a/10
- duhān: Ar. duman
- d.+ı 34a/3
- dülbend: Far. tülbent
- d. 42b/12, 42b/8
- dünyā: Ar. dünya
- d.+dan 2a/9
- d.+nuñ (ehl-i dünyānuñ) 11b/8
- dünyevī: Ar. dünyaya ait
- d. 2a/8
- dürlü: türlü
- d. 5a/9, 44b/12, 45a/2, 45b/9
- dürrāc: Ar. eti gevrek, keklik cinsinden
bir kuş, çil kuşu, turaç kuşu
- d. 13b/7, 14b/11
- düş: rüya
- d. 39a/4
- düş-: düşmek
- d.-er 28a/5
- d.-se 40b/5
- d.-üp 21a/12
- düşür-: düşürmek
- d.-ür 26b/12
- düz: düz
- d. 8a/13

E

e' ānehülallāhü melikü'l-müste'ān: Ar.

yardım isteyenlerin sahibi

e. 2b/15

ebdān: Ar. bedenler

e. ('ilm-i ebdān-ı qarīn) 2a/6

Ebū: Ar. baba, ata

Ebū Dāvud bir hadis bilgini

18b/1

Ebū Hureyre Yemen asıllı

sahabe 11b/13, 36b/8

Ebū Na'īm bir hadis bilgini

20b/3

Ebū Zeyd-i Kureyşî Hz. Zeyd

20a/3

ebū'l-fetiḥ Sultān Meḥmed Ḥan

"fātihler babası" II. Mehmed
47a/9

ebū'l- hūkemā alimlerin babası

46a/15

ecel: Ar. ecel

e. 36b/13

eczā: Ar. parçalar, kısımlar

e.+lar 45b/5

e.+sınuḡ 24b/11

e.+yı 46a/10

e.+sınuḡ (cemī' -i eczāsınuḡ)
24b/10

Edviye-i Müfredāt: Ar. İshak bin

Murad'ın yazdığı bir tıp kitabı

e.+uḡ 46b/6

edyān: Ar. dinler

e. ('ilm-i edyān) 2a/7

e.-ı muḥtelife 46b/12

efzal: Ar. daha (en, pek) faziletli

e. 11b/5

e.+ı 17b/4

efzālū'ş- şalavāt duaların en
faziletlisi 18a/14, 31a/15

Eflaṭun: Ar. Aristo'nun hocası,

Sokrat'ın talebesi olan meşhur
Yunan ilozofu, (M.Ö. 429 – 347)

e. 5b/4

eger: eğer

e. 4b/13, 7a/9, 10a/3, 13a/8,
13b/2, 13b/3, 16b/2, 16b/5,
18b/15, 18b/4, 18b/8, 19b/9,
21b/10, 21b/9, 22a/12, 22a/13,
22a/2, 23b/10, 23b/14, 24a/12,
24a/5, 24b/5, 25b/11, 25b/9,
26a/4, 26a/5, 26b/15, 30a/2,
30b/8, 31a/8, 33b/10, 33b/6,
35a/14, 35a/15, 36b/15, 37a/15,
37a/6, 37b/11, 39a/10, 39a/8,
39b/1, 40a/10, 40a/12, 40a/14,
40a/2, 40a/4, 40a/9, 42a/3,
42b/10, 43a/7, 46b/7

egrit(d)-: eḡmek

e.-ür 32b/6

eḡil-: eḡilmek

e.-di 32b/5

ehl: Ar. sahip, usta

e.-i cennetüḡ 11b/9

e.-i dünyānuḡ 11b/8

e.-i tecribe 38b/15

e.-i vuḡūfdan 34b/8

ekber: Ar. en büyük

e.+e (tiryāk-ı ekbere) 41a/1

e.+den (tiryāk-ı ekberden) 24a/1

e.+den (berk-i tiryāk-ı ekberden)
31a/11

- e. (sırr-ı ekber) 44b/1
- ekele-: tane ya da toz halindeki bir şeyi serpmek
e.-yüp 13a/12
- ekl: ar. bir şey yemek, yenilme
e.+i 21b/5
e.+i ğidā 5a/12
ekl eyle- yemek
e.-yüp 34a/12
ekl it(d)- yemek
e.-eler 31a/12
e.-en 17a/4, 34b/5
- eklen: Ar. yeme
e. 31b/8
- ekmelü't-taḥiyyāt: Ar. duaların en mükemmeli
e. 18a/14
- ekşer: Ar. en çok
e. 16a/14
- ekşeriyā: Ar. çoğu zaman, sık sık
e. 11a/11, 39a/6, 39b/3
- ekşi: ekşi
e. 6b/8, 18b/11, 20b/8, 21b/7, 23a/13, 23a/7, 37a/15
e.+ce 6b/2
e.+lere 6a/9
e.+sinün 22a/8
e.+ye 21b/10
- el: el
e. 41a/12, 46a/9
e.+imden 21a/12
e.+iyle 20a/2, 20a/2
e.+lerine 25a/1, 32a/14
- el-ḥakk: Ar. hakikaten, doğrusu, doğrusu ya
e. 20b/14
- elf: Ar. bin sayısı
e. 46b/1
- elli: elli
e. 45a/5, 46a/2, 46a/3, 46a/6
- elma: elma
e. 21a/11, 21a/21a/4, 21a/6, 21b/3, 21b/5, 21b/7
- elmās: Ar. mücevher olarak kullanılan, saydam, değerli taş
e. 4a/14, 37b/13, 37b/14, 37b/9, 38a/1
e.+ı 37b/11, 37b/11
- elvān: Ar. renkler, çeşitler
e.+ı 41a/8
- emīn: Ar. emin
emīn ol- emin olmak
e.-a 38b/14, 40a/1
e.-ur 28b/1, 39b/5
- emr: Ar. emir
emr it(d)- emretmek
e.-erdi 10a/13
- emrāz: Ar. hastalıklar
e.-ı balgamîyi 12b/2
e.-ı ḥāreye 25a/13
- emrūd: Far. armud
e. 21b/8
- emşāl: Ar. eş, benzer
e.+i 4a/11
- emzür-: emzirmek
e.-en 17b/4
- enār: Far. nar
e. 6b/9, 20b/1, 20b/6, 20b/8, 21a/3, 37a/15
e.+larından 20b/7

- e.+uñ 20b/13
- Enes bin Mâlik: Ar. Medinelî
Müslümanların büyüklerinden
e. 20b/3, 28a/11, 29b/6, 32b/1
- enfa': Ar. en nâfi', daha (pek, çok)
faydalı
e. 17a/8
- engürek: engerek
e. 39a/1
- enşâr: Ar. yardımcıları, muavinler,
müdâfilere, koruyucular
e.+dan 30a/8
- envâ': Ar. çeşitler, türlüler
e.+i 39b/9
- er: erkek
e. 31a/3
e.+uñ 28a/6, 44a/14
- er-râcî: Ar. rica eden, yalvaran
e. 46a/13
- erba'a: Ar. dört
e.+nuñ (fuşül-i erba' nuñ) 27b/14
- erbâb: Ar. ehil, sahip
e.+ından 46b/13
- erbañ: Ar. mallar
e.+ı beẓâyi' den 2a/6
- eri-: erimek
e.-yince 44a/11
- erit(d)-: eritmek
e.-ür 28b/5, 37a/3
- erik: erik
e. 22b/10
- erlig: erkeklik, yiğitlik
e.+ini 10b/6
- es-: esmek
- e.-se 13b/13, 13b/13
- eşah: Ar. daha (en, pek) sahih, doğru
e.+dur 42a/8
- eşer: Ar. eser, yapıt
e. 32a/10
- eskenellâhu: Ar. Allah cennette iskan
ettirsin
e. 47a/9
- eski: eski
e. 18b/14, 19a/6
- eşnâf: Ar. sınıflandırma
eşnâf-ı ħubûbât hububat türleri
e.+uñ 3a/14, 8b/8
- esrâr: Ar. gizlenen ve bilinmeyen
şeyler, aklın eremeyeceği işler
e. 45b/14
e.-ı mektümedendür 44b/12
- eşvâb: Ar. giyimler, giyecek şeyler
e. 42b/13
- eşheb: Ar. arslan
e. 34b/15
- eşref: Ar. en şerefli
e. (tıbb-ı eşref) 2a/5
- eşrûbe: Ar. içilecek şeyler
e.+si 20b/10
- eşyâ: Ar. nesnelere
e.+dan 2b/7
e.+nuñ 3a/3, 17a/11, 42b/6
e.+yı 46b/11, 46b/5
e.+yı ġayr-ı meşhûre 46b/10
- et: et
e. 12a/1
e.+i 3b/3, 11b/3, 12a/15, 12a/3,
12a/3, 12a/4, 12a/8, 12b/10,
12b/13, 12b/14, 12b/3, 12b/4,

- 12b/7, 13a/1, 13a/2, 13a/7,
13b/1, 13b/15, 13b/9, 14b/11,
14b/15, 15a/1, 15a/11, 15a/4,
16a/15, 16b/1, 23a/13, 23a/13,
35a/12, 41b/2
- e.+idür 11b/5
- e.+in 13a/1, 13b/1, 13b/15,
14a/15
- e.+inden 12b/10, 12b/11, 13b/9,
14a/1, 14a/12, 14b/11
- e.+ini 13a/11, 18b/4
- e.+inüj 11b/12
- e.+iyle 11a/7
- e.+lerden 11b/4
- e.+leriyle 6b/11
- e.+lerüj 11b/4
- eṭṭbbā:** Ar. hekimler, doktorlar, tıp
ilmini bilenler
e. 12a/2, 42b/2
e. (reīsü'l-eṭṭbbā) 47a/10
e. (ḥazāḳ-ı eṭṭbbā) 46b/3
e.+nuj 20b/9
e.+ya 3a/5
e.+yı mütemeyyiz 2b/6
- etmek(g):** ekmek
e. 9a/12, 9a/14, 9a/15
e.+i 9a/13, 9b/12
e.+idür 9a/9
e.+üj 9a/9
- eṭrāf:** Ar. yanlar, uçlar, kıyılar
e.+ında 33a/15, 35a/8
e.+ından 41a/7
- evāsıṭ:** Ar. ortalar, ortadakiler, ortada
bulunanlar
e.+ında 47a/7
- evenk:** bekletmek (?)
- e. 19b/9
- evlā:** Ar. daha uygun, daha lâıyık, daha
iyi, üstün
e.+sı 12b/2
- evlād:** Ar. çocuklar
e.+ları 31a/3
e.+unuḡ 9a/1
e.+ı 'Acem 39a/2
e.+ı 'Arab 8b/10, 9a/14, 9b/4,
20b/11, 20b/8, 33b/8
e.+ı 'Arab'da 26a/10
e.+ı aşḫābı 1b/14
- evsatuha:** Ar. ikisinin ortası, orta seviye
e. 5b/8
- evvel:** Ar. önce, ilk, birinci, ibtidā,
başlangıç
e. 2b/1, 5a/11, 16b/14, 19b/1,
21b/14, 22a/12, 30b/4
e. (şmf-ı evvel) 41a/6
e.+i 41b/5
e.+ce 5a/11, 15a/2
e.+ki 3a/9, 4b/10
e.+kisi 39b/14, 41b/6
- evvelā:** Ar. birinci olarak, her şeyden
önce, ilk önce
e. 5a/9, 15b/6, 37b/15
- ey:** bir seslenme sözü
e. 30b/2
- eyt(d)-:** söylemek
e.-ür 2a/5, 5b/4, 5b/7, 8a/1, 8a/8,
8b/14, 14a/5, 18b/2, 19b/11,
19b/15, 21a/6, 26b/10, 26b/13,
29a/5, 29a/7, 32a/12, 32b/2,
33a/13, 34a/15, 34b/2, 35a/13,
38a/1, 38a/13, 38a/8, 40b/2,
41b/15, 42b/10, 42b/11, 43a/13,
46a/13

- e.-di 30a/10
- eyle-: eylemek
- e. 47a/3
- e. (tebdil eyle) 47a/6
- e.-diler 32a/13
- e.-dügi 38b/12, 46b/3
- e.-dügüm 46a/14
- e.-dügümde 21a/10
- e.-dükleri 42a/2
- e.-dügi (ihtiyar eyledügi) 46b/3
- e.-dügi (tahrık eyledügi) 17a/9
- e.-dügüm (ihtiyar eyledügüm) 46a/14
- e.-dükleri (ihtiyar eyledükleri) 2b/6
- e.-dükleri (isti' mäl eyledükleri) 46b/11
- e.-dükleri (te'lif eyledükleri) 46b/2
- e.-düm 46b/10, 46b/5, 46b/6, 47a/11
- e.-düm (beyân eyledüm) 5a/8
- e.-düm (ihtiyar eyledüm) 46b/10
- e.-mesün (redd eylesün) 33a/5
- e.-meye 5b/14, 38a/10, 38b/15, 40b/7
- e.-meyüp (te'hîr eylemeyüp) 7b/9
- e.-mez 29b/4, 38a/5, 38b/11, 39b/1, 43a/5
- e.-mişdür (vaz' eylemişdür) 2b/2
- e.-ñüz 25a/4
- e.-r 5b/4, 11a/6, 21b/3, 21b/4, 22a/14, 22a/6, 22b/12, 22b/14, 23a/3, 23a/5, 24a/7, 24a/8, 24b/5, 25a/6, 25a/7, 25b/14, 27a/1, 27a/14, 27b/6, 28a/10, 28b/14, 28b/4, 33b/11, 33b/12, 33b/13, 34a/6, 35b/4, 36a/11, 36a/6, 37b/6, 39a/15, 42b/4, 44a/5
- e.-r (def' eyler) 24a/15, 24b/7, 24b/8, 25b/11, 33b/13, 39a/14, 40b/11
- e.-r (isti' mäl eyler) 8b/5
- e.-r (kaç' eyler) 23a/4, 24a/9, 30b/10
- e.-r (tahrık eyler) 30a/1, 45a/3
- e.-r (tendürüst eyler) 9a/11
- e.-r (teskin eyler) 23a/4, 28a/9
- e.-rdi 38b/12
- e.-se (isti' mäl eylese) 40a/7
- e.-seler 18b/6, 24b/6, 26a/6, 34a/7, 36b/5, 37a/2, 37
- e.-seler (' arz eyleseler) 33a/4
- e.-seler (isti' mäl eyleseler) 45b/9
- e.-seler (istinşâk eyleseler) 36b/5
- e.-sem 46b/7
- e.-yeler (isti' mäl eyleyeler) 46a/10
- e.-yene (ihtiyar eyleyene) 47a/4
- e.-yeler (saħk eyleyeler) 39a/10, 45b/15
- e.-yeler (setr eyleyeler) 47a/1
- e.-yem 46b/12
- e.-yüp 5b/14, 7a/12, 11a/2, 11a/8., 12a/8, 26a/4, 30b/14, 30b/5, 33a/10, 34a/15, 35b/14, 39b/7, 40a/13, 40b/15, 46a/14, 46b/4, 47a/5
- e.-yüp (def' eyleyüp) 19a/7, 35b/8, 38a/1
- e.-yüp (ekl eyleyüp) 34a/12
- e.-yüp (farq eyleyüp) 14b/9
- e.-yüp (istinbat eyleyüp) 46b/4

e.-yüp (istinķā eyleyüp) 46b/3
 e.-yüp (kaṭ' eyleyüp) 21b/11, 25b/6, 29b/15
 e.-yüp (maḥlūt eyleyüp) 43a/7
 e.-yüp (men' eyleyüp) 35a/15
 e.-yüp (meshūk eyleyüp) 45a/8
 e.-yüp (mümtāz eyleyüp) 1b/5
 e.-yüp (naẓar eyleyüp) 31b/7
 e.-yüp (saḥḳ eyleyüp) 24a/13
 e.-yüp (şayd eyleyüp) 17a/2

eylemek: eylemek

e. (intiẓār eylemek) 23b/1
 e. (isti' māl eylemek) 22b/4, 31b/8, 35b/3, 36b/6
 e. (ḳay eylemek) 25a/8
 e. (naẓar eylemek) 39a/13
 e.+de (terk eylemekde) 7a/5
 e.+den 6a/1
 e.+dür (ḥıfẓ eylemekdür) 43a/12
 e.+i 43b/13, 46b/6

eyü: iyi

e. 14a/9, 20b/11, 20b/14, 28b/14, 31a/4, 43b/2, 43b/5, 44b/9
 e.+dür 8b/1, 10a/10, 13b/11, 15a/6, 15b/13, 19b/10, 20a/15, 20b/2, 22a/13, 22b/15, 23a/5, 25b/15, 25b/4, 26a/10, 26a/8, 28a/11, 28a/9, 28b/8, 29a/10, 29a/11, 29a/11, 31b/12, 32a/6, 32b/15, 33b/5, 34a/8, 35b/4, 36a/7, 37b/3, 38a/6, 39b/2, 39b/7, 40a/12, 40b/1, 40b/3, 43b/1, 43b/5, 43b/6, 43b/9, 43b/9
 e.+si 3a/13, 5a/4, 8a/11, 8a/9, 9a/9, 9b/4, 12b/14, 14a/10, 15b/14, 15b/7, 17b/12, 17b/5, 18b/11, 19b/7, 23b/8, 27a/15, 34b/15, 38a/3, 39a/2, 39a/2, 39b/9, 41a/10, 41a/15

e.+sidür 15b/6, 31a/2

e.+sü 23b/6

eyyām: Ar. günler, gündüzler

e. 23b/8, 25a/12

e.-ı rebī' de 16b/12

ez-: ezmek

e.-üp 25b/12

F

Fağfūrī: Far. Fağfura mensup, Çinli

f. 44b/10

fā'ide: Ar. fayda, menfaat, kâr, kazanç

f. 13b/2, 27a/1, 29a/4, 31b/15, 33a/11, 40a/15

f.+leri 3a/15, 3b/12, 3b/14, 3b/15, 3b/6, 3b/9, 4a/12, 4a/2, 4a/6, 4a/9, 4b/3, 8b/9, 11b/2, 13a/7, 13b/7, 15a/8, 17a/12, 19a/10, 27b/3, 31a/14, 33b/15, 37b/9, 42b/7

f.+lerini 25b/8

f.+lerün 4a/15

f.+nün 46b/8

fā'ideli: Ar. T. faydalı

f.+dür 43a/8

fā'ik: Ar. değerli

f.+de (kitāb-ı fā'ikde) 2b/11

fākihe: Ar. yemiş, meyva

f.+den 20a/5

f.+nün 19a/10

fākīr: Ar. fakir

f.+i 39b/13

fākır: Ar. fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık,

zūğürtlük

- f.+ı 39b/10, 39b/13
- fālic: Ar. yarım inme, vücudun yansına inen inme, felç
f.+e 37a/5
- fāre: Ar. sıçan
f. 13a/15
- fark: Ar. fark etmek
fark eyle- fark etmek
f.-yüp 14b/9
- fāsid: Ar. bozulmuş, bozuk
f. 14b/1, 25a/7
fāsid ol- bozulmak
f.-maya 17b/14
f.-ur 8b/2, 19b/6
- faşl: Ar. bölüm
f. 3a/12, 3a/13, 3a/7, 3a/9, 3b/1, 3b/10, 3b/12, 3b/14, 3b/15, 3b/4, 3b/7, 4a/10, 4a/13, 4a/15, 4a/3, 4a/7, 4b/10, 4b/4, 4b/6, 7a/11, 8b/8, 11a/15, 13a/4, 13b/6, 15a/6, 17a/11, 19a/8, 25b/7, 27b/1, 31a/13, 33b/14, 37b/7, 42b/5, 43b/12, 44a/14
- fe-emmā: Ar. kaldı ki; gelince
f. 7a/1, 9b/10, 10a/6, 13b/8, 14a/11, 16a/2, 19a/14, 22a/14, 22a/7, 22a/9, 23a/7, 25a/9, 26b/14, 28b/13, 41b/11
- Felāḥat-nāme: Ar. çiftçilik hakkında bir kitap
f. 29a/5
- ferāḥ: Ar. geniş
f. 12a/2, 23b/14, 24b/3, 34a/6, 35b/11, 38a/5, 39a/13, 39b/10, 40b/1
- ferāḥ-nāk: Ar. Far. sevinçli
f. 21b/3
- ferd: Ar. birey
- f. 46b/13
- fesād: Ar. fesat, kötülük
f.+ında 23b/9
- fesligen: Rum. fesleḡen
f. 33a/1
- feth: Ar. açma, açılma
f.+isi 21b/4
- fetil-şān: Ar. Far. tampon yapmak
f. 32b/9
- fevā' id: Ar. faideler
f. 3a/10
f.+i 3a/7
f.+üñ 4b/11
- feylesof: Fr. filozof
f. 2b/1
- finduḡ: Ar. fındık
f. 9a/7
- fisduḡ(ḡ): Ar. fıstık
f. 4a/1, 26b/2
f.+ı 26b/3, 45a/15
- fī: Ar. içinde, -de
f. 2b/7, 5a/7
fī'l-ḥāl bu anda, hemen, şimdi
33b/7, 42a/4
fī't-ta'cīl "vermek" maddesiyle meydana gelen fiil 2a/5
- fincān: çay, kahve vb. sıcak şeyler içmekte kullanılan küçük kap
f. 43b/15, 45b/7
- fuḡūl-ı ḡükemā: Ar. bilginlerin en değerlileri
f. 7a/8, 46b/2
- fuşūl-i erba'a: Ar. dört bölüm
f.+nuḡ 27b/14

fuzalāt: Ar. faziletler
f.+ını 15b/13
fuzūli: Ar. gereksiz, boşuna, fazladan
f. 32b/12
fūlful: Ar. karabiber
f. (dār-i fūlful) 36a/3

G

gāh: Far. zaman bildiren edat
g. 20a/11, 34b/15, 41b/11
galaṭ: Ar. yanlış, yanılma
ğ. 29a/7
galebe: Ar. 1. galip gelme, yenme,
üstünlük
ğ. 7a/12
2. çokluk
ğ.+sini 22b/6
gālib: Ar. galip
ğ.+dür 23a/14, 39a/3
gālib ol- galip olmak
ğ.-up 7a/14
gālīz: Ar. koyu, yoğun, kaba
ğ. 4b/15, 5a/2, 7a/9, 17b/1,
36a/8, 42b/10
ğ.+dür 8b/12, 9b/5, 10b/8,
12a/4, 12a/5, 12b/3, 12b/8,
14b/11, 16b/1, 18a/8, 21b/13,
26a/12, 29a/13
ğ.+yi 24b/4
ğ.+yi (aḥlāṭ-ı gālīzeyi) 24b/4
gam: Ar. keder, üzüntü
ğ. 11a/4, 30a/5
ğ.+ı 39a/13

ğanī: Ar. zengin
ğ. 39b/13
ğargara: ağızda çalkalama
ğargara itmek ağızda
çalkalamak 10a/10
ğarīb: Ar. tuhaf
ğ.+dür 38a/12
ğaṣī: Ar. kendinden geçme, bayılma
ğ. 28b/15, 31b/11
ğāyet: Ar. çok
ğ. 6a/15, 6b/1, 8b/1, 9b/4, 12b/8,
13a/2, 14a/10, 14a/7, 14b/2,
15b/7, 16a/9, 16b/1, 16b/10,
20a/15, 20a/5, 20b/8, 23b/8,
24b/12, 26a/7, 27a/8, 29b/1,
33a/6, 34a/4, 34a/7, 34b/3,
35a/7, 43a/8, 44a/13, 46a/7
ğ.+le 12b/5, 14b/2, 41a/10,
41a/11, 43a/9
ğayn: Ar. susuz kalma
ğayn ol- susuz kalmak
ğ.-miş 45b/8
ğayr: Ar. ayrı, başka, özge, artık, diğer,
değil
ğ. (eṣyā-yı ğayr-ı meṣhūre)
46b/10
ğ.+e 25a/14
ğ.+ı 3b/5, 16b/12, 19a/12,
35a/12, 38b/3, 42a/11
ğ.+ılar 3b/3
ğ.+ıların 6a/8
ğāz-ı bevri: ?
ğ.+i 29a/12
gazāl: Ar. ceylan
g.+da 34b/5
gebe: hamile
g. 28a/7, 32b/9, 37a/8

geç: geç

g. 8b/13, 9b/5, 12a/4, 14a/4,
15a/1, 16a/2, 16a/3, 18a/9,
19a/6, 22a/11, 22a/7, 25b/3,
26a/10, 26a/15, 26b/14, 27a/14,
27a/5, 27a/9, 29a/3, 30b/12

geç-: geçmek

g.-dükde 45a/3
g.-er 15b/10, 38b/4

geçür-: geçirmek

g.-eler 46a/1

geçirmek: geçirmek

g. 37b/5

gel-: gelmek

g.-dükde 38b/10, 44b/10
g.-e 44b/11
g.-endür 27b/1, 39b/10
g.-ince 9a/3, 46b/2
g.-meye 13a/15
g.-meyüp 42a/3
g.-mez 38b/10
g.-mişdür 9a/8
g.-se 40a/3
g.-üp 15b/10, 28b/11, 41b/10,
44b/2
g.-ür 39a/2, 40b/9, 41a/7, 41a/8
g.-ürdi 38b/1

gene: yine

g. 8a/10

gerçi: Far. gerçi

g. 34b/13

gerek: gerek

g. 3a/11, 3a/12, 6a/3, 6a/7,
14b/11

g.+dür 42a/15

g.+dür 5a/9, 5b/10, 5b/15, 6a/4,
6a/6, 7a/10, 7b/8, 14a/15, 14b/5,
21b/15, 22b/5, 29a/14, 30b/14,
37a/13, 37b/6, 38b/5, 43a/1,
43a/1, 46a/11

getür-: getirmek

g.-di 30a/9
g.-diler 25a/1
g.-e 40a/11, 44b/9
g.-üp 1b/4, 34b/7, 39a/2, 46a/7
g.-ür 9b/2, 11a/4, 11a/9, 13a/2,
13a/4, 21b/7, 21b/9, 22a/10,
22b/15, 23a/10, 23b/1, 24b/4,
27b/5, 27b/7, 29b/12, 30a/3,
33a/9, 33b/6, 34a/6, 37b/4

getürmek: getirmek

g.+de 45a/1

gevşek: gevşek

g. 22b/11, 24a/11, 25a/6, 32a/2,
41a/11

gevşit(d)-: gevşetmek

g.-üp 15a/13

geyik: geyik

g. 13a/7

Geylân: Far. bir vilayet

G. 41a/14

gez-: gezmek

g.-erler 16a/15
g.-meyüp 16a/14

ğidâ: Ar. besin

g. 4b/11, 4b/14, 5a/3, 13a/3,
17b/1, 22b/4

ğ. (ekl-i ğidâ) 5a/12

ğ.+lar 12a/10

ğ.+lara 7a/9

ğ.+sı 12b/12, 17b/14, 19a/10,
20b/1

ğ.+sıdur 9a/2

- ğ.+yı 7a/15, 7b/1
 ğidâiyyet: Ar. gıda değeri
 ğ.+i 9b/1, 9b/11, 9b/2, 19a/12, 19a/2, 23a/7, 26b/14, 31a/5, 37a/12
 ğılzet: Ar. yoğunluk
 ğ.+i 29a/15
 gibi: gibi
 g. 3b/1, 3b/3, 4a/14, 4b/8, 5b/8, 6b/15, 9a/4, 14b/1, 15b/5, 16a/13, 17a/1, 17a/7, 17a/9, 19b/8, 24a/5, 24b/2, 25a/8, 34a/10, 34b/6, 34b/7, 35a/12, 35a/14, 36a/6, 38a/9, 39a/9, 40b/5, 41a/12, 41a/13, 42a/14, 42a/7, 43a/4, 44b/11, 44b/2, 44b/5, 45b/4, 46a/5
 g.+dür 15a/5, 16b/1, 17b/4, 21a/7, 23b/4, 24b/11
 gice: gece
 g. 33b/9, 44a/11
 gicişmek: kaşınmak, kaşıntı duymak, gidişmek, içi gıcıklanmak
 g. 41b/7
 gider-: gidermek
 g.-e 38a/1, 43a/3
 g.-mezler 39b/4
 g.-ür 16b/5, 27a/13, 35b/10, 35b/15, 36a/11, 36b/6, 37a/1, 37a/3, 37a/6, 37b/5, 39a/13, 40a/13, 43b/7
 git(d)-: gitmek
 g.-e 29a/14
 g.-er 10b/5
 g.-erür 23b/11, 32b/11, 35b/7
 giy-: giymek
 g.-e 43a/3
 g.-erler 43a/11
 g.-meyeler 43b/9
 g.-üp 43a/11
 giymek: giymek
 g. 42b/12, 42b/13, 42b/8, 43a/3, 43a/5, 43a/7, 43b/4, 43b/9,
 g.+den 43a/12
 gizle-: gizlemek
 g.-mişlerdür 44b/1
 gizlen-: gizlenmek
 g.-ür 14b/10
 göbek(g): göbek
 g. 22b/9
 g.+in 37a/1
 g.+inde 35a/9
 gögercin: güvecin
 g. 3b/7, 9a/5, 11a/6, 14b/1, 14b/5
 g.+üñ 45a/11
 gög(ü)s: meme
 g. 13a/1
 g.+de 27a/11
 g.+inde 19b/1
 gök: gök
 g. 36b/15, 38a/2
 göl: göl
 g. 15b/14
 g.+lerde 3b/10, 15a/6
 göm-: gömmek
 g.-erler 34a/2
 gömlek: gömlek, *krş.* gönlek
 g. 42b/10, 42b/12, 42b/8, 43a/3, 43a/3, 43a/6, 43a/7
 gönlek: *bkz.* gömlek
 g. 43a/1
 g.+den 37b/1
 göñ(ü)l: gönül
 g.+i 41b/2

- g.+ini 37a/14
gönül dönmesi mide bulanması
 g.+ne 35b/10
 g.+ni 26b/5
- gör-: görmek**
 g.-dükde 14b/6, 14b/9
 g.-düm 19b/15, 33a/15
 g.-ine 14a/7, 38a/10
 g.-meye 39a/4
 g.-se 39a/1
 g.-üp 30b/1
 g.-ürüm 29b/8
- görül-: görülmek**
 g.-miş 39b/5
 g.-mişdür 45a/2
- götür-: götürmek**
 g.-en 39b/14, 39b/4, 40a/1, 40b/4
 g.-se 14a/6, 37a/7
 g.-seler 26a/5
 g.-ürler 39b/7
- götürmek: götürmek**
 g. 33a/5, 35b/2, 39b/10, 39b/7
 g.+de 39a/5
- gövde: gövde**
 g.+sinde 19b/1, 41b/9, 43a/5
 g.+sini 42b/8, 43a/5
- göz: göz**
 g. 30b/15, 36b/7
 g.+e 10b/5, 27b/6, 35b/13, 36a/6
 g.+inden 41b/10, 41b/10
 g.+ine 14a/7, 38a/10, 41b/10
 g.+inün 41b/10
 g.+leri 10b/4, 39a/1, 41b/8
 g.+lerini 41b/12
- g.+ün 35b/11, 35b/13, 39a/11
ğusül: Ar. boy abdesti
 ğ. (ma³-i ğusül) 44a/4
- güc:** güç
 g. 46b/9
- gül:** Far. gül
 g. 4a/7, 22a/2, 31a/15, 31b/11, 31b/13, 32a/5, 35b/6
 g.+e 31b/6
 g.+i 31b/8, 31b/8
 g.+ün 31b/10
- gümân:** Far. zan, sanı
 g.+ı 38b/3
- gün:** gün
 g. 13a/12, 20a/6, 24b/15, 28a/4, 32a/12, 44a/10, 44a/2, 44a/8
 g.+de 3b/2, 6b/6, 14b/14, 47a/11
 g.+lerde 31a/12, 35a/5
 g.+lerinde 6a/2, 6a/3, 6a/5, 6a/6, 27b/15, 28a/1, 39b/7, 42b/15
- güneş:** güneş
 g.+de 8a/9
 g.+e 40a/4
- günlük otu:** günlük otu
 g. 44b/8
- güzel:** güzel
 g. 11a/5, 12b/15, 15a/4, 16a/1, 18b/8, 23b/5, 23b/5, 24b/2, 28a/10, 28a/15, 34b/4, 35b/11, 37a/5
 g.+sin 32a/15
- H**
- ħabbe:** Ar. tohum

- ḥabbetü 'l-ḥadrā çitlembik 44b/6
ḥabbetü 's-sevdā çörek otu
36b/12
ḥabbu 'ş-şanevber çam fıstığı
tohumu
ḥ+e 45a/15
ḥabbü 'l-ğariz *bkz.* ḥabbü 'z-
zelem 27a/7
ḥabbü 'z-zelem kenger tohumu
ḥ. 45b/3
- Ḥabeş: Ar. Etiyopya
ḥ. 42a/9
- ḥabiş: Ar. kötü, fena, alçak, pis
ḥ. 34a/3
- ḥabs: Ar. hapsetme
ḥabs it(d)- hapsetmek
ḥ.-üp 21b/12
- ḥacer: Ar. taş
ḥ. 42b/2
- ḥā' cet: Ar. lüzum, ihtiyac
ḥ.+de (vaḳt-i ḥā' cetde) 17a/2,
46a/10
- ḥadiş-i şerif: Ar. şerefli hadis
ḥ. 23b/5
- ḥādiş: Ar. meydana gelme,
ortaya çıkma
ḥādiş ol- meydana gelmek
ḥ.-an 26b/5
ḥ.-ur 5b/2, 6a/1
- ḥafaḳān: Ar. yürek çarpıntısı
ḥ.+a 20b/2, 33a/11, 35b/7,
40a/12
ḥ.+ı 39a/14
- ḥafif: Ar. hafif
ḥ. 35a/2, 41a/11
ḥ.+dür 14b/3
- ḥafta: Far. hafta
ḥ. 44b/15, 45b/7
- ḥaḳīkat: Ar. gerçek
ḥ.+i ḥāl 34b/12
- ḥakīm: Ar. hakim
ḥ. 1b/2
- ḥaḳīr: Ar. değersiz
ḥ. 47a/7
ḥ. ('abd-ı ḥaḳīr) 5a/6
- ḥaḳ: Ar. Tanrı
ḥ. 30b/4, 31b/4
- ḥaḳḳe: Ar. kaşınılı döküntü
ḥ. 9b/1
- ḥāl: Ar. hal, durum
ḥ.+e 9a/8
ḥ.+i 4b/15, 5a/12, 8a/10
ḥ.+inde 2b/4, 2b/8
ḥ. (ḥaḳīkat-i ḥāl) 34b/12
- ḥālā: Ar. şimdi, hâlâ
ḥ. 11b/1, 23b/5
- ḥalāş: Ar. kurtuluş, kurtulma
ḥ. 16b/7, 36b/12
- ḥalāvet: Ar. tatlılık
ḥ.+i 26b/8
- Ḥaleb: Ar. Suriye'de bir şehir
Ḥ. 26b/2
- ḥalife: Ar. Hz. Muhammed'in
vefatından sonra ümmet
idâresinin başına geçen kimse
ḥ. 21b/1
- ḥalḳ: Ar. halk
ḥ. 3b/2, 11a/11, 11b/1, 16a/11,
41a/2, 46b/11
ḥ.+ınuḡ 43a/10
ḥ.+uḡ 14a/6, 38a/10

- halk** it(d)- yaratmak 32b/13, 32b/6, 33a/6, 33a/9,
 h.-üp 31b/5 33b/5, 33b/9, 34a/1, 34a/9,
halka: Ar. halka 35a/8, 35b/12, 35b/9, 36a/15,
 h. 9b/2 36a/3, 36a/5, 36a/9, 36b/13,
halt: Ar. karıştırma 36b/3, 37a/4, 37b/1, 37b/10,
 h.+ı 15a/14, 18a/3, 23a/2, 38b/6, 39b/8, 42b/7, 43b/10,
 24b/13, 26a/3 h.+dur 23a/12
hām: Far. çiğ, ham **harāret:** Ar. sıcaklık
 h. 44a/10 h. 7b/2, 7b/8, 13b/8, 14a/12,
 h.+ını 26b/11 14b/4, 15a/10, 16b/2, 18b/11,
 h.+ınuş 23a/10, 26a/2 22b/2, 24a/10, 27b/11, 28b/9,
hamd: Ar. şükür 37a/10, 41b/4, 41b/6, 42b/12,
 h. 1b/2 h.+de 9b/14, 17b/2 46a/11
hamīr: Ar. hamur h.+den 27a/12, 41b/9
 h.+ı 9a/10 h.+e 15a/11, 15b/15, 24b/13,
 27b/15, 28b/10, 31a/1, 43a/15,
hāmmām: Ar. hamam 43a/4
 h. 7b/13 h.+i 7a/15, 9b/13, 14b/3, 23a/14,
 h.+da 18b/9 23a/4, 29a/9, 35a/5, 35b/7,
 h.+dan 32b/7 41b/12
hamr: Ar. şarap h.+in 20b/13, 22a/4, 23b/12,
 h.+uş 39a/8, 39a/9 24a/9, 25b/6, 27a/11, 27b/4
hamse: Ar. beş sayısı h.+ine 26b/8
 h.+yi (hāvāss-ı hāmseyi) 34a/5, h.+ini 12a/8
 35a/3 h.+lerin 27a/13
 h.-i ṭabī' ata 7a/13
han: Osmanlı padişahlarının adlarının **haraza:** Ar. sığırın öd kesesinden çıkan
 sonuna getirilen unvan ve kıl düşürme ilacı olarak
 h. 2b/15, 2b/15, 47a/9 kullanılan bir taş
 h. 42a/9
hār: Ar. sıcak **harcī:** Ar. bir ekmek türü
 h. 11a/5, 11b/4, 13a/8, 13b/1, h. 9a/14
 13b/15, 14a/13, 14a/3, 14a/8, **hārdal:** Ar. hardal
 14b/10, 14b/2, 15a/1, 17b/2, h. 6b/12, 44a/5
 18a/13, 18b/15, 19a/11, 19b/4, **hāre:** Far. yiyecek
 23a/11, 23a/14, 24a/11, 24b/1, h.+ye (emrāz-ı hāreye) 25a/13
 24b/9, 26a/14, 26a/2, 26a/8, **hareket:** Ar. hareket
 26b/2, 27a/7, 28a/6, 28b/15,
 28b/2, 29a/10, 29a/13, 29a/2,
 29b/11, 30a/2, 30b/10, 30b/13,
 31a/5, 31a/9, 32a/3, 32b/10,

- h. 5b/13, 5b/14, 5b/15,
15b/15b/3, 16b/15
h.+e 45a/1
h.+i 44b/3
h.+leri 17a/1
h. (za' f-ı hareket) 5b/1
- hareketlenmek:** hareketlenmek
h.+dür 5a/11
- hāric:** Ar. dış, dışarı
h.+den 8a/15, 40b/3
hāric ol- dışarda olmak
h.-an 8a/3
h.-up 5a/15
- harīr:** Ar. ipek
h. 43a/4, 43a/5, 43a/9
h.+den 43a/14, 45b/15
h.+i 43a/12, 43a/7
- hāşıl:** Ar. ortaya çıkan, var olan
hāşıl ol- ortaya çıkmak
h.- an 3b/13, 8b/5, 10a/9, 13a/3,
17a/11, 22a/3, 22b/15, 23b/9,
24a/12, 24b/7, 25a/9, 25b/10,
27a/13, 29b/3, 29b/4, 31b/11,
31b/15, 32b/14, 33a/11, 37a/11,
41b/9, 44b/7
h.-duğı 34b/14, 41b/6, 42a/6
h.-duğında 41b/5
h.-miş 29b/5
h.-up 12a/10
h.-ur 2a/12, 17b/1, 18a/12,
19a/4, 34b/10, 34b/12, 34b/7,
35a/10, 41b/11, 41b/15, 41b/4,
41b/6, 42a/10, 42a/7, 43a/13
- haşm:** Ar. düşman
h.+ına 39b/14
- hāşş:** Ar. bir ekmeğe türü
h. 9a/14
- hāşşa:** Ar. özellik
h. 13b/3, 14a/5, 27b/13, 38a/1,
39a/8, 39b/14, 40a/1, 42a/10,
42b/2
h.+ları 37b/8
h.+sındandır 38b/8
- hāşşeten:** Ar. özellikle, hele hele
h. 11a/3, 13a/14, 29b/5, 31a/6
- haşşatü's-sa'leb:** Ar. salep özü
h. 45a/7, 45b/12
- hastalık(ğ):** hastalık
h. 2b/4
h.+ı 2a/15
h.+dan 12b/5, 13b/10, 43b/2
- haşem:** Ar. burun içinde olan ve okuydu
değiştiren bir hastalık
h. 33b/4
- haşhāş:** Ar. haşhaş
h. (şarāb-ı haşhāş) 24a/3
- haşin:** Ar. kaba, sert
h. 42b/10
- hāşīye:** Ar. şerh kitabı
h.+sinde 47a/3
- haṭā:** Ar. hata
h.+dur 12b/6
- hātem:** Ar. yüzük
h. 38a/11, 38a/9, 38b/9, 39b/10,
39b/6
h.+i 39b/4
- hātime:** Ar. son
h. 46a/12
- hattā:** Ar. üstelik, hatta
h. 17a/5, 20a/13, 20a/6, 40b/4,
41a/12, 42b/3
- hatun:** kadın

- h. 18a/14, 18a/15, 39a/6
 h.+lar 26a/5, 28a/8, 32b/9, 37a/7, 43a/6
 h.+laruñ 27b/7, 28b/6
havāşş: Ar. nitelikler
 h.+ asındandır 27b/14
havāss-ı hamse Mutezile
 mezhebinin beş temel esası
 h.+yi 34a/5, 35a/3
havlincān: Far. havlican otu
 h. 45a/7, 45b/13, 45b/2
hāvuc: Far. havuç
 h. 30b/15, 45a/8
hayırlı: hayırlı
 h.+dur 12b/10
hayli: Ar. çok, fazla
 h. 11a/14
hayr: Ar. hayır, iyilik
 hayrū 'l-umūr işlerin en hayırlısı
 5b/8
hayrāt: Ar. iyilikler
 h.+dur 2a/10
hayvān: Ar. hayvan
 h. 19a/6, 35a/12, 38b/10, 38b/15, 41b/2, 42a/1, 42a/3
 h.+ı 41b/3
 h.+uñ 17b/4
hayvānat: Ar. hayvanlar
 h.+uñ 12a/6, 13a/5
hayvānī: Ar. hayvansal
 h. 41a/6
 h.+dür 41a/4
 h.+si 41a/14
 h.+sidür 41a/10
hayy: Ar. diri
 h. 1b/2
hayz: Ar. regl, aybaşı
 h. 26a/5
 h.+dan 37a/7
 h.+ı 37a/1, 37a/2
 h.+ını 28b/6
hayza: Ar. bir tür sancı
 h. 25a/6
hazāk: Ar. usta
 h.+ı eṭṭbbā 46b/3
hazar: Ar. barış ve güven
 h.+da 3a/2
hazf: Ar. silme, kaldırıp atma
 h. 39a/2
hazl: Ar. yağ
 h.+ı (şahm-ı hazlı) 16b/3
hazm: Ar. sindirme
 h. 12a/3, 15a/10, 22a/10, 26a/15, 27a/14, 28b/3, 30b/11, 34a/7
 h.+a 31a/6
 h.+ını 25b/14
hazm ol- sindirilmek
 h.-mayup 27a/10
 h.-up 8a/6
 h.-ur 8b/13, 9a/14, 9b/5, 12a/10, 12a/3, 12a/4, 13a/1, 13a/3, 14a/4, 15a/1, 16a/2, 16a/3, 18a/9, 19a/6, 22a/11, 22a/7, 25b/3, 26a/10, 26b/14, 27a/5, 27b/5, 30b/12, 30b/13
hazm olmak sindirmek
 h.+a 36a/4
hazret: Ar. sayın, hazret
 h.+i 28a/1, 32b/4
 h.+ine 1b/3, 24b/15
 h.+inüñ 1b/9, 27a/3

- h.+leri 17b/10, 21a/9, 28a/12, 31b/4
- h.+lerinden 11b/14, 12a/12
- h.+lerine 12a/13
- h.+lerinüñ 3a/1, 28b/9, 31b/7
- h.+i Ādem 8b/14
- h.+i ‘Alī 21a/1
- h.+i ‘Āyişe 11b/10
- h.+i ‘Āyişe-yi şıddīka 19b/10, 19b/14
- h.+i Ekrem 18a/13
- h.+i Enes 33a/12, 33a/15
- h.+i Enes +den 32a/11
- h.+i İdrīs 9a/2, 46a/15
- hazret-i mefhār-ı kâ’inat Hz. Muhammed 31a/15
- hazret-i mefhār-ı mevcūdat varlıkların övülmüş olanı Hz. Muhammed 21a/8
- h.+i peygamber 9b/15, 10b/12, 11b/14, 11b/6, 17b/9, 20a/1, 20a/4, 23b/2, 24b/15, 28b/8, 29b/7, 32a/6, 33b/1, 36b/9, 39b/11
- h.+i resūl 10a/10, 10a/14, 11b/11, 18a/4, 18b/2
- h.+i resūlu ’llāh 20a/11
- hazret-i risālet-penāh Allah’a sığınmışların elçisi Hz. Muhammed 10b/10, 20a/6, 30a/12, 32a/12, 33a/2
- h.+i Selmān 20a/7
- h.+i Selmān-ı Fārisī 20a/9
- h.+i sultān 2b/14
- h.+i sultān-ı resūl 23a/15
- h.+i Süleymān 27a/2
- h.+i Yūsuf 9a/6
- hediyye: Ar. armağan, hediye
- h. 25a/1
- hekīm: Ar. doktor
- h. 5b/4, 5b/7, 6a/8, 8a/8, 10a/4, 26b/10, 38a/1, 38a/8, 40b/2, 41b/15, 42b/11
- h.+den 38b/11
- helāk: Ar. yok olma
- h. 22a/1, 34a/14, 42a/4
- helvā: Ar. helva
- h. 45b/4
- h.+laruñ 4b/8
- h.+sı 45a/5
- hem: Far. hem, üstelik
- h. 11a/6, 16a/2, 16b/6, 23a/8, 24a/7, 24a/7, 43b/14
- hemān: Far. derhal, hemen
- h. 16a/14, 30a/12, 41b/13, 41b/8
- her: Far. her
- h. 2a/1, 3b/2, 6a/12, 6a/14, 7a/4, 7a/6, 9a/3, 13a/12, 15a/13, 17b/12, 17b/3, 18a/3, 18b/12, 20b/13, 20b/15, 22a/7, 24a/15, 24a/5, 24b/13, 25a/10, 27b/11, 29a/8, 32a/4, 36b/12, 37b/12, 38a/7, 39b/15, 40b/9, 41a/9, 42a/12, 42a/12, 42a/13, 42b/3, 42b/9, 44a/2, 45a/12, 45b/13, 45b/15, 46b/6, 46b/9
- herīse: Ar. keşkek yemeği
- h. 6b/8
- hevā: Ar. istek, nefis isteği
- h. 13b/12, 34b/10, 34b/9
- h.+da 3b/7, 13b/6
- h.+nuñ 23b/9
- h.+sı 43a/10
- heybetlü: Ar. T. heybetli
- h. 38a/10
- hezār: Far. bin sayısı

- h. 1b/7
- hıfz:** Ar. koruma
 h. (şihhat-i hıfz) 2b/3
 h.+ı 36a/6, 46b/9
 h.+ımı 14a/2, 28a/10, 37b/3
 h.-ı şihhat 3a/4
 hıfz it(d)- korumak
 h.-er 42b/4
 hıfz eylemek korumak
 h.+dür 43a/12
- hinzir:** Ar. domuz
 h. 16a/12
 h.+a 16a/13
- Hıtā:** Ar. Özbekistan'da bir dağ
 H. 35a/8
- hiyār:** Far. hıyar
 h. 25b/2
 h.+ı 25b/4
 h.+uñ 25b/5
- hiçbir:** Far. T. hiçbir
 h. 20b/6
- hidāyet:** Ar. doğru yolu gösterme
 h. 2a/1
 h. (dārū-yı hidāyet) 1b/11
- hiddet:** Ar. öfke
 h.+ini 22b/7
- hiffet:** Ar. hafiflik
 h. 28b/11
- hikāyet:** Ar. öykü
 h. 14b/13, 34b/2, 34b/8, 35a/10, 43a/9
 h.+de 30a/6
- hikmet-i Hūdā:** Ar. ancak Tanrı'nın
 bileceği iş
 h. 13b/11
- Hind:** Ar. Hindistan
 H. 34a/1, 34a/10, 34a/12, 34b/13, 34b/3
 H.+de 34a/11
 H.+üñ 34b/9
 H.+de (diyār-ı Hind'de) 38b/1
- Hindustān:** Ar. bkz. Hind
 H. 45b/2
 H.+a 38a/15
- hindibā:** Ar. yaprakları haşlanarak yeneni
 bir bitki
 h.+nuñ 27b/13, 27b/8
 h.+yı 28a/2, 28a/2, 28a/4
- Hindī:** Hindistan'a ait
 H. (ceviz-i Hindī) 37a/9
 H. ('ūd-ı Hindī) 22b/10, 43b/15
- hişse:** Ar. pay
 h.+si 9a/1
- hitāb:** Ar. hitap, seslenme
 h.-ı müsteṭābı 1b/6
 h.-ı rāikde 2b/12
- hiżmet:** Ar. hizmet
 h. 38b/12
- hod:** Far. kendi
 h. 6a/11, 12b/10, 38a/12, 38b/4
- horōs:** Far. horoz
 h. 12b/15
- hoş:** Far. güzel, iyi
 h. 4a/7, 13b/12, 31a/13, 33b/14
 h.+ca 33a/12
- Hotan:** Uygur bölgesinde bir dağ
 h. 35a/8
- hüb:** Far. iyi, güzel
 h. 4a/10
- hubūbat:** Ar. tahıl

h.+dan 9b/15	
hulle: Ar. cennet elbisesi	
h.+lerindendür 25a/5	
humma: Ar. sıtma	
h.+ya 21b/6, 31a/12	
humma-yı muhrika ateşli humma 25a/13	
hurde: Far. yemiş, yenilmiş	
h. 15b/7, 44b/5	
huri: Ar. huri	
h. 21a/13	
h.+lerinden 21a/13	
hurma: Ar. hurma	
h.+yı 18b/3	
huşuşā: Ar. başkaca, ayrıca	
h. 11a/6, 11a/7, 14b/3, 32b/7	
Hüdā: Ar. Tanrı, Allah	
H. (hikmet-i Hüdā) 13b/11	
hükemā: Ar. hakimler, âlimler, bilginler	
h. 8a/1, 12a/2, 24b/12, 31a/1, 37b/5, 41b/1, 44b/1	
h. (kudemā-i hükemā) 2a/7	
h. (fuḥūl-ı hükemā) 7a/8, 46b/2	
h.+dan 2b/5	
h.+nuḥ 15a/15	
hüküm: Ar. hüküm, emir	
h.+ünü 7a/3	
hüsn: Ar. güzel	
h.-i ziynetinden 31b/5	
hüzn: Ar. hüzn, üzüntü	
h. 11a/4, 30a/5	
	I
	ılıcağ: ılıkça
	1. 37b/15
	ıncgırıg: hıçkırık
	1.+1 29b/12
	ıncgırmağ(ğ): hıçkırmak
	1.+1 33b/6
	‘innin ol-: Ar. T. iktidarsız, kısır
	‘1.-miş 45b/8
	‘Irāk: Irak
	‘I. 23b/7
	ısfanāḥ: Rum. ıspanak
	1. 4a/4, 29a/8, 29a/8
	1.+dan 29a/10
	1.+dan 22a/2
	ısın-: ısınmak
	1.-up 8a/9
	ısır-: ısırmak
	1.-duğı 19a/7
	1.-up 20a/13
	ısrğan: ısrgangillerden, her tarafı sert tüylerle kaplı bir ot
	1. 45a/8, 45b/12
	ısıtma: sıtma
	1. 18a/5, 20b/14
	1.+ya 20b/15
	ısla-: ıslamak
	1.-dup 17a/3
	ıslat(d)-: ıslatmak
	1.-alar 44a/11
	1.-up 22b/12, 25b/1
	ıslāḥ: düzeltme, iyileştirme

- ışlāh it(d)- düzeltmek**
 1.-eler 8b/7, 11a/13, 18a/2
 1.-en 41a/1
 1.-er 11a/14, 12a/6, 23b/10, 27a/15, 40b/15
 1.-üp 10a/7
- ıssı: sıcaklık, hararet**
 1. 4a/10, 6a/6, 6b/3, 15a/2, 31a/12, 35a/5, 42b/8
 1.+dan 25b/10, 25b/4, 31b/12, 31b/14, 32b/14, 35b/6
 1.+dur 15b/12, 43b/3, 43b/5
- ıssıcağ: sıcak**
 1. 9a/11, 9a/11, 14a/15
- İ**
- ibn: Ar. oğul**
 İbn-i ‘Abbās Hz. Muhammed’in amcası 12a/11, 24b/14
 İbn-i Hāmdūn (Hicrî 732 / 808) yılları arasında yaşamış astronom, iktisatçı, tarihçi, matematikçi, sosyal bilimci ve İslam bilgini
 İ.+uñ 42a/5
 İbn-i Mes‘ud Müslümanlığı ilk kabul edenlerin altıncısı 17b/6
- İbokrāt: Yun. ünlü bir İyon hekim**
 İ. 8a/8
- ibtāl: Ar. geçersiz kılma, kaldırma, bozma**
 i. 42b/4
 ibtāl it(d)- iptal etmek
 i.-er 7a/3
 i.-üp 41a/1
- icmāl: Ar. özet**
 i. (sebīli ‘l-icmāl) 5a/8
- iç: iç**
 i.+i 19b/4, 19b/6, 24b/4, 45b/2
 i.+in 24b/5
 i.+inde 3b/2, 6b/15, 6b/6, 7a/14, 7b/13, 11b/1, 12a/6, 14b/10, 15b/5, 16a/11, 16b/12, 21a/6, 21a/6, 22a/1, 24b/8, 25a/7, 25b/1, 26a/14, 27a/5, 29b/1, 30a/2, 30a/3, 30a/9, 33b/6, 34b/6, 36b/15, 37b/4, 41a/2, 42a/7, 44a/1, 44a/10, 44b/14, 46a/3, 46b/11
 i.+inden 21a/12, 34a/14
 i.+ine 15b/2, 29a/6, 31b/13, 38a/1, 39a/8, 40b/12, 40b/12, 45a/10, 45a/9, 46a/10, 46a/5
 i.+ini 22a/2, 23b/12
 i.+inüñ 23a/13
- iç-: içmek**
 i.-e 7b/5, 8a/1, 45a/3
 i.-eler 37b/1, 39a/10, 40a/12, 45a/11, 45b/7
 i. 24a/13
 i.-enlere 31a/11
 i.-se 25a/11, 33a/10
 i.-seler 22, 25b/10, 27a/1, 37a/2, 39b/1
 i.-selerdi 25b/1
- içmek(g): içmek**
 i. 7b/10, 7b/12, 7b/14, 7b/15, 7b/7, 7b/8, 8a/2, 27a/12
 i.+de 7b/13
 i.+e 7a/11, 7a/13
- içeri: bkz. içerü**
 i. 43a/11
- içerü: içeri, krş içeri**

i.+si 26a/13	i.-er 9b/7, 9b/8, 10b/6, 11a/7, 12a/11, 12a/6, 12b/1, 12b/12, 12b/15, 12b/3, 12b/4, 12b/8, 14b/15, 15a/4, 15a/4, 16a/1, 17a/5, 18a/6, 18b/13, 18b/8, 19a/15, 20b/1, 20b/15, 20b/3, 21b/12, 21b/8, 22a/1, 22a/6, 22b/11, 22b/15, 23b/14, 23b/14, 24a/11, 24a/13, 24b/2, 25a/11, 25a/14, 25b/14, 25b/8, 26a/11, 26a/3, 26b/15, 27b/12, 27b/13, 27b/7, 28a/10, 28b/4, 29a/1, 29a/4, 29b/10, 29b/11, 29b/4, 30a/3, 30a/5, 31b/14, 31b/15, 32a/2, 32a/5, 32b/12, 33a/1, 33a/11, 33b/8, 35a/4, 35a/4, 35a/6, 35b/11, 36a/12, 36a/9, 36b/1, 36b/4, 36b/6, 37a/5, 37a/9, 39a/11, 39a/9, 39b/11, 39b/13, 40a/15, 42b/13, 43b/13, 43b/14, 44a/13, 44a/13, 44a/3, 44a/4, 44a/4, 44a/8, 44a/9, 44b/3, 45a/13
ıçıl-: ıçilmek	i.-er (beyān ider) 4b/6
i.-en 31a/7	i.-er (cimā' ider) 14b/14, 44b/3
ıçilmek: ıçilmek	i.-er (def' ider) 9b/10, 9b/13, 13b/3, 16a/5, 19a/4, 20b/13, 23b/12, 24a/4, 24b/3, 25b/13, 25b/15, 27a/11, 27a/4, 29a/5, 29b/5, 31b/11, 32b/7, 33b/6, 36b/2, 37a/11, 38b/7, 39b/2, 40a/4, 41a/3, 41a/4, 41a/5, 42a/11
i. 3a/12	i.-er (hıfz ider) 42b/4
ıçün: ıçin	i.-er (ıřlāh ider) 11a/14, 12a/6, 23b/10, 27a/15, 40b/15
i. 2a/10, 2b/1, 3a/4, 4b/12, 5a/12, 7b/1, 12a/2, 17b/10, 18a/2, 27a/5, 34a/7, 36b/12, 36b/13, 41b/13, 43a/9	i.-er (ibtal ider) 7a/3
i.+dür 7a/7, 39a/6, 39b/6, 42a/2	i.-er (ifsād ider) 5b/11, 9a/12, 10b/8
ıçür-: ıçirmek	i.-er (ihdāş ider) 22b/9, 29a/12, b 30a/4
i.-eler 37b/15, 38a/1	i.-er (ihrāc ider) 11a/1
i.-seler 24a/1, 24a/14, 25b/12, 38b/7	i.-er (irāş ider) 9a/13, 9b/3, 9b/9, 15a/13, 26a/4, 28b/15, 30a/12
id(t) -: etmek	
i.-e 40a/11, 44a/13, 44b/5, 46b/13	
i.-e (def' ide) 18b/6, 24a/2, 35a/7, 42b/1	
i.-e (te'şir ide) 24a/2	
i.-e (zarar ide) 14a/13	
i.-eler 42b/14, 45b/5	
i.-eler (ekl ideler) 31a/12	
i.-eler (ıřlāh ideler) 8b/7, 11a/13, 18a/2	
i.-eler (isti' māl ideler) 45b/6	
i.-eler (müřāhede ideler) 45a/12, 45b/8	
i.-eler (saħk ideler) 43b/15, 45b/3	
i.-eler (tılā ideler) 44a/12	
i.-en 4b/5, 32b/9	
i.-en (cem' iden) 34b/6	
i.-en (ekl iden) 17a/4, 34b/5	
i.-en (ıřlāh iden) 41a/1	
i.-enlere 43a/12	

- i.-er (izāle ider) 39b/10
i.-er (kam^c ider) 25b/6
i.-er (kaṭ^c ider) 19a/8, 22a/6, 22b/14, 23b/13, 26a/13, 26a/7, 28b/7, 31a/8, 36b/14
i.-er (men^c ider) 26b/6, 36a/14, 37a/6, 40a/14
i.-er (rivāyet ider) 10a/15, 20b/3, 24b/14, 33b/1, 36b/9, 38b/1
i.-er (ta^c dīl ider) 25b/13, 27a/14, 33a/10
i.-er (taḥlīl ider) 32b/12, 36b/14
i.-er (taḥrīk ider) 10a/9, 12b/2, 13a/11, 13b/2, 15a/5, 22b/3, 26a/13, 28a/7, 29a/1, 39a/5, 43b/11, 45a/13
i.-er (telyīn ider) 9b/1
i.-er (te 'şīr ider) 4b/13, 41b/4
i.-er (teskīn ider) 22b/7, 31b/10
i.-er (zarar ider) 12b/6, 16a/4, 18a/1
i.-er (ziyāde ider) 11a/2, 19b/2
i.-er (ziyān ider) 6a/10, 14b/1, 16a/2
i.-erdi (emr iderdi) 10a/13
i.-erem 46b/15
i.-erler 15a/11, 23b/1, 29a/7, 34b/8, 35a/1, 39a/6
i.-erler (cem^c iderler) 34a/15
i.-erler (isti^c māl iderler) 11a/11
i.-erler (şayd iderler) 16b/12
i.-erlerse 19b/9, 45b/8
i.-erse 44b/3, 45a/1
i.-erse (te 'hīr iderse) 7b/10
i.-meye 40b/4
i.-meye 38b/15
i.-meyüp (terk itmeyüp) 47a/4
i.-mişdür (taşdıķ itmişdür) 30b/5
i.-seler 23b/11, 24a/12, 32b/15, 33b/11, 36b/15, 43a/7
i.-selerdi 31a/3
i.-üp 12b/2, 13b/10, 14a/2, 17b/15, 18b/10, 18b/2, 25a/15, 27a/8, 27b/10, 28a/10, 29a/4, 34a/5, 34a/5, 34b/3, 35b/13, 36a/10, 36a/4, 36b/6, 38a/6, 39a/2, 40a/11, 44a/14, 45a/2, 47a/11
i.-üp (cem^c idüp) 2b/12
i.-üp (def^c idüp) 22a/4, 26b/15, 35b/13
i.-üp (ḥabs idüp) 21b/12
i.-üp (ḥalk idüp) 31b/5
i.-üp (işlāḥ idüp) 10a/7
i.-üp (ibtāl idüp) 41a/1
i.-üp (ifnā idüp) 39b/13
i.-üp (istiḥrāc idüp) 2b/11
i.-üp (ittifāk idüp) 42b/2
i.-seler (istişmām itseler) 36b/15
i.-üp (medḥ idüp) 32a/14
i.-üp (rivāyet idüp) 18b/1, 9b/11
i.-üp (saḥḥ idüp) 37a/7, 38b/7, 39b/1, 40a/12, 45b/3
i.-üp (şedd idüp) 43a/14
i.-üp (taḥrīk idüp) 30a/11
i.-üp (tebdīl idüp) 39a/9
i.-üp (tefrīḥ idüp) 35b/15
i.-üp (te 'hīr idüp) 7b/6, 7b/7
i.-üp (tendürüst idüp) 5b/3
i.-üp (terk idüp) 46b/11
i.-üp (te 'şīr idüp) 41b/6
i.-üp (tertīb idüp) 3a/8
i.-üp (tevaḥḥuf idüp) 7b/4
i.-üp (vaż^c idüp) 2b/1, 35a/1
i.-üp (yād idüp) 28a/3

- i.-üp (zabt idüp) 3a/3
i.-üp (zarar idüp) 12b/1, 19a/6
i.-üp (ziyâde idüp) 11a/14
- i-: imek fiili
i.-di 4b/13, 5b/6, 6b/2, 9a/4, 9a/7, 10b/14, 10b/3, 12a/15, 13a/13, 13a/15, 13b/13, 13b/14, 13b/3, 13b/5, 14a/6, 16b/4, 17a/6, 17a/8, 18b/3, 18b/5, 18b/6, 18b/7, 18b/9, 19a/7, 20a/8, 21a/3, 22, 22a/12, 22a/13, 23b/1, 23b/11, 24a/1, 24a/12, 24a/14, 24a/6, 24b/6, 25a/11, 25b/10, 25b/13, 26a/5, 26a/6, 26b/1, 26b/12, 27a/1, 27a/3, 28a/15, 28a/2, 28a/3, 29a/14, 29a/6, 30a/10, 31a/8, 32b/15, 32b/8, 33a/10, 33a/5, 33a/8, 33b/11, 35a/13, 35b/14, 35b/6, 36b/7, 37b/14, 38a/6, 38b/2, 38b/7, 39a/9, 40a/12, 40a/5, 40a/7, 40b/3, 40b/5, 40b/6, 43a/7
i.-dim 47a/10
i.-ken 5b/10, 14a/15, 15a/5, 17a/6, 46a/5
i.-miş 43a/11
- idrâr: Ar. sidik
i. 11a/7, 11a/8., 25a/14, 28b/4
- ifnâ: Ar. yok etme
ifnâ it(d)- yok etmek
i.-üp 39b/13
- ifsâd: Ar. bozma
yapma
i. 23a/3
ifsâd it(d)- bozmak
i.-er 5b/11, 9a/12, 10b/8
- igde: iğde
i. 4a/1, 4b/1, 25b/8
i.+yi 25b/9
- ihdâ: Ar. hediye etme
i. 32a/13
- iḥdâs: Ar. ortaya çıkarma, oluşturma
i. 25a/7
iḥdâs it(d)- ortaya çıkarmak
i.-er 22b/9, 29a/12, 30a/4
- iḥfâ: Ar. gizleme, saklama
i. 44b/1
- iḥrâc: Ar. dışarı çıkartma
i. 25a/11, 34a/15, 42b/1
iḥrâc it(d)- dışarı çıkartmak
i.-er 11a/1
- iḥtilâf: Ar. uyuşmazlık
i. 26b/7
i.+dur 41b/5, 41b/6
- ihtimâm: Ar. önem
i.-ı tām tam bir önem 46b/5
- iḥtiyâc: Ar. ihtiyaç
i.+dan 46b/14
- iḥtiyâr: Ar. seçme
iḥtiyâr eyle- seçmek
i.-düm 46b/10
i.-dügi 46b/3
i.-dügüm 46a/14
i.-dükleri 2b/6
i.-yene 47a/4
- iḥvân: Ar. samimi arkadaşlar, kardeşler
i. 46b/8
- iḳdâm: Ar. girişim
i. 46b/6
- iki: iki
i. 2a/8, 2b/1, 7b/6, 21a/12, 22a/15, 25a/10, 38a/13, 40b/13, 41a/6, 43b/15, 43b/15, 44a/6, 44b/4, 45a/3, 45a/7, 45b/10, 45b/4

- i.+si 6b/6
 i.+sini 2a/11
 i.+sinüñ 5a/1
- ikinci: ikinci
 i. 3a/12, 4a/7, 5a/13, 7a/11,
 31a/13, 42a/4
 i.+si 39b/15
- ikindü: ikindi
 i.+den 6a/4
- ikişer: ikişer
 i. 20a/10, 20a/10
- ikrār: Ar. itiraf
 i. 30b/4
- ilā: Ar.-e kadar
 i. 12a/12
- ilāc: Ar. ilaç
 i. 20b/11, 25b/2
 i.+ı 37b/15
- ilāhī: Ar. Tanrım
 i. 46b/15, 47a/1, 47a/3
- i' lām: Ar. elem verme, keder verme
 i. 43b/13
- ile: ile
 i. 1b/12, 1b/4, 1b/6, 2a/12, 4b/8,
 4b/12, 6a/15, 6b/10, 6b/12,
 6b/12, 6b/13, 6b/14, 6b/7, 6b/8,
 6b/8, 6b/9, 7a/9, 8a/14, 8a/15,
 9b/4, 9b/9, 9b/9, 10a/7, 10b/2,
 13a/9, 14b/2, 14b/13, 15b/11,
 15b/12, 15b/15b/3, 15b/2, 15b/4,
 15b/7, 16b/15, 16b/7, 18a/15,
 18a/2, 18b/3, 18b/5, 18b/5,
 18b/7, 19b/8, 20a/15, 20a/5,
 20a/8, 20a/9, 20b/10, 22a/2,
 23b/8, 24a/14, 24b/2, 24b/3,
 24b/5, 25a/11, 25a/9, 25b/12,
 25b/4, 25b/5, 26a/6, 26b/1,
 27a/6, 29b/4, 30a/8, 30a/9,
 30b/14, 30b/8, 30b/9, 32b/10,
- 33b/9, 35a/6, 36b/1, 36b/4,
 36b/6, 36b/6, 37a/10, 37a/2,
 37b/11, 37b/5, 37b/6, 38a/14,
 38b/5, 39b/10, 39b/12, 40a/11,
 41a/12, 41b/4, 41b/6, 42b/1,
 43a/7, 43a/9, 43b/3, 44a/8,
 44b/1, 44b/4, 45a/10, 45b/5,
 46a/4, 46a/8
- i.+dür 7a/2
- ‘ilel-i bāride’-i rāfi’: Ar. sinir hastalığı
 i. 43b/11
- ileyhi’l-müste‘ān: Ar. kendisinden
 yardım istenen, Allah
 i. 4b/10
- illā: Ar. ille de
 i. 2a/11, 2a/13, 17b/10, 20b/6,
 28a/5, 32a/11, 36b/13
- ‘illet: Ar. hastalık
 i.+den 40a/1
 i.+in 25a/7
 i.+ini 2b/8
 i.+ler 37a/15
 i.+lere 27a/11
 i.+leri 29b/5
 i.+lerini 40a/13
- ‘ilm: Ar. bilim
 ‘i. 1b/6, 2a/13, 46b/12
 ‘i.+dür 2a/14, 46b/12
 ‘i.+i 46b/13
 ‘i.+ini 38a/15
 ‘ilm-i ebdān-ı qarīn yakın
 bedenler ilmi 2a/6
 ‘i.-i edyān din ilmi 2a/7
 ‘i.-i tıbb tıp ilmi 2a/14
 ‘i.+a 46b/14, 46b/7
 ‘i.+ı 2b/1
- iltizām: Ar. gerekli görme

- i. 46b/6
- imkān: Ar. olanak
i. 2a/11, 34b/4, 46b/9
- imlik: erkek piliç
i. 13a/2
- in-: inmek
i.-dükden 45b/5
- ince: ince
i. 42b/10, 42b/9, 43a/1
- incit(d)-: incitmek
i.-ür 18a/9
- incir: Far. incir
i. 6b/12, 6b/13, 19a/11, 23a/6
i.+den 23a/7
i.+i 19b/1
- incü: inci
i. 4a/14, 39a/12
i.+ye 39a/12
- indür-: indirmek
i.-mez 17b/10
i.-üp 44a/1, 45a/9, 46a/8
- inkār: Ar. inkar, yadsıma
i. 46b/13
- insān: Ar. insan
i. 2a/11, 34b/4
i.+a 7a/12, 31b/7, 40b/11
i.+ı 1b/5, 14a/3, 19a/5, 43a/3
i.+uğ 9b/14, 11b/3, 12a/8, 14a/1, 16a/1, 28a/10, 33a/8
- inşa ʿillah: Ar. Allah isterse, Allah nasip etti ise
i. 25b/2
- intisāb: Ar. bir yere mensup olma
i.+ı 46b/8
- intizār: Ar. bakma
- intizār eylemek bakmak
i. 23b/1
- irās: Ar. verme
irās-ı müsedded doğrudan verme, ortaya çıkma
i.+dür 30a/5
irās it(d)- verme, verilme
i.-er 9a/13, 9b/3, 9b/9, 15a/13, 26a/4, 28b/15, 30a/12
- irkek(g): erkek
i. 31a/4, 39a/5
i.+i 15b/10, 16b/13, 16b/14, 17a/8
i.+ini 17a/2
- işābet: Ar. isabet
i. 38a/10, 38b/15, 40b/4, 40b/7
i. (mevt-i isabet) 42b/4
- ise: ise
i. 6a/5, 18b/15, 21b/11, 21b/9, 42a/4, 42b/3, 45a/13
- İshāk: Ar. Kutsal kitaplarda adı geçen İbrani peygamberi
İ. 42b/11
- ishāl: Ar. sürgün, cırcır olma
i. 19a/13, 22, 22a/13, 22b/12, 36a/12, 36a/9
i.+i 22b/14, 25b/11, 25b/13, 26a/7
- İskenderiyye: Ar. İskenderiye
İ.+de 23b/7
- İskete: bir kasaba
İ. 15b/14
- İslām: Ar. İslam
İ. (kubbetü 'l-İslām) 47a/8
- İslāmbol: bkz. İstānbul
İ.+da 47a/8

isrā: Ar. yürütme	isti' māl it(d)- kullanmak
i.+da (leyle-i isrāda) 21a/10, 30a/14	i.-eler 45b/6
İstanbul: İstanbul, <i>krş.</i> İslāmbol	i.-erler 11a/11
i.+da 47a/6	isti' māl itmek kullanmak
iste-:istemek	36a/13, 42a/15
i.-mese 43a/2	istinbā: Ar. anlam çıkarma, hüküm
i.-r 41b/2	çıkarma
i.-rlerse 40b/9	istinbā eyle- anlam çıkarmak
isti' dād: Ar. yetenek	i.-yüp 46b/4
i.+ı 21b/14, 21b/6	istinkā: Ar. pak olmasını isteme
istihrāc: Ar. çıkarma	istinbā eyle- pak olmasını
i. 46b/4	istemek
istihrāc it(d)- çıkarmak	i.-yüp 46b/3
i.-üp 2b/11	istinşāk: Ar. buruna su çekme
isti' māl: Ar. kullanma	istinşāk eyle- buruna su çekmek
i. 28b/13	i.-seler 36b/5
i.-i keşir 2b/7	istiskā: Ar. vücutta su toplanması
i.+i (keşret-i isti' māli) 14a/9	i.+ya 25b/2
isti' māl ol- kullanılmak	i.+yı 35b/15, 36b/6
i.-an 3b/2	istişmām: Ar. koklama, koku alma
i.-anları 5a/8	istişmām it- koklamak
i.-induğu 5a/3	i.-seler 36b/15
i.-insa 9b/10	işkenbe: Far. karın
i.-inup 5a/5	i. 12a/5
isti' māl olunmak kullanılmak	iştihā: Ar. iştah
i. 37b/6	i. 5b/10, 23a/9
isti' māl eyle- kullanmak	i.+yı 6a/9
i.-dükleri 46b/11	it: köpek
i.-ler 8b/5	i. 29b/14
i.-se 40a/7	itdür-: ittirmek
i.-seler 45b/9	i.-ür 22a/10, 22a/11, 28b/4, 30b/11, 45b/11
i.-yeler 46a/10	itdürmek: ittirmek
isti' māl eylemek kullanmak	i. 34a/7
22b/4, 31b/8, 35b/3, 36b/6	i' tibār: Ar. değer

- i.+ı kıyāsa 7a/3
- î' tidāl: Ar. denge, ölçülü olma
i.+den 5a/15
i.+e 10b/7, 13b/8, 15b/7, 16a/10, 16a/8, 29a/15, 37a/10, 40b/10
i.+ine 7a/2
i.+dür (maṭlūb-ı î' tidāldür) 5b/9
- î' tîkād: Ar. inanç
i.+larınca 39b/4
- î' tiyād: Ar. alışma, alışkanlık
i.-ı ṭabî' ata 7a/8
- itmek: etmek
i. 6a/10, 6a/8, 18b/13, 36a/13
i. (terķik etmek) 7b/1
i. (ġargara etmek) 10a/10
i. (isti' māl etmek) 36a/13, 42a/15
i. (müdāvemem etmek) 6a/11
i.+den 42b/4
i.+e 35b/2, 46b/7, 47a/2
i.+e (cem' itmege) 46b/5
i.+e (cimā' itmege) 17a/7, 35b/1, 45b/11
i.+e (def' itmege) 41b/7
i.+e (taḥfif itmege) 7a/15
i.+e (taḥşil itmege) 2a/11
- ittifāk: Ar. birleşme
ittifāk it(d)- birleşmek
i.-üp 42b/2
- izāle: Ar. yok etme
izāle it(d)- yok etmek
i.-er 39b/10
- ‘izzet: Ar. yücelik
‘i.+inden 31b/4
‘i.+le 31b/7
- K**
- ķab: kap
ķ.+a 44b/10
ķ.+ını 27a/6
- ķabak(ġ): birçok türü olan bir bitki
ķ. 10b/2, 29a/15, 29b/10, 30a/9
ķ.+ı 10a/12, 29b/7, 29b/9
ķ.+ında 36b/7
- ķābil: Ar. mümkün
ķ. 41a/12, 45a/13
ķ.+dür 40b/10
- ķabuķ(ġ): kabuk
ķ.+ı 19b/5, 19b/7, 23a/11, 26a/12, 27a/9, 37a/13, 41a/13, 45a/14
ķ.+ına 23a/12
ķ.+ından 44b/4
ķ.+ını 10b/9, 23b/10, 24a/6
ķ.+ınıu 19b/3, 24b/1
ķ.+ıyla 10b/14
- Ķa' bu'l-Aḥbār: Ar. Müslüman olan Yahudilerin meşhur alimlerinden biri
ķ. 8b/13
- ķabz: Ar. kabızlık
ķ. 9b/8, 10b/6, 21b/12, 30a/3
ķ.+a 36a/13
ķ.+dur 9b/12, 19b/5, 26b/11, 35b/8
ķ.+ı 23a/8, 26b/9, 27b/13
- ķaç-: kaçmak
ķ.-ar 42a/3
ķ.-up 40a/8
- ķaçmaķ: kaçmak

- .+a 42a/4
 aan: ne zaman, ne zaman ki, her ne zaman, nasıl, ne suretle, ne vakit anlamına gelen szck
 . 5b/5, 14b/13, 25a/7
 adar: Ar. miktarında, lsnde
 . 8a/7, 9a/5, 9a/6, 9a/7, 9a/7, 17a/4, 41b/3, 41b/6, 43b/10, 44b/2
 .+ı 7b/4, 13a/13, 17a/3, 44b/6, 45b/6, 45b/7, 45b/9
 adir: Ar. gcl
 . 13b/14, 14b/7, 41b/7, 42a/4
 aftan: Far. ou ipekten yapılan, bir eit uzun, ssl st giysisi
 .+larının 43a/11
 ka'inat: Ar. evren
 k. (azret-i mefhr-ı ka'inat) 31a/15
 kafr: Ar. kafr aacından elde edilen, hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla paralanan, gzel kokulu bir madde
 k. 35a/6
 kaum: Ar. kuzey blgelerde yasayan, sansara benzer, siyah kuyruklu, derisi ok makbul bir hayvan; bu hayvanın postundan yapılan krk
 . 43a/15
 .+dan 43b/3
 al-: kalmak
 .-anlara 45b/8
 .-mayup 5a/12, 17a/10, 45b/11
 .-mi 17a/5
 .-ur 34a/3, 41b/13, 41b/14, 41b/8, 42a/2
 alb: Ar. yrek
 . 12a/1, 12a/2
 .+e 24a/14, 24b/3, 31b/12, 31b/9, 33a/7, 35a/3, 35b/11, 38a/5, 39a/11, 39b/10, 40b/1, 43a/5
 .+i 10b/4, 23b/14, 31a/10, 35b/15, 36a/11, 39a/14
 .+ini 21a/21a/4
 alın: kalın
 .+ca 44a/1, 44a/7
 alile: Ar. az, ok olmayan
 . 19a/11
 alk-: kalkmak
 .-an 13b/11
 .-anlara 43b/2
 .-duları 17a/7
 .-mi 12b/6
 alkan: kalkan balıı
 . 15b/8
 k.+dan 16a/9
 am' : Ar. ezme, kırma
 am' it(d)- ezmek, kırmak
 .-er 25b/6
 an: kan
 . 40a/1, 40a/13
 .+dan 10a/9
 .+ı 12a/8, 23b/13, 29a/5, 29b/14, 35a/4, 35a/12
 .+ın 13b/2, 36b/5
 .+ını 10a/13, 26a/5, 40a/10
 .+u 22b/7, 27a/11
 anı: hangi, kr. ankı
 . 15a/14, 22a/7, 23a/2, 29a/8, 39b/15
 .+sıdur 3a/13

- kankı:** *bkz.* kanğı
 k.18a/3, 24b/13, 38a/7, 41b/5,
 41b/6
- kaşa-:** kapamak
 k.-ya 45a/10
- kar:** kar
 k. 8a/14,
- kār:** Far. edinim, kazanç
 k. 38b/15, 39b/1
- ka' r:** Ar. dip, alt kısım
 k.+ı deryāda 34a/12
- qara:** siyah
 k. 11a/10, 11a/7, 23a/7, 24b/5,
 43b/14
 k.+sından 19b/10
- qara behāk:** T. Ar. insanın derisinde
 oluşan bir çeşit hastalık
 k.+a 24b/5
- qaraqur:** gurultu, karkur şeklinde ses
 k. 5b/12
- qaranfil:** Ar. karanfil
 k. 35b/8, 38b/5, 45b/14
- qarış-:** karışmak
 k.-miş 18a/15, 46a/4
- qarışdur-:** karıştırmak
 k.-a 44a/8
 k.-alar 46a/10, 46a/8
 k.-up 14a/6, 18b/7, 26b/1,
 35a/14, 35b/1, 36b/2, 46a/2,
 46a/5
- qarīb:** Ar. yakın
 k. 27a/10, 29a/15
 k.+dür 13b/9, 15b/15, 15b/7,
 16a/8, 31a/1, 37a/10, 40b/10,
 40b/8
- qar(ı)n:** karın
- k.+ı 34a/14
 k.+ına 7b/11
 k.+ında 29a/12
- qarīn:** Ar. çağdaş
 k. ('ilm-i ebdān-ı qarīn) 2a/6
- qarpuz:** Far. karpuz
 k. 25a/12, 25a/15, 25b/1
- qarşu:** karşı
 k. 8a/13, 40a/4
- qasa:** İt. kasa
 k. 30a/9
- qasaba:** Ar. kasaba
 k.+dadur 15b/14
- kāse:** Ar. kase
 k. 40b/12
- qat:** üst üste konulmuş şeylerden her
 biri, tabaka
 k. 41a/12, 41a/12
- qat-:** katmak
 k.-a 44b/9, 45a/10, 45a/5, 45b/5,
 46a/5
 k.-alar 44a/12, 44a/2, 46a/6
 k.-salar 39a/13
- qat' :** Ar. kesme
 k. 24b/5
qat' eyle- kesmek
 k.-r 23a/4, 24a/9, 30b/10
 k.-yüp 21b/11, 25b/6, 29b/15
qat' it(d)- kesmek
 k.-er 19a/8, 22a/6, 22b/14,
 23b/13, 26a/13, 26a/7, 28b/7,
 31a/8, 36b/14
- qatı:** katı
 k. 46a/11
- qatīfe:** Ar. kadife

- . 43a/8
 atlı: Ar. öldürme
 .+den 39b/4
 .+dür (semm-i atlıdır) 37b/13
 atlı ol- öldürölmek
 .-inan 21b/1
 .-inmiş 39b/5
 atre: Ar. damla
 . 28a/5
 .+lerinden 28a/5
 av: aaların gövdesinde veya dallarında yetişen bir tür mantardan elde edilen ve abuk tutuşan, süngerimsi madde
 . 40a/5
 avî: Ar. güçlü
 . 9b/6, 26a/3, 45a/2
 avl: Ar. söz
 . 24b/14, 41b/5, 41b/6, 42a/4, 42a/5, 42a/6, 42a/8
 .+i 20b/9
 .+idür 42a/5
 .+ince 6a/8, 6a/8
 avrul-: kavrulmak
 .-miş 26a/5
 avuk(): idrar torbası
 .+a 39a/14
 .+da 11a/8, 19a/3, 25a/9, 37a/2
 .+daki 28b/5
 avun: kavun
 . 6b/14, 24b/11, 25a/4, 25a/7
 .+a 25a/4
 .+ı 25a/1, 25a/2, 25a/6
 .+u 24b/13, 25a/10, 25a/12
 avur-: kavurmak
 .-up 36b/15
 ay: Ar. kusma
 . 25a/11
 ay eylemek kusmak 25a/8
 aya: kaya
 . 15b/5, 16a/8
 ayısı: Far. kayısı
 . 22a/4
 ayma(): kaymak
 . 18a/12, 18b/1, 18b/3, 18b/3, 18b/5, 18b/6
 .+ı 18b/8
 aymaklanma: kaymaklanmak
 .+a 45a/6
 ayna-: kaynamak
 .-duı 34a/9
 .-rken 45a/9
 .-yup 34a/10
 aynat(d)-: kaynatmak
 .-a 45a/6, 46a/4
 .-alar 44a/1, 44a/11, 44a/7
 .-up 8b/4, 8b/7, 25b/10, 26b/15, 27a/12, 33b/7, 44b/9
 az: kaz
 . 15a/4
 ebāb: Ar. kebab
 k. 12b/2
 k.+ından 15b/12
 ebābe: Ar. baharattan kara biberi andırır tane, kuyruklu biber
 k. 45a/7
 ei: kei

- k. 12b/10, 12b/3, 17b/13, 18a/7,
26b/10, 26b/15, 26b/6, 27a/3,
45a/4
k.+si 13a/10, 41b/1, 41b/6, 41b/6
k.+sinde 41a/15
k.+sini 13a/14
k.+sinüj 42a/5, 42a/7
- keder:** Ar. keder
k.+i 37a/11
- kefal:** Rum. kefal
k. 16a/5
- keklik:** keklik
k. 13b/9, 14a/3, 14a/5
- kelb:** Ar. köpek, it
k. 16b/15
k.+inüj 16a/15
- keler:** kertenkele
k.+e 16b/10
- kem:** Far. kötü, fena
k. 25b/14, 35b/4
k.+dür 11a/12, 26b/13
k.+i 5a/4
- kemâl:** Ar. olgunluk, mükemmellik
k.+i 19b/8
k.+indedür 34a/8
- kemiyyet:** Ar. nicelik
k.+i 19a/11
- kemmün:** Ar. kimyon
k.+ı 36b/5, 36b/6
k.+la 29a/13
- kenâr:** Far. kenar
k.+ında 34b/11
k.+larında 34a/10, 34b/14
- kendü:** kendi
k. 4b/12, 17a/6, 31b/4, 38b/11
- k.+dür 12b/10
k.+leri 17a/10, 28b/10
k.+ye 7a/7, 14b/9, 42a/3
- kerefüz:** Far. kereviz
k. 28a/14, 28a/6, 28a/8, 28b/2
k.+dan 28b/3
k.+dur 28b/15
- kerre:** Ar. kere
k. 14b/14, 30a/13, 45b/11
- kes-:** kesmek
k.-e 40a/10
k.-er 6a/9, 10a/13, 10b/6, 20b/9,
21b/11, 22a/4, 22b/12, 23a/1,
26a/5, 28b/3, 29b/12, 29b/14,
32a/11, 36b/5, 40a/14
k.-mez 32a/10
- kesil-:** kesilmek
k.-dügi 19b/8
- kesilmek:** kesilmek
k. 7a/10
- keşir:** Ar. çok, bol
k. 37b/6
k.+dür 12b/12, 19a/11, 19a/2,
37b/7
k. (isti' māl-i keşir) 2b/7
- kesl:** Ar. gevşeklik, tenbellik, uyuşukluk
k. 5b/1
- keşret:** Ar. çokluk, bolluk
k.+i 24a/10
k.-i isti' māl-i 14a/9
- kestâne:** Rum. kestane
k. 27a/4
- kettân:** Ar. keten
k. 4b/1, 29a/5, 42b/13, 42b/14,
43a/1, 43a/3
k.+la 42b/14

keyfiyyet: Ar. nitelik	ķ. 43a/2
ķ.+ini 39a/9	ķivām: Ar. yoğunluk
ķıl: kıl	ķ.+a 44b/11, 44b/2, 44b/9, 46a/7
ķ. 36b/8, 44a/12	ķiyāmet: Ar. mahşer günü
ķ.+ı 36b/7	ķ.+e 32b/5
ķ.+ları 43b/13, 44a/3	ķiyās: Ar. karşılaştırma
ķ.+ların 43b/12	ķ. 7a/2, 15b/12, 20a/15, 43b/3
ķ.+larını 4b/4	ķ. (‘ ādet-i ķiyās) 7a/3
ķıl-: kılmak	ķ.+a (i‘ tibār-ı ķiyāsa) 7a/3
ķ.-dı 1b/7	ķız: kız
ķ.-dı (devā ķıldı) 1b/12	ķ. 17b/4
ķ.-am (tuħfe ķılam) 3a/1	ķızart(d)-: kızartmak
ķılmaķ(ġ): kılmak	ķ.-ur 10a/5
ķ.+ıla 2a/14	ķızdur-: kızdırmak
ķılāde: Ar. gerdanlık	ķ.-maz 43a/5
ķ. 38a/9	ķ.-ur 31a/10, 36b/1
ķır-: kırmak	ķızıl: kızıl
ķ.-ar 38a/1	ķ. 11a/10, 38a/3, 38a/3, 44a/5, 45a/13
ķırmaķ: kırmak	ķızılcaķ: reġeli ve Şerbeti yapılan, buruk bir tadı olan bir yemiş
ķ. 41a/12	ķ. 22b/14
ķırāţ: Ar. kuyumcular arasında kullanılan miskalın yirmi dörtte biri kadar bir aġırlık ölçüsü	ķi: Far. ki
ķ.+ı 37b/14	ķ. 1b/13, 2a/14, 2a/5, 2b/2, 2b/3, 2b/5, 3a/10, 3b/7, 4a/7, 4b/11, 4b/4, 5a/10, 5a/13, 5a/14, 5a/6, 5a/9, 5b/13, 5b/4, 5b/7, 6a/12, 6b/5, 6b/5, 7a/13, 7a/8, 7b/15, 7b/3, 7b/8, 8a/1, 8a/11, 8a/14, 8a/8, 8a/9, 8b/14, 10a/1, 10a/11, 10a/15, 10a/7, 10b/11, 10b/14, 11a/12, 11b/11, 11b/14, 11b/15, 11b/6, 11b/7, 12a/12, 12a/3, 12b/14, 13b/12, 13b/14, 14a/5, 14b/12, 14b/13, 14b/5, 15a/1, 15b/1, 16a/11, 16b/10, 16b/15, 17a/13, 17a/4, 17b/10, 17b/13, 17b/6, 17b/9, 18a/1, 18a/13, 18a/4, 18b/11, 18b/13, 18b/15,
ķırķ: kırk	
ķ. 45a/5, 46a/2	
ķırmızı: kırmızı	
ķ. 22b/1	
ķısm: Ar. kısım, bölüm	
ķ.+dur 41a/2	
ķ.+ı 39a/6, 41a/2, 41a/3, 41a/4	
ķ.+ınuş 3b/11	
ķış: kış	
ķ. 6a/2, 6a/5, 27b/15	
ķışın: kış mevsiminde, kış süresince	

18b/2, 18b/4, 19a/1, 19b/11,
 19b/15, 19b/15, 19b/7, 20a/11,
 20a/12, 20a/4, 20a/6, 20a/9,
 20b/3, 20b/5, 20b/6, 21a/13,
 21a/2, 21a/6, 21a/8, 21a/9,
 21b/1, 21b/10, 22b/1, 22b/4,
 23a/14, 23b/2, 24b/12, 24b/15,
 25a/10, 25a/2, 26a/1, 26a/5,
 26b/1, 26b/10, 26b/13, 27a/2,
 27b/14, 28a/12, 28a/13, 28a/3,
 28a/5, 28b/8, 29a/1, 29a/7,
 29b/6, 29b/8, 29b/8, 29b/9,
 30a/6, 30b/1, 30b/14, 30b/3,
 30b/7, 30b/9, 31a/12, 31b/1,
 31b/6, 32a/12, 32a/14, 32a/7,
 32b/2, 33a/13, 33a/14, 33a/2,
 33a/3, 33b/1, 33b/10, 33b/2,
 33b/6, 34a/1, 34a/11, 34a/15,
 34b/13, 34b/15, 34b/15, 34b/2,
 34b/2, 34b/3, 34b/4, 34b/5,
 34b/8, 35a/10, 35a/11, 35a/13,
 35a/6, 35a/6, 36a/13, 36b/9,
 37b/10, 37b/15, 38a/1, 38a/1,
 38a/12, 38a/13, 38a/8, 38b/1,
 38b/11, 38b/12, 39a/1, 39b/15,
 39b/3, 39b/4, 39b/5, 39b/5,
 39b/6, 40a/1, 40b/12, 40b/2,
 40b/2, 40b/4, 40b/8, 41a/10,
 41a/6, 41b/1, 41b/1, 41b/11,
 41b/15, 41b/3, 41b/6, 41b/6,
 41b/6, 41b/6, 42a/11, 42a/15,
 42a/2, 42b/10, 42b/11, 42b/13,
 42b/2, 43a/12, 43a/13, 43a/2,
 43a/9, 43a/9, 43b/6, 44a/9,
 44b/13, 44b/3, 44b/5, 45a/13,
 45a/14, 45a/4, 45b/11, 46a/11,
 46a/13, 46a/14, 46b/10, 46b/12,
 46b/13, 46b/13, 46b/15

kibr: Ar. büyüklük taslama

k.+i 10b/5

kim: ki

k. 1b/10, 1b/14, 1b/3, 2a/7, 3a/2,
 5a/11, 6b/4, 7a/7, 8a/7, 25a/10,
 30a/10, 30b/7, 30b/9, 33b/4,
 34a/2, 34b/13, 36a/2, 36b/12,
 38a/4, 38b/14, 38b/2, 39a/6,

39b/11, 42b/2, 44b/1, 44b/3,
 44b/6, 45a/2, 45b/3

k.+ünşün 21a/15

kimesne: bkz. kimse

k. 10b/14, 10b/2, 14a/5, 28a/14,
 38a/14, 46b/12

k.+nüñ 10b/15, 15b/1, 30a/8,
 38b/10

kimse: kimse, krş. kimesne

k. 21a/3, 30a/10, 35a/13, 38b/3,
 39a/3, 39a/4, 43a/2

k.+ye 33a/4, 37b/14

kimyon: Ar. kimyon

k. 36b/3

kirären: Ar. defalarca

k. 45a/1

kiras: Rum. kiraz

k. 23a/1

k.+dan 23a/5

kirec: Far. kireç

k.+i 35a/1

kişi: kişi

k. 6a/11, 7a/4, 38b/9

k.+lere 12b/1, 14b/15, 19a/15,
 25a/15, 43b/1

kitāb: Ar. kitap

k.+a 47a/1

k.+da 46a/14

k.+larında 16b/11

k.+larından 2b/11

k.+uñ 47a/3, 47a/6

k.-ı fā'ikde 2b/11

k.-ı muhtaşarda 3a/2

k.-ı müsteṭābuñ 3a/6

k.-ı şād-āb 46b/8

kitāb-ı kerim: Ar. kutsal kitap, kuran

- k.+inde 17a/13
- ko-: koymak
 k.-salar 13b/5, 15b/15b/3, 40a/5, 40b/6
- koça: ihtiyar, yaşlı
 k. 43b/1
 k.+lara 12b/1, 17a/6, 32a/3, 43b/5, 43b/9
- koç: koç
 k. 12b/10
- koğu: koku
 k.+lar 4a/7
 k.+larını 31b/6
 k.+ı 32a/15
 k.+sı 11a/9, 32b/12, 32b/13, 33a/7, 33b/9, 35a/3, 42a/3
 k.+sından 29a/3
 k.+sını 18b/9, 24b/2, 28a/10, 28a/15, 28b/3, 34a/6, 35b/4, 37a/5
 k.+yı 35b/11
- koğula-: kokulamak
 k.-dılar 25a/2
 k.-salar 32b/8, 33a/8
 k.-ya 31b/8
 k.-yalar 35a/6
- koğulamak: kokulamak
 k. 23b/9, 25b/4, 31b/15, 31b/8, 32a/3, 32a/5, 32a/6, 32a/9, 32b/6, 33b/11, 33b/12, 35a/5, 35b/2
- koğulu: kokulu
 k.+lu 4a/10, 31a/13, 33b/14, 34b/4
- koğ-: kokmak
 k.-ar 33a/12, 35a/12, 35a/14
- koğıt(d)-: kokutmak
- k.-up 30a/12
- kol: kol
 k.+larını 11b/12
- kolon: Fr. kalın bağırsak
 k. 29b/2
- kon-: konmak
 k.-mazlar 40a/8
- konul-: konulmak
 k.-duğı 8a/10
- kopar-: koparmak
 k.-up 26b/12, 36b/7
- korğulu: korkulu
 k. 39a/4
- koruğ: henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm
 k. 14b/4
- koy-: koymak
 k.-alar 24a/6, 44b/7, 45a/9
 k.-salar 39a/9
 k.-up 15b/2, 25a/2, 29a/6, 40b/12, 40b/13, 44b/10, 44b/5, 46a/10
- koyun: koyun
 k. 3b/3, 11b/12, 11b/3, 12a/8, 17b/13, 35a/11
 k.+a 11b/6
 k.+uğ 12a/9
- koz: Far. ceviz
 k. 26a/13
- kök: kök
 k.+i 28b/5, 44a/6
 k.+idür 29a/7, 39a/15
 k.+inden 20b/9, 22, 25a/10
 k.+ini 34a/2
- kömür: kömür
 k. 44a/11, 45a/5

- köpük(g):** köpük
k. 34b/10
k.+i 45b/4
- köşe:** Far. köşe
k.+lü 37b/12
- qubbetü'l-İslâm:** Ar. İslamın kubbesi
q. 47a/8
- qudemâ:** Ar. eskiler
q. 2b/6
qudemâ-i hükemâ eski alimler
2a/7
- qudret:** Ar. güç
q. 45a/5
- quduz:** köpek ısırmasıyla bulaşan
hastalık
q. 29b/14
- qulak(ğ):** kulak
q. 22a/1
q.+a 21b/15
q.+ına 16b/4
- qulinc:** Ar. şiddetli ağrı
q. 22b/8
q.+ı 29b/3
- qulüb:** Ar. kalpler
qulüb-ı müşrikîn Allaha şirk
koşanların kalpleri
k.+de 1b/11
- Qur'ân:** Ar. kutsal kitabımız kuran
Q.+ı 'azîmde 1b/12
- qurd:** bazı böceklere veya bazı böcek
kurtçuklarına verilen ad
q.+ı 22a/1
- qurşun:** mavimtırak esmer renkte bir
element
q. 37b/11
- qurı:** kuru, *krş.* quru
q. 4a/1, 18b/4, 19a/5, 25b/7,
32a/1
q.+sı 26b/11, 26b/13
- quru:** *bkz.* qurı
q. 12b/9
q.+sı 22a/6
q.+sını 22b/12
- qusdur-:** kusturmak
k.-alar 37b/15
- qusmak(ğ):** kusmak
q.+ı 22a/11, 23a/1, 25b/11, 37a/6
- qusûr:** Ar. kusur
q.+ını 47a/1
- kuş:** kuş
q. 6b/10, 27a/15
q.+ı 14a/14
q.+ı (deve kuşu) 9a/4
q.+lar 3b/7
q.+lardan 14b/5, 14b/8
q.+ları 14b/9
q.+larıu 13b/6, 14a/1
- kuşak:** bele sarılan uzun ve enli kumaş
q. 43a/14
- kuşanmak:** kuşanmak
q. 43a/14
- kuşluk:** günün sabahla öğle arasındaki
bölümü, kuşluk vakti
q. 6a/3
- kuṭnî:** Ar. pamuklu kumaş
q. 43a/8, 43a/9
- kuvvâ-yı tahtaliyye:** Ar. sert kabuk (?)
q.+si 23a/11
- kuvvet:** Ar. kuvvet

ķ. 2a/11, 4b/7, 11a/15, 11a/6,
12a/4, 12a/9, 12a/9, 12b/12,
12b/14, 12b/5, 13a/4, 13b/10,
14a/2, 14a/4, 14a/8, 14b/12,
14b/3, 15a/3, 16a/1, 17a/4,
17b/15, 21b/3, 21b/8, 22a/10,
22b/15, 23a/4, 24a/14, 24b/2,
24b/4, 26b/4, 26b/5, 27a/7,
27a/9, 29a/10, 29b/12, 29b/13,
30b/11, 30b/14, 31a/2, 31a/6,
31b/9, 33a/7, 33b/5, 34a/4,
35a/15, 35a/3, 35a/4, 35b/10,
35b/5, 35b/8, 36a/1, 36a/3,
36a/5, 36a/8, 36b/3, 37a/11,
37a/5, 37b/4, 38a/5, 39a/11,
43a/14, 43a/6

ķ.+e 31b/12

ķ.+in 24a/8, 40a/11

ķ.+ini 44a/14

ķ.+leri 41a/9

ķ.+lerin 23b/12

ķ.+lerini 27b/10

ķ.+i bāşıraya 30b/15

ķ.+i cimā'ı 39a/5

ķ.+i cimā' iyesini 27b/5, 28a/7,
44a/15

ķ.+i cimā' iyesin 22b/2

ķ.+i cimā' iyeye 8a/3

ķ.+i cimā' iyeyi 29a/2, 43b/10,
45a/3

ķ.+i ma' hūdı 28b/14

ķuyu: kuyu

ķ. 8b/2

ķuzı: kuzu

ķ. 12a/15

ķüçük: küçük

k. 16b/10, 25b/12

ķ.+den 18b/13

ķüllı: Ar. genel, çok

k. 40a/15

ķürek(g): kürek

k. 12a/14

ķ.+e 12a/14

ķürk: kürk

ķ.+lerden 43b/5

ķ.+lerüñ 4b/2

ķütüb-ü meşhüre: Ar. meşhur kitaplar

ķ.+de 46b/2

L

lā: Ar. la harfi

l.+yı 39a/2

lāden: Far. Akdeniz ülkelerinde yetişen

bir bitki

l. 35a/1, 44a/11

l.+i 44a/10

lafz: Ar. söz

l. 20a/9

lahana: Rum. lahana

l. 29a/12

lahm: Ar. et

l.+dur 11b/9

lākin: Ar. ancak, ne var ki

l. 5b/14, 7a/2, 8b/2, 11a/2,
11b/4, 12a/4, 12a/5, 13a/1,
14a/4, 14a/9, 17b/3, 23a/5,
24a/10, 26a/10, 36a/13, 39a/3,
46b/5

laķve: Ar. ağız çarpılması.

l.+ye 37a/5

la'l: Ar. parlak kırmızı renkte,

- billurlaşmış, saydam bir
alüminyum oksidi olan değerli
bir taş
l. 4a/14, 39a/2, 39a/6
l.+e 39a/3
l.+i 39a/5
l.+ün 39a/3
l.-i Bediḥşānī 39a/2
- laṭīf: Ar. hoş, yumuşak
l. 4b/15, 5a/2, 16a/6, 18a/2,
18b/9, 32a/15, 34a/6, 34b/11,
35a/10, 44a/13, 46a/7
l.+dür 8b/1, 9a/14, 9b/2, 12a/5,
12a/7, 12b/5, 13a/2, 13b/9,
16a/9, 17b/14, 19a/1, 19b/9,
20a/15, 20b/1, 20b/8, 27a/8,
28b/3, 33a/6, 34a/4, 35a/7,
35b/4, 42b/9
l.+i 34a/3
- lāyık: Ar. yakışan, yaraşır, yakışık
l. 6a/12, 7b/3, 15a/1, 22b/3
lāyık ol- layık olmak
l.-an 5b/7
- lāzım: Ar. gerekli
l. 44b/10
l.+dur 43a/2
- legen: Far. leğen
l. 15b/2
- leke: Far. leke
l.+leri 32b/11
- levn: Ar. renk
l.+de 41a/9
l.+e 40b/9
l.+i 15a/3, 16a/12, 39a/2, 39a/7
- levrek: Rum. levrek balığı
l. 16a/9
- leyle: Ar. gece
leyle-i mi'rāc Hz. Muhammed'in
göğe yükseldiği gece
l.+da 33a/14
leyle-i isrā Hz. Muhammed'in
recep ayının 27. Gecesinde
Mekke'deki Mescid'i Haram'dan
Kudüs'teki Mescid-i
Aksa'ya bir mucize olarak
geceleyin götürüldüğü gece
l.+da 21a/10, 30a/14
leyle-i zifāf gerdek gecesi
l.+da 18a/15
- lezzāt: Ar. tatlar, çeşniler
l.+dur 2a/10
- lezzet: Ar. tat, çeşni
l. 36a/2
l.+de 8b/6
- libās: Ar. giysi
l.+a 4b/1, 42b/6
l.+ı 42b/15
- limon: Rum. limon
l. 24a/15
l.+uñ 24b/10, 24b/4, 24b/5,
24b/7, 24b/8, 24b/9
- līnet: Ar. ishal
l. 30a/3
l.+i 23a/5
- lodos: Rum. lodos
l. 13b/13
- lüḥūm: Ar. etler
l.+ı 3b/3, 3b/5
l.+ınuñ 3b/8, 13a/6, 13b/7
l.+uñ 11b/1, 12a/14
- lüffān: Ar. ekşi nar
l. 20b/11
- luṭf: Ar. lütuf, iyilik
l.+ı celīl 2a/3

l.+ıla (dāmen-i luṭfıla) 47a/1
 luṭfu 'llāh: Ar. Allah'ın lütfu
 l. 2a/4

M

mā: Far. cansız şeyleri işaret eden ön ek
 m. (bedel-i mā-yeteḥallel) 4b/12

ma^ʔ: Ar. su
 ma^ʔ-i ḡusūl gusūl suyu 44a/4
 ma^ʔ-i mübārek mübarek su
 43b/13
 ma^ʔ-i zemzem zemzem suyu
 21a/7

ma^ʿan: Ar. beraber, birlikte
 m. 10a/12, 16a/15, 35b/6

ma^ʿcūn: Ar. hamur kıvamında olan
 şey
 m. 34a/6, 35b/14, 36b/6, 38a/6,
 45b/5
 m.+a 39a/13
 m.+ı 38b/4
 m.+ın 37a/8
 m.+la 35b/3

mādde: Ar. madde
 m.+leri 24a/13
 m.+si 4b/12
 m.+yi 21b/12

mādem: Ar. madem
 m. 17b/13

ma^ʿden: Ar. maden
 m.+inde 41a/8

ma^ʿdenī: Ar. maden gibi olan
 m. 41a/3, 41a/7

m.+dür 41a/3, 41a/6

Mağrib: Ar. doğu İslam dünyasının
 sınırı kabul edilen Mısır'dan
 Kuzey Atlantik Okyanusu'na
 kadar uzanan Kuzey Afrika
 Bölgesi
 M. 27a/7
 M.+de (aḡṣā-yı Mağrib'de)
 43a/9

maḥall: Ar. yer
 m.+de 34b/12, 40a/2
 m.+inde 22b/4, 36a/1
 m.+ine 18b/14

maḥlūqāt: Ar. yaratıklar
 m.+dan 1b/4

maḥlūṭ: Ar. karıştırılmış
 m. 35a/1
 maḥlūṭ eyle- karıştırmak
 m.-yüp 43a/7
 maḥlūṭ ol- karıştırılmış olmak
 m.-a 42b/14

maḥmiye: Ar. koruma, muhafaza etme
 m. (ma^ʿṣiyyet-i seyr-i maḥmiye)
 47a/8

maḥmūde: Ar. övülmeye değer
 m. 44b/9

maḥrūru'l-mizāc: Ar. ateşi olan
 m. 28b/7, 29b/1

maḥşūş: Ar. özgü
 m.+dur 42a/13

ma^ʿhūd: Ar. bilinen, söz edilen
 m. (ʿuzv-ı ma^ʿhūd) 44b/11
 m.+ı (ḡuvvet-i ma^ʿhūdı) 28b/14
 m.+ı (ʿuzv-ı ma^ʿhūdı) 45a/1

mā^ʔi: Ar. mavi
 m. 32b/13

- mā'il:** Ar. eğilimli
 m. 21b/10, 24b/13, 27b/15, 41a/11
 m.+dür 15a/12, 39a/12, 39a/8
- ma'in :** Ar. neden olma
 ma'in ol- neden olmak
 m.-ur 35b/2, 36a/4, 37a/8
- mā'iyet:** Ar. beraberlik, arkadaşlık
 m.+den 17a/14
 m.+i 17b/2
- maḳām:** Ar. kat, huzur
 m.+ındadır 18a/7
- maḳbūl:** Ar. kabul edilen, beğenilen,
krş. maḳbūle
 m. 34b/1, 35a/2
 m.+dür 15b/10, 26a/11
 m.+i benī ādem 2b/9
- maḳbūle:** *bkz.* maḳbūl
 m.+i (aḳvāl-ı maḳbūle'i) 46b/3
- maḳşad:** Ar. amaç
 maḳşad-ı aḳşā uzak amaç
 m.+ya 2a/2
- maḳşūd:** Ar. istenilen, maksat
 m. 5b/9
- mālāyüsa' :** Ar. güç yetmeyecek şeyler
 m. 44b/12
- mālik:** Ar. sahip
 m. 47a/2
- ma'lūm:** Ar. bilinen
 ma'lūm ol- bilinmek
 m.-mayınca 5a/4
 m.-ur 2a/15, 16b/14
- ma'nā:** Ar. mana
 m.+ları 47a/4
- marāz:** Ar. hastalık
 m. 5b/2, 10a/5, 11a/1, 30a/12, 30b/8
 m.+a 33b/4
 m.+da 36b/12
 m.+ına 37a/6
 m.+lara 43b/9
 m.+lardan 22b/8
 m.+ları 10a/9, 12b/8, 31b/11, 43b/6
 marāz-ı küfr küfr hastalığı
 m.+eyi 1b/11
- marāzī:** Ar. hastalıklı
 m. 2b/8
- marīz:** Ar. hasta
 m. 15b/4, 30b/8
- ma'rūf:** Ar. bilinen
 m.+dur 39a/2
- mārūl:** Rum. marul
 m. 4a/5, 27b/4, 27b/7
 m.+ı 27b/6
- māsārīka:** Rum. karın zarının ince
 .bağırsakları sardıktan sonra
 karnın arka duvarına yapışan
 kıvrıntısı
 m. (süded-i māsārīkā) 6a/1
- ma'şiyet-i seyr-i maḥmiye:** Ar.
 günahlarda yüzen
 m. 47a/8
- maşrū' :** Ar. saralı
 m. 28a/9
 m.+uḡ 40a/14
- maşrūf:** Ar. harcanmış
 m.+dur 18b/14
- maştakī:** Ar. sakız, sakız ağacından elde
 edilen reçine

- m. 37b/1
m.+i 37b/2
m.+nūj 37b/6
- maṭlūb:** Ar. talep edilen
maṭlūb-ı i' tidāl uygun olarak talep edilen
m.+dür 5b/9
- mayāşıl:** Ar. basur anlamına gelen bir hastalık
m.+dur (taḥrīk-i mayāşıldur) 22a/14
- maymūn:** Ar. maymun
m.+da 42a/9
- maẓarrat:** Ar. zarar
m.+ın 41a/5
- maẓmūn:** Ar. ince söz
m.+ı 46b/10
m.+ından 5b/9
- me:** koyun, kuzu vb. hayvanların çıkardığı ses
m. 30a/13, 30a/13, 30a/13
- me'ārib:** Ar. hacetler, istekler
m.+i 46b/4
- mecmū'**: Ar. tüm, toplanmış
m.+nı 44a/6
- medḥ:** Ar. övme
medḥ it(d)- övmek
m.-üp 32a/14
- mefāşıl:** Ar. eklemler
m.+ı 14a/11
m.+ı (veca' -ı mefāşılı) 14a/11, 16b/5, 43b/8
- mefḥar:** Ar. iftihara vesile olan şey
m. (ḥazret-i mefḥar-ı kā'inat) 31a/15
- m. (ḥazret-i mefḥar-ı mevcudat) 21a/8
- mefḥūd:** Ar. kaybolma
mefḥūd ol- kaybolmak
m.-an 2b/4
- meger:** Far. meğer
m. 7b/15, 7b/8, 8a/14, 10a/7, 11a/12, 18a/1, 18b/13, 20b/15, 26b/1, 35a/6, 42b/13
- me'kūlāt:** Ar. yiyecekler
m. 2b/9, 3a/4
m.+a 4a/3, 27b/2
- mektūme:** Ar. gizli
m.+dendür (esrār-ı mektūmedendür) 44b/12
- melbūsāt:** Ar. giyecek şeyler, elbiseler
m.+a 2b/10, 3a/4
- melez:** Ar. melez
m. 42b/14
- me'lūfe:** Ar. alışılmış
m.+si ('ādet-i me'lūfesi) 7a/6
- memnū':** Ar. yasak
m.+dur 7b/12
- men':** Ar. yasaklama
m. 22a/11, 30b/14, 40a/1
men' eyle- yasaklamak
m.-yüp 35a/15
men' it(d)- yasaklamak
m.-er 26b/6, 36a/14, 37a/6, 40a/14
- menī:** Ar. sperm
m. 27a/8
m.+dür (taḥrīk-i menīdür) 13a/8
m.+yi 11a/14, 13b/10, 36a/4
m.+ye 8a/3
m.+ye (cevher-i meniye) 8a/3

- me'nūs: Ar. alışılmış
m.+lerine (serīr-i sa' ādet-i me'nūslerine)3a/1
- merāk: Ar. merak
m.+ı batında 36a/10
- mercān: Ar. mercan
m. 39a/15, 40a/10, 40a/14, 40a/15, 40a/9, 40b/1
m.+ı 40a/12, 40a/13, 40a/14, 40a/9
- mercimek(g): Far. mercimek
m. 3a/15, 10a/12, 10a/13, 10a/8, 10b/3
m.+i 10b/5
m.+le 10a/11
- merreteyn: Ar. iki defa
m. 20b/10
- mersin otı: Rum.T. mersin otu
m. 44a/10
- mertebe: Ar. derece
m. 41b/6
- mervī: Ar. rivayet olunan
m.+dür 23a/14, 28b/8, 29b/6, 30a/6
- merzencūs: Far. mercanköşk çiçeği
m. 33b/3, 33b/4
- mesā'il: Ar. meseleler
m. 46b/4
m.+i tıbbiye 46a/15
- mesāmm: Ar. gözenek
m. (tekşif-i mesāmm) 20b/15
- meşāne: sidik kavuğu
m. 28a/9
m.+de 42a/6, 43b/11
m.+ye 37b/5
m.+yi 25a/14
- meşelā: Ar. örneğin
m. 6a/14, 6b/7, 16b/14
- meşhūk: Ar. döğülüp toz hâline getirilmiş
m. 36b/5
meşhūk eyle- toz haline getirmek
m.-yüp 45a/8
- mest: Far. sarhoş, mest
m. 14b/6
- meşūr: Ar. yazılı
m.+dur 20a/11
- meşhūr: Ar. ünlü, tanınmış, bilinen, krş.
meşhūre
m. 2b/9, 11b/1, 41a/2
m.+dur 14b/5, 19a/8, 38a/12
meşhūr ol- meşhur olmak
m.-an 3b/2
m.-up 5a/7
- meşhūre: bkz. meşhūr
m. (eşyā-yı ğayr-ı meşhūre) 46b/10
m.+de (kütüb-ü meşhūrede) 46b/2
- me'vā: Ar. makam
m.+ya (cennetü'l-me'vāya) 30a/15
- mevcūd: Ar. var
m. 46b/2
mevcūd ol- var olmak
m.-an 2b/3
- mevcūdat: Ar. mevcutlar, varlıklar
m. (hāzret-i mefhār-ı mevcūdat) 21a/8
- mevlūd: Ar. mevlüt
m.+i 18b/14

- mevt: Ar. ölüm
m.+i işābet 42b/4
- mevzi': Ar. yer
m.+e 42a/2
- meyl: Ar. istek, eğilim
m. 40b/5
- meyyit: Ar. ölü
m. 15b/5
- Mıṣr: Ar. Mısır ülkesi
M.+da (diyār-ı Mıṣr'da) 23b/7,
38a/14
M.+dan 38a/15
- mi' de: Ar. mide
m. 5a/12, 6b/15, 6b/6, 7a/14,
29b/1, 30a/4, 36a/7, 40b/3
m.+de 5a/11, 5b/12, 9a/15, 9b/7,
15a/13, 16a/3, 17b/14, 18a/3,
18a/9, 19a/13, 22a/7, 23a/1,
25a/11, 25b/3, 27a/4, 27a/9,
36a/15
m.+den 29a/3
m.+i 25a/8, 31a/10, 36b/1
m.+nüñ 23b/12, 25a/7, 25b/6,
27a/13, 27b/10, 27b/4, 37b/4,
40b/2
m.+si 7b/8, 9b/6, 15a/10
m.+sine 19a/5
m.+ye 5b/1, 5b/11, 11a/12,
20b/10, 20b/12, 20b/13, 20b/2,
21b/8, 22a/9, 22b/15, 23a/4,
24b/1, 25b/14, 26a/15, 26b/13,
26b/5, 29a/1, 29b/12, 29b/15,
30b/10, 33b/5, 34a/4, 35b/5,
35b/9, 36a/1, 36a/3, 37a/12,
37a/4, 37b/4
m.+yi 5b/11, 9a/12, 18a/9,
21b/4, 22b/11, 23a/3, 24a/11,
25a/6, 26a/3, 32a/2
- mi' delü: mideli
- m. 26b/1
- mi' denevaz: Ar. Far. maydanoz
m. 28b/2
- mi' denus: Ar. Far. maydanoz
m. 4a/5
- mi: soru edatı
m.+dür 30b/3
- miḳdār: Ar. miktar
m. 7b/9, 8b/15, 10a/8, 12b/9,
14a/4, 14b/3, 17a/3, 23a/8,
24a/10, 24a/3, 27a/14, 27b/13,
29a/9, 31a/10, 32a/2, 35b/8,
37a/9, 39a/7
m.+ca 23a/5
m.+da 5b/6
m.+ı 5a/14, 7b/6, 24a/1, 25a/10,
39a/10, 44b/11
- miḳrāz: Ar. makas
m. 44b/4
- min-ba' d: Ar. bundan böyle, bundan
sonra
m. 13a/15, 16b/8
- mināre: Ar. minare
m. 40b/5
- mine ʔl-ʿacāībü ʔl-ü' cāb: Ar. hayrete
düşüren bir şaşkınlık
m. 16b/9
- mi' rāc: Ar. göğe yükselme
m.+da (leyle-i mi' rācda) 33a/14
- mirāren: Ar. defalarca, birçok kez
m. 45a/1
- miṣāl: Ar. örnek
m.+i 23b/4, 23b/4
- misk: Ar. misk, Asya'nın yüksek
dağlarında yaşayan bir cins
ceylânın erkeğinin karın derisi

- altındaki bir bezden çıkarılan güzel kokulu madde
m. 4a/11, 34b/5, 35a/12, 35a/13, 35a/7, 44a/12, 45a/10, 45b/5, 46a/6
m.+den 35a/11
m.+i 21b/5, 35a/14, 35b/2, 35b/3, 44a/2
m.+le 14a/6
- mişkāl:** Ar. yirmi dört kıratlık bir ağırlık ölçüsü
m. 13a/12, 44a/7, 45b/10, 45b/6, 45b/9, 46a/6
- mizāc:** Ar. huy, tabiat, mizaç
m. 12b/4, 14b/14
m.+a 27b/11, 45a/12
m.+ı 7b/2, 7b/5, 8a/14, 14a/12, 14b/4, 18b/11, 22b/2, 24a/10, 27b/11, 27b/12, 28b/13, 42b/11, 46a/11
m.+ına 9b/15, 11b/3, 43b/3
m.+larına 22b/6
m.+larını 25b/13
m.+uñ 7a/2
- mu' ayyen:** Ar. görülme
mu' ayyen ol- görülme
m.-ur 31a/6
- mu' cizāt:** Ar. mucizeler
m.+ı 1b/9
- muḥaddisīn:** Ar. hadīs ile meşgul olanlar, Hz. Muhammed'in sözlerini toplamış olan kimseler
m. 2b/6
- muḥakkak:** Ar. kesin
m.+dur 16a/7
- muḥālif:** Ar. muhalefet eden, aykırılık gösteren, uymayan, uygun olmayan
m. 31a/7
m.+dür 7a/4
- Muḥammed:** Ar. Hz. Muhammet
m. 30b/3, 47a/9
- muḥarriḳ:** Ar. harekete geçirmek
m.+dür 14a/10, 29a/2, 30b/15
- muḥarriḳ-i nazile** nezleyi tetikleyen
m.+dür 23a/6
- muḥaṣṣıl:** Ar. husule getiren, hâsil eden, meydana getiren
m. 35a/7
- muḥkem:** Ar. kuvvetli
m. 6b/7
- muḥriḳa:** Ar. yakan, yakıcı
m.+ya (ḥummā-yı muḥriḳaya) 25a/13
- muḥtaṣar:** Ar. kısa
m.+da (kitāb-ı muḥtasarda) 3a/2
- muḥtelife:** Ar. türlü, çeşitli; çeşit çeşit
m.+nüñ 46b/5
m. (edyān-ı muḥtelife) 46b/12
- muḥtelif:** Ar. karışık
m. 43a/9
- muḳābele:** Ar. karşılaştırma
m.+sinde 40a/5
- muḳābil:** Ar. karşılaşma
mukabil ol- karşılaşmak
m.-dum 38a/14
- muḳaddemā:** Ar. önceden
m. 46a/9
- muḳavvī:** A. güç veren

- m.+dür 12a/9, 13a/8, 14b/2, 29b/13, 30b/11, 36a/8, 38b/4, 43a/6
- mum:** Far. mum
m.+ı 34b/7, 35a/1
- murād:** Ar. istek, arzu
m. 31b/6, 43a/12
- Murād:** Ar. Sultan Murat
m. 2b/14, 3a/9
- muşarraḥ:** Ar. tasrih olunmuş, açık söylenmiş, belirtilmiş, apaçık
m.+dur 23b/6
- muşliḥ:** Ar. ıslah eden, iyileştiren, düzeltici
m.+i 28b/15, 37b/7, 39a/15
m.+idür 18a/11, 19b/7, 22b/10
- Muşul:** Musul, Irak'ta bir şehir
m. 41a/7
- mu' tād:** Ar. alışma, adet edinme
mu' tād ol- alışmak
m.-duysa 7a/9
m.-up 18b/13
m.-ursa 7a/4
- mutaẓarrır:** Ar. zarar gören
m. 7b/11
- mu' teber:** Ar. itibarlı, geçerli
m. 2b/10
- mu' tedil:** Ar. yumuşak, mülayim
m.+dür 8b/11, 9a/14, 9b/13, 9b/14, 9b/3, 12b/13, 17b/1, 17b/3, 27a/10, 27a/4, 31a/1, 38a/2, 39a/12, 39a/2, 42b/15, 43a/15, 43a/4
mu ' tedil ol-yumuşak olmak
m.-anlara 43b/1
- muṭlaḳā:** Ar. kesinlikle, zorunlu olarak, kayıtsız şartsız
m. 6a/7, 8b/2, 15a/9, 17b/4, 19a/10, 40b/15, 42b/5, 43b/6
- meṭālib :** Ar. arzu edilen
meṭālib-i 'ālem arzu edilen dünya 2a/8
- muttaşıl:** Ar. sürekli, durmadan
m. 23a/12
- muvāfiḳ:** Ar. başarılı
m.+dur 9b/15, 11b/3, 22b/6, 27b/11, 29a/9, 43b/3, 43b/4
- mūzī:** Ar. inciten, eziyet veren
m.+ler 39b/2
- muẓarr:** Ar. zorlanma, çaresiz kalma
muẓarr ol- zorlanmak
m.-ur 4b/13, 7a/6
- mübārek:** Ar. kutlu, bereketli
m. 20a/13, 25a/1, 27b/10, 28b/10, 28b/9, 32a/13, 42b/1
m. (ma²-i mübarek) 43b/13
- mübāşeret:** Ar. işe başlamak
m. 17a/5
mübāşeret olun- işe başlamak
m.-up 47a/7
- mübtelā:** Ar. bağlı olma, tutulma
mübtelā ol- bağlı olmak
m.-an 15b/1, 38b/8
m.-ana 43b/11
m.-anlara 43b/8
- mücāma'at:** Ar. cima etme, cinsî münâsebette bulunma
m. 31a/3
- müceffef:** Ar. kurutulmuş; suyu

- çekilmiş, nemi kalmamış,
kurumuş
m.+dür 9b/7
- mücerreb: Ar. deneyimli
m.+dür 25b/6
- mücerrebât: Ar. tecrübe olunmuş,
denenmiş, sınanmış şeyler;
görgü
m.+dandur 11a/15
- mücerred: Ar. yalnız, ancak, fakat
m. 16a/8
- müdâvemet: Ar. devam etme
m. 45b/7
müdâvemet olun- devam etmek
m.-maya 6a/14
müdâvemet itmek. devam etmek
6a/7, 6a/9, 6a/11, 18b/13
- müfettiḥ: Ar. açan, açıcı
m.+dür 27b/9
- mülâyim: Ar. yumuşak
m. 43b/13, 44a/3
m.+dür 17b/1
- müleyyin: Ar. renk veren
m.+dür 9b/13, 19b/4
- mülûk: Ar. devletler
m.+ı 'Acem 39b/3
- mü' min: Ar. inanan, iman eden
m.+üḡ 23b/4
- mümkîn: Ar. mümkün
m. 6a/5
- mümtâz: Ar. seçkin
m.+dur 42a/13
mümtâz eyle- seçmek
m.-yüp 1b/5
- münâsib: Ar. münasip
m.+dür 43a/7
- müncezib: Ar. cezbetme,
çekme
müncezib ol- cezbetmek
m.-up 5b/11
- münderic: Ar. T. içinde bulunma
m. olan 3a/7
- münḥazim: Ar. hazm olunan
m. 26b/13
- müntehî: Ar. son
m. 5a/13
- mürâca' at: Ar. başvuru
m.+dan 3a/5
- mürekkeb: Ar. oluşan, bileşik
m.+dür 17a/15
- mürekkebât: Ar. bileşikler
m.+ını 4b/6
m.+uḡ 4b/9
- mürr-i sevdâ: Ar. balgamdan, kandan ve
safradan başka vücuttan çıkan
bir nevi ifrazatın acısı
m.+yı 30a/11
- mürtekiz: Ar. yerli yerinde, dikili duran,
sağlam duran
m. 1b/11
- mervî: Ar. rivayet olunan
m.+dür 17b/6, 21a/8
- müsedded: Ar. uzunluğuna
doğrultulmuş
m.+dür 19a/2
m.+dür (irâş-ı müseddeddür)
30a/5
- Müslim: Ar. müslüman
m.+de 33a/1
- müstâgnî: Ar. doygun, eyvallah etmeyen

m. 3a/5, 46b/14
 müstefād: Ar. kazanılmış, kâr edilmiş
 m. 2a/9
 müsteḥīl: Ar. mümkün ve kabil olmayan
 şey.
 m. 21b/9, 24b/14, 27b/14
 müsteṭāb: Ar. güzel
 m.+ı (ḥiṭāb-ı müsteṭābı) 1b/6
 m.+uḡ (kitāb-ı müsteṭābuḡ) 3a/6
 müşābih: Ar. benzer
 m.+dür 16a/13, 40b/8
 müşābih ol- benzemek
 m.-andur 38a/3
 müşāhed: Ar. müşahede olunmuş,
 görülmüş, görülen
 m.+dür 45b/9
 müşāhede: Ar. görülme
 müşāhede it(d)- görülmek
 m.-eler 45a/12, 45b/8
 müşk: Far. misk, misk kokulu
 m. 35b/4
 müşrikīn: Ar. Allaha şirk koşanlar
 m.+de (ḡulūb-ı müşrikīnde)
 1b/11
 mütāla‘a: okuma ile meşgul olma
 m. 47a/2
 müte‘allik: Ar. ilgili, ilişkin
 m. 4b/1, 42b/7
 müte‘allik ol- ilgili olmak
 m.-an 3a/10, 3a/15, 3a/5, 4a/12,
 4a/14, 4a/2, 4a/4, 4a/6, 4a/9,
 4b/10, 4b/3, 7a/11, 8b/9, 11b/2,
 13a/6, 13b/7, 15a/8, 17a/12,
 19a/9, 25b/8, 27b/2, 27b/3,
 31a/14, 33b/15, 37b/8, 42b/6
 m.-anlaruḡ 2b/10

mütemeyyīz: Ar. seçkin
 m. (eṭībbā-yı mütemeyyīz) 2b/6
 mütevāliyeten: Ar. sürekli
 m. 44b/15
 mütevassıt: Ar. orta yollu olma
 mütevassıt ol- orta yollu olmak
 m.-ur 5a/1
 mütevellid: Ar. doğma
 mütevellid ol- doğmak
 m.-ur 12b/11, 18a/10, 31a/9
 mütevāliyyāt: Ar. sürekli
 m. (şalavāt-ı mütevāliyyāt)

N

nāff‘: Ar. gideren, giderici, yok eden,
 yok edici
 n. 2b/8, 5a/4, 25b/2, 27b/12,
 27b/13
 n.+dür 9b/11, 9b/14, 9b/6, 12b/7,
 13a/14, 14a/11, 15a/15, 18b/12,
 18b/4, 19a/14, 20b/12, 20b/14,
 22a/10, 23a/9, 24a/10, 24b/10,
 25a/10, 25a/13, 25a/14, 25b/11,
 25b/5, 26a/9, 26b/2, 26b/4,
 27a/12, 27a/5, 29b/1, 29b/15,
 29b/15, 31a/12, 32a/2, 32a/3,
 32a/4, 35b/10, 35b/7, 36a/12,
 37a/5, 37a/6, 37b/2, 42a/13
 na‘īm: Ar. uyuyan
 n. 20b/3
 nām: Far. adında, adlı
 n. 15b/14
 na‘nā: Ar. nane
 n. 29b/11
 n.+ya 33a/12
 nār: Far. nar

- n.+a 38a/3
- naşīb: Ar. Tanrı'nın kula verdiği
n. 1b/7
- naṣrūn: Far. tarımda gübre, hekimlikte ilaç olarak kullanılan, barut vb. patlayıcı maddeler yapımına yarayan, beyaz renkte ve ince billurlar durumunda birleşik bir madde, potasyum nitrat
n. 36b/1
- naẓar: Ar. bakma, göz atma
n. 23b/1
naẓar eyle- göz değme
n.-yüp 31b/7
naẓar eylemek göz değmesi
n. 39a/13
- nāẓır: Ar. bakan
n. 46a/14
- nāzile: Ar. nezle
n.+dür (muḥarriḳ-i nāziledür)
23a/6
n.+i 35a/15
n.+yi 29a/1
- ne: ne
n. 3a/10, 3a/11, 3a/11, 3a/12, 6a/12, 32a/15, 40b/9, 42b/3, 42b/9, 43a/13, 45a/12
n.+ye 7a/4
- ne'am: Ar. evet anlamında cevap edatı
n. 30b/3
- nebāt şekerı: Far. nöbet şekerı; asıl şekerdir, toz ve kesme şeker vb. şekerler, nöbet şekerinden yapılır; ağız yaraları için gün boyu ağızda emilir. Şifalı çaylara konulması, o çayın şifasını yükseltir, *krş.* nebāt sükkeri
n. 45b/3
- nebāt sükkeri: *bkz.* nebāt şekerı
n. 46/2
- nebātī: Ar. bitkisel
n.+dür 41a/4
- nebī: Ar. peygamber
n. 9a/3, 27a/2, 46a/15
- nebiyyinā: Ar. bizim peygamberimiz
n. 31b/5, 46b/1
- neden: neden
n. 34b/14
- nef: Ar. çıkar, yarar
n. 34a/5
- nefes: Ar. soluk
n. 41b/12
- neffāḥ: Ar. kokusu çok
n.+dur 8b/13, 10b/9, 11a/11, 11a/9, 26a/12, 29a/13, 30b/12
- nefḥ: Ar. güzel kokunun yayılması
n.+i 20a/15, 29a/14
- nef i: Ar. çıkar ile ilgili; faydalı
n. 42a/14, 45a/1, 45b/9
- nesne: şey
n. 2b/1, 32a/10, 46b/9
n.+den 4b/14
n.+dür 4b/11, 27b/11
n.+ler 6b/1
- nev': Ar. tür, nevi, çeşit
n. 2a/8, 34b/1
n.+e 41a/15
n.+i 20b/13
n.+inden 20a/14
n.+indendür 28b/2
n.+ine 2a/8, 2a/9

nıṣf: Ar. yarı, yarım

n.+ı 44a/1, 44a/7

nice: kaç, ne kadar

n. 26a/6, 40b/13, 45b/9

nıkrīs: Ar. damla hastalığı

n. 43b/5

nisbet: Ar. oran

n. 15b/11, 39b/6

nisyān: Ar. unutma

n. 21b/7

niṣāste: Far. niṣasta

n. 9b/8

nitekim: gerçekten, hakikaten

n. 1b/12, 5b/4, 39b/11

niyyet: Ar. niyet

n. 30b/8

n.+i 30b/9

noḥūd: Far. nohut

n. 9a/7, 11a/4, 11a/5, 45a/10

n.+uḥ 11a/8

noḫṣān: Ar. eksik

n. 8a/4

noḫṭa: Ar. işaret, benek

n.+ı 47a/5

nūr: Ar. ışık

n.+ımı 30b/15, 35b/11, 35b/13,
36a/7, 39a/11

nūrlandur-: nurlandırmak

n.-ur 21a/4

nuṭḫ: Ar. konuşma

n. (şeref-i nuṭḫ)1b/4

nübüvvet: Ar. peygamberlik

n.+üṣe 30b/5

O

o: o sıfatı, *krş.* ol

o. 30b/8, 44a/8

oğlaḫ: oğlak

o. 12b/4

oğlancıḫ(ğ): çocuk, küçük çocuk

o.+uḥ 13b/4

o.+lara 25b/12

o.+laruḥ 16b/8, 22b/5, 40a/15

oğul otı: oğul otu

o. 33a/9, 33a/10

oḫ: ok

o. 13b/2

ol: *bkz.* o

o. 1b/2, 1b/8, 7b/9, 9a/2, 10b/15,
10b/15, 15b/15b/3, 15b/4, 15b/5,
16b/11, 16b/3, 17a/1, 17b/12,
18a/15, 20a/8, 32b/5, 34a/13,
34a/15, 34b/1, 34b/12, 34b/4,
35a/10, 35a/11, 35a/13, 35a/9,
36a/2, 38a/9, 38b/1, 38b/2,
39a/4, 40b/13, 40b/5, 40b/6,
41b/10, 41b/13, 41b/14, 41b/4,
41b/6, 41b/9, 44a/2, 44a/3,
44a/7, 44a/8, 44b/14, 44b/3,
45a/11, 46a/2, 46a/4, 46a/7,
46a/9, 47a/7

ol: o zamiri

o.+a (aḫa) 8b/15, 15a/14, 15b/4,
18a/3, 21a/13, 22a/8, 23a/2,
23b/7, 24b/14, 38a/4, 38a/5,
38a/7, 39b/1, 39b/1, 40b/12,
42b/2, 43a/2, 44b/1, 44b/6

o.+da (anda) 20b/7, 36b/12

o.+dan (andan) 5b/1, 7b/4,
10b/5, 12a/10, 13a/3, 15a/2,
15b/4, 16b/12, 17a/15, 17b/13,
23b/15, 26a/1, 32a/13, 35a/13,

41b/11, 41b/4, 41b/6, 44b/7,
44b/9

o.+dur 2b/2, 2b/3, 6a/12, 7a/13,
8a/11, 8a/9, 12b/14, 18b/11,
34b/15, 40a/1, 41b/6, 41b/6

o.+uñ (anuñ) 3a/11, 7a/7, 8b/5,
10b/4, 13a/11, 13a/12, 13a/14,
13a/15, 13b/1, 13b/15, 14a/11,
16a/4, 16b/13, 17a/8, 17b/10,
18a/11, 19a/4, 19a/7, 19b/7,
21a/21a/4, 22b/10, 24a/4,
25b/15, 26a/1, 26b/14, 28a/5,
34b/5, 36a/14, 37b/15, 39a/6,
39b/6, 40a/5, 40b/12, 42a/2,
42a/2, 43b/13, 44b/7

o.+ı (anı) 3a/13, 3b/1, 3b/3,
12a/6, 12b/4, 17a/4, 27a/15,
32a/10, 34b/8, 37a/14, 44b/1

ol-: olmak

o.-a 5a/13, 6a/11, 7b/9, 8a/15,
8a/6, 8a/7, 9a/10, 11a/7, 12b/14,
12b/14, 12b/15, 13b/5, 14b/13,
14b/3, 16b/9, 19b/8, 20b/10,
21b/4, 29b/6, 31a/7, 34b/15,
34b/15, 35a/2, 44b/5, 44b/8,
45b/14, 45b/4, 46a/14

o.-a (mahlūt ola) 42b/14

o.-a (def^c ola) 13a/10, 38b/9,
40a/1

o.-a (emîn ola) 38b/14, 40a/1

o.-alar 3a/6, 46b/14

o.-an 1b/10, 1b/11, 2a/9, 2b/10,
2b/13, 3b/11, 3b/9, 6a/12, 7a/14,
7b/3, 7b/3, 11a/9, 11b/1, 11b/5,
12a/15, 12a/7, 12a/7, 12b/1,
12b/8, 13a/10, 14a/11, 14a/12,
14b/15, 15a/1, 15a/11, 16b/4,
16b/6, 16b/6, 19a/15, 22a/1,
22b/3, 23a/12, 24b/8, 25a/11,
25b/4, 26a/11, 26a/7, 26a/9,
26a/9, 27a/11, 28a/11, 30a/4,
32b/11, 32b/7, 33b/13, 34a/11,
34a/13, 35a/2, 35a/5, 35a/9,
35b/11, 35b/14, 35b/6, 36a/10,
36a/15, 36b/2, 36b/4, 37a/3,

37b/2, 37b/3, 37b/4, 41a/2,
41a/3, 41a/7, 42b/10, 42b/3,
46a/14, 46a/15, 46b/3, 47a/1,
47a/2, 47a/3, 47a/4, 47a/5, 47a/8

o.-an (ā^r rız olan) 26a/7, 31b/12

o.-an (hādiş olan) 26b/5

o.-an (hāşıl olan) 3b/13, 8b/5,
10a/9, 13a/3, 17a/11, 22a/3,
22b/15, 23b/9, 24a/12, 24b/7,
25a/9, 25b/10, 27a/13, 29b/3,
29b/4, 31b/11, 31b/15, 32b/14,
33a/11, 37a/11, 41b/9, 44b/7

o.-an (isti^c māl olan) 3b/2

o.-an (lāyık olan) 5b/7

o.-an (mefkūd olan) 2b/4

o.-an (meşhūr olan) 3b/2

o.-an (mevcūd olan) 2b/3

o.-an (mübtelā olan) 15b/1,
38b/8

o.-an (münderic olan) 3a/7

o.-an (müte^c allik olan) 3a/10,
3a/15, 3a/5, 4a/12, 4a/14, 4a/2,
4a/4, 4a/6, 4a/9, 4b/10, 4b/3,
7a/11, 8b/9, 11b/2, 13a/6, 13b/7,
15a/8, 17a/12, 19a/9, 25b/8,
27b/2, 27b/3, 31a/14, 33b/15,
37b/8, 42b/6

o.-an (saḥḥ olan) 46a/9

o.-an (şaḳil olan) 8b/6

o.-an (şayd olan) 13a/5

o.-ana 33b/10, 43a/8, 43b/8

o.-ana (mübtelā olana) 43b/11

o.-andur 9b/4, 15b/7, 35a/2

o.-andur (müşābih olandur)
38a/3

o.-anidur 14a/10, 23b/6

o.-anlar 12b/4, 15a/10

o.-anlara 9b/6, 10a/6, 18b/12,
24a/10, 25b/15, 27b/12, 27b/12,

28b/13, 28b/8, 29b/1, 31b/11,
42b/12, 43b/6, 46a/11

o.-anlara (mu' tedil olanlara)
43b/1

o.-anlara (mübtelâ olanlara)
43b/8

o.-anları 5a/2, 5a/4

o.-anları (isti' māl olanları) 5a/8

o.-anlarından 2b/9

o.-anların 7b/5, 14b/4, 22b/2

o.-anların (müte' allik olanların)
2b/10

o.-aydı 10a/3

o.-dı 2a/7, 9a/5, 9a/6, 9a/8,
21a/12

o.-duğı 14b/14, 15a/9, 18a/2,
34b/11, 34b/9, 43a/9

o.-duğına 7a/1

o.-duğı (hâşıl olduğı) 34b/14,
41b/6, 42a/6

o.-duğında (hâşıl olduğında)
41b/5

o.-duğından 43a/13

o.-duğını 34a/14

o.-duğıda 15b/8

o.-duğılarında 28b/11

o.-dum 21a/11

o.-dum (muḳābil oldum) 38a/14

o.-dur 19b/7

o.-duysa (mu' tād olduysa) 7a/9

o.-ıcaḳ 7a/15, 29b/4

o.-maduğı 5b/8

o.-maya 5b/8, 9a/11, 18b/11,
39b/15, 45a/13

o.-maya (fāsıd olmaya) 17b/14

o.-mayan 44a/12, 46b/8

o.-mayınca (ma' lüm olmayınca)
5a/4

o.-mayup 21b/10, 42b/10

o.-maz 2a/11, 13b/14, 14b/7,
16b/13, 20b/11, 25b/2, 26b/13,
31a/4, 32b/9, 42a/4, 42b/2, 44b/3

o.-mazdı 46b/9

o.-miş 19b/8, 25b/5, 28a/8

o.-miş (hâşıl olmuş) 29b/5

o.-miş (' innin o.-miş) 45b/8

o.-miş (saḳ olmuş) 44a/10,
44b/7

o.-mişdur 7a/7

o.-sa 5b/6, 25a/8, 38a/8, 38a/9,
38b/2

o.-sun 1b/10, 1b/14, 1b/3,
17b/11, 29a/8, 32a/9, 33b/4,
36b/11

o.-unan 2a/10

o.-up 2a/2, 2b/7, 7b/1, 8a/3,
13b/12, 15b/5, 26a/15, 27a/14,
27a/14, 27b/15, 28a/15, 38a/3,
41a/11, 41a/12, 43a/10, 44b/3,
47a/2

o.-unan (şayd olunan) 15a/7

o.-up (cem' olup) 16a/15,
34b/11

o.-up (dāḳil olup) 30a/15

o.-up (gālib olup) 7a/14

o.-up (hâşıl olup) 12a/10

o.-up meşhūr o.-up 5a/7

o.-up mu' tād o.-up 18b/13

o.-up (müncezib olup) 5b/11

o.-up (peydā olup) 28b/9, 41b/7

o.-up (raḳiḳ olup) 10b/4

o.-ur 2a/12, 2a/14, 2b/3, 4b/15,
4b/15, 5b/6, 7b/11, 10b/4,
11a/10, 11a/11, 12a/3, 13b/13,
13b/14, 14b/6, 14b/6, 15b/5,

16a/11, 16a/12, 16a/13, 16a/6,
16a/7, 16a/8, 16b/10, 16b/2,
18a/3, 21b/10, 22a/15, 22b/1,
22b/1, 23a/2, 23b/8, 24b/13,
24b/14, 25a/8, 26b/3, 28a/1,
28a/9, 29a/15, 30a/6, 30b/8,
30b/8, 30b/9, 31a/4, 32b/13,
33b/10, 34b/15, 34b/6, 35a/9,
35b/2, 36a/4, 37b/12, 38a/2,
38a/3, 41a/11, 41a/11, 41a/12,
41a/6, 41a/9, 41b/1, 41b/11,
42a/4, 42a/5, 42a/9, 43a/15,
46b/9

o.-ur (fāsīd olur) 8b/2, 19b/6

o.-ur (emān olur) 28b/1, 39b/5

o.-ur (hādīş olur) 5b/2, 6a/1

o.-ur (hāşıl olur) 17b/1, 18a/12,
19a/4, 34b/10, 34b/12, 34b/7,
35a/10, 41b/11, 41b/15, 41b/4,
41b/6, 42a/10, 42a/7, 43a/13

o.-ur (ma'īn olur) 35b/2, 36a/4,
37a/8

o.-ur (ma' lūm olur) 2a/15,
16b/14

o.-ur (mu' ayyen olur) 31a/6

o.-ur (mużtarr olur) 4b/13, 7a/6

o.-ur (mütevassıf olur) 5a/1

o.-ur (mütevellid olur) 12b/11,
18a/10, 31a/9

o.-ur (peydā olur) 5b/12, 7b/2,
40a/6

o.-ur (rivāyet olur) 10a/11,
11b/10, 11b/14, 12a/12, 18a/13,
20a/3, 20a/6, 21a/2, 28a/12,
38b/11

o.-ur (tābi' olur) 18a/3, 22a/8,
23a/2

o.-ur (zāhir olur) 45a/4

o.-urdi 10a/4, 20a/12

o.-urlar (cem' olurlar) 16b/15

o.-urlar (tālib olurlar) 17a/10,
17a/7

o.-ursa 5a/15, 7a/5, 12b/9, 29a/8,
38a/7, 42b/11, 42b/9

o.-ursa (mu' tād olursa) 7a/4

o.-ursa (zāhir olursa) 37a/15

olmak: olmak

o. 4b/12, 43a/1, 43a/1

o. (cem' olmak) 6b/10, 6b/11,
6b/12, 6b/13, 6b/14, 6b/14, 6b/6,
6b/8, 6b/8, 6b/9, 6b/9

o.+a 14b/1, 37a/8, 43a/2

o.+a (tālib olmağa) 7a/13

o.+ıla 2a/6, 41b/12, 43a/10,
46b/14

o.+ıla (dāfi' olmağa) 2b/8

o.+da (cem' olmakda) 6b/15

o. (sākin olmak) 5b/14

olın-: olunmak

o.-a (ta' dīl olına) 6b/4

o.-a (terk olına) 5a/5

o.-an 3b/4

o.-an (katıl olan) 21b/1

o.-duğı (isti' māl olduğı) 5a/3

o.-an (şayd olan) 3b/10

o.-an (zīkr olan) 3a/3, 7a/1

o.-duğı (zīkr olduğı) 10b/3

o.-duğından (taqtīr olduğından)
8b/4

o.-maya (müdāvemmet olmaya)
6a/14

o.-maz 36a/2, 41b/7

o.-miş (katıl olmuş) 39b/5

o.-sa 46b/9

o.-sa (isti' māl olsa) 9b/10

o.-up (isti' māl olup) 5a/5

o.-up (mübāşeret olup) 47a/7

o.-up (ta' dīl olup) 6a/13

o.-ur 14b/13, 35a/10, 43a/9
olınmağ: olunmak
 o. (isti‘ māl olınmağ) 37b/6
 o.+dur (ta‘ dīl olınmağdur) 5a/14
on: on sayısı
 o. 3a/7, 4a/10, 4a/13, 4a/15,
 4a/3, 4a/6, 4b/3, 4b/6, 27b/1,
 31a/13, 33b/14, 37b/7, 42b/5,
 43b/12, 44a/14, 44a/5, 44a/9,
 44b/4, 45a/14, 45a/15, 45a/7,
 45a/8, 45b/2, 45b/3, 46a/1,
 47a/10
onuncı: onuncu
 o. 3b/15, 25b/7
orta: orta
 o.+sında 5a/1
‘Osmān bin ‘affān: Ar. Hz. Osman
 ‘o.+uğam(?) 21b/2
ot: ot
 o. 35a/11
 o.+dan 35a/11, 35a/13
 o.+lar 34b/5
 o.+lardan 4a/11, 30b/4
 o.+larla 15a/3
 o.+ları 4a/4, 27b/2, 29b/11,
 31a/2
otur-: oturmak
 o.-up 20a/8
otuz: otuz
 o. 38a/13, 44a/10, 47a/6
ov-: ovmak
 o.-salar 18b/5
ovalamağ: ovalamak
 o. 38b/5
oyna-: oynamak
 o.-dıklarınca 15b/3

Ö

öd: safra
 ö.+i 42a/7
 ö.+inden 42a/8
 ö.+ini 14a/6
öksürük(g): öksürük
 ö.+e 9b/10, 9b/13, 18b/4,
 19a/14, 25b/11, 29a/10, 32a/1
 ö.+i 26a/8, 27a/13
 ö.+lere 26b/4, 27a/1
öl-: ölmek
 ö.-miş 34a/13
 ö.-ürler 34a/12
öldür-: öldürmek
 ö.-ür 36b/4, 37b/14
‘ömr: Ar. ömür
 ‘ö.+i 5b/6
 ‘ö.+ini 5b/3
öñ: ön
 ö. 11b/12
 ö.+ine 15b/1
ördek: ördek
 ö. 14b/15, 15a/1, 15a/5
ört-: örtmek
 ö.-ecek 44b/6
öt-: ötmek
 ö.-memiş 12b/15
ötürü: ötürü
 ö. 29a/3
öyle: öyle
 ö. 40b/14, 45a/13
öyle: öğlen

ö.+ye 6a/2

Özbek: Özbek

Ö. 35a/8

P

pāça: Far. giyeceklerde bacakların

çıktığı aşağı bölüm

p. 12a/4

pādişāh: Far. padişah

p.+larına 38b/12

pādişāh-ı 'azīmü's-şān şanı çok
olan padişah 2b/13

pāk: Far. temiz

p. 21b/4, 25a/14, 26a/11, 32b/12,
36b/1, 44a/7

pamuq: Far. pamuk, *krş.* panbuq

p. 43a/9

panbuq: *bkz.* pamuq

p. panbuq +dan 42b/10

pamuqlu: pamuklu

p. 42b/12

pānzehir: Far. zehrin etkisini ortadan

kaldırabilme özelliği olan madde

p. 25a/8

pāre: Far. parça

p. 21a/12, 37b/12

p.+si 37b/12

pārele-: Far. T. parçalamak

p.-r 11a/9

p.-yüp 26a/11

pazı: yabani ıspanak

p. 4a/4, 29a/9, 44a/5

p.+yı 29a/11

penāh: Far. sığınma

p. 10b/10, 20a/7

p. (hazret-i risalet-penāh)
10b/10, 20a/6, 30a/12, 32a/12,
33a/2

penbe: Far. pamuk

p. 4b/1, 40a/5, 42b/7, 43a/4,
43a/7

p.+yı 40a/6

pes: Far. arka

p. 10b/9

peydā: Far. belli olma

peydā ol- belli olmak

p.-up 28b/9, 41b/7

p.-ur 5b/12, 7b/2, 40a/6

peygamber: Far. peygamber

p. 12a/13, 20b/4, 28a/1, 28a/12,
30a/7, 32b/4, 33a/13

p.+lerinin 31b/5

p. (hazret-i peygamber) 9b/15,
10b/12, 11b/14, 11b/6, 17b/9,
20a/1, 20a/4, 23b/2, 24b/15,
28b/8, 29b/7, 32a/6, 33b/1,
36b/9, 39b/11

peynir: Far. peynir

p. 3b/13, 6b/13, 18b/14, 19a/5,
25b/14, 26b/14, 37a/13

p.+i 19a/3, 19a/6

p.+ün 18b/15, 19a/1

piliç: tavuğun küçüğü, erginleşmemiş

tavuk veya horoz

p.+den 14b/3

pīr: Far. yaşlı

p. 6a/10, 25a/15

p.+lere 35a/4

pīrūze: Far. mavi renkli, değerli bir süs

taşı, firuze
p. 39a/15, 39b/3, 39b/6, 39b/7
p.+ye 39b/6
p.+yi 39b/4

piş-: pişmek
p.-mezden 15a/2
p.-miş 9a/10, 9b/4, 11a/5, 11a/7,
45a/10

pişir-: pişirmek
p.-üp 10a/12, 13a/9, 14b/11

pūr: Far. çok
p. 44a/6

R

rabbuhū 'l-kādīr: Ar. her şeye gücü
yeten, Tanrı
r. 46a/13

rābbū 'n-nās: Ar. Far. insanların rabbi
r. 12a/11, 24b/14

rācī: Ar. rica eden
r. 2a/3

raġbet: Ar. istek
r. 39b/6

rāhat: Ar. üzüntüsüz, tasasız, kedersiz
bir halde bulunma
r. 13b/5, 16b/9, 28b/11

rahmet: Ar. acıma, merhamet.
r. 47a/5
r.+e 47a/5

rahmetu 'llāhi: Ar. Allah'ın rahmeti
üzerine olsun
r. 10a/13, 18b/1

rāīk: Ar. sade

r.+de (hiṭāb-ı rāīkde) 2b/12

raġīk: Ar. hassas
raġīk ol- hassas olmak
r.-up 10b/4

raṭb: Ar. taze, yeşil, yaş
r.+dur 11b/4, 14a/3, 14a/8,
15a/1, 15a/9, 15b/9, 16a/3,
17b/2, 18a/13, 19a/12, 19b/4,
20b/1, 21b/13, 22a/15, 22a/5,
22a/9, 22b/11, 23a/1, 23a/13,
23a/14, 23a/8, 24a/7, 24b/12,
25a/13, 25b/3, 26a/8, 27b/4,
27b/9, 28b/7, 29a/10, 29a/15,
31b/14, 43b/3

ravend: Far. kökleri ve sapları ilâç
olarak kullanılan
karabuğdaygillerden bir nebat
r.+i 25b/1

ravza-i muṭaharra-i a' lā: Ar. Hz.
Muhammed'in yüce kabri
r.+sına 1b/10

rāyiḥa: Ar. koku
r.+sı 23b/5, 33a/6, 35a/11
r.+sın 36a/11

raziya 'llāhu: Ar. hoş gören Allah
r. 8b/13, 11b/10, 11b/13, 12a/11,
17b/6, 19b/11, 19b/15, 20a/8,
20b/3, 20b/4, 21a/1, 21a/5,
21a/7, 21b/2, 28a/11, 29b/6,
30a/7, 32a/11, 32b/1, 33a/13,
33b/1, 36b/8

rāziyāne: Far. rezene
r. 22b/9

rebī': Ar. bahar
r.+de (eyyām-ı rebī' de) 16b/12

recā: Ar. dilek
r. 2a/10, 46b/15

redd: Ar. reddetme
redd eyle- reddetmek

- r.-mesün 33a/5
- reīsü'l-eṭṭibā: Ar. tabiplerin reisi
r. 47a/10
- remnān-ı ḥāmız: Ar. ekşi nar
r. 20b/8
- renk(g): Far. renk
r.+i 35a/2, 39a/3, 40b/13
- resül: Ar. elçi, sefir
r. (ḥazret-i resul) 10a/10, 10a/14, 11b/11, 18a/4, 18b/2
- resülu'llāh: Ar. Allah'ın elçisi
r. 29b/8, 30a/10
- reyḥān: Ar. fesleḡen
r. 4a/8, 33a/4
r.+ı 33a/5
- ricāl: Ar. erkekler
r.+i 17a/8
- rīḥ: Ar. ağrı
r.+i 36b/4, 37b/4
- risāle: Ar. kısa yazılmış kúçük kitap
r.+de 46b/5
r.+i 47a/10
r.+nün 46b/15, 47a/6
r.+sinde 39b/3
r.+ye 46a/13
r.+yi 46b/4
- rivāyet: Ar. nakletme, hikaye etme
r.+de 20a/10
r.+dür 11b/6
rivāyet it(d)- hikaye etmek
r.-er 10a/15, 20b/3, 24b/14, 33b/1, 36b/9, 38b/1
r.-üp 18b/1, 19b/11
rivāyet olın- hikaye edilmek
- r.-ur 10a/11, 11b/10, 11b/14, 12a/12, 18a/13, 20a/3, 20a/6, 21a/2, 28a/12, 38b/11
- riyāḥ: Ar. rüzgārlar
r.+ı 36a/10
- rūḥ: Ar. can, ruh
r.+a 42b/4, 43a/6
- Rūmīye: Ar. Anadolu
sevāḥil-i Rūmīyeden 39b/9
- ruṭūbet: Ar. nem
r.+den 32b/7
r.+e 40b/8
r.+ine 23a/14
- rūmmān: Ar. nar
r. 20b/12
- rūmmānī: Ar. nar çiçeđi rengine olan
r. 38a/4
- rū 'yet-i dīdār: Ar. Far. kalp gözüyle
görme
r.+ıñıla 47a/2

S

- sa' ādet: Ar. mutluluk
s. (serīr-i sa' ādet-i me'nūslerine)
3a/1
- sā' at: Ar. saat
s. 7b/4, 7b/6, 45a/3
s.+den 45b/10
- şabāḥ: Ar. sabah
ş. 6a/3, 44a/2
ş.+da 45b/6
- şabr: Ar. sabır
ş.+a 17a/9

- saç:** saç
s. 4b/4, 43b/12, 44a/13, 44a/3
s.+ı 44a/4
- saç-:** saçmak
s.-up 33a/8
- şad:** Far. yüz
ş. 1b/7
- Şadık:** Ar. sadık
Ş. (Ca' fer-i Şadık) 21a/5
- sādec:** Far. Hind sümbülü
s. (sikencübîn-i sādec) 25a/8
- şadr:** Ar. baş
ş.+a 24a/3
- şāfi:** Ar. temiz, arı, halis
ş. 8a/11, 8a/12, 15a/4, 23b/13,
35a/4, 35a/4
- şāfice :** Ar. T. temiz şekilde
ş.+yledür (?) 8b/12
- şafra:** Ar. öd
ş.+dan 22b/15, 29b/4, 31b/10
ş.+nuş 22b/6
ş.+ya 21b/9
ş.+yı 12a/11, 20b/9, 21b/11, 22,
22a/6, 22a/6, 23a/4, 23b/13,
24a/9, 25b/6, 26a/13, 26a/13,
28b/7, 30a/1, 31b/10
- şafra'viyyü 'l- mizāc:** Ar. sarı, soluk
benizli
ş. 14b/14, 19a/15
- şag:** canlı
ş. 15b/2
- şag:** sağ taraf
ş. 20a/2
- sağır:** sağır
s. 16b/4
- sağırılık(ğ):** sağırılık
s.+ını 16b/5
- şāhib:** Ar. sahip
ş.+i 29a/5, 44b/12
şāhibü 'l-minhāc yolların sahibi
14a/5, 26b/12, 35a/12, 42b/9,
43a/13
- şāhih:** Ar. gerçek
ş.+i 16a/11
Şāhih-i Buḥārī meşhur hadis
kitabı 33a/1
- şāhihey:** Sahih-i Buhari ve Sahih-i
Müslim'in birlikte adı
ş.+de 23b/5
- şaḥk:** Ar. ezip döğmek
s.+ı 40a/10
s.+la 44a/2
şaḥk eyle- ezmek
s.-yeler 39a/10, 45b/15
s.-yüp 24a/13
şaḥk it(d)- ezmek
s.-eler 43b/15, 45b/3
s.-üp 37a/7, 38b/7, 39b/1,
40a/12, 45b/3
şaḥk olun- ezilmek
s.-an 46a/9
s.-muş 44a/10, 44b/7
- şaḥm-ı ḥazl:** Ar. badruç adı verilen otun
yağı
ş.+ı 16b/3
- şahrā:** Ar. kır
ş.+larda 3b/4, 13a/5
- şā'ika:** Ar. yıldırım
ş. 40b/7
- sā'ir:** Ar. diğer

- s. 9b/15, 11b/12, 14b/8, 15b/11, 17b/5, 39b/6, 46b/14
- şakal:** sakal
ş. 4b/4, 43b/12, 44a/13
ş.+1 44a/3, 44a/4, 44a/8, 44a/9
ş.+larına 20a/14
- şakankūr:** Ar. Mısır'da yaşayan kum kertenkelesi
s. 46a/3
- şakız:** ciklet
s. 4b/8, 44b/11, 44b/2
- şakız ağacı:** sakız ağacı
s. 44b/6
- şakīl:** Ar. hoş olmayan
ş.+dür 22a/11, 25b/3, 27a/9
şakīl ol- hoş olmamak
ş.-an 8b/6
- sākin:** Ar. sakin
s. 24a/7, 33a/1, 33b/8, 44b/3
sākin olmak sakin olmak 5b/14
- şakla-:** saklamak
ş.-yalar 44b/10
- şalavāt:** Ar. Hz. Muhammed'e ve Onun soyundan gelenlere okunan dua
ş. 31b/5
ş.+1 mütevāliyyāt 1b/7
- şalavātu'llāhi:** Ar. Allah'ın rahmet ve inayeti
ş. 46a/15
- şālih:** Ar. kurtuluş
ş. (dem-i şālih) 12b/11
- şalkım:** salkım
ş.+dan 20a/12
ş.+ını 20a/2
- şalla'llāhu:** Ar. Allah onun şanını
- yüceltsin
ş. 1b/8, 10a/1, 10a/11, 10a/14, 10b/10, 10b/13, 11b/11, 11b/14, 11b/6, 12a/13, 12a/13, 17b/9, 18a/4, 18b/2, 20a/1, 20a/4, 20a/7, 20b/4, 23a/15, 23b/2, 24b/15, 28a/1, 28a/12, 28b/8, 29b/7, 30a/13, 30a/7, 32a/12, 32a/6, 32b/4, 33a/13, 33b/2, 36b/9, 39b/11
- şamed:** Ar. kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah
ş. 1b/2
- şan'at:** Ar. sanat
ş. 2a/5
ş.+1 44b/12, 44b/3, 45a/14, 45a/4, 45b/11
ş.+ından 46b/8
- şanāyi':** Ar. sanatlar
ş. 2a/6
- sancub:** ?
s. 15b/13
- şandal:** Ar. kerestesi sert ve kokulu bir ağaç
ş. 35b/5, 35b/7
- şāniye:** Ar. ikinci
ş.+dür 7a/8
- şarşār:** postları değerli türlü etçil hayvanların ortak adı
s. 43b/7
- şar':** Ar. bayıltıcı, ağız köpürtücü ve çırpındırıcı bir sinir hastalığı.
ş. 13a/13, 38b/8
ş.+a 40b/1
- şarart(d)-:** sarartmak
ş.-ur 35b/3
- şarı:** sarı

- ş. 32a/5, 36b/6, 41a/8
- şarımsak:** sarımsak
ş. 6b/11, 12a/5, 31a/9, 36a/10
- şaru:** sarı
ş. 22b/1, 23a/11, 23a/12, 38a/3, 43a/14
ş.+sını 22b/1
ş.+sıyla 17a/8
ş.+ya 41a/11
- şaruca:** sarı renkte
ş. 34b/10
- şavt:** Ar. ses
ş.+ı 12b/15
ş.+ını 16a/1, 18b/8
- şaf y:** Ar. çalışma
s.-ı belîğ 46b/7
- şayd:** Ar. av
ş. 3b/4
şayd olın- avlanmak
ş.-an 3b/10, 15a/7
şayd ol- avlanmak
ş.-an 13a/5
şayd it(d)- avlanmak
ş.-erler 16b/12
şayd eyle- avlamak
ş.-yüp 17a/2
- şaydâ:** Ar. bir balık
ş. (semâke-i şaydâ) 16b/11
- şayyâd:** Ar. avcı
ş.+lar 34a/13
- şazan:** bir balık
ş. 15b/15
- şeb':** Ar. yedi
s. 46b/1
- şebîli 'l-icmâl:** Ar. toplu yol
- s. 5a/8
- sefer:** Ar. yolculuk
s.+de 3a/2
- seher:** Ar. tan yeri ağarmadan biraz
önceki vakit
s.+lerde 7b/11
- sikencübîn:** Far. bal, şeker ve türlü meyvelerin öz suyundan yapılan bir şuruba verilen ad
sikencübîn-i sâdec Hind sümbülünün özünden yapılan bir şurup 25a/8
- sekizinci:** sekizinci
s. 3b/12, 17a/11
- şelâşîn:** Ar. otuz
s. 46b/1
- selesü 'l-bevl:** Ar. sidiği tutamama, sidik kaçırma
s.+i 25b/15
- sellem:** Ar. "selâmete erdiresin!"
manâsıyla dualarda geçer
s. 1b/9, 10a/1, 10b/11, 10b/13, 11b/12, 11b/15, 11b/7, 12a/13, 12a/13, 17b/9, 18a/4, 18b/2, 20a/1, 20a/4, 20a/7, 20b/4, 23a/15, 23b/2, 24b/15, 28a/13, 28a/2, 28b/9, 29b/7, 30a/8, 30a/13, 32a/6, 32a/13, 33a/14, 33b/2, 36b/9, 39b/11
s.+den 10a/14, 32b/4
- Selmân:** Ar. Selmân-ı Fârisî
s. 20a/10
- semâ:** Ar. gökyüzü
s.+ya 21a/10
- semeniyyet:** Ar. yağ
s.+den 17a/14
s.+i 17b/1

- Semerkand: Özbekistan'da bi kent
s. 43a/15
- semīke-i şaydā: Ar. bir balık
s. 16b/11
- semirt(d)-: besili, yağlı bir duruma
getirmek, semizletmek.
s.-üp 4b/7, 9a/10, 18b/7, 36a/11,
44a/14
s.-ür 9b/3, 10a/5, 11a/2, 14a/3,
14a/8, 18b/10, 19a/2, 26a/8,
43a/6
- semiz: şişman
s. 12b/8, 13b/13, 14a/10, 43a/2
- semiz ot: *bkz.* semiz otı
s. 29a/14, 30b/13
- semiz otı: semiz otu, *krş.* semiz ot
s. 28b/6, 28b/9
s.+yla 28b/14
- semm: Ar.zehir
s.+i kâtildür 37b/13
- semmür: Ar. samur
s. 43b/10, 43b/4
s.+a 43b/2
- sen: sen
s. 21a/15, 32a/15
s.+den 46b/15
s.+üñ 9a/1, 30b/5
- şenā: Ar. övgü
ş.+yı bi-^caded sonsuz övgü 1b/2
- sene: Ar. yıl
s. 46b/1
- serçe: bir kuş
s. 14b/10, 14b/15
s.+lerüñ 46a/4
s.+nüñ 46a/1
- Serendīb: Hindistan'da bir şehir
s. 37b/13
- serīr-i sa'ādet-i me'nūs: Ar. alışılmış
mutlulukların sevinci
s.+lerine 3a/1
- sersām: Far. sersem; insana sersemlik
veren bir hastalık
s.+a 31b/12
- setr: Ar. örtme
s. eyleyeler 47a/1
- sev-: sevmek
s.-erdī 10a/12, 20a/5, 29b/8
s.-erler 18b/3
s.-erlerdi 11b/13
- sevāhil: Ar. kıyılar
s.+inde 34a/13, 34b/8
s.+i Rūmīyeden 39b/9
- sevdā: Ar. vücuttaki dört ana öğeden
kara şafrā maddesi
s. 12b/10
s.+dan 33a/11
s.+yı 12b/3, 12b/4, 12b/7,
13a/11, 13b/1, 14a/9, 15a/5,
26a/3, 30a/5, 35b/10, 36a/12,
37a/3
s.+yı (mürr-i sevdayı) 30a/11
- sevdāvī: Ar. kara safra maddesinin
baskın olduğu bünye ve bu
bünyede meydana gelen
hastalıklar
s. 12b/8
- sevgülū: sevgili
s.+si 12a/14
- seyl: Ar. sel
s. 34b/7
s.+i 11b/9

- s.+idür 29b/12
 şıbyān: Ar. çocuklar
 ş. 38b/14
 ş.+uñ 18b/4
 şıgır: sığır
 ş. 3b/3, 12b/10, 12b/7, 17b/11, 17b/12, 17b/5, 45b/7, 46a/3
 s.+uñ 42a/8
 şıhhat: Ar. sağlık
 ş. 2b/4
 ş. (hıfz-ı şıhhat) 3a/4
 ş.+i 2a/15
 ş.+i beden 2a/12
 ş.+i hıfz 2b/3
 ş.+i vücūd 2a/12
 ş.+inde (zamān-ı şıhhatinde) 2b/8
 şık: sık
 s. 27a/5, 27a/5, 37a/10, 37a/10
 şık-: sıkmak
 s.-mañuz 28a/4
 s.-up 28b/10
 şıklet: Ar. sıkıntı
 s. 26a/15, 37a/12
 s. vir.-üp 5b/1
 sınıf: Ar. sınıf
 s. 38a/2, 38a/7, 41a/6
 s.+ı evvel 41a/6
 sırr-ı ekber: Ar. en büyük sır
 s. 44b/1
 sidretü'l-müntehā: Ar. ötesine hiç bir mahlûkun geçemediği arşın sağ yanında bir ağaç
 s.+nuñ 30a/15
 sigil: siğil, deride, özellikle ellerde oluşun zararsız, pürtüklü küçük ur
 s.+ler 23b/10, 26b/11
 s.+leri 23b/11, 26b/12
 sill: Ar. verem
 s. 37a/6
 simid: Ar. simit
 s.+den 9a/14
 sincāb: Far. sincap
 s. 43b/2, 43b/4
 siñek: sinek
 s. 40a/8
 siñir: sinir
 s.+lere 16a/4, 18a/1, 24a/3
 s.+leri 15a/13, 36a/15
 s.+lerine 6a/10, 14a/13
 sirke: Far. salatalara, yemeklere ekşilik vermek için kullanılan ekşimiş üzüm, elma, limon vb. suyu
 s. 6b/10, 11a/13, 12a/6, 25b/5, 30a/3, 33b/6, 36b/4, 39a/9
 s.+de 17a/3
 siyāh: Far. siyah
 s. 16a/12, 37a/13, 44a/13, 44a/4, 44a/9
 s.+ı 34b/15
 siyāvşan: Far. İkikardeşkanı ağacı, bakam ağacı
 s. 44a/6
 siz: siz
 s.+i 29b/8
 s.+üñ 17b/11, 32a/9, 33b/3, 36b/11
 sofra: Ar. sofa
 s. 13a/15
 s.+larda 31a/7

şoğan: soğan

ş. 6b/11, 29a/6, 31a/4, 31a/7,
36a/10, 41a/12

ş.+ı 31a/8

ş.+ın 32b/9, 44b/13

şoğılcan: solucan

ş.+ı 36b/4

şoğu-: bkz. şovu-

ş.-miş 8a/15

ş.-ya 8a/10

şoğul-: suyu çekilmek

ş.-miş 8a/14

şoğ-: sokmak

ş.-an 32b/15

ş.-anlara 31a/11

ş.-duğı 18b/6, 36a/12

ş.-duğına 39b/2

ş.-mış 23b/15

şol: vücutta kalbin bulunduğu tarafta

olan, sağ karşıtı

ş. 20a/2

şonra: daha ileri bir zamanda,

müteakiben, önce karşıtı

ş. 5b/13, 5b/15, 6a/4, 7b/15,
7b/3, 7b/6, 8a/2, 8b/4, 9a/5,
15a/2, 16a/9, 17b/12, 17b/13,
20b/10, 22a/13, 27a/6, 32b/8,
37a/7, 44b/14, 45b/10, 45b/5,
46a/9

şovu-: soğumak

ş.-duğı 14a/15

ş.-duğdan 46a/9

şovuk: soğuk

ş. 6a/5, 6b/3, 26b/1, 43a/10

ş.+dan 24a/12, 24a/6, 24b/7,
28a/10, 33b/13

şovukluk(ğ): soğukluk

ş.+ı 8a/6

ş.+ına 36a/7

şoy-: soymak

ş.-alar 27a/6

ş.-up 23b/15

şoyul-: soyulmak

ş.-up 37a/13

ş.-ur 41a/13

söyün-: söndürmek

s.-dürür 24a/9

söz: söz

s.+üñ 34b/2

şu: su

ş. 3a/12, 7a/11, 7a/12, 7b/10,
7b/12, 7b/13, 7b/14, 7b/15,
15a/12, 15b/2, 15b/5, 16a/15,
27a/5, 27a/5, 33a/8, 37a/10,
37b/15, 40a/2, 40b/12, 44a/1,
44a/8, 45b/12

ş.+da 15a/11, 16a/5, 44a/6

ş.+lar 8b/3, 8b/5

ş.+ları 8b/1, 8b/2, 8b/3, 8b/6

ş.+larıñ 3a/12, 4b/5, 8a/14, 8a/4,
31a/7

ş.+nuñ 8a/11, 16a/6

ş.+ya 38a/12, 40b/13, 41b/12,
41b/8, 42a/1, 44a/2, 44a/3

ş.+yı 7b/4, 9b/12, 11a/8, 20a/13,
20b/12, 22a/2, 25a/5, 25b/1,
29b/15, 31b/11

ş.+yıla 10a/10, 44a/7

ş.+yım 21b/15, 25b/10, 27a/12,
44a/1

ş.+yına 32a/5

ş.+yından 27a/1

ş.+yını 22, 28a/4

- ş.+yıyla 14b/4, 35b/6
 ş.+yuñ 8a/8
 sū'āl: Ar. sorma, sorulma, sorusturma,
 soru
 s. 43a/11
 su'āl: Ar. öksürük
 s.+e 8b/1
 şudā': Ar. baş ağrısı
 ş. 18a/6, 26a/4
 ş.+ı 22a/4
 sufūf: Ar. toz halinde ilaç, toz
 şeklindeki ilaçlar
 s. 40a/13
 suhūlet: Ar. kolaylık
 s. 18b/5
 Sulṭān Aḥmed Ḥān: Ar. Sultan I. Ahmet
 s. 2b/15
 sumāḳ: Ar. sumak, bir baharat
 s. 23a/10, 30a/3
 şuşat(d)-: susatmak
 ş.-up 9a/12
 şuşam: Ar. sıcak bölgelerde yetişen
 küçük bir bitki
 ş. 32b/12
 ş.+uñ 32b/13
 sūsī: Ar. ağaç kavununun büyüğü
 s. 23b/7
 şusuzlık(ğ): susuzluk
 ş. 7b/2
 ş.+da 38b/3
 ş.+ı 21b/11, 22b/11, 38b/4, 40a/4
 suṭūr-ı pūr-zuhūr: Ar. satırları
 çiçeklerden oluşan
 s.+ında 46b/15
 s. 46b/15, 3a/6
 sūbhānehū: Ar. "Allah'ı her türlü
 arazlardan, kusur, ayıp ve
 eksikliklerden tenzih ederim"
 manasındadır
 s. 17a/13, 31b/4, 31b/7
 sūd: süt
 s. 6b/8, 6b/8, 17a/13, 17a/14,
 17b/13, 18a/2, 18a/8, 38a/1,
 45a/6, 45a/9
 s.+den 3b/12, 17a/11, 18a/8,
 45a/11
 s.+i 17b/11, 17b/15, 17b/3,
 18a/11, 18a/6, 18a/7, 18a/7,
 25b/12, 45b/7, 46a/7
 s.+idür 17b/13, 17b/13, 17b/5,
 17b/5
 s.+inden 17b/12
 s.+ini 27b/7, 45a/4
 s.+inün 46a/3
 s.+lerün 17b/12, 17b/2, 17b/5
 s.+ün 17b/4, 46a/5
 sūdde: Ar. vücudun bir yerinde
 görülen tutukluk
 s. 9a/13, 9b/3, 9b/9, 13a/2,
 15a/13
 s.+leri 24b/8, 26a/9, 26b/5,
 27b/9, 28a/6, 31b/9, 35b/15
 s.+lerini 34a/5
 s.+si 10a/6
 s.+sini 32b/8, 36b/15
 sūded-i māsārīḳa: Ar. Rum. bağırsak
 düğümlemesi
 s. 6a/1
 süglün: sülün kuşu
 s. 13b/15
 sūhūlet: Ar. kolaylık

s.+le 40a/1
 sükker: *bkz.* şeker
 s. 9b/9, 10a/7, 13a/9, 18a/10,
 18b/7, 20b/10, 27a/6, 45a/5,
 46a/4
 s.+iyle 46a/2
 s.+iyle (nebât sükkeriyle) 46/2
 sünbül: Far. sümbül
 s. 4a/8
 sür-: sürmek
 s.-e 44b/15
 s.-se 16b/6
 s.-seler 13b/3, 22a/3, 35a/14,
 35b/1, 35b/6, 36a/2, 36b/2,
 40a/10
 sürme: kırıpk diplerine sürülen siyah
 boya, sürme
 s. 35b/12, 36a/6
 sürür: Ar. sevinç
 s. 26b/10
 s.+lar 23b/1
 sürün-: sürünmek
 s.-seler 18b/9
 süz-: süzmek
 s.-eler 44a/1, 45a/9
 s.-üp 44a/7, 44b/14

Ş

şād-āb: Far. yeni
 ş. (kitāb-ı şād-āb) 46b/8
 şakākul: Ar. yabancı havuç, karakök
 ş. 45b/11
 şalgam: Far. şalgam
 ş. 30b/12

şam fısduğı: çam fıstığı
 ş. 26b/3, 45a/15
 şarāb: Ar. şarap
 ş. 24a/14
 ş.+ı 32a/1, 35b/7, 37b/1
 ş.-ı haşhāş 24a/3
 şarkī: Ar. doğuya ait
 ş. 8a/13
 şart: Ar. koşul
 ş.+ı 5a/10, 5a/13, 5b/12
 şeb-būy: Far. güzel kokulu, dar yapraklı,
 değişik renkli çiçekleri olan, çok
 yıllık ve otsu bir süs bitkisi
 ş. 33b/8, 35a/15
 ş.+ı 33b/10, 33b/11, 33b/12
 şecer: Ar. ağaç
 ş.+den 17b/12
 ş.+dür 30b/3
 şedd: Ar. sıkma
 şedd it(d)- sıkmak
 ş.-üp 43a/14
 şedīd: Ar. şiddetli
 ş. 34b/9
 şefī'-i yevmi'l-'arāşāt: mahşer gününün
 kurtarıcısı
 ş. 21a/9
 şeftālū: Far. şeftali
 ş. 21b/13
 şehir: Far. şehir
 ş. 43a/9
 ş.+de 38a/8, 40b/4, 40b/5
 ş.+e 40b/7
 ş.+lerinde 27a/8
 şehvet: Ar. aşırı cinsel istek
 ş.+i 12b/12, 26a/3

- ş.+ün 24a/9
- şehzâde: Far. şah çocuğu, şehzade
ş.+leri 38b/12
- şekâkıl: Ar. bir Hint ağacının dalları
ş. 45a/6
- şeker: Far. şeker, *krş.* sükker
ş.+i 25b/14, 26b/14
ş.+ini 45b/3
ş.+ini (nebât şekerini) 45b/3
ş.+iyle 37a/13
- şekl: Ar. şekil
ş.+i 39a/7
- şem^c: Ar. mum
ş.+inün 2a/2
- şems: Ar. güneş
ş.+ün 29b/5
- şerbet: Ar. şerbet
ş. 33a/10, 45a/2
ş.+i 8a/1, 8a/2, 37a/2, 45a/3
ş.+le 35b/3
ş.+lerün 21a/6
- şeref: Ar. şeref
ş.+i nuţ 1 b/4
- şerh: Ar. açma, açılma
ş. 46b/6
- şerîf: Ar. şerefli
ş. 46b/12
ş. (hadîş-i şerîf) 23b/5
- Şerîf-i Cevherî: Ar. mücevher ilminden
anlayan ünlü bir alim
ş. 38a/14
- şifâ: Ar. şifa, iyileşme
ş. 30b/9
ş.+dur 10a/4, 25a/5
- Şifâü'l-Fuâd li-Ḥazret-i Sulţân Murâd:
Ar. Sultan Murat tarafından
gönlün şifası anlamına gelen
kitabın adı
ş. 3a/8
- şikem: Ar. karın
ş. (civâr-ı şikem) 45a/12, 45b/9
- şimâl: Ar. kuzey
ş. 13b/12
- şimdi: şimdi
ş. 9a/8
- şimşek: şimşek
ş. 34b/11
- şîrîn: Far. şirin, sevimli
ş. 14a/7
- şiş: şişmiş olan yer, şişlik.
ş.+e 37b/3
ş.+ini 36b/14
ş.+leri 28b/4
- şol: şu
ş. 4b/11, 8a/7, 17a/4, 26a/1,
41b/3, 41b/6, 44b/2
- şorba: Far. çorba
ş.+sı 8b/12
- şöyle: şöyle
ş. 13b/14
- şu'le: Ar. alev, şule
ş.+si 2a/2
- şübhe: Ar. şüphe
ş. 7a/1
- şürben: Ar. içme
ş. 31b/8

T

tā: işte

t. 3a/2, 5a/11, 6b/4, 30b/14,
32b/5, 34a/2, 38a/1, 38b/14,
44b/3, 45b/3

ta'âm: Ar. yemek, aş

ta. 3a/10, 5b/7, 6a/13, 6a/5, 6a/6,
6b/2, 6b/3, 6b/3, 6b/4, 6b/5

ta+a 5b/9, 6a/11, 23a/9

ta+dan 5b/13, 5b/15, 7b/3,
21b/14, 22a/12, 22a/13

ta+ı 5a/10, 5b/5, 6a/2, 22a/10,
26a/3, 28b/3, 30b/11, 34a/7,
36a/4

ta+lar 21a/6

ta+larının 11b/9

ta+uñ 5a/12, 5a/14

taban: taban

ta+ı 44b/15

tābī': Ar. tabi

tābī' ol- tabi olmak

t.-ur 18a/3, 22a/8, 23a/2

tabī'at: Ar. tabiat, huy, karakter

ta. 7a/7

ta+a (ḥarāret-i tabī' ata) 7a/13

ta+a 4b/13, 42a/12, 42a/13

ta+a (i' tibār-ı tabī' ata) 7a/3

ta+da 9a/14, 29a/8

ta+dedür 43b/7

ta+ı 8b/10, 9a/15, 9b/11, 9b/3,
9b/8, 9b/8, 10a/8, 10b/7, 11a/11,
11a/5, 13a/11, 13a/7, 13b/1,
13b/15, 13b/7, 14a/13, 14a/14,
14a/3, 14a/8, 14b/10, 14b/2,
15a/1, 15a/4, 15a/5, 15a/7,
15a/9, 15b/11, 15b/15, 15b/8,

16a/3, 16b/1, 16b/2, 17b/3,
17b/4, 18a/12, 18a/7, 18b/10,
18b/15, 19a/1, 19a/11, 19a/13,
19a/9, 19b/3, 20b/1, 21a/21a/4,
21b/12, 21b/13, 21b/8, 22a/12,
22a/15, 22a/4, 22a/8, 22b/10,
22b/12, 22b/14, 22b/3, 23a/1,
23a/10, 23a/3, 23a/6, 23a/8,
24a/11, 24a/5, 24a/7, 24b/1,
24b/1, 24b/11, 24b/13, 24b/9,
25a/13, 25b/3, 25b/7, 25b/9,
26a/14, 26a/2, 26a/2, 26a/8,
26b/2, 27a/10, 27a/4, 27a/7,
27b/15, 27b/4, 27b/8, 27b/9,
28a/6, 28b/15, 28b/2, 28b/7,
29a/12, 29a/15, 29a/2, 29a/9,
29b/11, 30a/1, 30b/10, 30b/12,
31a/1, 31a/5, 31a/9, 31b/10,
31b/14, 32a/3, 32b/10, 32b/13,
32b/6, 33a/6, 33a/9, 33b/15,
33b/5, 33b/9, 34a/9, 35a/7,
35b/12, 35b/5, 35b/9, 36a/14,
36a/5, 36a/9, 36b/13, 36b/3,
37a/10, 37a/4, 37b/1, 37b/8,
37b/9, 38a/2, 38b/5, 39a/12,
39a/15, 39a/2, 39a/7, 39b/8,
39b/8, 40a/1, 40a/9, 40b/1,
40b/10, 40b/7, 42b/15, 42b/7,
43a/15, 43a/4, 43a/8, 43b/1,
43b/10, 43b/2, 43b/4, 43b/7

ta+ıdur 23a/10

ta+ına 14a/14, 18a/8, 23a/6,
27b/14

ta+ında 26b/7

ta+ları 3a/14, 3b/11, 3b/8, 4a/13,
4b/2, 8b/8, 11b/1, 11b/4, 13a/6,
17a/11, 17b/2, 24b/10, 24b/11,
27b/2, 31a/14, 42b/6, 43a/10

ta-ı muḫṭarr 7b/1

ta'bir: Ar. ifāde, anlatma

t. 36a/2

tāc: Ar. hükümdarların başlarına

giydikleri cevahirli başlık

t.+larında 39b/7

- ta' dīl:** Ar. değiştirme
 ta' dīl eyle- değiştirmek
 t.-r 27b/5
 ta' dīl it(d)- değiştirmek
 t.-er 25b/13, 27a/14, 33a/10
 ta' dīl. ol- değiştirilmek
 t.-ınup 6a/13
 t.-ına 6b/4
- ta' dīl olınmağ:** Ar. T. değiştirmek
 t.+dur 5a/14
- tahlil:** Ar. ayrıntılı açıklama
 t. 46b/9
- tağ:** dağ
 t. 13a/10, 13a/14, 22b/3, 41a/15,
 41b/1, 41b/6, 41b/6, 42a/5, 42a/7
 t.+da 34b/4
 t.+lar 34b/3
 t.+larda 3b/4, 13a/5, 35a/10,
 35a/9
 t.+larında 35a/9
- taħfif:** Ar. hafifletme
 taħfif itmek(g) hafifletmek
 t.+e 7a/15
- taħkikā:** Ar. geręekten
 t. 12a/1, 25a/4, 29b/10, 32a/9,
 33b/4, 36b/12, 39b/13
- tahlil:** Ar. çözümleme, analiz
 t. 24a/13, 24b/5, 28b/4, 36a/10,
 36b/4
 taħlil it(d)- analiz etmek
 t.-er 32b/12, 36b/14
- taħrīk:** Ar. kışkırtma
 t. 22a/6, 30a/5
 taħrīk-i mayāşıl basurun
 tetikleyicisi
 t.+dur 22a/14
- taħrīk-i menī spermin**
 tetikleyicisi
 t.+dür 13a/8
 t.+den 23b/13
taħrīk eyle- kışkırtmak
 t.-dügi 17a/9
 t.-r 30a/1, 45a/3
taħrīk it(d)- kışkırtmak
 t.-er 10a/9, 12b/2, 13a/11,
 13b/2, 15a/5, 22b/3, 26a/13,
 28a/7, 29a/1, 39a/5, 43b/11,
 45a/13
 t.-üp 30a/11
- taħrīr:** Ar. yazmak
 t. 46b/7
- taħşil:** Ar. tahsil
 taħşil itmek(g) tahsil etmek
 t.+e 2a/11
- taħtaliyye: ?**
 t.+si (kuvvā-yı taħtaliyyesi)
 23a/11
- Ṭā'if:** Ar. Arabistan'da Mekke
 yakınında bir Şehir
 t.+den 25a/1, 32a/12
- taħat:** Ar. dayanma gücü
 t.+i 45b/10
 t.+leri 17a/10
- taħın-:** takınmak
 t.-an 38a/11, 38a/9, 38b/9
 t.-miş 38b/10
 t.-sa 39a/4
 t.-un 39b/12
- taħşir:** Ar. kusurlu
 t. ('abd-ı pūr-taħşir) 46a/12
- taħtir:** Ar. damıtma

- taḳtīr ol- damıtmak
t.-indüğünden 8b/4
- taḳviyet: Ar. kuvvetlendirme
t. 4b/8, 20b/1, 23b/14, 30b/12, 31a/4
t.+i 34a/8
- taḳviye: *bkz.* taḳviyet
t. 37a/9
- ṭala-: köpek ısırarak
ṭ.-yan 29b/14
- ṭalaḳ: dalak
ṭ. 32b/15, 37a/6, 40a/12
ṭ.+da 26a/9
- ṭālib: Ar. istekli
ṭ. 47a/2
ṭālib ol- istekli olmak
ṭ.-urlar 17a/10, 17a/7
ṭ.+a 7a/13
- tām: Ar. tam, eksiksiz
t. (ihtimām-ı tām) 46b/5
- ṭa' m: Ar. yeme
ṭ.+ı 23b/4,
- tamām: Ar. tamam
t. 8b/4, 23a/7, 28a/8, 45b/5, 46a/8, 47a/11
tamām ol- tamamlamak
t.-maz 2a/13
- ṭamlat-: damlatmak
ṭ.-salar 16b/4, 22a/1
- ṭara-: taramak
ṭ.-yalar 44a/3, 44a/8
- ṭaraf: Ar. yön
ṭ.+ına 43a/11
ṭ.+larında 23b/8
- ṭaraḳ(ḡ): tarak
ṭ.+ı 44a/2
- tarḥūn: Ar. tuzla otu, hekimlikte kullanılan ıtırılı bir nebat
t. 29a/2, 29a/3, 29a/6
t.+uḡ 29a/7
- tārīḥ: Ar. tarih
t. 47a/6
t.+inde 38a/13
t.+ine 46b/2
- ṭarīḳ: Ar. yol, yöntem
t.+le 3a/10
- taṣdīḳ: Ar. onaylama
taṣdīḳ it- onaylamak
t.-mişdür 30b/5
- taṣnīf: Ar. sınıflandırma
t. 46b/4
- ṭaş: taş
ṭ. 19a/3, 40a/6, 42a/6
ṭ.+dan 8a/11
ṭ.+dur 37b/10, 40b/8, 41a/10
ṭ.+ı (çaḳmaḳ ṭaşı) 28b/5
ṭ.+lara 25a/9
ṭ.+larda 13a/5
ṭ.+lardan 38a/4
ṭ.+ları 11a/9, 26a/11, 37a/3
- ṭaşlu: taşlı
ṭ. 8a/12
- ṭaşra: bir ülkenin başkenti veya en önemli şehirleri dışındaki yerlerin hepsi
ṭ. 43a/11
ṭ.+da 7b/14, 12a/7, 41b/13, 41b/14, 41b/8, 42a/1, 43a/13
- ṭatlu: tatlı

- t. 6a/7, 6b/1, 6b/14, 8a/6, 8b/3,
 15a/11, 16a/5, 21b/10, 21b/2,
 21b/9, 24b/12
 t.+sı 22a/9
 t.+sıdur 22a/5
- ṭatlulıḳ(ğ):** tatlılık
 t.+ı 25a/5
- ṭā' ūn:** Ar. veba
 t. 38a/10, 38b/14, 42b/3
- ṭava:** Far. yağ kızdırma, yiyecek
 kızartma vb. işlere yarayan, uzun
 saplı yayvan kap
 t.+sı 16a/8
- ṭavşan:** tavşan
 t. 3b/5, 13b/1
 t.+uḡ 13b/2, 13b/4
- ṭavuk:** tavuk
 t. 9a/4, 12b/13
 t.+uḡ 13a/1
- tāze:** Far. yeni, taze
 t. 3b/14, 4a/4, 4a/7, 6b/12,
 6b/13, 9a/10, 11a/1, 11a/3,
 15a/9, 19a/1, 19a/3, 19a/8,
 26a/12, 27b/2, 27b/9, 31a/13,
 43b/1, 43b/5, 44b/4
 t.+si 11a/9, 22a/5, 26b/10,
 26b/13
- ta' zīm:** Ar. saygı gösterme, ikram etme
 t. 25a/4
- te' ālā:** Ar. "yüksek olsun!" mânâsına
 gelen bir söz olup Allah adıyla
 birlikte kullanılır
 t. 1b/8, 2a/4, 8b/14, 8b/7, 10a/1,
 10a/14, 10b/10, 10b/13, 10b/15,
 10b/3, 11b/10, 11b/11, 11b/15,
 11b/7, 12a/13, 12a/13, 17a/13,
 17b/10, 18a/4, 19b/11, 19b/15,
 20a/1, 20a/4, 20a/7, 21a/21a/4,
 23a/15, 23b/2, 24b/15, 25b/2,
 28a/11, 28a/12, 28a/2, 28b/8,
 29b/6, 29b/7, 30a/13, 30a/7,
 30a/8, 31b/4, 31b/7, 32a/13,
 32b/1, 32b/4, 33a/13, 33a/14,
 33b/1, 36b/8, 36b/9, 38a/10,
 38a/11, 39b/11, 40a/3, 40b/6,
 43b/12, 46a/15, 47a/11, 47a/9
 t.+nuḡ 30b/4
- tebdīl:** Ar. deęiřtirme, dōnūřtirme
 tebdīl eyle- değiştirmek
 t. 47a/6
 tebdīl it(d)- değiştirmek
 t.-ūp 39a/9
- tecribe:** Ar. tecrūbe
 t. (ařhāb-ı tecribe) 6b/5
 t. (ehl-i tecribe) 38b/15
- tedbīr:** Ar. önlem
 t. 8a/15
- tedrīc:** Ar. derece derece, basamak
 basamak ilerleme, ilerletme; azar
 azar hareket
 t. 7a/9
 t.+le 9a/8
- tefrīḥ:** Ar. ferahlık verme
 t. 36a/11
 tefrīḥ it(d)- ferahlatmak
 t.-ūp 35b/15
- te'hīr:** Ar. erteleme
 te'hīr eyle- ertelemek
 t.-meyūp 7b/9
 te'hīr it(d)- ertelemek
 t.-erse 7b/10
 t.-ūp 7b/6, 7b/7
- teḳāzā:** Ar. sıkıştırma
 t. 44b/2
- tekmīl:** Ar. tamamlama

t. 46b/7	baharlı bir bitki
tekrār: Ar. yine	t. 28b/15
t. 34a/2	t.+sinüj 45b/12
tekşif-i mesāmm: Ar. gözeneklerin açılması	terk: Ar. bırakma
t. 20b/15	terk it(d)- bırakmak
tekür: barbunyaya benzeyen bir balık	t.-meyüp 47a/4
t. 16a/7	t.-üp 46b/11
tel: tel	terk olun- bırakılmak
t.+i 40b/13	t.-a 5a/5
t.+üj 40b/13	terk eylemek terk eylemek
te'lif: Ar. yazılmış kitap	t.+de 7a/5
t.+ine 47a/6, 47a/6	terkîk: Ar. zayıflatma
te'lif eyle- yazmak	terkîk itmek zayıflatmak
t.-dükleri 46b/2	t. 7b/1
telyîn: Ar. yumuşatma	tertîb: Ar. düzenleme
telyîn it(d)- yumuşatmak	t. 11a/1
t.-er 9b/1	tertîb it(d)- düzenlemek
temāşā: Far. seyretme	t.-üp 3a/8
t. 16b/15	te'sîr: Ar. etki
temevvüc: Ar. dalgalanma	t. 40b/14
t.+ünden 34b/9	t.+i 40b/11, 45a/4
temregü: temriye hastalığı	t.+inden 29b/5, 34b/12
t.+ye 24b/6	t.+ini 41a/1
t.+yi 24b/6	te'sîr it(d)- etkilemek
tendürüst: Far. sağlıklı hale getirme	t.-e 24a/2
tendürüst eyle- sağlıklı hale getirmek	t.-er 4b/13, 41b/4
t.-r 9a/11	t.-üp 41b/6
tendürüst it(d)- sağlıklı hale getirmek	teskîn: Ar. sakinleştirme
t.-üp 5b/3	t. 16b/7, 33b/11
ter: ter	teskîn eyle- sakinleştirmek
t.+i 18b/9	t.-r 23a/4, 28a/9
tere: Far. yaprakları salata olarak yenen	teskîn it(d)- sakinleştirmek
	t.-er 22b/7, 31b/10
	tesvîd: Ar. müsvedde yazma

t. 47a/11	t. 4b/5, 8a/10, 8a/9, 8b/2, 9a/14, 9a/15, 12a/10, 12a/3, 12a/3, 13a/1, 15b/10, 19b/6, 27b/5, 28b/3, 29b/2, 30b/13, 34a/5, 36a/4
tevaḳḳuf: Ar. durma	
tevaḳḳuf: it(d)- durmak	
t.-üp 7b/4	
tevellüd: Ar. doğma	t.+ce 13a/3, 15a/10
t.+ine 30a/6	t.+dür 33a/6
tevlid: Ar. meydana gelmek	toğ-: doğmak
t.-i balgam 27a/14	t.-duğı 38b/13
t.-i rih 9b/7	toğan: yırtıcı bir kuş
ṭıbb: Ar. tıp	t.+ı 14b/6
ṭ. 2b/11, 16b/11, 46b/12	toğur-: doğurmak
ṭ.+uḡ 2a/13	ṭ.-duḡları 28a/8
ṭ. ('ilm-i ṭıbb) 2a/14	toḡın-: dokunmak
ṭ.+a ('ilm-i ṭıbbā) 46b/14, 46b/7	ṭ.-an 13b/2
ṭ.+ı ('ilm-i ṭıbbı) 2b/1	toḡlı: bir yaşında koyun
ṭ.-ı eṣref 2a/5	ṭ. 11b/5, 11b/5
Ṭıbb-ı Nebevi: Ar. Ahmed-i Dai'nin yazdığı ünlü bir tıp eseri	toḡsan: doksan
Ṭ.+de 27a/2	ṭ. 17a/5
ṭıbbiye: bkz. ṭıbb	toḡuzuncı: dokuzuncu
ṭ. (mesā'il-i ṭıbbiye) 46a/15	ṭ. 3b/14, 19a/8
ṭılā: Ar. sürülecek şey	ṭon: don
ṭılā eyle- sürmek	ṭ. 43a/1
ṭ.-seler 24b/6	ṭon-: donmak
ṭılā it(d)-- sürmek	ṭ.-up 41b/11
ṭ.-eler 44a/12	toḡuz: domuz
tiryāḡ: Ar. panzehir	ṭ. 16a/11
t. 42a/14	toprak: toprak
t.+lerde 42a/11	ṭ.+dan 8a/12
t.-ı ekbere 41a/1	topraklı: topraklı
t.+den (berk-i t.-ı ekberden) 31a/11	ṭ. 8a/12
t.-ı ekberden 24a/1	ṭudaḡ: dudak
tiz: Far. çabuk, tez	ṭ.+ların 40a/3
	tuhfe kıl-: Ar. T. hediye vermek
	ṭ.-am 3a/1

tuhm: Far. tohum
 t.+ı 43b/14, 45a/8, 45b/12,
 45b/12, 45b/13, 45b/13
 t.+ını 22b/9, 29a/5
 t.+ınıuğ 27b/8
 t.+ıyla 45a/8
tır-: *bkz.* dur-
 t.-mayup 29b/2
 t.-maz 23a/2
turb: Far. turp
 t. 29a/6, 30b/10
 t.+dan 30b/13
turna: turna
 t. 16a/2
turşî: Far. turşu
 t.+sini 25b/5
turunc: Far. turunç, *krş.* ağaç kavunu
 t. 24a/4
 t.+uğ 24a/5, 24a/7
üt: Far. dut
 t. 23a/6, 23a/7
üt-: tutmak, *krş.* dut-
 t.-a 40a/3
 t.-alar 40a/4
 t.-an 13a/13, 18a/5, 20b/14
 t.-ar 42b/8
 t.-sa 33b/7, 38b/4
 t.-up 13a/14
ütul-: tutulmak
 t.-an 37a/1
 t.-duğı 16b/13
 t.-urlar 17a/1
üz: tuz
 t. 36b/6
 t.+ı 9a/10

t.+ını 46a/3
 t.+la 18a/1
üzla-: tuzlamak
 t.-rlar 17a/2
üzlu: tuzlu
 t. 6a/11, 6a/15, 15a/11, 16a/6
 t. üzlu 18b/15
tüccâr: Ar. tüccar
 t.+dan 34b/2, 41a/13
tükür-: tükürmek
 t.-se 36b/7
tükürmek: tükürmek
 t.+i 40a/13
Türkî: Türke ait
 t. 2b/12
tüylenmek: tüylenmek
 t.+e 14b/8

U

u: ve
 u. 11b/4, 13a/8, 13b/1, 13b/15,
 14a/13, 14a/3, 14a/8, 14b/10,
 14b/2, 15a/1, 17b/2, 18a/13,
 18b/15, 19a/11, 19b/4, 20b/1,
 23a/14, 26a/14, 26a/8, 26b/2,
 27a/7, 28a/6, 28b/15, 28b/2,
 29a/10, 29a/13, 29a/2, 29b/11,
 30a/2, 30b/10, 30b/13, 31a/5,
 31a/9, 32a/3, 32b/10, 32b/13,
 32b/6, 33a/6, 33a/9, 33b/5,
 33b/9, 34a/1, 34a/9, 35a/8,
 35b/12, 35b/9, 36a/15, 36a/3,
 36a/5, 36a/9, 36b/13, 36b/3,
 37a/4, 37b/1, 37b/10, 38b/6,
 39b/8, 42b/15, 42b/7, 43b/10,
 43b/8
uç-: uçmak

- u.-an 3b/7, 13b/6
- uçmak: uçmak
u.+a 13b/14, 14b/7
- ‘ūd: Ar. öd ağacı
‘ū. 4a/11, 33b/15, 34a/6
‘ū.+uḡ 34a/3
‘u.+ı Hindī 22b/10, 43b/15
- ufak: ufak
u. 26a/14
- ‘ufūnet: Ar. iltihap
‘u.+e 21b/14, 21b/6
‘u.+i 23b/10, 26b/9
‘u.+in 31a/7
- uḡrevī: Ar. âhirete ait, âhiretle ilgili
u. 2a/9
- ‘ulūm: Ar. ilimler
‘u.+ı 46b/14
‘ulūm-ı şettā çeşitli ilimler
46b/13
- ‘umdetū netāyicū’l-ḡavāḡin: Ar.
hükümdarların prensipleri
‘u. 2b/13
- umūr: Ar. işler
u. 7a/2
u.+da 3a/5
u.+uḡ 7a/11
- un: un
u.+ı 26a/6
- ‘unnāb: Ar. hünnap, meyvesi yenilen bir
ağaç
‘u. 4a/1, 27a/10
‘u.+ı 27a/12
‘u.+uḡ 27a/15
- unutsaḡı: unutkan
u. 21b/7
- ur-: vurmak
u.-maya 38a/11
u.-salar 19a/7, 26b/11, 40a/7
- ‘urūc: Ar. yükselme, göklere ağma
‘u. 21a/10
- ‘usret: Ar. sıkıntı
‘usret çek-sıkıntı çekmek
‘u.-üp 7a/5
- utan-: utanmak
u.-up 32b/4
- uyan-: uyanmak
u.-up 7b/12, 17a/4
- uyḡu: uyku
u.+dan 7b/12
u.+sını 27b/5, 33a/8
- uyḡu: bkz. uyḡu
u.+sından 17a/6
- uyu-: uyumak
u.-rken 17a/4
u.-rlar 17a/3
u.-sa 28a/15
u.-yup 13b/5
- uyuşdur-: uyuşturmak
u.-up 8a/7
- uzat(d)-: uzatmak
u.-ur 43b/14
- uzun: uzun
u. 4b/5, 5b/3, 5b/6, 43b/12,
44a/13, 44a/4, 44a/5, 44a/8,
44a/9
- ‘uzv: Ar. organ
‘u.+a 13b/3
‘u.+ından 11b/13, 39b/15, 41b/5,
41b/6

‘uzv -ı ma‘hūd bahsi geçen
organ

‘u. 44b/11

‘u.+ı 45a/1

Ü

ü: *bkz. u*

ü. 1b/14, 1b/2, 1b/2, 2a/13, 5b/1,
8b/10, 9b/11, 9b/8, 10a/9, 10b/7,
11a/5, 12b/7, 13a/11, 15a/9,
15b/9, 16a/3, 16b/1, 17a/15,
19b/3, 21a/5, 21b/13, 22a/15,
22a/15, 22a/5, 22a/8, 22a/9,
22b/11, 22b/14, 23a/1, 23a/11,
23a/13, 23a/13, 23a/3, 23a/8,
24a/11, 24a/7, 24a/8, 24b/1,
24b/12, 24b/4, 24b/9, 25a/13,
25b/3, 25b/9, 26a/2, 26a/2,
26b/7, 27b/4, 27b/8, 27b/9,
28b/7, 29a/15, 31b/14, 35b/5,
37b/9, 38b/5, 39a/15, 39a/7,
39b/8, 40a/2, 40a/9, 40b/2,
43b/3, 46b/12, 46b/4

üç: üç

ü. 4b/14, 5a/9, 11a/10, 23b/15,
30a/13, 37b/12, 38a/2, 38b/6,
39b/14, 41a/2, 41b/5, 41b/6,
42a/15, 42b/2, 44a/5, 45a/10,
45a/8, 45b/1, 45b/2, 46a/6

üçüncü: üçüncü

ü. 3a/13, 4Fa/10, 5b/12, 8b/8,
33b/14, 40a/1, 42a/6

üst: üst

ü. 44b/4

ü.+inde 30b/1

ü.+ine 24a/6, 26b/11

ü.+inün 23a/11, 26a/12

üşüt-: üşütmak

ü.-meye 8a/8

üzere: üzere

ü. 7b/2, 7b/5, 7b/9, 14a/12,
14b/4, 15a/10, 18b/12, 20b/9,
22b/2, 24a/10, 27b/11, 27b/12,
28b/13, 42b/12, 43a/10, 43a/8,
46a/11, 46b/10

ü.+dür 2a/8, 13b/8, 16b/2,
18b/11, 19a/1, 19a/14

üzeri: üzeri

ü.+mize 2b/5

ü.+nde 34b/10, 44a/11, 45a/5,
46a/8, 47a/5

ü.+ne 1b/14, 3a/7, 8a/10, 13b/12,
23b/10, 28a/5, 28b/10, 31b/13,
33a/7, 37a/15, 40a/8, 40b/2,
44b/7, 45a/11, 45b/6

ü.+ni 44b/5

ü.+nize 17b/11, 32a/9, 33b/3,
36b/11

üzüm: üzüm

ü. 6b/9, 19b/2, 20a/12, 20a/8

ü.+i 20a/14, 20a/5, 27a/15

ü.+ün 19b/4, 19b/6, 19b/7,
19b/9, 20a/13, 20a/2

V

vācib: Ar. gerekli

v.+dür 5a/3

vācib ol- gerekmek

v.-dı 2b/5

vādī: Ar. vadi

v.+de 37b/13

vaḥdāniyyet: Ar. Tanrı'nın tekliği

v.+ine 30b/4

vaḥşī: Ar. yabani

v. 13a/5

v.+lerün 3b/5

vaḳiyye: Ar. okka	v.-üp 2b/1, 35a/1
v. 45a/4	ve: ve
vāḳi': Ar. olan, meydana gelen, gerçekleşmiş olan	v. 1b/14, 1b/2, 1b/5, 1b/6, 1b/7, 1b/9, 2a/12, 2a/12, 2a/15, 2a/6, 2a/9, 2b/10, 2b/12, 2b/13, 2b/14, 2b/6, 2b/6, 2b/8, 2b/9, 3a/11, 3a/11, 3a/12, 3a/15, 3a/15, 3a/2, 3a/4, 3a/6, 3b/1, 3b/1, 3b/10, 3b/11, 3b/13, 3b/13, 3b/3, 3b/3, 3b/4, 3b/5, 3b/5, 3b/8, 4a/1, 4a/1, 4a/1, 4a/10, 4a/11, 4a/11, 4a/14, 4a/14, 4a/2, 4a/2, 4a/4, 4a/5, 4a/5, 4a/5, 4a/8, 4a/8, 4a/8, 4b/1, 4b/1, 4b/2, 4b/2, 4b/4, 4b/5, 4b/8, 4b/8, 4b/9, 5a/13, 5a/4, 5b/12, 5b/2, 5b/9, 5b/9, 6a/1, 6a/11, 6a/5, 6a/7, 6a/8, 6a/9, 6b/1, 6b/1, 6b/10, 6b/10, 6b/11, 6b/12, 6b/13, 6b/14, 6b/2, 6b/8, 6b/8, 6b/8, 6b/9, 7a/2, 7b/11, 7b/12, 7b/13, 7b/14, 7b/5, 8a/11, 8a/12, 8a/12, 8a/13, 8a/14, 8a/15, 8a/6, 8a/6, 8a/9, 8b/11, 8b/12, 8b/2, 8b/6, 8b/6, 8b/8, 9a/1, 9a/10, 9a/10, 9a/13, 9a/15, 9a/2, 9b/1, 9b/12, 9b/13, 9b/14, 9b/2, 9b/2, 9b/9, 10a/1, 10a/12, 10a/13, 10a/14, 10a/4, 10a/5, 10b/11, 10b/13, 10b/4, 10b/8, 11a/1, 11a/10, 11a/10, 11a/12, 11a/3, 11a/4, 11a/6, 11a/8, 11b/12, 11b/12, 11b/15, 11b/2, 11b/7, 11b/9, 12a/13, 12a/13, 12a/13, 12a/14, 12a/2, 12a/2, 12a/3, 12a/6, 12a/6, 12a/8, 12a/8, 12a/9, 12a/9, 12a/9, 12b/1, 12b/10, 12b/10, 12b/12, 12b/12, 12b/15, 13a/1, 13a/2, 13a/3, 13a/5, 13a/6, 13b/9, 14a/15, 14a/4, 14a/8, 14b/11, 14b/5, 14b/6, 14b/7, 15a/12, 15a/13, 15a/15, 15a/6, 15a/7, 15b/12, 16a/13, 16a/15, 16a/2, 16a/3, 16b/13, 16b/15, 16b/2, 16b/6, 16b/7, 17a/12, 17a/13, 17a/14, 17a/15, 17a/15, 17a/7, 17a/8, 17b/12, 17b/3, 17b/3, 17b/9, 18a/1, 18a/11,
vāḳi': Ar. olan, meydana gelen, gerçekleşmiş olan	
v. 46b/15	
vaḳt: Ar. vakit	
v.+in 3a/12	
v.+i ḥā' cetde 17a/2, 46a/10	
vāllāhi: Ar. "Allah için, Allah hakkı için" mânâsına gelen büyük yemin	
v. 7a/10, 8b/7, 27b/1, 37b/7, 42b/5, 46a/12	
vallāhū'l muvaffiḳ Allah başarılı kılandır	
v. 4b/9	
var: var	
v. 5b/10, 30a/10	
v.+dur 5a/10, 6b/5, 7b/13, 10a/8, 12a/2, 14b/4, 15b/14, 17b/11, 20b/7, 21b/14, 21b/7, 23a/11, 23a/9, 24a/3, 24a/5, 24b/1, 26b/7, 27b/13, 29a/9, 32a/10, 32a/15, 34b/4, 36b/13, 39b/14, 41b/5, 41b/6, 43a/9	
var-: varmak	
v.-duḳ 30a/9	
v.-up 41b/2	
v.-ur 38b/1	
vaṣiyyet: Ar. vasiyet	
v. 38b/12	
vaṣāḳ: Far. yırtıcı bir hayvan	
v. 43b/9	
vāz': Ar. bırakma	
vāz' eyle- bırakmak	
v.-miṣdūr 2b/2	
vāz' it(d)- bırakmak	

18a/11, 18a/11, 18a/2, 18a/3,
 18a/4, 18a/7, 18a/9, 18b/1,
 18b/12, 18b/12, 18b/2, 18b/3,
 18b/4, 18b/4, 18b/5, 18b/7,
 19a/11, 19a/13, 19a/14, 19a/15,
 19a/3, 19a/5, 19a/5, 19a/9,
 19b/1, 19b/4, 19b/5, 19b/5,
 19b/7, 19b/7, 19b/9, 20a/1,
 20a/10, 20a/3, 20a/4, 20a/7,
 20b/2, 20b/2, 20b/4, 21a/12,
 21a/7, 21a/9, 21b/12, 21b/15,
 21b/2, 21b/3, 21b/4, 21b/5,
 21b/6, 21b/7, 21b/7, 21b/9,
 22a/10, 22a/10, 22a/13, 22a/2,
 22b/1, 22b/10, 22b/12, 22b/12,
 22b/14, 22b/15, 22b/7, 22b/7,
 22b/8, 22b/9, 23a/10, 23a/12,
 23a/13, 23a/15, 23a/4, 23a/5,
 23a/8, 23a/9, 23b/10, 23b/11,
 23b/12, 23b/13, 23b/13, 23b/14,
 23b/14, 23b/14, 23b/2, 23b/2,
 23b/5, 23b/6, 23b/7, 23b/7,
 23b/8, 24a/13, 24a/2, 24a/3,
 24a/7, 24a/9, 24b/13, 24b/15,
 24b/4, 24b/5, 24b/7, 24b/8,
 24b/8, 25a/12, 25a/14, 25a/14,
 25a/14, 25a/5, 25a/6, 25a/7,
 25a/8, 25a/9, 25b/1, 25b/11,
 25b/11, 25b/13, 25b/4, 25b/5,
 25b/7, 26a/1, 26a/10, 26a/12,
 26a/13, 26a/15, 26a/3, 26a/3,
 26a/5, 26a/6, 26a/9, 26b/11,
 26b/11, 26b/13, 26b/15, 26b/5,
 26b/9, 27a/11, 27a/11, 27a/12,
 27a/2, 27a/4, 27a/6, 27a/8,
 27a/9, 27b/10, 27b/11, 27b/11,
 27b/12, 27b/15, 27b/2, 27b/4,
 27b/5, 27b/5, 27b/9, 28a/10,
 28a/10, 28a/13, 28a/2, 28a/2,
 28a/3, 28a/7, 28b/14, 28b/3,
 28b/4, 28b/4, 28b/4, 28b/5,
 28b/6, 28b/7, 28b/9, 29a/1,
 29a/13, 29a/13, 29a/13, 29a/4,
 29a/6, 29b/1, 29b/10, 29b/14,
 29b/15, 29b/7, 30a/13, 30a/14,
 30a/2, 30a/3, 30a/4, 30a/4,
 30a/4, 30a/5, 30a/5, 30a/6,
 30a/8, 30b/10, 30b/11, 30b/11,
 30b/15, 30b/5, 30b/8, 30b/9,
 31a/1, 31a/10, 31a/10, 31a/11,
 31a/11, 31a/14, 31a/3, 31a/5,
 31a/8, 31b/10, 31b/10, 31b/12,
 31b/12, 31b/15, 31b/4, 31b/4,
 31b/5, 31b/6, 31b/7, 31b/8,
 31b/8, 31b/9, 31b/9, 31b/9,
 32a/1, 32a/1, 32a/10, 32a/10,
 32a/11, 32a/13, 32a/15, 32a/6,
 32b/11, 32b/11, 32b/12, 32b/13,
 32b/4, 32b/8, 33a/1, 33a/14,
 33a/15, 33a/6, 33a/7, 33b/11,
 33b/12, 33b/14, 33b/2, 33b/5,
 34a/11, 34a/15, 34a/3, 34a/4,
 34a/4, 34a/5, 34a/6, 34a/8,
 34b/10, 34b/6, 34b/7, 35a/1,
 35a/1, 35a/12, 35a/12, 35a/3,
 35a/3, 35a/4, 35a/8, 35a/9,
 35b/10, 35b/10, 35b/11, 35b/11,
 35b/15, 35b/2, 35b/2, 35b/3,
 35b/3, 35b/4, 35b/7, 35b/9,
 35b/9, 36a/10, 36a/11, 36a/12,
 36a/13, 36a/3, 36a/5, 36a/7,
 36a/8, 36b/1, 36b/14, 36b/6,
 36b/9, 37a/11, 37a/12, 37a/14,
 37a/3, 37a/3, 37a/4, 37a/5,
 37a/6, 37a/6, 37a/9, 37b/11,
 37b/12, 37b/13, 37b/14, 37b/15,
 37b/3, 37b/3, 37b/4, 37b/8,
 37b/8, 38a/10, 38a/11, 38a/12,
 38a/3, 38a/3, 38a/5, 38a/5,
 38b/10, 38b/15, 38b/3, 38b/5,
 38b/8, 38b/9, 39a/10, 39a/10,
 39a/11, 39a/12, 39a/13, 39a/14,
 39a/14, 39a/5, 39a/8, 39b/11,
 39b/14, 39b/2, 39b/9, 40a/1,
 40a/10, 40a/11, 40a/12, 40a/14,
 40a/14, 40a/4, 40a/5, 40a/6,
 40a/8, 40b/1, 40b/12, 40b/15,
 40b/3, 41a/11, 41a/12, 41a/7,
 41a/9, 41a/9, 41b/1, 42a/10,
 42a/12, 42a/14, 42a/9, 42b/10,
 42b/11, 42b/12, 42b/5, 42b/6,
 42b/9, 43a/1, 43a/1, 43a/4,
 43a/5, 43a/5, 43a/6, 43a/6,
 43a/8, 43a/8, 43a/8, 43b/1,
 43b/1, 43b/11, 43b/11, 43b/12,
 43b/14, 43b/5, 43b/7, 43b/7,
 43b/8, 43b/8, 44a/10, 44a/11,
 44a/13, 44a/13, 44a/13, 44a/15,

- 44a/3, 44a/4, 44a/4, 44a/4,
44a/8, 44a/9, 44b/7, 45a/1,
45a/13, 45b/13, 45b/13, 45b/15,
45b/6, 46a/9, 46b/1, 46b/1,
46b/1, 46b/13, 46b/4, 46b/6,
46b/6, 46b/7, 47a/1, 47a/12,
47a/12, 47a/13, 47a/6
- ve'l-ḥāşıl sözün kıtası, kısacası
v. 23a/2, 24a/9
- ve'n-şakke'l-ķamer Hz.
Muhammed'in mucilerinden biri
olan ayın yarılması
v. 1b/9
- ve's-selām. işte o kadar, son söz
budur, artık bitti
v. 33a/2
- ve't-tācıl acele eylemek
v. 2a/5
- ve't-teslimāt teslim eden
v. 31b/1
- veca': Ar. ağrı, sızı, acı
v. 39a/13
v.+ını 16b/7, 19a/8, 28a/9
v.+nı 33a/1, 33b/11, 33b/8
vecā-ı mefāşıl eklem ağrısı
v.+ı 14a/11, 16b/5, 43b/8
- vech: Ar. yüz, surat, çehre
v.+le 41b/7
- velākin: Ar. ancak
v. 9b/3, 9b/6
- veled: Ar. çocuk, erkek evlād
v.+leri 28a/8
- vesā'ir: Ar. ve başkaları, ve bunun
gibiler, ve benzerleri
v. 41b/3
- vesvese: Ar. iskil, süphe; kuruntu
v.+yi 39a/14
- veyā: Ar. Far. veya
v. 4b/15, 5a/1, 9b/9, 10a/7, 29a/6
- veyāḥūd: Ar. Far. yahut
v. 5a/2, 19a/4, 25b/9, 38a/9,
42b/14
- vezin: Ar. ağırlık
v.+de 8b/6, 35a/2, 38a/4
- vilāyet: Ar. vilayet
v.+inde 37b/13, 41a/14, 42a/9,
43a/15
v.+inden 27b/1, 39a/2
v.+inün 35a/8
v.+lerinde 34b/3
- vir-: vermek
v.-di 31b/6
v.-diler 21a/11
v.-düm 3a/9
v.-e 36a/2
v.-ecek 14b/9
v.-en 4b/7, 4b/9, 31a/2, 31a/4
v.-enleri (zarar virenleri) 5a/5
v.-mez (zarar virmez) 7b/10,
7b/7
v.-ür (zarar virür) 6b/7
v.-mez 8a/4
v.-üp 10b/5, 24a/14, 24b/6,
35a/3, 35a/4, 36a/4, 36a/7
v.-üp (sıklet virüp) 5b/1
v.-ür 11a/15, 11a/6, 12a/4,
12a/9, 12a/9, 12b/12, 12b/14,
12b/5, 13b/10, 14a/2, 14a/4,
14a/9, 14b/12, 14b/3, 15a/3,
16a/1, 17a/4, 17b/15, 21b/3,
23a/4, 23b/14, 26a/15, 26b/4,
26b/5, 27a/7, 27a/9, 29a/10,
29b/13, 30b/11, 30b/12, 30b/15,
31a/6, 31b/9, 32b/11, 33a/7,

34a/4, 35a/15, 35b/10, 35b/11,
35b/5, 35b/8, 36a/1, 36a/5,
36a/8, 36b/3, 37a/11, 37a/12,
37a/5, 37a/9, 38a/5, 38a/5,
39a/11, 39a/13, 40b/1, 43a/14,
43a/6

viremek: vermek

v. 24b/2

v.+de 39b/15

viril-: verilmek

v.-üp 9a/1

vişne: Bulg. vişne

v. 23a/3

vuķūf: Ar. bilme, anlama

v.+dan (ehl-i vuķūfdan) 34b/8

vücūd: vücut

v. (şihhat-i vücud) 2a/12

v-ı ādeme 17a/12

v.-ı insāna 2b/7, 3a/14, 3b/11,
3b/8, 4a/12, 4a/14, 4a/2, 4a/5,
4a/8, 4b/13, 4b/2, 8b/8, 11b/2,
13a/6, 13b/7, 15a/7, 19a/11,
19a/9, 25b/7, 27b/3, 31a/14,
33b/14, 37b/8, 42b/6

v.-ı insānda 42b/3

v.-ı insānuñ 2a/15, 40b/14

v.+a 1b/4, 6b/7

v.+ında 18a/12, 23b/9

v.+ını 45a/2

Y

yā: Ar. ya

y. 4b/15, 10a/7, 20a/9, 29b/8,
30a/10, 30b/3, 47a/3

yābis: Ar. kuru

y.+dür 9b/11, 9b/9, 10a/9, 10b/7,
11a/5, 12b/7, 13a/11, 13a/8,
13b/1, 13b/15, 14a/13, 14b/10,
14b/2, 17a/15, 18b/15, 19b/3,
21a/5, 22a/15, 22a/8, 22b/14,
23a/11, 23a/13, 23a/3, 23a/8,
24a/11, 24a/8, 24b/1, 24b/4,
24b/9, 25b/9, 26a/14, 26a/2,
26a/2, 26b/2, 26b/7, 27a/7,
27b/4, 27b/8, 28a/6, 28b/2,
29a/1, 29a/13, 29a/2, 29b/11,
30a/2, 30b/10, 30b/13, 31a/5,
31a/9, 32a/3, 32b/10, 32b/13,
32b/6, 33a/7, 33a/9, 33b/5,
33b/9, 34a/1, 34a/9, 35a/8,
35b/12, 35b/5, 35b/9, 36a/15,
36a/3, 36a/5, 36a/9, 36b/14,
36b/3, 37a/4, 37b/1, 37b/10,
37b/10, 38b/5, 38b/6, 39a/15,
39a/7, 39b/8, 39b/9, 40a/2,
40a/9, 40b/2, 42b/15, 42b/8,
43b/10, 43b/8

yād: Far. anma, hatırlama

yād it(d)- anmak

y.-üp 28a/3

yağ: yağ

y. 26a/1, 30a/2

y.+dan 16b/3, 44b/7

y.+dur 44a/13, 44a/9

y.+ı 26a/4, 29a/11, 32a/4,
44a/10, 44b/13, 44b/14

y.+ıla 37b/15

y.+ında 16b/3

y.+ını 16b/5, 44b/14

y.+ınıñ 16b/2

y.+ıyla 11a/13, 14b/11, 29a/13,
35a/15

y.+ıyla (bān yağıyla) 35a/14

y.+ları 4b/5, 12a/10

yağla-: yağlamak

y.-yup 15a/2

- yağlı:** yağlı, krş. yağlı
y. 16b/2
- yağlu:** bkz. yağlı
y. 6a/15, 34b/15
- yağmur:** yağmur
y. 8a/15
y.+lar 34b/7
- yāhūd:** Fr. veya, ya da
y. 7b/14, 12b/15, 37b/10, 40a/5
- yağ-:** yakmak
y.-alar 40a/9
y.-ar 40a/6
y.-up 29b/14
- yağın:** yakın
y. 6a/2, 7a/15, 12a/15, 23a/7, 42a/3
y.+dur 10b/7, 14a/14, 16a/10, 18a/8, 43a/15, 43a/4
- yağı:** bazı hastalıkları tedavi etmek
amacıyla bir bez üzerine yayılıp deri üzerine uygulanan, beden ısıyla vücuda yapışan, koyuca lapa
y. 18b/6, 23b/11, 24a/12, 26a/6, 32b/15, 33b/10, 37a/2
- yāķūt:** Ar. pembe veya erguvan tonları ile karışık koyu kırmızı renkte, saydam bir korindon türü olan değerli taş
y. 38a/2, 38b/2
y.+a 39a/3
y.+dan 38a/11, 38a/8
y.+ı 38a/4, 38a/6, 38b/4
y.+uğ 39a/3
- yalnız:** yalnız
y. 16a/14
- yalva:** körtavuk ya da meşetavuğu da denilen bir av hayvanı
y. 14a/14
- yan:** yan taraf
y.+ına 13a/15, 16b/8, 38b/10
y.+ında 14a/6, 38b/2
- yan-:** yanmak
y.-mış 44a/6
y.-mışınuğ 39b/8
y.-ınca 35b/2
- ya'ni:** Ar. yani
y. 3b/2, 5b/5, 10a/3, 10b/12, 10b/2, 11b/8, 12a/1, 12a/13, 17b/9, 18a/5, 19b/14, 20a/10, 20b/6, 21a/15, 21a/3, 21b/4, 23b/4, 25a/4, 28a/14, 29b/10, 30a/14, 30b/2, 30b/7, 31b/4, 32a/15, 32a/8, 32b/3, 33a/4, 33b/3, 36b/11, 39b/12
- yap-:** yapmak
y.-duğı 34b/6
y.-salar 13a/15
y.-up 40b/6
- yapraq(ğ):** yaprak
y.+ından 34b/5
y.+ını 21b/15
y.+ınuğ 27b/9
y.+ıyla 15b/13
- yara-:** yaramak
y.-maz 12a/10, 18a/10, 26b/1
y.-mazdur 8b/3, 34b/15
y.-r 45a/12
- yarbuz:** çiçekleri birbirinden ayrı halka durumunda, nane türünden, kısa saplı, az veya çok tüylü, güzel kokulu bir bitki
y. 36a/14
- yarım:** yarım

- y. 7b/4
- yāsemen: Far. beyaz, kırmızı veya sarı renkli güzel kokulu çiçekleri olan, 1-2 metre boyunda, süs bitkisi olarak yetiştirilen tırmanıcı bir ağaççık,
y. 32a/2, 32a/3, 32a/4
y.+i 32a/5
- yaşşı: yayvan ve düz
y. 16a/13
- yaş: ıslak, kuru karşıtı
y. 41b/10
- yaş: doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman
y.+ında 11b/5, 17a/5
- yaşlu: yaşlı
y. 10b/4
- yat-: yatmak
y.-a 44b/15
y.-up 17a/3
- yatmak: yatmak
y. 31b/13
- yavru: *bkz.* yavru
y. 15a/5
- yavru: yavru, *krş.* yavru
y.+ları 14b/8
y.+sı 14b/3
y.+sın 45a/11
- yayқа-: *bkz.* yu-
y.-r 25a/15
- yaz: yaz mevsimi
y. 6a/3, 6a/6, 27b/15, 42b/15
- yaz-: yazmak
y.-ar 27a/2, 33a/2, 39b/3
y.-arlar 16b/11
- y.-duğı 41a/5
- yazmak: yazmak
y.+da 47a/4
- yazın: yaz mevsimi
y. 43a/3
- ye-: yemek, *krş.* yi-
y.-dükleri 20a/12
y.-dügi 6b/4
y.-me 30a/11
y.-menüj 5a/9
y.-meyeler 12b/4, 28a/8, 46a/11
y.-meyüp 22b/4
y.-mezden 5a/10
y.-r 17b/12, 28a/2, 41b/3, 41b/6, 41b/6
y.-rdi 20a/3
y.-rler 17a/3, 18b/1, 20a/8
y.-rlerdi 20a/13
y.-rse 30b/8, 30b/9
y.-rsünjüz 29b/9
y.-se 10b/14, 10b/3, 16b/6, 21a/3, 35a/12, 35a/13
y.-seler 17a/8, 18b/7, 22a/12, 22a/13, 25b/9, 26b/1, 27a/6, 31a/7, 31a/8, 34a/7, 35b/14, 36b/6, 37a/8, 38a/6
- yebüset: Ar. kuruluk, nemsizlik, rutubetsizlik
y. 40a/2
y.+i 10a/8
- yedi: yedi
y. 3a/7, 47a/10, 47a/6
- yedinci: yedinci
y. 3b/9, 4b/6, 15a/6, 44a/14
- yedür-: yedirmek

- y.-seler 13a/10, 13a/13, 17a/6,
28a/9, 37b/14, 39b/1
y.-selerdi 17a/9
yeg: bir başkasından daha çok beğenilip
tercih edilen, üstün görülen
y.+dür 10b/9, 15b/14, 16a/6,
25a/8, 31a/12
yegrek: çok iyi
y.+dür 14a/1, 25a/9
yel: rüzgar, yel
y. 35a/13
y.+i 13b/12
y.+lere 8a/13
y.+leri 36a/15, 36b/14
yemek(g): yemek
y. 3b/5, 4b/10, 5a/9, 5b/3, 6a/2,
6b/1, 9a/13, 9b/1, 10a/6, 10b/5,
10b/8, 10b/9, 13a/11, 13a/2,
13b/1, 13b/15, 14a/12, 14a/15,
14b/11, 14b/5, 15a/12, 15a/6,
15b/12, 18a/1, 18a/6, 18b/12,
21b/15, 22a/14, 22b/2, 22b/7,
23b/12, 24a/3, 24a/8, 25a/12,
25a/15, 25a/6, 25b/14, 25b/15,
27b/6, 28b/14, 29a/11, 29a/12,
29a/8, 29b/13, 37a/14, 40a/13,
41b/2
y.+den 7b/5, 16a/7, 18a/10,
19a/3
y.+dür 12b/3
y.+e 3a/9, 4b/10, 6a/14
y.+i 10a/12
y.+ini 6a/4
y.+ler 6a/15
y.+lere 6a/7
Yemen: Yemen ülkesi
Y.+den 39b/9, 40b/8
yemiş: kuruyemiş, meyve
y.+i 44b/6, 45b/13
y.+ler 3b/15
y.+lerden 4a/1, 19a/12
y.+lerindendir 22b/3
y.+lerün 19a/9, 25b/7
yen-: yenmek
y.-meye 19b/8
y.-mez 16a/15
y.-üp 3a/11, 6a/4
y.-ürse 6a/12
yenmek: yemeğin yenilmesi
y. 3a/10, 6a/4, 25b/4, 37a/13
yenmemek: yemeğin yenilmemesi
y. 6a/5, 6a/6
yenil-: yenilmek
y.-dügi 12a/1, 37a/12
y.-e 6a/13, 6b/1, 6b/2
y.-en 4b/14, 6a/12, 5a/11
y.-mez 3a/11
y.-se 6b/1, 6b/3
yer: yer, mekan
y.+de 16b/13, 17a/1, 41a/5,
41b/2
y.+den 34a/9
y.+e 16a/15, 16b/6, 18b/6, 19a/7,
25a/2, 34a/2, 44a/12, 44b/15
y.+i 12a/14
y.+inde 9a/10
y.+ine 22b/4, 36b/7, 38b/13,
39a/2, 40a/7, 40b/6
y.+lerden 8a/13, 8a/13
y.+lere 8a/13
y.+leri 12a/15, 34a/3
yeşib: Ar. yağmur taşı da denilen bir
yeşil taş
y. 40b/7

- yeşil:** yeşil
y. 26a/12, 41a/9
- yeşim:** Far. açık yeşil ve pembe renkli,
kolay işlenen, değerli bir taş
y. 40b/1, 40b/3, 40b/3, 40b/6
y.+den 40b/9
y.+e 40b/8
- yet-:** yetmek
y.-er 42b/2
y.-erdür 45b/10
- yetehâllel:** Ar. hallolmak
y. (bedel-i mâ-yetehâllel) 4b/12
- yetiş-:** yetişmek
y.-üp 42a/3
- yılan:** yılan
y. 15b/11, 18b/5, 31a/11, 41b/3,
42a/9
y.+ı 39a/1, 41b/6, 41b/6
y.+uñ 41a/14
- yıldırım:** yıldırım
y. 38a/11, 40b/4, 40b/5
- yırkan:** bir çeşit ekin hastalığı
y. 15a/14, 15b/4
y.+a 15b/1
- yırtıcı:** yırtıcı
y. 14b/9
- yi-:** bkz. ye-
y. 20a/10
y.-ye 45a/11
y.-yeler 6b/4, 10a/7, 15a/3
y.-yen 18a/11, 19b/1, 38a/6,
42a/9
y.-yiñiz 28a/4
y.-yüñ 10a/13, 28a/3
y.-yüp 28a/15, 31a/3
- yiyecek:** yiyecek
y.+i 5a/13
- yigirmi:** yirmi
y. 39a/4, 44b/13, 44b/8, 45a/15,
45a/6
- yigit:** yiğit, genç
y.+ler 43b/9
y.+lere 43b/1, 43b/5
y.+lerüñ 43b/3
- yine:** yine
y. 14b/6, 33a/15
- yoğurt:** yoğurt
y. 3b/13, 6b/8, 18b/10, 18b/12
- yoğsa:** yoksa
y. 43a/13
- yok:** yok
y.+dur 7a/1, 10a/5, 15b/8, 20b/6,
28a/5, 34b/2, 34b/4, 36b/13,
42a/6, 46b/13, 46b/13
- yol:** yol
y. 2a/3
- yu-:** yıkamak, *krş.* yayka-
y.-salar 40a/11
y.-ya 44a/8
- yum-:** yummak
y.-a 40a/3
- yumak:** yıkamak
y. 25a/9, 32b/10
- yumurda:** yumurta, *krş.* yumurta
y +sı 6b/13, 9a/4, 34b/1
- yumurdala-:** yumurtlamak
y.-miş 12b/14
- yumurta:** bkz. yumurda
y. 17a/7, 41a/13
y.+sı 9a/5, 9a/5

yumuşak: yumuşak

y. 42b/9

y.+dur 40b/9

yūnus: yunus balığı

y. 16a/11

yuva: yuva

y.+sı 14b/10

yügrük: güçlü, çevik, çalışkan, eline

ayağına çabuk

y. 14b/6

yüksek: yüksek

y. 8a/13, 34b/3

yürek(g): kalp, yürek

y. 36b/14

y.+de 32a/9, 36b/3

y.+dür 12a/2

y.+e 20b/2, 21b/3, 26a/6, 34a/4

y.+i 10b/6, 26b/10

y.+inde 42a/5

y.+ini 37a/14

yürit(d) -: yürütmek

y.-ür 28b/6

yüz: yüz sayısı

y. 38a/13, 44a/6, 45a/11, 45b/3,
45b/4, 46a/6

yüz: çehre, surat

y.+de 32b/11

y.+e 32b/11

y.+i 32b/10

y.+ini 43a/11

yüzük: yüzük

y. 39a/4, 39a/6, 39b/12, 39b/13

Z

zabt: Ar. tutma

z.+ı 45a/13

zabt it(d)- tutmak

z.-üp 3a/3

za' f: Ar. zayıflık, kuvvetsizlik

z. 10b/5

z.-ı hareket 5b/1

za' firān: Ar. safran

z. 16a/4, 40b/13, 45b/1, 45b/14

zāhir ol-: Ar. T. ortaya çıkmak,

görünmek

z.-ur 45a/4

z.-ursa 37a/15

zahmet: Ar. sıkıntı

z.+e 32a/4

z.+i 15b/4, 38b/9, 47a/4

z.+ine 15a/15, 28a/9, 38b/8,
43b/6

z.+inüj 47a/5

z.+lerinden 38b/14

za' if: Ar. zayıf

z. 13b/14, 24a/8, 27b/6, 28b/14,
45a/12

z.+dür 41a/10

zā'il: Ar. yok olan, yok olucu

z. 15b/4

zālik: Ar. gidici, giden

z. 5a/6

zamān: Ar. zaman

z. 5a/3, 6a/14, 7b/9, 8a/10,
8b/15, 8b/3, 10b/3, 12a/1,
16b/14, 20a/12, 34b/11, 34b/9,
37a/13, 38b/13, 41b/1, 47a/7

- z.+da 3a/11, 3a/11, 14b/8, 15a/9, 16a/14, 38b/3, 41b/13, 41b/14, 41b/9, 42a/1
- z.+dan 9a/2, 26a/6, 32b/5
- z.+ı 15b/10
- z.+ına 2b/7, 5a/7, 9a/3
- z.+ında 9a/7, 17a/1, 38b/11, 46b/1
- z.-ı şıh̄h̄tinde 2b/8
- zāmġ:** Ar. yapıştırıcı olarak kullanılan, renksiz veya sarı kırmızımtırak renkte biçimsiz madde
- z. 35a/1
- zanbaġ:** Ar. zambak
- z. 32b/10, 32b/10, 44b/13
- z.+uġ 32b/11
- zārar:** Ar. ziyan
- z. 6b/15, 7b/13, 14b/9, 18b/13, 19a/15, 25b/14, 29b/4, 35a/6, 38a/5, 42b/13
- z.+dur 29b/3, 32b/14, 36a/13
- z.+ı 15b/7, 24a/3
- z.+ını 9b/10, 13b/3, 16a/4, 18b/6, 19a/4, 19a/7, 24a/15, 24a/4, 24b/3, 25b/15, 26b/15, 35a/6, 36a/14, 38a/1, 38b/7, 40b/15, 42b/1
- zārar it(d)- zarar etmek**
- z.-e 14a/13
- z.-er 12b/6, 16a/4, 18a/1
- z.-üp 12b/1, 19a/6
- zārar vīr- zarar vermek**
- z.-enleri 5a/5
- z.-mez 7b/10, 7b/7
- z.-ür 6b/7
- zārarlı:** Ar. T. zararlı
- z.+dur 7b/14, 7b/15
- zātū¹-cenb:** Ar. satlıcan, akciğer örtüsünün iltihabı
- z.+e 32a/1
- zeberced:** Ar. zümrütten daha açık yeşil olan ve zümrüt kadar değeri olmayan bir süs taşı
- z. 39a/6
- z.+de 39a/8
- z.+den 39a/10
- z.+i 39a/8
- zehir:** Far. zehir
- z. 24a/13, 31a/11, 38a/6, 39b/1, 41b/4, 41b/6, 42b/3
- z. (bād-zehir) 24b/2, 40b/10, 40b/14, 40b/15, 41a/2, 41a/6, 41b/1, 41b/11, 41b/15, 41b/4, 41b/6, 42a/10, 42a/13, 42a/5, 42a/7, 42b/2
- z.+de (bād-zehirde) 42a/10
- z.+den (bād-zehirden) 42a/14
- z.+e 42a/12
- z.+i 19a/7, 27a/4, 42a/15
- z.+ini 39b/2, 42b/3
- z.+leri 40a/14, 41a/3, 41a/4, 42a/11, 40b/11
- z.+lerüġ 24a/14, 24b/3, 41a/5
- z.+üġ 24a/2, 38a/6, 38b/7, 40b/15, 41a/1, 41a/9
- z.+üġ (bād-zehirüġ) 40b/11, 41a/10, 41a/13, 41a/15
- zehirlen-:** Ar. T. zehirlenmek
- z.-miş 38b/6
- zehirlü:** Ar. T. zehirli
- z. 13b/2, 19a/6, 38b/10, 38b/15, 41b/2, 41b/3, 42a/3
- zekā:** Ar. zekilik
- z.+sından 14b/7

- z.+sını 28a/10
zeker: Ar. erkeklik organı
 z. 35b/1, 44b/2
 z.+ine 36a/2
zekî: Ar. zeki
 z. 14b/6
zelîl: Ar. kıymetsiz
 z. ('abd-ı zelîl) 2a/3
zemzem: Ar. mübarek su
 z. (ma³-i zemzem) 21a/7
zencebîl: Ar. zencefil
 z. 36a/5, 45b/14
 z.ü'l-arz 31a/2
zerdâlî: Far. zerdali
 z.+nüñ 22a/5
zerdevî: ?
 z. 43b/7
zerrîn-kağeğ: Far. Ar. nergis çiçeği
 z. 32a/8, 32a/11, 32a/6
 z.+i 32b/6
 z.+üñ 32b/9
Zeyne'l-Ābidîn bin Ĥalîl: Ar. Şifâü'l-
 Fuād'ın yazarı
 z. 2a/4, 46a/12
zeyt: Ar. zeytin yağı
 z.+le 15a/2
zeytûn: Ar. zeytin
 z. 4a/2, 11a/12, 26a/1, 26a/7
 z.+dur 26a/1
 z.+ı 26a/4
zifâf: Ar. gerdek
 z.+da (leyle-i zifâfda) 18a/15
zift: Ar. kara sakız, katrandan çıkarılan,
 kolay kınlan, az sıcakta eriyen
 katı, siyah, parlak bir madde
 olup en çok gemi kalafatında
 kullanılır
 z. 34a/9
zîkr: Ar. anılma, zikredilme
 zîkr olun- zikr olunmak
 z.-an 3a/3, 7a/1
 z.-duğı 10b/3
zîkü'n-nefes: Ar. nefes darlığı
 z.+i 13a/9
zinhâr: Far. sakın
 z. 9a/11, 12b/3, 28a/4, 28a/7,
 43b/9
zîrâ: Far. çünkü
 z. 5a/3, 5b/10, 5b/15, 5b/8, 7a/3,
 9a/11, 10a/4, 14a/13, 14a/15,
 17b/11, 18a/6, 20b/15, 21b/6,
 22b/6, 23b/1, 25a/4, 28a/4,
 30a/11, 33a/5, 37b/6, 38a/1,
 39b/13, 39b/5, 42a/12, 42a/8,
 43a/3, 45b/10, 46b/9
ziyâ: Ar. ışık
 z.+sından 40a/6
ziyâde: Ar. fazla, çok
 z. 5a/15, 6a/9, 7b/8, 8a/6, 8b/11,
 8b/13, 9a/12, 11b/13, 12a/11,
 12a/15, 12a/8, 12b/12, 12b/3,
 12b/7, 12b/8, 13a/13, 13a/4,
 13a/8, 13b/10, 13b/11, 13b/13,
 13b/8, 14a/2, 14b/12, 14b/2,
 14b/7, 14b/7, 15a/12, 15a/5,
 15b/15, 16a/12, 16b/1, 17b/15,
 17b/15, 18a/1, 18a/12, 18a/2,
 18b/10, 19a/14, 19b/9, 21b/10,
 21b/9, 22a/9, 22b/5, 23b/6,
 24a/1, 24a/14, 24a/8, 24b/3,
 25b/13, 26a/4, 26b/4, 27a/6,
 27a/8, 27a/9, 27b/10, 27b/7,
 28a/1, 28a/10, 28b/13, 29a/14,
 29b/11, 29b/12, 29b/13, 29b/13,
 29b/3, 29b/3, 29b/7, 29b/8,
 30a/2, 30b/11, 32a/4, 36a/4,
 36a/6, 36a/8, 37b/2, 38b/4,
 39a/11, 39a/11, 39a/5, 39b/6,

- 40a/11, 41b/12, 42b/12, 43a/2,
43b/7, 44a/14, 44b/7
- ziyade it(d)- fazlalaştırmak
- z.-er 11a/2, 19b/2
- z.-üp 11a/14
- ziyāfet: Ar. şölen, ziyafet
- z.+ine 30a/8
- ziyān: Far. zarar
- z. 12b/4, 14b/15, 16a/7, 27b/7,
29a/1, 31b/14, 37b/5, 39a/15
- z.+dur 18a/6
- z.+ı 12b/9, 38a/7
- z.+ın 24a/2
- ziyān it(d)- zarar etmek
- z.-er 6a/10, 14b/1, 16a/2
- ziynet: Ar. süs
- z.+den (hüsn-i ziynetinden)
- 31b/5
- zuhür: Ar. çiçekler
- z.+ında (suşür-ı pür-zuhürında)
- 46b/15
- z.+ından (suşür-ı pür-
zuhürından) 3a/6
- zulmen: Ar. zulüm yaparak, haksızlıkla
- z. 21b/1
- zulmet: Ar. karanlık
- z.+ini 35b/13
- zurunbād: Far. zidvar, cedvar bitkisi
- z. 36a/9
- z.+ı 36a/13
- zübde: Ar. öz, kaymak
- z.+sini 2b/10
- zübdet: bkz. zübde
- zübdetü 's-selātin sultanların özü
- 2b/12
- zükām: Ar. nezle
- z.+ı 24b/7, 37a/1
- zümürüd: Ar. zümrüt
- z. 38b/13, 38b/5, 38b/9, 41a/8
- z.+den 38b/9
- z.+e 39a/7
- z.+i 38b/6, 39a/1
- z.+ünj 38b/8